יהוה

ADAM

SALOMO

PLANTÆ CVIQVE SVAS VIRES DEVS INDIDIT, ATQVE PRÆSENTEM ESSE ILLVM, QVAELIBET HERBA DOCET.

CAROLI CLVSII ATREBATIS CVRÆ POSTERIORES,

SEV

Plurimarum non antè cognitarum, aut descriptarum ſtirpium, peregrinorumque aliquot animalium

NOVÆ DESCRIPTIONES:

Quibus & omnia ipſius Opera, aliáque ab eo verſa augentur, aut illuſtrantur.

ACCESSIT SEORSIM
EVERARDI VORSTII, Medicinæ profeſſoris Clariſſimi, de eiuſdem CAROLI CLVSII Vita & Obitu ORATIO, aliorumque de eiſdem EPICEDIA.

VIRTVTE ET GENIO

THEOPHRASTVS

DIOSCORIDES

Ex officina Plantiniana Raphelengij, 1611.

ILLVSTRI VIRO,

MATTHAEO CACCINI,

NOBILI FLORENTINO,

Typographus D. C. Q.

A ſemper fuit ingenuitas, atque is animi candor Clariſſimi ac doctiſſimi viri CAROLI CLVSII, felicis. mem. vt per quoſcunque aliquid profeciſſet, aut in Rei herbariæ præſertim cognitione adiutus fuiſſet; eorum ille ſæpenumerò in operibus ſuis honorificentiſſimam mentionem fecerit, ac in communi colloquio gratiſſimam memoriam tenuerit quamdiutiſſimè. Idem illi tecum quoq. vſu veniſſe, Vir Illuſtris, ipſi teſtari nos poſſumus; ac idem confirmabunt plurimi, qui eum paucis hiſce annis viderunt atque allocuti fuerunt. Nam ab illo tempore quo tuam honoratiſſimam ac ſuauiſſimam notitiam per humaniſſimas tuas ac creberrimas literas nanciſci potuit; non deſiit gratiſſimi ac candidiſſimi animi ille ſenex ſummũ illud gaudium, ac ſuauiſſimum guſtum quem ex literis tuis percipiebat, paſſim apud omnes, & præſertim apud nos alioſque familiares ſuos amicos profiteri: illaſque herbas quas plurimas ad illum rariores pro liberalitate tuâ vltimis hiſce vitæ ipſius annis tranſmittere conſueuiſti, quam diligentiſſimè in horto ſuo fouere, & colere, & quam accuratiſſimè in muſæo ſuo deſcribere, ac poſteris communes facere conari perſeuerauit; idq. pænè ad vltimum vſque vitæ ſuæ halitum: quod literæ ad te, Vir Illuſtris, atque ad alios aliquot amicos, vix octiduo ante mortis ipſius diem ſcriptæ, teſtari & declarare luculentiſſimè poſſunt. Ob eandem etiam cauſam vltimo vitæ ſuæ menſe, cùm iam labaſcentis ſenectæ grauitas, viriumque deficientium imbecillitas ipſi ſcribendi officium ademit, curſumque iſtum diligentiæ interrupit, ac fatali vi propemodum abſcidit, non deſtitit nos identidem monere, vt CVRAS has POSTERIORES in ordinem redigere non tergiuerſaremur, eaſque primâ occaſione oblatâ in lucem emitteremus. Quod ipſum vt morienti amico noſtro promiſimus, ſancteque affirmauimus, curæ nobis fore; ita etiam quamprimùm ab inchoatis typographiæ noſtræ operibus reſpirare, occaſionemque accommodam adipiſci potuimus, prælo haſce CVRAS POSTERIORES ſine morâ commiſimus: idque ſub tutelâ nominis tui, Vir Illuſtris: ob varias cauſas. Is enim tu vir es, cuius ſtudium & amor rei Herbariæ augendæ tantus eſt, vt meritò apud omnes candidos ac recti iudicii animos & gratiæ tibi debeantur,

beantur, & præconium industriæ tuæ immortale: & prætereà is tu es, qui has vltimas Curas maximâ & præcipuâ mole auxisti, herbis quàm rarissimis ad Clarissimum virum CAROLVM CLVSIVM felicis. mem. identidem indefesso studio, ac immenso sumptu transmissis; ita vt ex parte tuum hoc opus iure quodam dici mereatur: ac demum is tu es, cui, ni grauiter fallor, Clarissimus ille vir tale quid aut maius fortasse aliquod opus dedicare cogitauerat; & dedicasset procul dubio, si fata illum superstitem reliquissent. Illius igitur voluntatis tamquam heredes, hoc opus Illustri tuo nomini dedicatum consecratum imus, Clariss. ac Nobiliss. MATTHÆE CACCINI; sperantes illud ipsum tibi æquè gratum fore ac si ipse CLVSIVS amplius quidpiam & perfectius ac elimatius opus tibi viuus ac superstes obtulisset. Huic autem operi si quid desit, id fatali necessitati, quæ tantum virum nobis etsi in grandissimâ ætate, tamen nimis præproperè ademit (summorum enim virorum acerba semper & immatura sunt funera) & nostræ imperitiæ attribue: quodcunque verò laudandum in eo erit, id partim tuæ diligentiæ, & munificentiæ, per quam illud, vt diximus, præcipuum augmentum cepit, partim verò indefessæ Clusianæ industriæ adscribe. Nostram autem propensi erga Illustrem tuam magnificentiam animi promptitudinem beneuolo animo interpretari ne dedigneris. Ita te Deus Opt. Max. quàm diutissimè incolumem seruet, ad rei herbariæ incrementum, & tui ipsius gloriam immortalem. Lug. Bat. Kal. Maii, 1611.

TYPO-

TYPOGRAPHVS LECTORI
S. P. D.

POSTHVMVM hunc clarissimi ac feliciss. mem. viri CAROLI CLVSII fœtum diutius apud nos fouere noluimus: sed quantumuis immaturum propemodum ac vix perfectum ab auctore nobis relictum, in lucem emittimus, partim vt vestræ expectationi, partim vt nostro promisso ac debito erga defunctum officio, & eius vltimo desiderio satisfaciamus. In hoc quid egerimus, monitos te volumus, antequam ad lectionem eius vlteriorem pergas. Loca omnia tam in HISTORIA RARIORVM PLANTARVM, eiusq́ APPENDICIBVS, quàm in EXOTICORVM libris, ac in GARCIA, A COSTA, BELLONIO, alisq́ ab eodem Clusio versis operibus ab ipso emendata aut aucta, secundum schedulam, quam pauculas septimanas ante obitum suum nobis commiserat, reposuimus aut auximus; ideoq́ titulos variarum plantarum maiusculis characteribus in his CVRIS POSTERIORIBVS notauimus: vt inde leui intuitu conspicari quis posset quæ stirps & quo capite, aut qua pagina describeretur, aut quomodo eius vetus descriptio emẽdatior fieri posset: ideoq́ sæpe Lectorẽ ab Appendice Prima ad Alteram, & inde ad Appendicis Alterius Auctarium relegamus; iisq́ aliquot interdum nouas periodos attexímus; vt ita, iuxta normam dictæ vltimæ schedulæ, Caput aliquot integrè & secundum Clusii voluntatem concinnaremus: quem laborem sedulus ac rei herbariæ amans subire non grauabitur, si quando exemplar suum quàm emendatissimum habere volet: ne si fortè opus hoc Clusianum semel integrum recudatur, queri possit, suum exemplar vlla in re isto nouiter excuso imperfectius aut minùs emendatũ esse; & ideò alios sibi sumptus esse faciendos in coëmendâ nouâ editione. Ne tamen quis existimet CVRAS hasce POSTERIORES nihil aliud quàm Farraginẽ quandam esse, & Erratorum prioris editionis Catalogum siue emendationem, scias Beneuole Lector, hic plurimas integras atque absolutas nouarum ac incognitarũ stirpium descriptiones reperiri: quod vel leuiter intuenti statim apparebit. Has igitur solummodo perlegere, eisq́ solùm frui poterunt ii quibus aut non vacat aut non lubet vetus suum exemplar cum hoc volumine conferre, & ad hoc præscriptum emendare. In fine etiam huius operis quædam ADDITAMENTA posita à nobis sunt, quæ post mortem Clariss. CLVSII ad manus nostras demum peruenerunt, quamuis ad ipsum destinata: ideoq́ non temerè medio operi inseri debebant, ne Clusianum opus non Clusianis verbis indecorè fortassis farciremus aut interpolaremus. Vale, Beneuole Lector, & faue.

SYNOPSIS

ICONVM ET DESCRIPTIONVM NOVARVM,

quæ his CVRIS POSTERIORIBVS continentur.

Reliqua quæ præter supradicta in CVRIS *hisce* POSTERIORIBVS *reperientur, non noua sunt, sed duntaxat correctiores & locupletiores quarundam Stirpium, vel Animalium, &c. quæ in Rariorum Plantarum historiâ, aut Exoticorum libris memorantur, descriptiones.*

CAROLI CLVSII
ATREBATIS
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ
LIBRO PRIMO
hæc addenda vel immutanda.

CASTANEA EQVINA.

HVIVS *vt descriptionem pleniorem habeas, adde capiti* v *libri primi (paginâ* 8*) illa, quæ in Appendice Alterâ notata sunt, inserenda ante periodum* VETERIBVS ignota, *&c.*

AVELLANA BYZANTINA.

Vt hæc plenè describatur, adde fini capitis septimi, lib. 1 *(pag.* 12*) illa quæ in Altera Appendice notauimus.*

ARBOR CORAL.

Descriptio huius arboris est subiicienda calci capitis IX. *lib* 1. *pag.* 14. *qualem habes in Appendice primâ, pag.* CCLIII. *cui adtexe illa quæ de eâdem arbore sub finem Alterius Appendicis notantur, inserenda ante periodum* An verò, *&c. eiusdem pagina* CCLIII.

Pag. 20. *lin.* 14. *legendum* in quercu non nascuntur.

PALMA MARINA.

Huius descriptio alibi plenior habebitur ex iis quæ de eâ in Appendice Altera ad finem capitis XIII. *pag.* 21. *addenda monui.*

Eâdem pag. 21. *lin.* 36. *legendum* Ebers-dorf, ad Danubium sita.

GVAYAVA ARBOR.

Historia huius arboris addenda est calci capitis XXIX. *è Prima Appendice: aut posset huic peculiare caput assignari; ita vt Descriptio Guaiava sit caput* XXX: *sed eam ob caussam immutandus esset sequentium capitum toto hoc libro primo numerus.*

Post Tini historiam, quæ nunc cap. XXXII *describitur, pag.* 50. *addi potest descriptio Celastri, cui peculiare caput dari posset, eo modo quo suprà Guayavæ descriptio proprium caput habuit: & sic Tini historia titulo capitis* XXXIII *inscribetur: Celastri descriptio cap.* XXXIV *efficiet: & caput* XXXV *de Alaterno aget,* XXXVI *de Phillyrea,* XXXVII *de Halimo,* XXXVIII *de Frutice Coronario,* XXXIX *de Iasmino Arabum, seu Syringa Arabica. Caput de Euonymo erit* XL, *de Periclymeno* XLI. *Chamæmespilus Gesneri* XLII. *Vitis Idæa* XLIII. *Vua Vrsi* XLIV. *Chamæcerasus* XLV. *Myrtus* XLVI. *Myrtocerasus* XLVII. *Cistus mas* XLVIII. *Cistus femina* XLIX. *Cisti femina classis altera* L. *& sic reliquorum omnium capitum libri primi tituli immutandi. Sed vt ad Celastrum reuertamur, eius hæc est historia, quocumque volueris titulo capiti de Tino subnectenda.*

CELASTRVS THEOPHRASTI.

APVD Veteres nullum facere mentionem reperio Celastri arboris, præter vnum Theophrastum: nam neque Dioscorides, neque Plinius (qui tamen ex Theophrasto plurima mutuari solet) eius meminerunt; quemadmodum nec aliarum quarundam ab ipso memoratarum. Theophrastus verò, licet plenam eius historiam non tradat, quod etiam *Celastrus Theophrasti.*

tardò fecit in aliis plantis, aliquot tamen illius notas dat plerisque Historiæ suæ Plantarum locis, è quibus Celastri arboris notitiam adquirere possumus: vt non sit dubitandum, quin illam adhuc in rerum naturâ extare, demonstrari possit.

Primùm enim Celastri (quod modò neutro genere effert, τὸ κήλαστρον, modò feminino ἡ κήλαστρος,) meminit lib. I. Hist. Plant. cap. XV. atque inter arbores perenni folio præditas recenset (nonnullarum nomina dumtaxat subiiciam, non enim omnium necesse est) Τῶν μὲν ἡμέρων ἀείφυλλα, ἐλαία, φοῖνιξ, δάφνη· τῶν δὲ ἀγρίων, ἐλάτη, πεύκη, πύξος, πρῖνος, ἀγρία, κήλαστρον, φιλύκη, ὀξυάκανθος, ἀφάρκη. Item lib. III. cap. IV. perpetuam comam illi tribuit: Ἀείφυλλα μὲν, inquit, ὧν ἐστὶ τῶν ἀγρίων, ἃ καὶ πρότερον ἐλέχθη, πεύκη, πίτυς ἀγρία, πύξος, ἀνδράχνη, φιλύκη, ἀφάρκη, δάφνη, κήλαστρον. Capite autem I. lib. IV. summis gelidissimisque locis Celastrum prouenire scribit: φύεται δὲ καὶ ἡ κήλαστρος ἐπὶ τῶν ἄκρων καὶ χειμεριωτάτων: descendere tamen etiam in plana ait cap. IV. lib. III. καὶ ἐν τοῖς πεδίοις μυρίκη, λακάθη, ὀστρύα, κήλαστρον. Cap. verò VI. lib. III. inter tardissimè florentes & fructum perficientes enumerat: Πάντων δὲ πλείστην ἡ ἄρκευθος καὶ κήλαστρος, καὶ πρῖνος. & paullo post: Φασὶ δὲ καὶ τὴν κήλαστρον ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἀποβάλλειν. Cap. item VII. lib. V. Hist. Plant. Εὐτονώτατον δὲ φιλύκη, καὶ ἡ λευκότης ὥσπερ ἡ τοῦ κηλάστρου. Et cap. VIII. eiusdem libri: Κηλάστρῳ δὲ καὶ μόνα πρὸς βακτηρίας. Hi sunt loci apud Theophrastum de Plantarum historiâ, in quibus Celastri arboris fit mentio: & è quibus colligere licet perpetuò virere, summis frigidisque montibus prouenire, transferri tamen in plana mitioraque loca posse; tardè admodum florere; & fructum propter iam ingruentem hiemem perficere non posse; adeoque inutilem esse, prætetquam ad baculos pro senibus.

Dispiciamus nunc, an pronunciare non liceat, illam arborem perpetuò virentem, quæ in Academico horto apud Lugdunum Batauorum colitur, Celastrum esse. Tinus certè, pro qua hactenus habita est, esse nequit: differunt enim inter se & floris formâ colorcque & situ, atque etiam foliis, licet vtrique plantæ ea sint perennia. Quoniam autem à Neotericis, qui libros de Plantis ediderunt, nec eius historiam descriptam, nec illius iconem propositam inuenio, in rei herbariæ studiosorum gratiam, illius arboris ramum cum floris rudimento in tabellâ adpositâ exprimi curauimus, cui ipsius arboris historiam subiecimus.

Celastrus Theophrasti.

ARBOR igitur illa Academici horti, quæ meâ opinione, Theophrasti Celastrus nuncupari potest, humanam superat altitudinem; firmoque & duro caudice constat, atque in frequentes ramos diuiso, qui dum nouelli sunt, viridi cortice integuntur, annotini verò fusco: numerosa habet folia, ex aduerso semper nascentia, densâque serie congesta, supinâ parte saturâ viriditate prædita, pronâ autem diluriora, perennia, hoc est, quæ non defluunt, nisi nouis & recentibus iam natis, vt in arboribus perpetuò virentibus plerunque accidere solet: splendent verò præ læuore eâ folia, nec Alaterni foliorum magnitudinem superant, imò pleraque sunt illis minora, præsertim annotina, quæ ramulorum infimam partem occupant siue vestiunt, nec in ambitu sunt crenata, præterquam nouella, quæ crenarum quandam formam extremâ parte habere videntur, attamen verè crenata dici nequeunt: amariusculi sunt saporis. In nouellorum ramulorum extimâ parte inter folia nascuntur vncialis longitudinis petioli, sustinentes quinque aut sex paruos flosculos, quatuor plerunque aut quinque foliolis ex flauo virescentibus constantes, suauiter odoratos, racematim Lentisci flosculorum modo dispositos, non vt Tini aut Sambuci vmbellæ instar expansos, qui serò admodùm aperiuntur, & nisi extremo Autumno, aut hiemis initio, imò etiam (quando mitior aura) veris

initio,

initio, vt anno Christi 1609. ex ramis florentibus à G. V. D. P. PAAVWIO, mense Martio ad me missis obseruare potui: eam ob caussam fructus maturari non potest: imò si æstas humida & frigida fuerit, qualis hoc anno Christi millesimo sexcentesimo septimo, vix flores aperientur: etenim flosculorum gemmas dumtaxat ostendebat Octobri mense. Qualem autem fructum proferat, dicere nequeo, quia nullum vnquam obseruare potui, imò ne fructus quidem rudimentum. Facilè porrò ramis pangi posse, certum est.

POST *mortem Clariss.mi Clusii idem Cl. V. D. P. Paauwius fructus rudimentum in horto Medico* »
obseruauit, imò & fructum ipsum; qualem sequentibus hisce verbis descripsit: quæ addenda esse indi- »
cauimus, vtpote ad absolutam huius arboris descriptionem necessaria. »

Anni 1610. mense Iunio fructus rudimentum ostendere cœpit, producens breuem pe- »
diculum, cui adhætebat bacca myrti baccis magnitudine similis. Hæc quamdiu in accre- »
tione erat, viridem; iustam adepta magnitudinem, rubrum exhibebat colorem; qui paula- »
tim ex puniceo corallinus reddebatur, adeò vt asparagi maturam baccam (de minoribus »
loquor) te videre dixisses. Arridebat gratissimo hoc colore ad Augusti vsq. initium bacca: »
tunc etenim paulatim corrugari incepit cutis siue exterior superficies, simulque colorem »
mutare: fuscedinem namque contrahebat, tandemque adustam nigredinem. Simul et- »
iam ipse fructus figuram suam mutare, ac ex rotundo oblongus fieri cœpit. Postquam »
decidisset, repertum intùs semen vnicum, oblongum, quodammodo triangulare, vuarum »
vinaceis admodum simile. cuius cortice (durior is erat & quodammodo osseus) diffracto, »
prodiit granum quoq. vnicum, tectum membranulâ crocei coloris, eâque ablatâ medulla »
siue caro durior, albicans, ei similis quam nux auellana ostendere solet. *Hæc D. Paauwius.* »

SAMBAC ARABVM, *seu Iasminum Arabicum, aut Syringa Arabica.*

Pag. 56. calci Capitis XXXVI. *de Frutice coronario, addi potest sequentis fruticis descriptio: aut, si mauis, nouus titulus et affingatur, vt sit Caput* XXXIX *Libri* I. *Rariorum Plantarum.*

PROSPER Alpinus lib. de Plantis Ægypti cap. XIX. Sambac Arabum, siue Iasminum Arabicum describit his verbis. Cayri est frutex sarmentosus, qui sarmentis serpendo, altiùs se extollit, foliis mali aurantii proximis: flores albos proferens octonis foliis præditos, omnino similes vulgaris Iasmini floribus; à quibus differunt numerosioribus foliis; magnitudine, odoreque præualidiore ac suauiore. Eius etiam iconem exhibet octo foliorum floribus onustam. Tametsi verò ex hac illius descriptione, tum plantæ quam proponit icone, coniicere liceat, ipsum plantam eam innuere velle, cuius iconem coloribus expressam Illustris Vir Matthæus Caccini anno Christi millesimo sexcentesimo sexto Florentiâ Hetruriæ vrbe ad me mittebat, hac appellatione, *Syringa Arabica*, siue *Iasminum Arabicum*, vel *Iasminum ex Gine*: magna tamen est differentia inter vtriusque flores; quòd Iasmini Prosperiani flores octo foliis simplici serie dispositis constent; iconis verò quam accipiebam flores dena folia habebãt, duplici serie dispositâ: duplicemque seriem foliorum esse debere, deprehendi è ramulo suis foliis & floribus onusto, quem insequẽte anno ad me mittebat: hanc ob caussam illum in tabellâ adpositâ exprimendum curabam, vt ex eius cum Alpinianâ collatione, differentia faciliùs obseruari possit.

Sambac Arabum, Iasminũ Arabicum.

Iasminum Arabicum, seu Syringa Arabica.

VT porrò huius fruticis pleniorem cognitionem habere queant Lectores, præstat vt ipsius Caccini verba subiiciam, quæ ad me scribebat, cùm iconem mitteret: Accipies

» rami cuiusdam plantæ ex Alexandriâ Ægypti allatæ iconem, quam nonnulli Iasminum ex
» Gine appellant, quidam Syringam Arabicam, alii Iasminum Arabicum. Crescit porrò ea
» planta, quantum hactenus obseruare potui, ad duorum cubitorum, vel quatuor pedum
» altitudinem: eius stipes infimâ parte pollicari est crassitudine, solidâ materie constans, &
» quæ difficulter scindi possit: is duobus digitis supra terram, aut paullò ampliùs, in tenues
» & longiusculos ramos diuiditur, instar Iasmini Catalonici, siue Hispanici; floresque pro-
» ferre incipiens Aprili, desinit extremo Octobri: sic vt quinque aut sex mensibus integris
» planta floribus onusta conspiciatur: flores eius albi sunt, vt Narcissi pleni Byzantini primi à
» te descripti, nunc decem, modò duodecim foliis constantes; & quando minimùm, nouem;
» duplici serie dispositis, odoratissimi, Iasmini Hispanici odorem etiam superantes, vel quasi
» florum mali aurantii & florum Iasmini Hispanici simul permistorum odorem referentes:
» defluunt autem à planta flores eodem modo quo aliorum Iasminorum flores; habentque
» tubum illum pertusum quo suis petiolis adhærent, vt reliquorum Iasminorum flores. In-
» seritur supra vulgare Iasminum; primoque vel eodem etiam anno flores profert: melio-
» resque progressus facit vno anno planta tali insitione hic adquisita, quàm ex Ægypto al-
» lata in tribus: quia quæ inde adferuntur, duobus aut tribus annis languent, & difficulter
» comprehendunt: quæ verò insitione adquisitæ, facilime crescunt: valdè tamen frigora
» metuunt. Hactenus Caccini.

Cæterùm cùm nullam in ea epistola foliorum ipsius plantæ mentionem faciat, quia ex icone quam mittebat, qualia essent satis apparere putabat: ex ramulo quem insequente anno accipiebam, eorum formam, & quâ ratione in planta sint disposita, adiicere volui. Ea autem (quod ad formam attinet) non dissimilia mihi videntur foliis eius fruticis, quem Syringam albo flore vulgò appellant, teneriora tamen, & in ambitu non crenata, semper ex aduerso nascentia, alternis, modò in vno rami latere, modò in alio, vt affabrè tabella ostendit, quam ad ramuli missi notmam exprimendam curaui: florum etiam vmbilicum in tubi ambitu flauescere obseruabam. Quid porrò de florum Sambac Arabum vsu tradat Prosper Alpinus, hîc subiiciendum putaui. Vsus, inquit, florum est magis ad ornatum corporis, quàm ad sanitatem: nihilominus parant oleum, quo vtuntur mulieres in balneis, ad vterum calefaciendum, & laxandum; eius enim scirrosis tumoribus maxime confetre, expertæ sunt: vt partum etiam faciliorem reddant, oleum hoc & bibunt calidum, & ipso liniunt extrinsecas vteri partes: vtuntur etiam eo, exteriùs inungentes thoracis regionem; tum per os ipsum calidum ingerentes, ad tussim anhelitusque difficultatem, & pleuritim lethalem, in quâ sputum maximâ cum difficultate educitur; & ad peripneumoniam, atque ad dolores vehementes stomachi, intestinorum & vteri.

QVAMOCLIT, AVT QVAMOCHLIT,
siue Jasminum Americanum.

Huius iconem præcedenti Iasmino Arabico subiungendam esse duximus, vt quiuis differentiam huius ab illo in picturâ saltem internoscere queat. Descriptionem autem eius pleniorem, præter hanc picturam, à Clariss. Clusio factam non comperimus. Et quamuis in literis ab Illust. Mattheo Caccini paulo ante mortem Clusii ad eum missis, mentionem factam inuenimus cuiusdam descriptionis huius plantæ, factæ à Reuer. P. Gregorio de Reggio: tamen cùm nihil tale inter eius schedas reperire possemus, præter hanc iconem, quam vltimis vitæ suæ mensibus sculpi curauerat; huic descriptionem qualem Quamoclit. *Clariss. Ioachimus Camerarius in suo Horto Medico dedit (cuius icon isti nostra non dissimilis) adiungere decreueramus: præsertim cùm eam in India Quamoclit appellari scribat, indeq. ante paucos* Iasminum folio Millefolii. *annos in Europam allatam, & à Cæsalpino sub nomine Iasmini folio Millefolii descriptam esse: posséque non ineptè Conuoluulum tenuifolium vocari. Sed cùm eadem hæc stirps ante quadriennium à Clariss.* Conuoluulus tenuifolius. *Fabio Columna accuratiùs descripta & delineata sit, titulo Conuoluuli pennati exotici rarioris, eius verba hoc loco poni curauimus; quæ sunt hæc:*

Conuoluulus pennatus exoticus rarior.
» NON aptiùs poterat ad aliud genus planta hæc exotica referri, quàm Conuoluulo-
» rum familiæ adscribi. Natura totoque habitu ferè similis videtur, præter folio-
» tum pennatorum effigiem. Lacte quidem turget dilutiore: Floribus oblongis,
» tubulosis, sed quinquepartitis in summo, & roseo colore hilari, lineis siue plicis
» striatis, longo petiolo duobus vel singulis insidentibus, alternato situ ex geniculis
» viticulorũ: apicibus quinis pallidis: Fructu deinde oblongo, ex squammoso calice,
» in apicem desinente, cartilagineo cortice obducto, vt vulgaris Conuoluuli, sed an-

gustiore

» gustiore, feminibus intùs quatuor
» oblongis, nigris, duris, acri gustu.
» Folia viticulis purpurascentibus
» alternatim hærent, pinnata, tenui
» admodum diuisura, duplo vulga-
» ris Erucaginis Resedæ putatæ, mi-
» nora, obscurè virentia, sed tenella
» pallentia, paucis primùm lobis,
» deinde pluribus vtrinque, ad ter-
» denos vsque, & vnico in summo:
» at priores lobi bifurcantur. Pro-
» pter innumeros viticulos foliosos
» & floridos, quos profert, arundi-
» naceas crates adimplentes sese con-
» torquendo, maximè oculos con-
» spicientium recreat: quare pensi-
» libus hortis iucunda. Semen pri-
» mo Vere satum, Iunio emicat: at-
» que prima folia Aceris fructus re-
» ferunt, effigie alata, vel Ari modo
» bifurcata, vt expressimus, & apud
» peritum aromatarium ac herbariæ
» rei exercitatissimũ Iosephum Gui-
» dum, familiaritate nobis coniun-
» ctum, obseruauimus Romæ. Au-
» gusti fine floret, & Septembri de-
» inde fructus perficit. *Quamoclit* no-
» mine sibi missam refert.

Quamoclit, siue Iasminum Americanum.

Hactenus Fab. Columna.

Eadem pag. 56. *lin.* 56. *legendum*, quas eruetam donabam, adoleuerunt,

Pag. 57. *lin.* 3. *legendum* continens: is in summo ramulo in icone ineptè collocatur, cùm ex imo, ut flores, reponi debuisset. Sub Autumn. &c.

Eadem pag. lin. 7. *legendum* silua illa quâ ex Greben

Eadem pag. linea vltima legendum descriptio extat

Mahaleb Arbor.

Mahaleb aut Malabab arboris historia concinnanda est verbis Appendicis Alterius, inserendis pag. 65. *lin.* 2. *ante periodum* Suntqui, *&c. circa finem capitis* XLII. *(aut vt immutari posset* XLV.*) de Chamaceraso.*

Chamacistus Septimus.

Describitur hic Chamacistus pag. 76. *sed huic descriptioni ante periodum* Octavvs, *&c. adiice hæc:* Crescit hic Septimus Chamæcistus etiam in Tyrolensibus Alpibus: & Oeniponte ad me missus est anno 1608. à R. P. F. Gregorio de Reggiò.

Hircvlvs Frisicvs, *Dortmanni.*

Pagina 77. *ante Sectionem* Alteram, Madritiana, *&c. sub extremum caput* XLVIII. *lib.* I. *Hist. Plantarum, inserenda hæc de Hirculo Dortmanni, quæ sequuntur.*

Typis iam expressâ meâ Rariorum Plantarum Historiâ, Ioannis Dortmanni pharmacopœi Groeningensis celebris & eruditi epistolam, accipiebam cum paucis quibusdam Plantarum iconibus, ipsius manu satis scitè delineatis, quarum neminem adhuc meminisse existimabat, & Groeningensi agro vicinisque locis peculiares esse credebat. Verum enim verò nonnullas in aliis prouinciis etiam nasci iam obseruaueram, vt ex meâ Plantarum Historiâ liquet, quales sunt Erica baccifera ipsius, quæ in variis alpibus reperitur, & eius Rosa alpina, à Silesiis Rosmarinus ἄοσμος nuncupata, in Tyrolensibus etiam alpibus nascens. Sed tres inter illas fuêre, quibus similes anteà non vidisse, ingenuè fateor; eius videlicet Hirculus, Trifolium fragiferum, & Gladiolus stagnalis. Harum breuem descri-

 ptionem,

ptionem, qualem ab eo accipiebam, postremæ isti meæ Historiæ Plantarum recognitioni additam esse volui, atque earum icones Lectoris oculis propositas; & Hirculum quidem post Chamæcistos collocandū censebamus, quia meo iudicio congener illis est planta, notis quibusdam quas in ea planta obseruabam, vt ita censeam me impellentibus: Trifolium autem in Trifoliorum classe collocabimus & Gladiolum inter aquatiles reponemus.

Hirculus, qui Chamæcisti genus.

PLANTVLA hæc Celticæ Nardo ferè similis foliis & radice, eiusdemque propemodum magnitudinis: cauliculo tamen dispar est; qui gracilis, sese attollens, quinis aut senis floribus onustus conspicitur speciosis, Ranunculi florum æmulis, sex foliis simplici serie dispositis constantibus, flaui coloris, paruis tamen maculis alterius coloris, duplici serie, circa vmbilicum orbiculatim distinctis: iis succedunt capita seu vascula mucrone bifido prædita, paleaceo semine referta. Tota planta aliquantulum grauiter olet. Nascitur in palustribus siccioribus locis, permixta Gramini Parnassi vulgò dicto, prope amœnissimum quemdam pagum in Comitatu Drentiæ.

Cognationem quandam habere videtur cum Madririana illa pinguiuscula planta, cuius memini cap. XLIX. Lib. I. pag. 76. inter Chamæcistos annuos.

Pag. 79. de Ardinej a repone quæ in Altera Appendice.
Pag. 97. lin. 19. legendum subijciendos non existimaui.

DORYCNIVM HISPANICVM.

Pag. 101. ad caput de Dorycnio, nempe ante periodum VETERES porrò, &c. *accerse quæ in Prima Appendice de Dorycnio vero Plateau scribuntur pag.* CCLIV.

Pag. 101 lin 24. lege: Quo tempore florebat, sub eâ crescere obseruabam Hæmoderi, *&c.*
eâdem pag. lin. 27. leg. materia turgens
Pag 103. lin. 58. leg. retexendam non putaui.
Pag 105. lin. 23. legendum quoddam animalculum referentia.
Pag. 111. in titulo capitis LXXIX *expunge* PVMILA.

Spina Infectoria.

Pag. 112. ad cap. de Spina infectoria, ante sectionem Spinam infect. *&c. adde*: Crescit illa etiam in Tyrolensibus Alpibus, vt obseruabam ex plantis siccis à P. Gregorio ad me missis: quæ Alpes multas alias stirpes alunt quas in Austriacis, Stiriacis & Pannonicis legeram.

ROSA FLAVA PLENO FLORE.

Ad caput de Rosa, nempe pag. 114, ante periodum CETERVM, *adde ea quæ de Rosâ flauâ pleno flore notata sunt in Appendice altera, his verbis*: Et certè, *&c. quibus attexe & subsequentia verba.*

ANNO Christi porrò sexcentesimo quinto supra millesimum, accipiebam à Generosâ Dominâ de Heusenstain, similis Rosæ fruticem, suis radicibus præditum, cum Castaneæ Equinæ pusillâ arbusculâ: vtramque autem plantam statim in Academicum hortum perferendam curabam; in quo nunc adhuc conspiciuntur.

Roſa flaua, pleno flore.

ANNO porrò Chriſti MDCVII. Octobri menſe accipiebam à prædicto Friderico Mayero Roſæ flauo pleno flore plantam, quæ paucas radices habebat, ſed valdè exſiccatam, vt metuam an comprehendet: telluri tamen commiſi, vt periculum faciam an cum tempore ſit ad frugem peruentura: ſed aſperrima hiemis quæ ſubſequuta, prorſus corrupit.

Roſa ſemper virens.

Huius deſcriptio (quæ eſt in Auctario Appendicis alterius) collocanda eſt pag.116 Hiſtoria plantarum, ante Roſam Campeſtrem.

Pag. 121. lin. 5. legendum patur *pro* pata

CLEMATIS ALTERA FLORE PLENO.

Pag. 122. ad Caput de Clematide, ante ſectionem AD eorum, *&c. addendum de eâ quæ eſt pleno flore, ex Altera Appendice, nempe Paragraphus* CETERVM intra paucos: *&c. iisq; attexenda verba ſubſequentia, vnà cum icone.*

Sed anno Chriſti MDCVII, Octobri menſe accipiebam à prædicto Friderico Maiero, eiuſdem Clematidis alterius, vt ſcribebat, pleno flore (cuius ſicci ſpecimen paucis antè annis ab eo accipiebam) plantam, nonnullis radicibus præditam, quam telluri ſimiliter commiſi, vt videam an comprehenſura ſit. Verùm eodem anno accipiebam ab Ill. Viro Matthæo Caccini ſimilis plantæ rami ſuis floribus onuſti iconem viuis coloribus expreſſam, quam ilicò in tabellâ delineandam curabam, vt hoc loco apponeretur.

Clematis altera, flore pleno.

Poſſet autem eius noua hiſtoria concinnari, ſimulac planta hæc comprehenderit, & flores protulerit: poſſetque illi peculiare caput aptari.

Pag. 123. lin. 31. legendum nullaque.

Aſclepias Cretica.

Pag. 126. poſt deſcriptionem Apocyni, ante periodum AD huius libri, *&c. reponenda ſunt ea quæ de Aſclepiade Cretica pag.* CCLV. *in prima Appendice extant.*

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO SECVNDO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 127. *lin.* 41. *scribendum* pluribúsve aut paucioribus foliis.

Pag. 132. *ante sectionem* Memini, *adde ex altera Appendice, illam Lilii Byzantini miniati speciem, nunc in Italiâ* Rizo della signora (*aut* Ricci della signora) *appellari solere.*

MARTAGON POMPONII.

Pag. 133. *ante paragraphum* LILII porrò *adde illaqua in Altera Appendice tractantur de* LILIO MINIATO TENVIFOLIO: *vbi paragraphus* Vtrumquegenus, *&c. ita est rescribendus & augendus.*

Martagon Pomponii.

Vtrumque genus, ab iis qui diu aluerunt, *Martagon Pomponii* vocatur, & hac appellatione ex Italiâ se accepisse asserunt. Rarum adhuc est in his prouinciis, quia adnatis difficillimè se propagat, nec apud quempiam ipsam plantam semen præbuisse intellexi: At anno MDCVI. in meâ plantâ vnica triangularis theca nata, iis similis quas Lilium Byzantinum miniatum ferre solet; sed minor: in quâ sexruplici serie continebantur semina, illa verò prorsus inania, præter decem aut duodecim aliquantulum solida, plana, orbiculara, parua, subrubentia: insequente etiam anno binas siliquas, in quarum alterâ circiter viginti grana solida continebantur, reliqua in vtrâque thecâ inania. Obseruabam etiam meam plantam faciliùs alterâ proles proferre.

Pag. eâdem post præcedentia verba, ante eandem periodum LILII porrò, *erunt addenda quæ in Prima Appendice, nempe pag.* CCLV. *de* LILIO *montano flauo flore, &c. tractantur: & ibidem, nempe ante periodum* CETERVM quatuor, *inserenda ea quæ de Lilio montano flauo puro flore aguntur in calce Appendicis alterius: quibus & hæc adde:*

Lilium montanum, magis flauo flore, & atrioribus maculis.

Solus verò Hogelandus Lilii montani flauo flore puro plantam non habuit, sed etiam Christianus Porretus pharmacopœus Leidensis diligentissimus, cuius me participem fecit, licet ex iis quas à Venerio pusillas acceperim, vna tandem purum flauum dederit. Similis generis planta folia habet saturatiùs virentia, floremque magis flauum, & atrioribus maculis distinctum.

Hinc redeundum ad illam periodum Appendicis primæ CÆTERVM quatuor illi, *&c. pag.* CCLVI. *cui addenda & hæc, ex fine Appendicis alterius, nempe periodus* SINE difficultate, *&c. cum altera periodo* Posteà verò, &c.

LILIVM MONTANVM ALBO PVRO FLORE.

Pag. 134. *de Lilio montano flore albo puro, ante sectionem* Est etiam, *adde sequentia, paulo aliter in Appendice alterâ scripta, sed nunc hoc modo immutanda.*

Lilium montanum albo puro flore.

Habui etiam à doctissimo viro Ioachimo Venerio similis plantæ bulbum Burdigalâ missum, cuius quidem forma ab illius bulbo non differebat, sed eius caulis non purpurascebat quemadmodum illius quæ albos profert maculis purpureis interiore parte distinctos, at magis ex viridi candescebat, eius etiam folia magis candicantia, flores autem siue florum gemmæ antè quàm expandantur multâ candidâ lanugine sunt obsitæ: explicati flores prorsus sunt niuei, nec vllis maculis infecti; staminum etiam apices ferruginei coloris non sunt, vt in aliis, sed flaui: subsequutæ thecæ triangulares planum semen aliarum instar continent, sed magis album.

CÆTERVM quotquot adquisiui plantas alterius albos flores purpureis maculis insignitos proferentis semine natas, mirum in modum florem variârunt, nec vllam habui matris colorem referentem.

HVIVS autem quæ puro albo est flore, nondum feci periculum, & vix faciam ob grandem ætatem: sed aliis me iunioribus hanc prouinciam relinquam.

Pag. 149. *lin.* 54. conseruare vid.

eâdem pag. lin. 55. mutationem adquirebant, exigua ea erat, & plet.

eâdem pag. lin. 56. consistebat. Postea successu temporis obseruatum est illatum semine

plantas

plantas nasci quæ flores gererent mira colorum varietate discretos: atque etiam nonnunquam ex elegantissimarum versicolorum semine, flauas & rubras dumtaxat generari.

Solet caulis, *etc.*

TVLIPA PERSICA.

Pag. 150. cap. x. sit Tulipa Persica, deinde Byzantina altera: atque considerandum an ea non sit Cretica Caccini: tandem post Mompelianam agendum etiam de ea quæ in montanis Placentiæ; hoc modo: Ad calcem capitis IX *addi potest descriptio Tulipæ Persicæ, aut ex ea nouum caput* X *faciendum: ita vt Tulipa Byzantina altera caput* XI *occupet. Tulipæ autem Persicæ hæc est descriptio.*

TAMETSI Herbariæ rei studium ad summum culmen peruenisse videatur, singulis tamen ferè diebus, nouæ alicuius, nec adhuc à quopiam descriptæ plantæ cognitionem adquirimus: adeò infinitum est hoc studium.

Tuliparum certe cùm præcocium, tum serotinarum, summa varietas ab his qui nostro sæculo rei herbariæ operam dederunt, eorumque qui Plantarum historiam scripserunt, est obseruata, atque quotidie adhuc obseruatur: semine enim quanta varietas colorum adquiratur, verbis exprimere vix aliquis queat: nullus tamen hactenus illius meminit, quæ paucis abhinc annis ab Asia in Europam est translata: primusque omnium talem reperiri, me (quo est candore) monuit Nobilis vir Florentinus Matthæus Caccini, qui licet ante quadriennium dumtaxat ad hoc studium applicare cœperit animum, adeò sedulus & diligens fuit, vt nunc hortum habeat selectissimarum plantarum copiâ instructissimum. Is anno Christi sexcentesimo sexto supra millesimum, extremo Februario accipiebat Constantinopoli Tulipæ cuiusdam nouæ aliquot bulbos satis pusillos, quos è Persia allatos esse scribebat qui ipsi mittebat: hi, licet adeò pusilli, & longiore vecturâ satis adflicti, sequente nihilominus Aprili elegantissimum florem protulerunt, bipedalis longitudinis cauli subnixum: cuius iconem viuis coloribus expressam, cum bulbulo sub extremum Iulium ad me mittebat; ego verò extremo Septembri accipiebam: is terræ creditus comprehendit, licet toto bimestri in itinere hæsisset, nec sperassem adeò exiguum bulbum (vt qui exiguæ nucis auellanæ magnitudinem non excederet) florem producturum. Quia porrò plantam florentem videre mihi contigit, eius historiam describere, atque iconem, quam in lignea tabella exprimendam curabam, Lectoris oculis proponere volui. *Tulipa Persica.*

Tulipa Persica præcox.

HVIVS itaque anni M. DC. VII. Aprili mense, cum præcocibus Tulipis, florem dedit mea plantula, Septembri præcedente, vt dixi, terræ commissa: eam tamen altitudinem non adquisiuit, quam N. V. suam habuisse scribebat, (etenim propter imminentem hiemem, quam asperiorem futuram metuebam, fictili vasi credideram;) sed pedalis longitudinis caulem dumtaxat protulit, satis gracilem; quatuor foliis non valdè latis præditum, imò angustis, & Narbonensis Tulipæ foliorum latitudinem haud superantibus, non adeò tamen virentibus, & ad præcocium Tuliparum colorem magis accedentibus ac carinatis: qui supremâ parte florem sustinebat delicatulum; Narbonensis vel Hispanicæ Tulipæ flore paullò maiorem, (quin altiùs assurgat, & maiorem florem libero loco nata proferat planta, non dubito; sed qualem mea planta in angusto loco adseruata habuit, describo) sex foliis binas vncias longis constantem; quorum terna exteriora paullò longiora & mucronata, foris quidem suauerubentis coloris, oris tamen albis, internè verò prorsus albis. tria autem

B interiora

interiora folia, quæ aliquantulum breuiora, mucronem habebant nonnihil orbiculatum, niueique planè erant candoris: omnium autem vngues purpureâ maculâ insigniti: stamina nigra, apices etiam nigri: bulbi cortex foris nigricans & fuscus, interiore parte molli lanugine fusci & quodammodo ferruginei coloris obsitus, qualis ferè Rhododendri siue Nerii semen est, aut castanearum cortex ipsum nucleum tegens. De semine, nihil pronunciare possum, quia obseruare non licuit, quandoquidem caulis superiorem partem cum duobus foliis & flore præscindebam, vt pictori delineandam traderem: eamque causam esse arbitror, cur insequente anno florem non protulerit, sed adeò imminuta fuerit planta, vt vnicum dederit folium, illudque valdè angustum & quasi iunceum, accedente præsertim illius eiusdem anni asperrimâ hieme.

Anno porrò Christi millesimo sexcentesimo septimo accipiebam ab eodem T. Persicæ alterius generis exiguum bulbum, paullo oblongiore formâ, non orbiculatâ vt superioris, cuius pretium maius esset quàm superioris, licet illud satis ingens esse ad me scriberet: protulit quidem anno insequente vnicum angustum & carinatum folium prioris folio non dissimile, sed breui marcescens: eam ob causam Maio mense eximebam, vt viderem an bulbus corruptus esset; & prorsus flaccidum & inanem reperi. atque eodem mense ad me scribebat nobilis ille vir, bulbos quos sibi retinuerat, vnicum folium dumtaxat protulisse, nullum florem.

FRITILLARIÆ VARIETAS; AC DE ALBA.

Pag. 152. *ante Sectionem* Sponte, *in extremo pagina adde ea qua notata sunt in Appendice Altera, de Fritillaria serotina, & Fritillaria albo flore, his verbis,* præcocior videlicet, *&c. quibus & addenda sunt illa qua in Auctario eiusdem Alterius Appendicis de eádem Fritillariâ albâ aguntur, his verbis,* Mittebat verò, *&c. cuius periodi fini attexantur & sequentia verba:* Similes deinde anno 1606 vidi apud Hoghelandum & Porretum: sed & anno præcedente à rhizotomis Gallis aliquot bulbos redimebam (quos illi in Hollandiam venales proferre cœperunt) quos flores albos ferre affirmabant. eorum aliquos anno 1608 florentes habui: sed bini duntaxat albi fuerunt prorsus, maturè cum vulgari præcoce: reliqui non albi erant, etsi pro iis venditi, sed iis prorsus similes quos proferunt plantæ in Pyrenæis erutæ, hoc est, ex viridi fusco & obsoleto colore mixti, adhæc non præcoces, sed serotini. Obseruatu enim dignum est, plantas quæ album florem tulerunt, caules & folia vulgarium habere similia, & præcociùs cum vulgaribus florere.

Fritillaria albo flore.

Pag. 153. *post versum* 12, *ante sectionem* N.V. Ioannes Boisot, *adde ex Appendice altera:* Posteà in variis Galliæ prouinciis sponte nasci intelligebam; apud Pictones, (vbi circa vrbem Villesagna *des Pestonnes* appellant) apud Britannos, Aquitanos, & alios.

Fritillaria diuersi natales.

Pag. eâdem 153. *lin.* 17. *legendum* reflexæ versicolores erant.

FRITILLARIA PYRENÆA.

Pag. eâdem 153, *ante sectionem* QVI ad me primum genus *adde ea qua notata sunt in primâ Appendice, de Fritillariâ Pyrenaâ, ac ibidem (nempe in Appendice Primâ pag.* CCLVII) *ante Sectionem* Florebat Maio *adde ea qua praterea de Fritillaria Pyrenaa varietate tractantur in Appendice Alterâ: & tunc demum redi ad Sectionem prædictam* Florebat Maio, *&c.*

His demum omnibus subtexenda est sequens Fritillaria Lusitanica descriptio: & tunc redeundum est ad dictam periodum eâdem pag. 153, QVI ad me primum, *&c.*

FRITILLARIA LVSITANICA.

Fritillaria Lusitanica.

ANNO Christi sexcentesimo quarto supra millesimum, Nicolaus le Quelt, rhizotomus Gallus, inter alias plantas quas venales proponebat, Fritillariæ quoddam genus habebat, quod in Lusitaniâ legisse, & flauum florem gestare asserebat: ego & plerique alii redemimus: mihi quidem primo anno periit; apud nonnullos alios creuit, atque vnum aut alterum annum permansit, sed etiam tandem periit, nullo prolato flore: itaque nullus nostrûm plantam conseruare potuit, præter vnum Christianum Porretum pharmacopolam Leidensem diligentissimum. Is enim vnicam plantam non modò conseruauit in tertium annum, sed etiam florentem vidit in suo horto instructissimo; atque eius caulem cum flore præcisum ad me misit vt conspicerem, & quâ in re ab aliis Fritillariis differret, meliùs obseruare possem.

Eius porrò cauliculus pedalis erat longitudinis, valdè gracilis, firmus tamen; & viridis; quem sena aut septena inæquali serie ambiebant foliola, breuia & admodùm angusta:

summo autem fastigio sustinebat florem nutantem, & nolæ vel tintinnabuli instar pendulum, reliquis Fritillariis minorem, & vix vnciam longum, sex foliis constantem, quorum mucro reflexus non erat, & terna interiora externis tribus erant latiora; foris quidem coloris purpurei obsoleti, in venas quasdam ad extimas oras vergentes distincti, nullis maculis tessellatim dispositis apparentibus, singulorum mucrone ex viridi paululum flauescente. floris pars interior subflaui coloris erat; vngues verò virescente maculâ infecti: è floris vmbilico prodibant sena stamina alba, flauis apicibus prædita: mediusque stilus albus iis longior, & extremâ parte trifidus: extremo Aprili flos aperiebatur, in quo nullum odorem deprehendere potui: radix exigua, sed eiusdem formæ cum aliarum Fritillariarum radicibus.

NARCISSORVM HISTORIA ET VARIETAS.

Pag. 154. cap. XII. Narcissorum genera aliter possent distingui, in Latifolia videlicet & Angustifolia, simplici & duplici flore: deinde in Vernos & Autumnales. Ideo videnda Appendices, Prima, Altera, & Auctarium: & inserenda aliquot noua descriptiones, hoc modo:

NARCISSVS VERNVS PRÆCOX FLORE FLAVO,

& Narcissus oblongo calice.

Pag. 154 Ac primùm ante caput XII addantur duo capita ex Appendice altera, nempe quibus describuntur Narcissus vernus præcocior, flauo flore & Narcissus oblongo calice. Ac sub finem capitis de Narcisso oblongo calice adde hæc verba. In Narcisso oblongiore calice manifestum obseruabam discrimen: nam quorundam flores medium stilum habebant oblongiusculum, & ipsum tubum semunciâ pænè superantem; aliorum stilus tubi oras non excedebat: præterea quorundam tubus coloris erat prorsus aurei; aliorum flaui, otis crocei; plurimorum omnino flaui, & is interdum angustior, nonnunquam laxior. *Varietas Narcissi oblongo calice.*

Hîs ipsis verbis subnectenda est & sequens Narcissi latifolii flauo flore differentia.

NARCISSVS LATIFOLIVS FLAVO

flore, amplo calice.

A radice bulbosa oblongiusculaque instar Narcissi iuncifolii, eaque multis fibris prædita, terna aut quaterna producebat folia latiuscula, vt alii Narcissi latifolii, sesquipedem longa: inter quæ nudus prodibat caulis, pedalis longitudinis, striatus, viridis, summo fastigio sustinens vnicum florem è membranaceo folliculo emergentem, sex foliis pallidis siue dilutè admodùm flauis constantem: è cuius vmbilico exiliebat calix siue tubus semunciam lõgus, oris valdè fimbriatis, coloris aurei, paullo tamen laxior, in quo sex breuiuscula stamina, flauis apicibus prædita, & medius stilus staminibus longior: odor satis obscurus, nonnihil tamen spinæ appendicis floris odorem referens, qui Aprili & Maio mense aperiebatur cum Narcissis angustiore siue iunceo folio.

Primùm mihi conspectus est huius Narcissi flos Lugduni Batauorum in horto generosæ Dominæ de Marenesse, anno Christi millesimo sexcentesimo sexto, cui planta pro re valdè singulari ante aliquot annos donata fuerat quidem, sed florem dumtaxat eo anno ipsi protulerat, à quâ abruptam prolem mihi communicabat: sed cùm incommodo tempore è terrâ eruta fuerit, hinc factum arbitror vt demum biennio post apud me floruerit.

Pag. 158 *ante periodum* HÆC sunt, &c. *inferi posset alia & paulo accuratiùs delineata Narcissi Indici rubro flore icon, pro illa quæ est paginâ* 157.

Narcissus Indicus rubro flore.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS MINOR.

Sed Pag. 159 *sub calcem capitis* XII, *ante periodum* Intellexi, *etc. addi potest Narcissi Iuncifolii minoris historia, quæ est in Appendice Primâ, paginâ* CCLVII.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS ALBO FLORE.

Ipsi verò calci eiusdem capitis XII *addenda hæc verba ex Appendice Altera:* imò illos ipsos nullo modo auctos anni à Christo nato millesimi sexcentesimi asperum gelu, quod Februario mense valdè apud Belgas sæuiit, prorsus corrupit, cum plerisque aliis rarioribus plantis. *Huic subtexenda & hæc:* At anno Christi millesimo sexcentesimo secundo missi sunt quidam Narcissi à doctissimo Venerio tali nomine insigniti, atque eodem anno & sequentibus aliquot à rhizotomis Gallis etiam allati, quorum tamen folia prorsus iuncea non erant, longè tamen angustiora quàm reliquorum Narcissorum: quorum flores mihi videre non contigit: imò quædam plantæ integro anno latuerunt: deinde asperrima hiems annum Christi MDCVIII subsequuta, prorsus corrupit.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS ALBO FLORE REFLEXO.

Postea subsequatur Narcissus Iuncifolius flore albo reflexo, descriptus in Appendicis alterius Auctario: cuius descriptioni & hæc attexantur verba: Simili appellatione præditos bulbos annis Christi MDCV & MDCVI etiam venales attulerunt tres rhizotomi Galli, à quibus ego & alii aliquot redemimus: ii in terrâ statim repositi, magnâ ex parte prodierunt quidem, sed nullum florem tulerunt; vt incerti simus, qualis futurus fuerit: anno etiam insequente quo terræ crediti fuerant, latuerunt prorsus, nec vllum folium tulerunt: anni autem MDCVIII asperrima hiems omnes sustulit, & alias plerasque rariores.

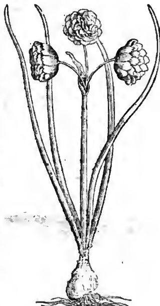
Hic

His subnectenda, aut potiùs pag. 162 ante sectionem CETERVM hi flores, *&c. inserenda est descriptio sequens Narcissi Iuncifolii pleno flore.*

NARCISSVS IVNCIFOLIVS PLENO FLORE.

RARISSIMA est hæc planta: propterea mirum videri non debet, si qui eam possident magno æstimant. Ego quidem iam ante plures annos similem plantam reperiri intellexeram apud nonnullos meos Belgas, qui rariorum plantarum culturæ dant operam, nunquam tamen ab eis impetrare potui, vt aut ipsius plantæ flores vel iconem, multò minùs plantam conspicerem; cupiebam enim illius historiam, vti aliarum variarum stirpium, in publicum proferre, quandoquidem nullum eorum qui plantarum Historias scripserunt eius meminisse videam. Tandem nuperrimè Nobilis Vir Matthæus Caccini Florentinus, (quem huiusmodi plantam habere ex horti ipsius Indice cognoueram) rogatus vt meo voto satisfaceret, & iconem suis coloribus expressam, atque ipsius etiam plantæ caulem tres flores è membranacea vaginula prodeuntes sustinentem, præcisum, hoc anno millesimo sexcentesimo octauo mittebat: ex quibus & aliquot quas adiiciebat notis, hanc historiam concinnare, & icon eius vt in lignea tabella exprimeretur curare potui, quæ hîc adponeretur.

Narcissus iuncifolius pleno flore.

E radice bulbosa & infimâ eius sede multis fibris firmata instar Narcissi iuncifolii vulgaris, profert hæc planta quaterna aut quina folia, surrecta, læuia, angusta, viridiaque, qualia Narcissus iuncifolius vulgatis: inter quæ assurgit, vt in illo, caulis rectus, enodis, viridis, satisque firmus, summo fastigio sustinens membranaceum quoddam inuolucrum siue vaginulam, vt reliqui Narcissi, è quo exilit vnicus interdum, nonnunquam plures flores oblongiusculo graciliq́ue pediculo inhærentes, & multiplici foliorum texturâ constantes, coloris prorsus aurei, & diuersæ omnino à vulgari formæ, vt qui longiore illo tubo atque etiam calice carent, & statim ab extremo pediculo confertim oriuntur, vt in Anemones latifoliæ pleno flore, eleganti sanè spectaculo: nullum autem semen ferre arbitror, quòd nodo illo careat qui sub flore in vulgari conspicitur, & tandem in caput trigonum formatur semen continens: sed adnatis eius propagationem fieri verisimile est; vnde eius raritas. Nam qui iconem & flores mittebat, mihi significabat neminem huiusmodi plantam habere Florentiæ præter se; & se dolere quòd bulbum communicare non posset, quia vnicus illi esset, isque nullâ propagine auctus.

VARIETAS PSEVDONARCISSI PLENO FLORE.

Pag. 105. ad cap. XVII de Pseudonarcisso (cuius numerus immutari poterit, ob insertas praecedentes descriptiones, quibus separata capita debebantur) nempe ante Sectionem Est etiam, *insere ea quæ sunt in Altera Appendice de Pseudonarcisso pleno flore. Sed & eidem Capiti de Pseudonarcisso pleno flore, ante sectionem* Scribebat, *interfere sequentia verba:*

Ceterùm videbam anno Christi 1607 alium Pseudonarcissum pleno flore, alterius formæ: nam sex dumtaxat habebat folia expansa, deinde tubum aureum, oris quidem crispis, sed in profundas repandasq́ue lacinias diuisis præditum, qui continebat alia sex folia pallidi coloris, amplectentia secundum tubum aureum, profundis etiam laciniis scissum, con-

 tinentem

tinentem in medio alia pallida folia, & tertii aurei tubi infortnis lacinias simul permixtas, egregio spectaculo. Hunc alebat in suo horto Christianus Porretus pharmacopœus Leidensis, cum sequente.

Alter non valdè dissimilis erat Pseudo-Narcisso maiori Hispanico, sed graciliore infirmioreque caule præditus, & sex floris foliis tubum ambientibus pallidioribus: tubo autem è medio protuberante aurei coloris, & per oras fimbriato, qui continebat alium eiusdem coloris tubum in tres profundas lacinias diuisum, & frequentibus plicis conuolutum, vt tres tubi peculiares viderentur, eiusdem cum tubo eos amplectente longitudinis: in quorum medio singularis stilus eminebat breuior, nec ad tubi oras pertingens.

Prior Martio florebat, & in Aprilem vsque flos eius perdurabat: Alterius verò flos Aprili dumtaxat aperiebatur.

Neuter horom similis erat illi, cuius picturam ad me mittebat triplici tubo constantis; quem ambiebant duodecim pallida folia, cuius figuram in Altera Appendice exhibui: nihil etiam commune habebat cum Pseudo-Narcissis vulgaribus pleno flore præditis; cuius duo reperiuntur genera: nam vnus, qui elegantior, florem explicatum semper gerit; alter rarò admodùm florem explicat, sed suo inuolucro vtplurimum inclusus permanet: vtriusque autem flores ex pallidioribus foliis multiplici serie dispositis constant, & nullo tubo sunt prædìti.

Eorum porrò qui simplicem florem gerunt, præter vulgarem vbique obuium, atque maiorem & minorem Hispanicum, quorum in Plantarum Historiâ memini, Ioachimus Venerius plantam mittebat è maiori genere, quam *Aurioles* ab incolis nuncupari scribebat: ea florem longè ampliorem atque laxiorem habebat, quàm maior Hispanicus: cuius color non valdè dissimilis vulgari: binos item alios eiusdem formæ & magnitudinis cum vulgari; quorum vnius sex folia tubum amplectentia exalbidi erant coloris; tubus sescunciam longus, angustior, & per oras fimbriatus, aurei coloris, sex stamina flaua continens, protuberante in medio longiusculo stilo: alter sex foliis flauis constans vt vulgaris, tubo verò simili cum præcedente, angusto & fimbriatis oris prædito, qui continebat stamina & stilum priori similia. horum vterque spinæ appendicis florum odorem referebat, & Aprili florebat. Rhizotomi Galli etiam genus adferebant non dissimile vulgari, quod pro Narcisso duplici flore flauo supponebant: quam fraudem dumtaxat anno millesimo sexcentesimo octauo deprehendimus, flore qui eo anno apertus est, fucum & imposturam prodente. Alius est præterea his, atque etiam vulgari præcocior, cuius quidem forma similis reliquis, sed color elegantior & magis viuidus, tubus etiam paulo angustior.

Aurioles.

Hinc demum redeundum est ad Sectionem Scribebat, *in dicta Appendice Altera: eiusq. fini attexendus Pseudonarcissus albo flore, descriptus in Appendicis Alterius Auctario: & eius descriptionis calci sequentia verba subnectenda:*

PSEVDONARCISSI FLORE ALBO VARIETAS.

In Pseudo-Narcisso albo flore binas differentias obseruabam: vnam altiùs assurgente caule, cuiusque flos oblongior angustiore tubo constabat: alteram humiliore caule præditam, cuius flos breuior, & tubus laxior; vterque tamen oris inæqualibus & paullulum fimbriatis: alioqui foliis & bulbo non discrepabant. Sed & eius cuius caulis altior & flos angustiore longioreque tubo præditus, mihi nata est planta, quæ florem protulit album quidem, sed ad ὠχρόλευκον colorem tendentem. Porretus similiter plantam habuit, quæ florem non nutantem & pendulum tulit, aliorum eius generis instar, sed protuberantem vt vulgares Pseudo-Narcissi. Asperrima autem hiems, quæ annum Christi millesimum sexcentesimum septimum subsequuta est, omnes ferè corrupit, præter paucos, quorum bini duntaxat florem tulerunt.

Pag. 166. ante sectionem Vulgarem porrò *insere sequentia:*

PSEVDONARCISSI IVNCEIS FOLIIS VARIETAS.

Ceterùm non modò in Cantabrorum montibus, sed etiam vicinis Burdigalæ locis nasci posteà intelligebam. Nam anno Christi sexcentesimo secundo supra millesimum, mihi atque aliis mittebat eruditissimus vir Ioachimus Venerius aliquot Pseudo-Narcissi iuncifolii bulbos, sequentibus verò annis rhizotomi Galli ad Batauos etiam inferre cœperunt: inter eorum autem qui Batauicum aërem ferre potuerunt, nec corrupti sunt, flores, non exiguam differentiam obseruabam, quoniam alii aliis ampliores erant, illique vel flauescentis

ſcentis coloris, vel flaui, vel aurei: vnum enim habui, qui anno millesimo ſexcenteſimo quarto florem tulit flauum ampliſſimo calice prædictum; inſequente verò anno nullum: cauſſam dum requiro, prorſus corruptum repperi. in nonnullis præterea floribus ſtilus ex vmbilico inter ſtamina emergens longiſſimus erat, & floris oras ſuperabat; in aliis vix ad floris oras pertingebat. Omnium porrò iſtorum folia ſurrecta erant, & plerumque bina numero, interdum etiam terna; non autem humi procumbentia, vt nec eorum qui ex ipſorum ſeminibus terræ creditis mihi nati ſunt. Anno autem ſexcenteſimo ſexto ſupra milleſimum, ex eorum numero quos à rhizotomis redemeram, vnum habui qui florem protulit aurei prorſus coloris, æqualibusque oris, non autem fimbriatis aut criſpis vt reliquorum; ſed illi valde ſimilem, quem primo loco in mea Plantarum hiſtoria deſcripſi, in peregrinatione Hiſpanica obſeruatum; cuius etiam folia ſurrecta, & ſtilus medium florem occupans breuior, nec oras exuperans, quemadmodum plerique illorum quos à Veneria accipiebam, aut à rhizotomis Gallis redimebam: is anno inſequente in oblongiuſculo trigono capitulo puſillum ſemen nigrum tulit: quod iuxta matrem ilicò ſatum, feliciter prouenit.

NARCISSVS MARINVS.

Pag. 167 ante Sectionem Eo porrò tempore *etc. interſere ſequentia:*

E variis Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæque locis maritimis, vt dixi, huius plantæ bulbos erutos, & diuerſo tempore accepi; omnemque diligentiam adhibui vt eius flores elicere poſſem, procuratâ etiam è marinis locis terrâ in quâ reponerem, ſed operam luſi: etiam dum in Mompelio viuebam narrabant mihi quidam ſe plantam illam ante duodecim annos in ſuos hortos tranſtuliſſe, ſed florem non conſpexiſſe. Sed etiam nobilis vir Florentinus ad me ſcribebat, eas plantas quæ in continente è maritimis locis ſunt tranſlatæ, rariſſimè flores proferre; ſed quæ ex inſulis petitæ, illas florem dare. ſe autem nonnullas plantas in Iſchia inſula erutas habere, quæ ſingulis annis illi florerent. Sed hoc in calidioribus regionibus fieri poteſt: in his verò frigidioribus regionibus, non florent, vt dixi.

Calci verò eiuſdem capitis adde illa quæ in Appendice alterâ notantur, nempe Hemerocallidem illam Valentinam in poſterum NARCISSVM MARINVM *nuncupari poſſe.*

NARCISSVS TERTIVS MATTHIOLI.

Pag. 168. ante Sectionem Illius porrò, *adde illa quæ in Appendice Altera traduntur de Narciſſo montano ſiue marino altero, qui Matthioli tertius.*

Calci verò eiuſdem capitis XIX (poſt periodum Illius porrò) *etiam addenda ex Auctario Appendicis Alterius quæ de Narciſſo marino ſecundo ibidem præterea tractantur, his verbis,* Quum anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, *etc.*

LEVCOIVM BVLBOSVM VERNVM MINIMVM.

Pag. 169. ante ſectionem QVARTO, quinque, *etc. adde ſequentem deſcriptionem Leucoii Bulboſi folio capillari præcocis, ſeu Verni minimi.*

ANNO Chriſti ſexcenteſimo quinto ſuprà milleſimum, inter bulbos peregrinos quos Nicolaus le Quelt Pariſienſis rhizotomus venales in Hollandiam adferebat, nonnulli fuerunt à nobis antea non conſpecti, quorum aliquot ab eo redimebam, ſed pauci comprehenderunt, reliquos hiems ſubſequens corrupit. Ex his autem qui perſtiterunt, vnus cui nomen dederat Narciſſi parui ſtellato flore, veriùs inter Leucoii bulboſi genera recenſendus meo iudicio quàm Narciſſi, niſi quis (Matthioli ſententiam ſequutus) Leucoia in Narciſſorum numero habere velit. *Leucoium bulboſum folio capillari præcox.*

Proferebat verò id Leucoium ante hiemem terna aut quaterna foliola pænè capillaria, iis non valdè abſimilia, quæ Leucoium minimum autumnale (in Luſitania à me anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſub finem Octob. obſeruatū) habere dixi: ea ſequente Aprili emarcuerunt. Extremo autem ſubſequentis anni Maio nudus exilisque exortus eſt cauliculus anguloſus, ſemipedalis longitudinis, ſummo faſtigio membranaceum ſuſtinens folliculum, è quo bini exibant floſculi longiuſculis tenuibusq. pediculis ſuboixi, deorſum inſtar campanulæ propendentes, ſenisque foliolis conſtantes candidis, quorum terna interiora latiuſcula, externa verò paullo anguſtiora, & foris ſecundum exortum circaque capitellum ſubrubentibus; flauis ſtaminibus vmbilicum occupantibus: totus elegans erat hic

hic flosculus & suauis odoris, perstabatque in sua elegantia quinos aut senos dies: nullum verò dedit semen: atque subsequens hiems plantam corrupit.

Huic addi potest & descriptio Leucoii Autumnalis, quod etiam capillari est folio, petenda è pag. 170.

BULBUS UNIFOLIUS.

Bulbus unifolius. *Ac postremò ante caput* XXI *de Scilla inserendum est caput de Bulbo vnifolio, qui describitur in Appendicis alterius Auctario.*

Pag. 173 lin. 3. legendum Scillini.

HYACINTHUS PRÆCOX FLORE ALBO, CACCINI.

Pag. 175 lin. 9. ante sectionem ANNO porrò, *etc. adde sequentem descriptionem Hyacinthi præcocis flore albo, Caccini.*

Sed post vicesimum ab illo annum, Florentiâ accipiebam à nobili viro Matthæo Caccini, aliud Hyacinthi genus albo flore, cæteris præcocius: nam scribebat, isthic circa Kal. Nouembres flores proferre: mihi certè anno subsequente, qui fuit millesimus sexcentesimus octauus, post videlicet asperrimam illam hiemem, sub Kal. Martias flores dedit, superioribus si rectè obseruaui, minores, ipsiusque plantæ folia aliorum Hyacinthorum foliis minora mihi visa, angustiora & dilutiùs virentia. Nullum semen dedit: sed quando feret, an ex eo natæ plantæ genus suum conseruabunt, aut degenerabunt, & alterius coloris flores proferent, quemadmodum in ambatum præcedentium semine natis plantis non ego solus obseruaui, sed etiam alii obseruârunt, dies docebit.

Eâdem pag. 175. lin. 15. initium periodi Diuersis, *ita immutabis*: Diuersus autem à iam dictis, *etc.*

Pag. 176. ante caput XXV. *addere potes sequentes duas descriptiones, & singulis integrum caput assignare, nempe vt* XXVI *caput sit de Hyacintho Asiatico φυλλοφόρῳ caule, &* XXVII *de Hyacintho Orientali subuirescente flore: sed tunc capitum sequentium numerus etiam immutari debet; & quod hactenus fuit* XXV, *erit* XXVIII. *& sic in reliquis progrediendum.*

HYACINTHUS ASIATICUS φυλλοφόρῳ caule.

Hyacinth. orient. foliato caule. QUOTQUOT hactenus viderim Hyacinthos vel Asiaticos vel Europæos, eos omnes nudum caulem habere obseruaui: quapropter omnium Hyacinthorum peculiarem naturam esse existimaui, vt nudum caulem proferrent. verùm nullis Naturæ legibus Deus est adstrictus, sed pro sua voluntate Naturæ leges mutat, vt ex hoc Hyacintho, cuius iconem in tabella expressam propono, videre licet: cuius sanè notitiam acceptam fero Illustri viro Matthæo Caccini Florentino, qui iconem mittebat XV Augusti, anno Christi millesimo sexcentesimo septimo; accipiebam verò Septembri insequente: me autem eâdem operâ monebat, ne monstrosum quidpiam esse arbitrarer, quod interdum in plantis contingere solet, sed huius Hyacinthi peculiarem esse naturam, quandoquidem plures quàm decem similes Hyacinthi plantas Florentiæ fuisse conspectas, quæ omnes caulem foliosum, & flores eiusdem prorsus formæ similique ratione dispositos habuerunt, vt eius planta quam vnicam illo anno Constantinopoli accepisset: hanc ob causam illam vt ipsi prouenerat, viuis coloribus exprimi curabat, vt ad me mitteret: itaque me confidenter illam describere, & iconem exhibere posse. hanc igitur in lignea tabella expressam, Lectoris oculis, vt rem nouam, & à nemine adhuc exhibitam, proponere volui.

TAMETSI ipsam plantam non viderim, sed eius dumtaxat iconem viuis coloribus expressam, illam ex pictura ad me missa, & quibusdam notis, quas in sua epistola Illustr. ille vir addiderat huius Hyacinthi historiam texere non sum veritus, quia veracem ipsum esse, experientiâ didici, cùm in Tulipa Persica, cuius antè memini, tum in aliis plantis quas ad me misit.

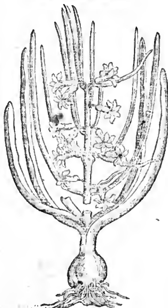
Porrò habet iste Hyacinthus bulbosam radicem, aliis Hyacinthis Asiaticis parem, aliquot candidis crassioribusque fibris firmatam, è qua prodeunt quina aut sena folia, viridia, carinata, instar eorum quæ profert Hyacinthus orientalis vulgo notus, inter quæ exit caulis dodrantalis, cinctus aliquot foliis arctè simul iunctis, ante quàm flores ostendere incipiat, quæ deinde, caule incrementum capiente, explicantur, & nullâ ferie seruatâ, caulem ambire deprehenduntur: flores, qui aliorum Hyacinthorum orientalium floribus formâ

fomâ & colore non ſunt diſſimiles, etiam confuſo ordine in caule naſcuntur, modò in foliorum ſinu, modò extra ſinum è nudo caule dependentes, qui an ſint odorari perinde ac aliorum Hyacinthorum Aſiaticorum flores, me later, quia in epiſtola nihil erat adſcriptum: nec ſcio an quæ apud alios creuerunt ſimiles plantæ, nodoſum caulem etiam habuerint vt ea, cuius icon ad me miſſa, & hic propoſita. Illud ſolummodò in epiſtolâ additum, ſeriùs cæteris florere; vel potiùs medio inter præcoces & ſerotinos tempore.

Cæterùm Maio inſequente ſcribebat plantam illam quam vnicam habebat, rurſus ſimilibus foliis præditum caulem protuliſſe, & in eo ſeptemdecim flores, quibus ſucceſſerint trigona, vt in aliis Hyacinthis Aſiaticis, capitâ ſemen inſtar illorum continentia rotundum nigrum, quod ad me inſequente anno miſſum terræ credidi.

Addebat, eorum, qui Florentiæ illius generis Hyacinthos habent, plantas, ſimilibus foliis obſeptos caules habuiſſe.

Hyacinthus orientalis, caule folioſo.

HYACINTHVS ORIENTALIS SVBVIRESCENTE FLORE.

ISTIVS peregrini Hyacinthi notitiam lubens acceptam fero (quemadmodum aliarum aliquot plantarum de quibus in hoc libello ago) N. V. Matthæo Caccini Florentino, qui VI. Id. Martii anno Chriſti ſexcenteſimo ſeptimo ſupra milleſimum ad me ſcribebat Conſtantinopoli aduectos eſſe aliquot Hyacinthos ingentis quidem pretii, ſed valdè raros, & nunquam antea iſthîc conſpectos, nec à quopiam deſcriptos: quorum vnum de tribus qui aduecti fuerant, non ſine magna difficultate adquiſiuiſſet. Illius deſcriptionem (quia eodem anno florentem habuit) ad me etiam mittebat. *Hyacinth. orient. ex albo vireſcente flore duplo.*

Bulbum, inquit, & folia habet aliorum Hyacinthorum foliis & bulbo non diſſimilia: eius flos initio cùm prodit viridis eſt, deinde ſubcæruleum colorem contrahit dum explicari incipit, apertus verò albus fit ex viridi, retinentque eius omnia folia exteriorem illum neruum ſiue venam medium folium occupantem viridem. petiolus florem ſuſtinens paullo longior eſt quàm in reliquis Hyacinthis: caulis verò viridis eſt vt & aliorum Hyacinthorum Orientalium, ſed ſuperiore parte purpuraſcit: quod autem flori venuſtatem addit, eſt alter floſculus tribus foliis conſtans è medio flore prorumpens, qui colorem perinde mutat, vt primarius flos. Allatus eſt cum inſcriptione Hyacinthi viridis: & initio quidem valde obſoleti coloris apparet, deinde paullarim venuſtior fit.

Illum ipſum bulbum inſequente Octobri cum aliis quibuſdam ſelectioribus plantis ab eo accipiebam, quas aſperrima hiems ſubſequuta corrupit præter paucas admodùm, licet aduerſus aëris inclementiam probè muniſſe exiſtimarem. E conſeruatarum numero hic Hyacinthus fuit, & Aprili flores protulit, cum magna mea lætitia: Eam ob cauſam in lignea tabella delineandam curabam, vt lectoris oculis ſubiicerem.

CÆTERVM eius caulis prodibat inter quinque aut sex folia carinata, qualia sunt aliorum Hyacinthorum, eaque fuccta, initio purpurascens, deinde dum in longitudinem excrescit viridem colorem contrahens, aliquot sustinens flores, initio antè quàm expanderentur virides, deinde foris circa petiolum ex subcæruleo candicantes, sex foliis constantes, quorum extremæ oræ, aut floris laciniæ albescebant, nonnihil tamen remanente conspicua viriditate: è floris vmbilico deinde emergebat alius flos ternis foliis constans interiore parte albescentibus; exteriore verò, vndi illa vena siue neruo prædita: medium florem occupabant pauca stamina nigris apicibus prædita. Nullum gratum odorem in illo obseruabam, sed herbaceum quidpiam spirantem; cæline nostri inclementiam incusem nec ne, hæreo. Maio porrò insequente ad me scribebat, eas plantas quæ Florentiæ adseruabantur longè plures flores protulisse, quàm mea hæc; cuius suprémos flores præscindebam, vt pictor in pugillaribus suis delineare posset, donec illi integram plantam in lignea tabella exprimendam traderem: reliquos in planta relinquebam in spem seminis colligendi, nam libenter periculum facerem an ex plantæ quæ ex illius semine nascentur, similes flores quales mater habuit sint prolaturæ: capita verò quæ iis floribus successerunt trigona etiam fuerunt vt reliquorum Hyacinthorum, eaque oblongiuscula, semen continentia quale est reliquorum Orientalium Hyacinthorum, orbiculare, nigrum, quod dumtaxat sub extremum Iunium maturum fuit: eum enim annum valdè serotinum habuimus, ob præcedentem asperrimam hiemem.

Hyacinthus flore duplici, ex albo virescente.

HYACINTHVS MINOR HISPANICVS.

Hyacinthus minor Hispanicus orientalis facie, albo flore, cæruleo interdũ mixto.

Pag. 177 post caput de Hyacintho Hispanico addenda descriptio Hyacinthi minoris Hispanici, ex Appendice altera. Sed in illa hæc emendanda; & ei, si volueris, nouum caput assignabis, vt sit caput XXIX. *Verùm priùs illud integrum caput in Appendice Altera prorsus concinnandum, & in sequentibus locis immutandum. Nam linea 6* conseruari, *scribendum* conseruaui: *& post verbum* continentia, *ante periodum* Reliquorum, *addenda hæc verba*: Postea obseruabam adultiores plantas longe plures flores proferre, etiam vsque ad vicenos. *Sed ante sectionem* Ceterùm illo ipso anno Nicolaus le Quelt, *etc. adde sequentia verba*: Hyacinthi porrò minoris Hispanici serotini flore albo semine natas plantas habui, quæ tertio & quarto à satione anno flores protulerunt, non albos vt sperabam sed prorsus cæruleos; sic vt incerta sit earum satio, perinde ac Hyacinthi Orientalis albo & niueo flore: nam quotquot eius semine natæ mihi plantæ diuersis annis, maximâ ex parte alterius coloris flores tulerunt, non albos aut niueos, sed vel cæruleos dilutiores & saturos, vel cineracei quodammodo coloris, vel exalbidi.

Eadem Pag. 177 linea vltima lege conspicerentur, quidam etiam pænè virentes. *& adde sequentem periodum ex Appendice altera*: CETERVM mittebat iam dictus Venerius, *etc. sed eius sectionis calci adde & hæc verba*: prorsus esse similes, anni subsequentes declarârunt.

Pag. 178. calci capitis XXVI *adde sequentem descriptionem*:

HYACINTHVS OBSOLETVS ÆTHIOPICVS.

PLANTAM Hyacintho obsoleto similem, ab extremo Æthiopiæ promontorio, cui Bonæ Spei nomen, relatam à Batauis, habuit ornatissimus vir Dauid Mostart: cuius caulem præcisum & folia ad me mittebat; atque flores sex foliis constantes proferre scribebat, quorum terna externa nonnihil reflexa essent, terna interna oras dentatas & albicantes haberent; totos tamen alioqui flores luteo colore præditos, sed interna parte virides: ipsius verò plantæ caulem, quum primùm prodit florum gemmis onustus, aliquantulum nutare scribebat; sed sensim floribus sese aperientibus erigi: certè caulis quem e mittebat, crassiusculus erat & firmus, viridis, quinque denos aut plures flores sustinuisse videbatur confuso ordine nascentes, quemadmodum Hyacinthi obsoleti, cuius Historiam dedi, flores, vncialibus petiolis subnixos: folia etiam quæ mittebat quina aut sena, impensè viridia, Hyacinthi obsoleti foliis valde similia, paullo tamen firmiora. *Hyacinthus obsoletus Æthiopicus.*

Alteram etiam plantam ab iisdem nautis relatam, sibi donatam scribebat, cuius radix Hyacinthi vulgaris bulbo persimilis esset, & alba; huius folia mihi mittebat, quæ valdè breuia erant, vt earum longitudo vix quatuor vncias superaret: etiam illa fracta lanugine abundante deprehendebam.

HYACINTHVS MAVRITANICVS.

Eâdem pag. 178, post præcedentes descriptiones Hyacinthi obsoleti, nempe ante caput de Muscari, interserere caput de Hyacintho Mauritanico, ex Appendice prima: eiq; peculiarem numerum asscribe, nempe Cap. XXXI. sed vltimam periodum, qua de Sisyrinchio Mauritanico agit, omitte: illam enim ad caput de Sisyrinchio referendam esse, infrà monebimus ad paginam 217.

MVSCARI FLAVO FLORE.

Pag. 179 ante sectionem Ad Hyacinthi, *adde ea quæ de Muscari flauo flore notantur in Altera Appendice.*

HYACINTHVS STELLATVS BÆTICVS.

Pag. 182, ante periodum ALTER etiam, *post descriptionem Hyacinthi stellati Peruani, inserenda sequens descriptio Hyacinthi stellati Bætici:*

ANNO Christi sexcentesimo quinto supra millesimum venales adferebat in Hollandiam varii generis peregrinos bulbos Nicolaus le Quelt: inter quos Hyacinthi cuiusdam crassâ radice magnam copiam, quem ex Africa recenter allatum dicebat, & similem ferè Eriophoro Peruano à me in Plantarum Historiæ lib. II. cap. XXIV. exhibito. Eos autem triplici colorum varietate flores proferre asserebat: nam alios esse cæruleos, alios albos, quosdam etiam suaue rubentes siue carneos. Quos ab eo trium istorum generum redimebam, subsequente quidem anno folia protulerunt, nullum verò florem: Christiano autem Porreto, pharmacopœo diligentissimo, aliquot plantæ flores dederunt cæruleos, vna autem albos ad rubedinem tendentes. *Hyacinthus stellatus Bæticus.*

E radice porrò bulbosa & oblongiuscula, nec Muscari bulbo valdè dissimili (nam subfusco cortice tecta erat, prominentemque sedem habebat, supra quam in ambitu crassiusculas fibras spargebat) quina aut sena nouo Vere prodibant folia viridia, penè vnciam lata, carinata, dodrantem longa, humi in orbem fusa: inter quæ dodrantalis assurgebat caulis, rubi pennæ scriptoriæ crassitie, qui circa fastigium frequentes longiusculos petiolos ex purpura quasi nigricantes producebant; quorum singuli sustinebant flosculum sex mucronatis foliis constantem, stellulæ instar expansis, coloris nunc è cæruleo purpurei, modò purpurei saturatioris & quasi violacei: è quorum vmbilico crassiusculus exibat vmbo, coloris impensè purpurei, cinctus sex staminulis latiusculis, dilutioris in quibusdam cærulei & quasi albescentis coloris, in aliis paullo saturatioris, quorum apices flaui. tota autem florum congeries æqualis ferè erat altitudinis, & veluti vmbellæ formam referebat: nullam verò suauitatem odoris in iis floribus obseruabam: sed cortex & folia abrupta, non minùs in tenuissima staminula distrahebantur, quàm in bulbo Eriophoro.

Qui ex albo rubicantibus floribus erat, similia iam dicto folia habebat, humi etiam in orbem sparsa, sed rariores flores, nec adeò confertim nascentes, sex tamen foliolis instar

illorum expansis præditos, vmbone floris vmbilicum occupante, staminulisque eum cingentibus albis, apicibus flauis: pediculi verò eos sustinentes purpurascebant; florum autem gemmæ extrinsecus suave rubebant.

Flores in vtroque genere Maio mense expandebantur, nullum autem semen præbuerunt: Nec verò id genus quod albo flore præditum esse dicebatur, hîc florere conspectum est; atque quotquot eo anno & subsequente plantas redemeramus, hiems rigidissima præcedens annum millesimum sexcentesimum octauum, prorsus eorrupit, cum selectissimis quibusque plantis.

Hoc autem Hyacinthi genus planè mihi persuadeo illud esse, cuius memini cap. XXX. Lib. II. Hist. Plant. quodque Ioannes Robinus Christianissimi Francorum Regis Henrici IIII. Simplicista in horto Regio alebat, à Ser^mo magno Duce Hetruriæ missum Regi cum plerisque aliis bulbis, cuiusq; iconem C. V. Lobelius in Rariorum aliquot Simplicium Appendice exhibet: magnam verò affinitatem habere cum meo Eriophoro Peruano, nemo diffitebitur; cuius tamen folia erant duplo latiora.

Anno porrò millesimo sexcentesimo octauo me monebat Gulielmus Boëlius rhizotomus diligentissimus, non fuisse necesse hunc bulbum ex Africa peti, quandoquidem circa insulam Gades, atque adeò in ipsa insula (vnde aliquot adferebat) satis copiosè nascatur; ex quibus locis & ei vicinis Nicolaus haud dubiè suos acceperat.

HYACINTHVS STELLATVS LILII FOLIO ET RADICE.

Pag. 183 ante Sectionem TERTIO quaterna, *&c. reponendus est Hyacinthus stellatus Lilii folio & radice, ex Appendice altera: eique subnectenda ea qua in Auctario eiusdem alterius Appendicis notantur: nempe Paragraphus* CETERVM anno millesimo, *&c. cuius fini & hac verba subiungantur, (post verbum* corrupit.) omnes autem iam qui cæruleo præditi sunt flore, quàm qui albo, semen ferunt in triangulis capitellis, nigrum & crassiusculum, non splendens.

Eadem pag. 183. lin. 18. & 19. ipse paragraphus TERTIO, *ita immutandus:* TERTIO quaterna aut quina sunt folia humi fusa, longa, carinata, dilutè virentia, Hyacinthinis valdè similia; sed latiora, & ad superioris foliorum latitudinem quodammodo accedentia. inter hæc, *&c.*

HYACINTHVS STELLATVS, *à Porreto.*

Eadem pag. 183. ante Sectionem QVARTVM, &c. *Hyacinthus stellatus Porreti reponendus; cuius hæc est descriptio:*

Hyacinthus stellatus Porreti. E crassiusculo & quasi nucis iuglandis magnitudine bulbo quaterna duntaxat promebat hic Hyacinthus folia latiuscula, Hyacinthi stellati Byzantini foliis non valdè dissimilia; inter quæ quinque aut sex exiliebant dodrantalis longitudinis cauliculi, firmiores quàm in Byzantino, purpurascentes & striati, sustinentes è longis petiolis dependentes septem aut octo flores expansos, & sex foliis cæruleis cõstantes: quorum vena medium folium secans saturatior erat & quasi violacei coloris. floris vmbilicum occupabat trigonum capitellum virescens, exiguo stilo prominente præditum, sex violaceis staminulis cinctо, quorum apices nigri: flos Aprili aperiebatur, & tenuem quemdam atque euanidum odorem habebat: excusso flore trigona illa capitula maturitatem adepta pusillum nigrum semen continere deprehendebantur: radix autem non valdè dissimilis erat Hyacinthi sub autumnum florescentis bulbo.

Eâdem paginâ, præcedenti Hyacinthi stellati descriptioni addi etiam potest sequens Hyacinthi stellati species.

HYACINTHVS HISPANICVS STELLATO FLORE.

Hyacinthus Hispanicus stellato flore. HVNC Hyacintho, quem Nicolaus le Quelt anno Christi millesimo sexcentesimo quinto venalem in Hollandiam adferebat, & stellatum Hispanicum appellabat, similem antè conspicere non memineram: eam ob caussam illius etiam hoc loco mentionem facere volui.

Is subsequente Vere terna aut quaterna produxit folia humi expansa, pedem longa, viridia, carinata, semunciam verò lata, atque sensim in mucronem desinentia: inter quæ sub extremum Aprilem prodiit caulis dodrantalis aut paullo longior, viridis, firmus, sustinens ex interuallis octodenos vel vicenos flores, sex foliis stellæ in modũ expansis præditos, coloris cærulei saturi, præsertim circa vmbilicum, nec valdè dissimiles Eriophori Peruani

floribus:

floribus: è quorum vmbilico prodibant sex pallida stamina medium capitellum violacei coloris amplectentia: floribus succedebant trigona capitella; sed quale semen continuisset, mihi ignotum, quia ad frugem non peruenerunt, & radicem subsequens hiems corrupit.

Pag. 184. *sectionem Floret ita auge ex Appendice Altera*: Floret cum vulgari, hoc est, sub extremum Martium, vel etiam Aprili; paulo tamen serius vulgari: illius etiam semen, quod in trigonis capitibus nascitur, maturitate nigredinem & splendorem acquirit. *Hyacinthus stellatus æstiuus.*

HYACINTHVS STELLATVS ÆSTIVVS MINOR.

Pag. 185. *ante caput* XXXI. *de Hyacintho autumnali inserenda Hyacinthi stellati æstiui historia ex Appendice altera. cuius descriptionis calci adde & hæc verba*: Hyacinthi æstiui flores subcærulei dilutioris sunt coloris, & minoris adhuc dilutioris: cuius semine nata altera planta album protulit florem anno 1607, staminibus præditum purpurascentibus; quem prorsus corrupit subsequentis hyemis asperrimum gelu.

Huic ipsis verbis subnecte descriptionem Hyacinthi stellati æstiui minoris, ex Auctario eiusdem Appendicis Alterius: sed & illam auge subsequentibus verbis, (nimirum post verbum petiris.) Huius semine natæ erant binæ plantæ, quæ quarto à satione anno flores protulerunt in breuibus cauliculis, matri quidem formâ similes, sed alterius coloris, videlicet exalbidi: sed eæ plantæ valde tenellæ asperrimam anni 1608 hiemem ferre nequiuerunt, sed prorsus corruptæ sunt. *Hyacinthus stellatus æstiuus minor.*

Pag. 186 *lin.* 53 *ad extremum caput* XXXII, *pro his verbis*, licet Matthiolus, *& his quæ sequuntur, repone illa quæ in Altera Appendice notata sunt, nempe paragraphum* Italos nunc, *&c.*

ORNITHOGALVM NEAPOLITANVM.

Eadem pag. 186 *ante Ornithogalum aliud, reponendum ex Altera Appendice Ornithogalum Neapolitanum.*

ORNITHOGALVM MAXIMVM.

Pag. 187. *ante sectionem* ALTERVM, *adde Ornithogalum maximum, ex Appendice prima.*

ORNITHOGALVM PYRENÆVM.

Pag. 188. *ante sectionem* QVINTVM, *adde ex Altera Appendice descriptionem Ornithogali Pyrenæi: eiusq. fini (nempe post illa verba,* verisimile est) *adde sequentem periodum*: Annus autem Christi M. D. CVI, nihil aliud esse docuit, quàm Ornithogalum primum, à me lib II. capite XXXIII exhibitum, & à Dodonæo Asphodelus bulbosus Galeni nuncupatum. *Ornithogalum Pyrenæum.*

Eadem pag. 188. *ante sectionem* SEPTIMVM, *adde Ornithogalum minus è Pyrenæis, ex Appendice prima.* *Ornithogalum minus, è Pyrenæis.*

Pag. 189. *lin.* 12 *legendum* Laehn proximam, & in ficciotibus, *&c.*

Eadem pag. 189 *ad calcem capitis* XXXIII *adde sequentem Ornithogali peregrinam speciem.*

ORNITHOGALVM ÆTHIOPICVM.

GENERIS cuiusdam Ornithogali bulbos Bataui nautæ Amsteldamum referebant, lectos vt aiebant in quodam sinu, ad occasum extremi illius & celeberrimi Æthiopiæ promontorii, cui vulgò nomen Caput bonæ Spei inditum, sito; in quo per aliquot dies hæserunt, vt se reficerent. Huiusmodi Ornithogali caulem suis floribus onustum Amsteldamo adferebat Christianus Porretus extremo Augusto anni millesimi & sexcentesimi quinti, quem mihi donabat: ex quo, & paucis aliis quas intelligebam notis, breuem hanc historiam concinnabam.

Ex radice Ornithogalo maiori vulgari (quod nonnulli Asphodelum Galeni cognominant) pæne simili, teste Dauide Mostart, qui huius folia cum aliquot floribus ad me mittebat, multa producebat folia pedalem longitudinem habentia, vnciam aut paullo amplius lata, mollia, quæ confracta tenui lanugine prædita apparebant perinde ac Eriophori folia (quam similiter notam in aliquot aliarum bulbacearum plantarum foliis non semel obseruare memini) inter quæ cubitalis assurgebat caulis satis firmus, viridis: à cuius medio ad summum vsque fastigium prodibant flores, vncialibus aut longioribus, iisque crassiusculis *Ornithogali Æthiopicum.*

 culis

culis & viridibus pediculis inhærentes, sex foliis niueis constantes, Ornithogali Arabici floribus pænè similes, nec multo minores; quorum vngues aliquantulum flauescebant: ex eorum autem vmbilico prodibant sex candida stamina flauis apicibus prædita, quorum terna latiore basi capitulum medium crassiusculo breuique stilo præditum amplectebantur, ac illud trigonum, quod successu temporis oblongum euadebat, semen continens.

Pag. 191 *lin.* 8. *ita legendum*: potuerim. Sed & multos post annos Lugduni apud Batauos, cum aliis aliquot bulbis accipiebam, qui nonnumquam in tantam altitudinem excrescebat, vt humanam altitudinem superaret. Eum autem, *&c.*

MOLY MONTANVM LATIFOLIVM FLAVO FLORE.

Pag. 193. *ante caput* XXXVII. *inserenda Moly montani flauo flore historia, ex Altera Appendice.*

MOLY PYRENÆVM PVRPVREO FLORE.

Pag. 195 *ad extremum caput adde Moly Pyrenæum purpureo flore, ex eadem Appendice alterâ.*
Pag. 196 *lin.* 35. *leg.* eo deuorato.

ASPHODELVS MINIMVS.

Pag. 197 *ante sectionem* GRÆCIS, *inserenda Asphodeli minoris seu veriùs minimi historia, ex prima Appendice, quæ est paginâ* CCLVIII.

COLCHICVM VERSICOLORE FLORE ALTERVM.

Pag. 200 *ante sectionem* QVARTVM, *adde ex prima Appendice Colchicum ποικιλανθὲς alterum: cuius descriptionis fini, nempe post verbum* præcedente, *pag.* CCLVIII, *adde sequentem paragraphum.*

Ceterùm anno Christi sexcentesimo sexto supra millesimum simile Colchici genus in pratis Francofurto ad Mœnum vicinis nasci obseruabam ex iis bulbis quos præcedentis anni autumno honestissimi eius vrbis ciues Ioannes Theodorus, & Ioannes Israël de Bry fratres germani mittebant: nonnulli enim flores prorsus similes iam dicto tulerunt, aliqui etiam omnino niueos, aliqui suaue rubentes, quorum folia venam exalbidam per eorum longitudinem excurrentem habuerunt.

Pag. 201. *ad finem sectionis* PAVCOS porrò, *adde ex Appendice prima, paragraphum* Ex illis tamen ipsis, *&c. pag.* CCLIX.

Pag. 202 *ad finem sectionis* ALIVD porrò, *id est, ad finem capitis* XL, *adde paragraphum* Huius autem Colchici, *&c. ex Appendice altera, pag. eadem* CCLIX.

COLCHICVM VERNVM.

Pag. 203 *ante caput* XLII, *reponenda Colchici verni historia, ex Altera Appendice.*
Pag. 204 *lin.* 15. *leg.* longiora & latiora: radix, *&c.*

CROCI VERNI LATIFOLII VARIETAS.

Croci verni latifolii varietas.

Eâdem pag. lin. 16 *addenda quæ sequuntur*: sublata: sed aliquot post annos vnum & alterum similem bulbum denuò nactus sum, cuius foliis nulla alia latiora conspexi, licet genus illud quod niueum fert florem, ea etiam valdè ampla habeat.

Sed postea semine terræ commisso similes plantas adquisiui, atque etiam ab amico ex Italia reduce habui, quæ maiores reliquis Croci verni generibus flores protulerunt, multoque latiora folia: præmaturè autem floret, non secus ac purpureus versicolor, & flauus varius; nec iis infeliciùs adnatis se propagat.

Quartæ folia, *&c. vt est in textu.*

Pag. 207. *post lineam* 25 *adde*: Et hæc quidem sunt quæ circa Croci verni latiore folio plantas obseruabam: nunc de illis quæ angustiore & quasi capillari sunt præditæ folio, agamus.

CROCVM VERNVM CAPILLARI FOLIO.

Pag. 208, *ante sectionem* NONNVLLI Primum, &c. *adde illa quæ de Croco verno capillari folio tractantur in Appendice prima, pag.* CCLIX. *& ibidem, ante sectionem* Id autem, *adde ea quæ notantur sub finem Appendicis alterius, nempe hæc verba:* & certè illius, *&c. quibus addenda & hæc, nimirum post verba,* erant segregatæ.

Huic plantæ accidit quod quibusdam aliis, vt videlicet semine natæ, parentis colorem non retineant, sed varient: nam Ioannes Hogelandus, qui plantas habebat albi coloris flores proferentes duorum generum, maiores & minores, vtriusque generis semen colligebat anno 1604. cuius me participem faciebat illo ipso anno, & ipse serebat; ego similiter quæ communicauerat, terræ committebam, vtriusque generis seorsim: ille aliquot plantas habuit, quæ tertio anno flores tulerunt: ego binas habui: sed vterque pro albis floribus, quos expectabamus, cæruleos nacti sumus.

CROCVM PYRENÆVM AVTVMNALE.

Eâdem pag. 208, *ante sectionem* ALTERVM, *adde de Croco Pyrenæo, ex Altera Appendice. Pag.* 210 *lin.* 23. *legendum* bullis argent.

IRIDIS BVLBOSÆ LATIFOLIÆ VARIETAS.

Pag. 211 *ante sectionem* TERTIÆ, quinque aut sex, *&c. addenda ea quæ sequuntur, pro iis quæ in Appendice altera de Iride bulbosa latifolia cæruleo & albo flore annotata fuerant; id est, periodus hæc,* Multos post annos, *&c. itémque illa,* CETERVM ex epistola, *quæ erant in dicta Appendice altera, deleri debent, proq; iis sequentia substituenda:*

MVLTOS post annos eruditissimus vir Ioachimus Venerius me monebat hanc plantam maximâ abundantiâ sponte nasci in Pyrenæis montibus: atque à Christi natiuitate sexcentesimo primo supra millesimum, inter multas myriades illarum quæ cæruleum siue violaceum florem gerunt, vnicam plantam eiusdem generis reperisse quæ florem prorsus niueum haberet: anno autem insequente, quum denuò montes illos conscendisset, venustarum plantarum quæ in eis nascuntur conquirendarum causâ, paucas similes reperisse scribebat; quarum vnam Ioanni Hogelando, alteram mihi mittebat. Quam accipiebam, præter meam expectationem (nam valdè vecturâ adflicta) anno MDCIII. binos flores tulit congeneris violaceæ floribus formâ quidem similes, sed niuei prorsus coloris, præter paruam maculam flauam terna repanda folia media inficientem vt in violaceis, & etiam quemadmodum illæ odoris expertes. Mea porrò hunc aërem diu ferre nequiuit, sed periit nullo prolato semine: Hogelandus verò ex sua maturum semen legit, quod terræ credidit; natæque illi ex eo plantæ: mater tandem etiam paullo post corrupta.

Iris bulbosa latifolia cæruleo flore.

Eadem albo flore.

CETERVM ex epistola quam idem Venerius ad me dabat illo ipso anno quo niueam mittebat, varias alias Iridum bulbosarũ huius generis plantas ab ipso in Pyrenæis illis montibus obseruatas intelligebam, quarum formam & colorem scripto cõprehenderat, vt ad me mitteret exactam illarum descriptionem: verùm enim verò dum in diuersis illorum montium iugis (quæ pænè sexagena conscendit) perlustrandis occupatus erat, scriptum illud ipsi excidisse & periisse, magno cum suo dolore: se enim non probè meminisse colorum diuersitatem; certò tamen scire, viginti sex generum descriptionem fecisse: nullum tamen genus aut flauo aut rubro flore in illis montibus obseruasse.

Ingens Iridum bulbosarum varietas in Pyrenæis montibus.

ET sanè vera esse quæ Venerius scribebat, rhizotomi Galli, qui in Hollandiam plantas è Pyrenæis erutas venales adferebant, confirmabant: & præsertim summam varietatem nasci aiebant in iugis quæ Narbonensem Galliam ab Hispaniâ Tarraconensi separant: ipse profectò Plantinianus Gassanus, Christophori Plantini è filia nepos, qui supra Tholosam Tectosagum habitat, anno Christi sexcentesimo quinto suprà millesimum ex illis iugis erutas plurimas plantas sub extremum Augustum adferebat, flores suos tametsi siccos adhuc retinentes, in quibus conspiciebatur summa colorum varietas, perinde ac in angustifoliis, vel etiam maior: nam quædam planè niueum, præter maculam, habebant florem; aliæ prorsus cineracei coloris, quem secabant violaceæ venæ; nonnullæ albi quidem coloris, sed quarum repanda folia parte infernâ quæ maculam ambit cineraceis venis erant distincta: aliquarum flores terna repanda folia habebant ferè supradictis similia, terna autem surrecta folia vel prorsus saturo violaceo colore erant prædita, vel dilutiore. erant etiam

flores

flores quorum repanda folia extremas oras habebant obsoleti coloris, circum verò maculam erant cærulea; terna surrecta folia vel prorsus saturi violacei coloris, vel dilutioris: aliorum flores prorsus violacei saturi, vel remissioris: quidam flores albo & violaceo coloribus varia ratione inter se mixtis constantes: quidam etiam quasi sericeo panno villoso coloris violacei contexti. omnes autem flaua illa macula in medio folio reflexo siue propendente labro insigniti, quam interdum albi radii ambiebant. Illud etiam obseruabam; geminos flores, hoc est binos, in singularum Iridum caulibus natos. Hanc autem adeò insignem varietatem feminio fieri non est dubium, quemadmodum etiam in plerisque aliis plantis quotidie experimur. Certè Hogelandus ex iis plantis quæ ex albæ semine sunt natæ, sex aut septem habuit, quæ MDCVIII florem protulerunt geminum, illum verò non niueum, qualem sperabat, sed totum cæruleum dilutiorem, præter flauam maculam, labrum vt in aliis medium occupantem.

Iris bulbosa rubro aut potius purpurascente flore.

Plantinianus porrò vnam plantam obseruasse ferebatur, quæ rubrum haberet florem: eius sanè iconem inter alias aliquot ostendebat. Eam, licet vnica illi esset, biennio pòst Porreto se mittere scribebat, addito etiam illius semine: sed anno millesimo sexcentesimo octauo purpurascentem quidem potiùs quàm cæruleum, non tamen exactè rubrum, protulit florem.

Ipsa autem sectio quæ eâdem pag. 211. incipit TERTIÆ, *hoc modo immutanda est:*

HACTENVS de Iridibus bulbosa radice præditis quæ latiuscula habent folia egimus; nunc de illis quæ angustiore sunt folio, nobis instituendus est sermo.

Harum autem quæ mihi primùm conspecta & cognita, Primaque dici eam ob caussam meruit, quinque aut sex habet folia, *&c.*

Pag. 212. *lin.* 4. *legendum* ALTERA, iam dictæ Primæ per omnia ferè similis, *&c.*
lin. 15. quemadmodum & Primæ, folia
lin. 20. TERTIAM primùm conspexi Lugduni Batauorum
lin. penult. in margine Iris bulbosa IIII.

Pag. 213. *lin.* 5. nigricabat. Huic Quartæ nomen dari posset.
lin. 14. scio. Primam angustifoliam
lin. 16. appellabant. Alteri à floris, *&c.*
lin. 18. vocabant. Tertiæ, quum

Pag. 215. *lin.* 42. *in* XIII. *specie Iridis bulbosæ sic legendum:* capitula trigona oblongiuscula, instar ferè capitum versicoloris latifloræ, quæ tamen primis aliquot annis nullum probum semen tulerunt: successu tandem temporis nonnullæ plantæ ex earum nucleis adquisitæ semen ad maturitatem perduxerunt, è quo terræ commisso natæ plantæ florem matri similem protulerunt, vt existimarem in hoc genere nullam mutationem futuram, præsertim cùm viderem apud alios quibus semen communicaueram (multi enim ob floris elegantiam expetebant) plantas illo semine natas flores matri similes etiam protulisse: at è plantis quæ anno Christi millesimo sexcentesimo tertio mihi natæ semine in peculiari capsa sato, nec ex ea erutæ, vt certius quidpiam obseruare possem, binæ quintum post annum florem dederunt longè à matre diuersum, non formâ quidem & foliorum numero, sed colore: nam tria repanda folia lutei siue flaui coloris fuerunt, aureâ tamen maculâ in medio insignita, terna alata & bifida ligulam flauam tegentia subalbidum colorem habebant; terna verò surrecta & angusta subcæruleum, medium tamen neruum per longitudinem excurrentem exalbidum: odor illius qualis in matre, hoc est perexiguus aut nullus: radix bulbosa vt reliquarum Iridum bulbosarum, pluresque nucleos ad latera generans.

Iridis bulbosæ XIII. varietas.

Floruit primo anno circiter quindecim dies ante illas quæ latifoliæ cæruleum habent florem, aut angustifolias Flauas: interdum etiam flores profert eodem tempore cum aliis, pro aëris temperie aut intemperie.

IRIS MAVRITANICA.

Eâdem pag. 215, *ad capitis calcem addenda sequentia, de Iride Mauritanicâ:*

Iris Mauritanica.

At anno Christi sexcentesimo supra millesimum ex Libyæ maritimis adferebat Doctiss. Medicus Augerius Clutius, inter varias plantas quas in ea peregrinatione collegerat, Iridis bulbosæ genus pumilum, cuius paucos bulbos Christianus Porretus habuit; ii sequente anno (licet valde exigui & extremum minimi digiti articulum magnitudine vix æquantes) flores tulerunt aliis Iridum bulbosarum floribus formâ non valdè dissimiles, in quibus tamen quoddam discrimen appareret.

Tota

Tota autem planta supra cubitalem altitudinem non attollitur: promitque ex illo exili bulbo cubitalem teretem caulem, nodis aliquot distinctum, quem ambiunt terna aut quaterna angusta striataque folia pedalis longitudinis: summo cauli insidet vnus aut alter flos è vaginulis quibusdam prodiens aliarum Iridum bulbosarum instar, sed longè minor, eiusdem tamen propemodum formæ; nam tria repanda folia habet, quibus incumbunt arcuata illa & alata folia ligulam tegentia, eaque parte interiore venis quibusdam nigris in latera vergentibus insignita: tribus illis foliis surrectis quæ in aliarum Iridum bulbosarum floribus conspiciuntur, carens, atque eorum loco tenues & quasi capillares apophyses habet circiter vnciam longas: flos est totus flauus, & seriùs reliquis iridibus bulbosis expanditur, ferè cum Lusitanica angustifolia cærulea (quæ nunc est Angustifolia Tertia) atque odoris expers: ipse bulbus multis nigricantibus durisque tunicis tectus.

SISYNRICHIVM MAVRITANICVM.

Pag. 217, ante sectionem Quo potissimùm, *addenda illa quæ de Sisynrichio Mauritanico aliàs notata in fine capitis de Hyacintho Mauritanico, Appendice prima; nempe illa ferè quæ sequuntur:*

INTER reliquos bulbos, quos è Mauritaniâ acceptos, mihi & aliis communicabant honestissimi viri Willelmus Parduyn, & Ioannes Somer, ciues Medinburgenses in alachriâ, fuerunt Narcissi (quorum flores iam præterierant) & Sisynrichii maioris genus, quod mihi flores protulit Sisynrichio maiori, quod in Lusitaniâ obseruabam, formâ protsus similes, non tamen cæruleos, vt illius, sed purpurei dilutioris coloris, valdè etiam fugaces & ephemeros, quorum terna maiora folia inflexa & terram spectantia, albâ maculâ erant insignita. *Sisynrichium Mauritanicũ.*

Allati autem erant isti bulbi ex eâ Mauritaniæ parte in qua Fezâ & Maroco vrbes sitæ, initio anni nonagesimi noni supra millesimum & quingentesimum.

Pag. 218. lin. 11. legendum Elizabethæ Austriadis, Galliæ reginæ, *&c.*
Pag. 220. lin. 14 sint discreta
lin. 28 purpurâ.
Pag. 221 lin. 54 ἀσφόδελα.
Pag. 221 lin. 9. radiis distincta sunt
Pag. 228 lin. 56 quibusdam Hungariæ.

RANVNCVLVS PYRENÆVS ALBO FLORE.

Pag. 237 ante Caput LIII de Ranunculo grumosa radice, reponenda est descriptio Ranunculi Pyrenæi albo flore, ex Appendicis alterius Auctario.

RANVNCVLVS CRETICVS.

Pag. 242 ante sectionem Et hæc quidem, *Ranunculi Cretici historia est inserenda, quæ est in altera Appendice, hoc titulo:* Ranunculus Creticus grumosa radice, flore niueo.

Huic deinde addenda est descriptio Ranunculi Asiatici grumosa radice, flauo vario flore, à Caccino; quæ est talis:

RANVNCVLVS GRVMOSA RADICE, FL. V. FLORE, *à Caccino.*

CVM Tulipa illa Persica, cuius antè historiam dabam, grumosam radicem cuiusdam Ranunculi rari admodùm, nec adhuc à quopiam descripti accipiebam ab eodem N. V. cui etiam floris iconem suis coloribus expressam addiderat, ne similem reperiri dubitarem, rametsi negligentiùs à pictore expressam esse conquereretur, & propter temporis angustiam non potuisse magis perfectam mitti: ex notis tamen quas adscripserat, atque foliis quæ mea planta binis sequentibus annis tulit, ipsam iconem emendandam, atque in lignea tabella delineandam curabam, vt sculpta lectoris oculis subiici posset: mea enim planta nullum adhuc florem dedit. *Ranunculus Asiaticus grumosa radice, flauo vario flore.*

Ranunculus Asiaticus grumosa radice, flore flauo rubris venis distincto.

Ex radice igitur multis grumis constante, qualis est Ranunculi Tripolitani flore rubro, prodibant initio terna aut quaterna folia longis pediculis innixa, per oras incisa & in tres lacinias diuisa, quemadmodum in Tripolitano, dilutiùs tamen aliquantulum virentia: inter quæ exsiliebat cauliculus satis firmus, foliis in tenuiores & frequentiores lacinias diuisis præditus, præsertim iis quæ summum cauliculum ambiunt: summo verò cauli insidebat flos satis amplus, nouem foliorum simplici serie constans, orbiculato mucrone sese mutuò arctè contingentium & veluti scandentium, flaui ad viriditatem vergentis coloris, quæ rubellis siue purpureis venis virgatim sunt distincta: medium florem occupari scribebat capitulo, quali in Tripolitano, eoque multis staminibus purpurascentibus cincto. an verò magis frugiferum sit quàm Tripolitani, me latet: sed quandoquidem eius radix aliis propaginibus grumosis augetur, bulbilli adnati seminis vicem supplent. Eodem autem tempore florere arbitror quo Tripolitanus; licet nihil adscriptum esset, & folia eius plantæ quam habeo, præcociùs contabuerint quàm Tripolitani.

Eâdem pag. 242 *lin.* 46 *dele* munere.
Pag. 245. *lin.* 48 *lege* Vienna.
Pag. 251. *lin.* 18 fuit is annus
Pag. 252. *lin.* 6. florem protulit anno MDC.

Pag 254. *ante sectionem* ABSOLVTA, *addenda sunt sequentia, de variis speciebus Anemonarum latifoliarum:*

ANEMONES LATIFOLIÆ VARIETAS.

Anemones latifoliæ simplici flore variæ species.

HABVIT porrò Ioan. Hoghelandus anno Christi MDCVII Anemonarum latiore folio plantas semine natas, quæ eo anno primos suos flores protulerunt, in quibus summa varietas conspiciebatur; inter quas circiter quinquaginta, quarum flores omnis ferè generis coloris duplicata atque etiam triplicata foliorum serie constantes, vt ad me scribebat, & vt conspectum item inuitabat; quod sanè libenter fecissem, nisi imbecilles corporis vires vspiam progredi prohibuissent. Verùm, ne tam amœno spectaculo prorsus priuarer, is viginti ex selectioribus ad me mittebat colorum varietate discretos, duplici & triplici foliorum ordine constantes, vt in nonnullis triginta, quadraginta, vel etiam plura numerauerim, & illa quidem angustiora iis quæ in octo foliis dumtaxat constantibus conspici solent: color autem erat vel exalbidus, vel suave-rubens, vel carneus, vel ruber, vel coccineus, vel sanguineus, vel violaceus satur aut dilutus: foliorum vngues vel albi maiores & minores, vel flauescentes, vel nulli: media capita vmbilicum occupantia, aut cineracei coloris, aut fusci, aut nigri: stamina illa ambientia vel cærulea, vel subcærulea: aperiebantur autem ii flores Iunio. Sequente verò mense alios etiam mittebat, in quorum colore non minor varietas: ex his nonnulli octo dumtaxat foliis latiusculis constabant elegantissimi coloris, vt ex sericeo villoso panno kermesini coloris conflati esse viderentur, & eorum vngues albi, oræ etiam albicantes, caput medium fuscum, stamina ambientia nigra, apices ex fusco cærulei, alii nouem, decem, vndecim, duodecim & tredecim folia habebant colore violaceo saturiore prædita, quorum vngues magni albi; vel dilutiore, nullis conspicuis vnguibus; vel purpureo saturo, vel coloris fæcum vini rubri inelegantis, vel initio exalbidi, deinde quodammodo cineracei, cui pro staminibus multa angusta foliola eiusdem coloris medium caput cingebant. vnus etiam octo foliis constans elegantissimi coloris, cui parem videre non memini; nam veluti ex coccineo, sanguineo & kermesino mixtis coloribus

contexta eſſe videbantur, eiſque valdè ſplendentibus: vngues ſatis magni & prorſus niuei, ſtamina fuſca apicibus ſubcæruleis prædita vmbilicum occupabant, ſupra quæ capitulum ex violaceo fuſcum aſſurgebat, vicenis aut pluribus anguſtis foliolis cinctum, eiuſdem cum maioribus foliis coloris: breuiter, omnes inter ſe diſſimiles erant; nec binos conſpiciebam eiuſdem coloris.

Sed etiam extremo Iulio flores habuit, quorum vnus 8 foliis exalbidis conſtabat, & iis quidem ſuave-rubentibus venis radiatim diſtinctis, vnguibus autem paruis albicantibus, ſtamina cum apicibus fuſca: alter vndecim aut duodecim præditus erat foliis vario colore radiatim diuiſis purpureo ſaturo, dilutioreque & exalbido, vnguibus ex albo flaueſcentibus; medium caput fuſcum cingebant ſtamina ſubcærulea: tertius ex eadem planta quæ cineracei coloris illum foliola anguſta pro ſtaminibus habentem tulit, natos, valdè elegans erat: nam viginti latiuſculis foliis conſtabat ex albo cineraceis: ſtamina erant breuia, ex cineraceo violacea, inter quæ nata innumera alia anguſta foliola ex cineraceo violacei coloris caput fuſcum cingentia, vt meritò pleni nomen ſibi vendicare poſſet: an verò ea planta ſimiles anno proximo flores ſit datura, tempus docebit.

Breuiter, Latifoliarum Anemonum ſemine deciduo ſponte naſcuntur ſingulis annis plantæ, in quarum floribus conſpicitur tanta colorum varietas, vt verbis exprimere ſit valdè difficile; variante etiam mirum in modum foliorum quibus conſtant numero, tum vnguium illorum colore: nam hoc anno MDCVIII habuit idem Hogelandus flores duplici, triplici, quadruplici, quintuplici foliorum ſerie conſtantes, atq. etiam pleniores, vt triginta, quadraginta, quinquaginta, ſexaginta, & plura vel etiam centum folia in vno flore numerare meminerim; an verò eædem plantæ flores adeò plenos proximo anno ſint prolaturæ, dies indicabit: fit enim interdum vt plantæ ſemine natæ quæ florem valdè plenum protulerunt mutentur, & inſequente anno dumtaxat illum habeant ſimplici octo, decem, aut duodecim foliorum ſerie conſtantem.

Pag. 257. *lin.* 9 qui purpureis venis
lin. 16. ex radice promebat
lin. 18. quæ exurgebat palmaris
lin. 19. ſidebat flos maior
lin. 21. eiuſdem ferè erant coloris
lin. 22. adhærebant quodammodo
lin. 23. abiit.

ANEMONES TENVIFOLIÆ FLORE SIMPLICI VARIETAS.

Pag. 260, *ante ſectionem* Hæc ſunt, *addenda ſequentia:*

Haud diſſimilia folia & radicem habebat xxt genus Anemones tenuifoliæ, eandemque floris formam habebat, ſed eius color planè ab aliis diuerſus: nam ex cineraceo ſiue furuo albicans erat, & tenui rubedine veluti perfuſus, qualis ferè pannus eſt quo Franciſcani monachi & Capoccini amiciuntur, Galli *enfumé* quaſi fumo tinctum, Belgæ *Monickgrau* appellant. *Poſtq. hæc ipſa verba, ante dictam periodum* Hæc ſunt, *&c. fieri etiam poſſet mentio ſequentium ſpecierum Anemones tenuiore folio, his vel ſimilibus verbis:*

Anem. hort. tenuifol. xxt. ſimpl. flore.

Inter has porrò ſpecies Anemones tenuiore folio, duæ ſunt rariores, quas in horto ſuo alere ſe, litteris ſuis mihi ſignificauit Illuſtr. vir Matthæus Caccini, nobilis Florentinus: Quarum prior florem fert Album, purpureis venis radiatim diſtinctum: Altera verò ſpecies album etiam fert florem; ſed cuius vngues ſunt purpurei.

Anemones tenuifolia, ſimplici albo flore, varietas.

ANEMONE LATIFOLIA PLENO FLORE, *Caccini.*

Pag. 262, *ante periodum* CETERVM Alterius, *&c. addi poſſunt ſequentia verba:*

Idem Nob. Vir Matthæus Caccini Anemones latifoliæ ſpeciem alit, vt ex eius litteris Florentiâ miſſis intellexi, cuius flos duplex eſt, ſed longè amplior quàm Pauo maior vulgo dicta: cuius quidem radicem anno 1607 ad me miſit; ſed ita afflictam accipiebam, vt florem nondum videre licuerit.

Anemone latifolia pleno flore, Caccini.

Pag. 263 *lin.* 41. *legendum* Iacobo de Caudenhouen.

Eadem pag. ante ſectionem Quodſi, *id eſt, poſt Anemon. tenuifol. ſanguineo pleno flore, inſerenda eſt deſcriptio Anemones tenuifolia pleno purpureo flore, Caccini; & alterius pleno flore ſuaue rubente: quæ ſunt tales:*

ANEMONE TENVIFOLIA PLENO PVRPVREO FLORE, *Caccini*; *& altera tenuifolia pleno flore suaue-rubente, eiusdem Caccini.*

QVANTA fiat colorum varietas in Anemonibus semine natis, quotidie experimur: vix enim quispiam enarrare queat colorum varietatem, quæ in illarum floribus conspicitur, præsertim plantarum quæ latifoliarum semine prognatæ sunt, quemadmodum paullò antè scripto comprehendere conati sumus. In tenuifoliarum semine natis longè minor fit varietas, sed est tamen etiam aliqua mutatio: nam præter eas quæ florem habent simplici foliorum serie constantem, eúmque aut coccinei, aut kermesini, si ita appellare fas est, aut sanguinei, aut violacei, aut albi, aut cineracei quodammodo & obsoleti coloris (variantibus etiam earum vnguibus) reperiri certum est etiam albo flore rubris venis distincto constantes, & albas purpureis vnguibus præditas, quarum flores inter chartas repositos anno Christi M DC. VII. atque etiam radices, sed prorsus aridas & in pollinem attritas, ab Illustri viro Matthæo Caccini Florentino, qui anno præcedente me monuerat etiam tenuifolias reperiri pleno flore præditas, qualis est illa quæ coccineum aut sanguineum cum habet, sed alterius & diuersi ab ea coloris; earumque binas se habere plantas, quarum vna purpureo-cæruleum florem proferret, cuius etiam iconem viuis coloribus expressam ad me mittebat, altera verò cum haberet suave-rubentis & nitidi coloris, cuius etiam iconem misisset, nisi ipsa planta vitium contraxisset, eamque ob causam illo anno florem non protulisset. Cùm itaque neminem eorum qui de Plantis scripserunt istarú mentionem facere comperiam, rem non ingratam me facturum putaui, si illius cuius exemplum suis coloribus depictum ad me misit Nobilis ille vir, in tabella sculpendum curarem, quæ hoc loco adponeretur, adscriptis Plantæ ipsius notis quas iconi adiunxerat: nam cùm plantam non viderim, nihil de illa pronunciare possum, nisi quod ab alio didici; tametsi biennio post & huius, & alterius quæ suauiter rubet, florem inter chartas repositum Maio mense acceperim, vt similes reperiti non dubitarem.

Anemone tenuifolia pleno purpuro-cæruleo seu tanneto flore, Caccini.

Anemone tenuifolia pleno flore ex atro purpurascente.

SCRIBEBAT porrò ad me Illustris ille vir, qui vnicam huius Anemonidis plantam habebat, his verbis. Mitto tibi iconem Anemonidis tenuifoliæ violaceo siue purpuro-cæruleo flore pleno, quam Constantinopoli accepi: huius flos cùm emergere incipit, violacei prorsus est coloris, sed vt expandi incipit, sensim colorem in icone expressum contrahit, vel aliquantulum dilutiorem: eius folia & radix, nec à foliis nec à radice tenuifoliæ pleno flore vulgaris & omnibus notæ differunt. Hæc ille: sed quantum ex icone colligere licet, flos tredecim latioribus foliis exterioribus constat; reliqua quæ ab illis ambiuntur latiuscula etiam sunt, & non adeò tenuia, vt quæ in vulgari plena conspiciuntur.

Additum erat in epistola, se paucis antè diebus Constantinopoli accepisse pro valdè raris plantis binas Anemonidis radices, cum hac inscriptione, Anemone Chalcedonica *Cacumeni Mergi* & *Cacumeni Maringi*; sed illarum florem nondum vidisse: sed nec qualia proferrent folia significabat.

Præterea in alia quadam epistola scribebat se Constantinopoli etiam pro planta rara accepisse Anemonidis latifoliæ genus coccineo flore duplo vel etiam triplo densiore & pleniore quàm illud sit illius genus, cuius iconem in Historiæ Plantarum lib. II. exhibeo, ab Herbariis vulgo Pauo maior appellatum; alioqui eiusdem coloris & formæ; cuius etiam

radicem

radicem anno Christi millesimo sexcentesimo septimo mittebat; sed asperrima subsequens hiems corrupit cum selectissimis quibusdam aliis quas adiunxerat plantis: significabat autem eum florem carere capitulo illo nigro aliorum florum vmbilicum occupante folio.

Pag. 265 lin. 14. legendum viderentur

eadem pag. lin. 16 legendum cœpit, atque etiam è Pictonibus. Sed & ex Italia multos rhizotomi quidam adferre soliti.

Cyclamini folio Hederæ magna varietas.

Post quæ verba, eadem pagina, nempe ante sectionem Habvi etiam, *addenda de Cyclamini folio Hederæ magna varietate, ex Altera Appendice.*

Cyclaminvs vernvs albo flore.

Pag. 266. ad finem capitis de Cyclamino adde descriptionem Cyclamini verni albo flore, ex Appendicis alterius Auctario: sed illius descriptionis vltimis verbis, nempe post periodum Sub extremum illum, *adde sequentia:*

Ex iis porrò quas à Venetio accipiebam plantis, quasq; à rhizotomis Gallis illo & sequentibus annis redimebam, anno Christi millesimo sexcentesimo sexto & sequente nonnullæ sub extremum Aprilem & ineunte Maio binos aut tres flores proferre cœperūt, sed longè minores quàm in vllo Cyclamini genere, eiusdem tamen formæ cum illo qui rubellum fert florem, eumq; odoratum, sed niuei prorsus candoris, suauiterque vt ille spirantes, quinq. angustis laciniis sursum reflexis constantes; quibus deciduis tenelli cauliculi siue petioli subrubentes, qui eos sustinebant, sese contrahebant, & in orbiculos conuolue- bant alterius Cyclamini instar, atque in summa tellure procumbebant cum sua theca qua semen continebatur: plantæ folia maiora sescunciam longa, tantundem circa pediculum lata, angustiora tamen circa mucronem, per oras aliquantulum angulosa, pronâ parte quinque crassiusculis neruis prædita, & omnino rubescentia, supinâ verò viridia sed frequentibus maculis albis aspersa; quorum pediculi circa summum crassiusculi, & subrubentes qua parte extra terram extāt, sub terra autē candicant & paulatim exiliores fiunt ad exortum vsque, quemadmodum etiam florum pediculi, vt ex adiecta icone videre licet, quam ex viua planta delineari curabam. at rigidissima hiems, quæ anni 1608 initio subsequuta, omnes pene plantas, vt & alias plerasque selectiores, corrupit.

Cyclaminus vernus albo flore.

Cyclaminus vernus albo flore.

Planta pro Cyclamino spvrio missa.

Post quæ verba addenda est & descriptio plantæ cuiusdam pro Cyclamino verno spurio missæ, ex eiusdem Appendicis alterius Auctario.

Pag. 267 lin. 8. legendum qua etiam appellatione.

Phalangivm Allobrogicvm.

Pag. 271 ante caput LXIII reponenda est descriptio Phalangii Allobrogici, ex Appendice alteraeiusque historia calci adde sequentia verba:

Huic non valdè dissimilem plantam postea ad me mittebat Argentorato amplis. & doctiss. Vir Fridericus Mayerus, eius vrbis Armamentario Præfectus; cuius tamen folia huius

Phalangio Allobrogico congener.

huius foliis essent angustiora, & flores paullo minores. Sed etiam in Pyrenæis montibus crescere similem plantam postea intelleximus à Venerio, qui illam istic legisset, & à Richæo Professore botanico Mompeliensi Liliaphodelũ albo flore nuncupari scribebat, & rhizotomi Galli similes plantas in Pyrenæis erutas ad nos inferre cœperunt: atque Ioannes Hoghelandus plantam habuit florentem anno Christi millesimo sexcentesimo octauo (à quo acceperit ignoro) cuius folia longè ampliora, longiora & crassiora quàm meæ, caulis etiam multo procerior, qui & flores longiore spatio ab inuicem distantes proferret. itaque non modò Allobrogicum Phalangium appellanda erit hæc planta, sed montanum: & mihi omnino persuadeo fuisse notam Valerio Cordo, atque ab ipso Liliaginem vocari.

Phalangium montanum.

Liliago Valerii Cordi.

Pag. 275 in titulo iconis, pro Veratrum nigrum rr. Dodon. *reponenda fuerat Veratri nigri* tit *figura*, Plinii Consiligo.

Pag. eâdem lin. t t *scribendum* re solet: interdum tamen à radicis latere noua germina producit.

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO TERTIO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 291 lin. 28. legendum PRIOREM & Octauam Salmant.

GALASTIVIDA.

Pag. 300 ad capitis finem adde ea quæ de Galastiuida scribuntur in Appendice altera.

AVRICVLÆ VRSI VARIETAS.

Pag. 304 ante sectionem MINOR *repone ea quæ sequuntur:*

Huic valdè similem ad Batauos adferebat Franciscus rhizotomus Gallus, è Pyrenæis montibus erutam, anno Christi sexcentesimo quarto supra millesimum: certè illius folia non erant dissimilia: sed triennio post dumtaxat florem protulit mihi, & Hoghelando, breui quidem pediculo subnixum, eiusdem prorsus coloris cum Quintæ siue Landgrauianæ flore. Christianus etiam Porretus tres aut quatuor plantas habuit, quæ in extremo sescuncialis cauliculi capite ternos aut quaternos flores semuncialibus petiolis inhærentes protulerunt: & anno sequente mea planta auctior facta cauliculos protulit firmos triuncialis longitudinis, summo fastigio sustinentes septem aut octo flores semuncialibus petiolis præditos; vt dubitare nequeam quin illud ipsum genus sit Quinto loco descriptum: copiosum autem habuit semen in vasculis Secundæ vasculis similibus.

Eâdem pag. 304. ad finem sectionis MINOR, *adde:*

Similem aliquot post annos Lugduni Batauorum accipiebam à Iacobo Plateau, cum hac inscriptione Auricula Vrsi albo flore: sed ea demum florem proferre cœpit anno sexcentesimo septimo & octauo supra millesimum in triunciali graciliqúe cauliculo, & eum quidem non album, sed veriùs ὠχρόλευκον, qui tandem senescens quandam albedinem contrahit.

Auricula Vrsi pallido flore.

His subnecte historiam septimæ Auriculæ Vrsi, hoc modo:

Auricula Vrsi VII.

SEPTIMÆ folia iis erant similia quæ primum genus flauos gestans flores, habet: præsertim his quæ candicant, & veluti farinâ quadam sunt aspersa, minùs tamen ampla: caulis dodrantalis, tamquam farinâ etiam aspersus, summo fastigio multos flores in quinque lacinias diuisos sustinet, quarum singulæ in extremo crenâ sunt præditæ, instar florum flauæ,

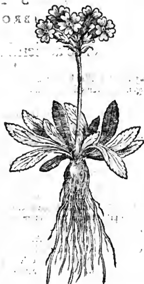
paulo

paulo tamen minores, colorisque exalbidi carneo perfusi: odorem habet Primæ.

Io Batauiam, vbi conspiciebam, ex Angliâ primùm allatum esse intelligebam hoc genus: an verò spontè istîc nascatur an aliunde illatum, me latet.

OCTAVA crassiusculâ, &c.

Deinde in contextu, pro SEPTIMA crassiusculâ rad. *scribendum* OCTAVA crassiusc. *&c. Hac enim est descriptio Octaua speciei Auriculæ Vrsi, cui addenda (nempe post finem sectionis* Crescit, *&c.) descriptio similis cuiusdam plantæ, cum icone ex siccâ plantâ P. Gregorii delineatâ, quæ est talis:*

Auricula Vrsi VIII.

Similem huic Octauæ etiam nasci, (sed breuioribus foliis) in Tyrolensibus Alpibus, postea intelligebam: nam inter siccas plantas, quas R. P. Gregorius da Reggio à se lectas Oenipонte ad me mittebat sub extremum Augustum anni 1608, hæc etiam erat: reposita nimirum inter chartas, cum aliis Alpinis plantis, è Tyrolensibus istis montibus erutis ab illo Reuerendo Patre, professione Capuccino: ex quibus obseruabam pleraſque plantas in iis montibus nasci, quas in Pannonicis & Stiriacis antè legeram. Cumque huius Auriculæ plantæ (cui in posterum Octauæ locum dabimus) satis integram iconem acceperim, illam in tabella exprimendam curabamus, vt inter alias locum haberet.

Deinde statim subiicienda Nona Auricula Vrsi, cuius historia petenda ex Auctario alterius Appendicis, & ibidem Auricula Vrsi IX *in margine est notanda.*

Postremò sequetur Decima Auricula Vrsi, quæ omnium minima, & in contextu Octauum locum occupabat. Itaque in contextu quædam vocabula erunt immutanda, nempe pag. 305. lin. 8. pro his verbis OCTAVÆ folia, *&c. scribendum erit* DECIMÆ folia vnguem, *&c. & in margine notanda* Auricula Vrsi X. *Itaque titulus iconis illius minimæ Auriculæ Vrsi speciei, pro* Auricula Vrsi VIII minima, *immutandus est in* Auricula Vrsi X minima.

Eadem pag. 305 lin 34. scribe: Sextum, septimum & octauum, primus omnium, *&c.*

lin. 59 scribe nuncupatur: octaua apud Stiriæ

CORTVSA.

Pag 307 ad calcem capitis X *de Cortusa adde quæ sequuntur:*

Et certè, postquam ad Batauos veni, Cortusæ plantas in hortis eorum qui elegantes flores in deliciis habent, satis copiosè nascentes conspexi; sed nullas obseruaui, quæ flores gestarent surrectos & cælum spectantes, vt Cortusus de sua asserit, sed nolarum instar pendulos & deorsum spectantes, quales esse meæ Saniculæ montanæ flores scripsi.

VIOLA MONTANA PVMILA.

Pag 310 ad finem capitis XIII *de Viola montana adde sequentia:*

Gulielmus Boëlius in Hispania obseruauit Violam montanam quandam valdè pumilam, adeò vt binas vncias altitudine vix superaret. Satis crassâ radice constabat: cuius foliis angustiora videre non memini. nam quæcunque alias videre mihi contigit, orbiculata folia habebant: huius verò vt rorismarini coronarii angusta erant, & vnciam dumtaxat longa: flos inter folia exili pediculo insidens, niueus, inodorus.

Pag. 311. ad calcem capitis XIV *adpone ex altera Appendice, sequentia verba*: Istam plantam in Pyrenæis montibus etiam nasci, mihi relatum est: quemadmodum & Gentianarum varia genera.

Pag. 312 in margine pro Gentiana secunda Asclepiadis flore, *scribendum est* Gentiana secunda Asclepiadis folio.

Pag 355 lin. 6. legendum Serpyllum.

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO QVARTO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. VI. *lin.* 4. Blau Rukartzu.
Pag. IX. *lin.* 4. eius descriptioni.

Stoebe peregrina.

Pag. X. *nempe capiti* IV. *Libri* IV. *attexenda est Stœbe peregrina, ex Appendicis alterius Auctario.*

Ptarmicæ Avstriacæ species.

Pag. XII. *post sectionem* Sibi autem, *&c. addendam Ptarmicæ Austriacæ id quod sequitur, de Planta Clusio semine natâ.*

Huic non valdè dissimilis planta, sed longè pluribus ramis gracilibus & firmis prædita, nata est Amsteldami D. Augerio Clutio, anno sexcentesimo octauo, semine ex Hispania relato præcedente anno. etenim longa angustaque habebat folia instar foliorum oleæ, sed molliorum, non minùs tamen candicantium. singuli ramuli summi desinunt in capitulum squamatum veluti Austriaca Ptarmica, aut Cyanus: quod tandem sese in florem explicat sex foliolis duris, siccis, & mucronatis, perinde ac Austriaca, sed breuioribus & minùs elegantis dilutiorisque coloris, medium florem occupantibus multis villosis staminibus: tota planta manibus tractata non ingratum spirat odorem: florebat Augusto.

Conyza minor Bætica.

Pag. XXI. *post calcem capitis* IX *de Conyza, adde sequentia:*

Conyza minor Bætica. Conyza minor, quam in Gallia Narbonensi siue Septimania, tum etiam Salmanticensi agro Castellæ veteris obseruabam, licet valdè odorata sit; tamen illam quæ in Bæticâ nascitur, longè odoratiorem esse intelligo, licet forma non sit dissimilis, vt ex planta sicca quæ mihi conspecta (monstrante Guil. Boëlio) coniecturam facere queo. De odore enim, qui prorsus euanuerat, nihil pronunciare possum.

Pag. XXV. *ante sectionem* Nata forsitan, *&c. adde quæ sequuntur:*

Aliquot tamen postea plantas è suæ ramis telluri commissis adquirebat; quas amicis communicabat: apud quos Lugduni Batauorum non semel vidi singulis annis nouos flores proferentes, sed non frugiferas, quoniam nimiùm serotini.

Pag. XXV. *lin.* 7. ramos diuaricata,

Bamia Æthiopica, siliqua decagona.

Pag. XXVII. *post lineam* 16, *ante Sectionem* Huius etiam, *interserere ex Altera Appendice, quæ de Bamia Æthiopica siliquâ decagonâ tractantur.*

Pag. XXXI. *lin. vltimâ, post verbum* conueniunt; *adde* Huius radici in picturâ fibræ addi debuerant, quas pictor neglexit.

Stachys spinosa.

Pag. XXXIIII. *ante Cap. de Alysso Galeni, Caput de Stachyde Spinosa inserendum, ex Appendice primâ.*

PARIETARIA MONTANA.

Pag. XLV. calci capitis XXVIII. *adtexe sequentia, de Parietaria montana:*

VALDE elegans etiam erat ea planta, quæ à nonnullis Parietaria montana appellatur, è Bæticâ relata, pedalis longitudinis caule prædita, quadrangulo, & tenui molliq́ue lanugine tecto, in aliquot ramos secundum radicem (quam non perennem sed annuam vti aliarum, esse arbitror) diuiso, quos per interualla, ex aduerso semper nascentia ambiunt folia oblongiuscula & angusta, per oras serrata, perinde ferè vt Stœchados serratæ folia. Summum ramorum fastigium in oblongiusculam squammatam molliq́ue tomento constantem spicam definit: è quâ flores elegantes oblongi prodeunt, formâ quidem aliorum floribus similes, & in latus propendentes. *Parietaria montana.*

VALERIANA ALPINA.

Pag. LVI. *post descriptionem Valerianæ saxatilis* II. *ante Sectionem* DE Valerianis, &c. *adde sequentia verba*: Valerianam Alpinam II. siue Saxatilem in Tyrolensis Comitatus montibus etiam crescere didici ex siccâ plantâ, quam P. Gregorius de Regio anno 1608 isthic eruerat, quemadmodum & Sedum minus IX & X à me in Plant. Hist. lib IV. exhibita.

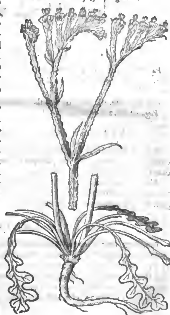
Pag. LXIV. *lin.* 17. semen in illis siliquulis.

PISTOLOCHIA ALTERA SEMPER VIRENS.

Pag. LXXII, *ante sectionem* NOVVM autem, *inserenda est Pistolochia altera semper virens, cum icone à Iacobo Plateau missâ, ex Appendice Primâ.*

LIMONIVM RAVWOLFIANVM.

Pag. LXXXII *ad calcem Libri* IV *Limonii Rauwolfiani historia cum icone reponenda, & peculiari cap. insignienda, quæ est talis:*

Limonium Rauwolfii, seu peregrinum.

Limonium peregrinum, seu Rauwolfii.

PEREGRINA illa planta, quam D. Augerius Clutius è Numidia redux in Malacensi Bæticæ portu nascentem obseruabat, cuiúsque semen lectum apud Batauos communicabat, & ipsemet Amsterodami serebat, quod natum est, illiusque plantam florentem mihi mittebat; nata etiam est in horto Academico Leidano, vbi toto Augusto floruit, & Septembri. Ea autem non absimilis mihi visa est illi, quam Cl. V. Leonardus Rauwolfius apud Iopen obseruabat, & Limonii genus esse censebat sui Itinerarii Lib. III. cap. II. imò illam ipsam esse asserere non dubitauerim, adeò conueniunt omnes notæ quas ille suo Limonio tribuit. Quia autem elegans & non vulgaris est planta, nec à quopiam præterquam à Rauwolfio, quod equidem sciam, descripta: rem non ingratam me facturum sum arbitratus, si paullo pleniorem eius historiam cum plantæ icone in medium proferrem.

MVLTA ab eadem radice producebat hæc planta folia, palmum aut amplius longa, binas vncias lata, crebrisque profundioribus incisutis diuisa, vt quodammodo aspleni folia imitarentur, subhirsuta, crassiusculo neruo prædita, adstringentis saporis, humi in orbem fusa, inter quæ excrescebant aliquot cubitalis longitudinis aut ampliores caules, firmiores, satisq. asperi, & quodammodo alati, vt spinæ solstitialis caules, per interualla alternatim

tribus angustis triangulisque foliis tres vncias longis, & iis quidem rudibus etiam & asperis einsti: desinebant autem illi summo fastigio in multos ramulos similiter alatos, sustinentes frequentia capitella, è quorum singulis simul coniuncti emergebant terni, quaterni, interdum etiam quini aut seni flosculi concaui, vnico folio membranaceo constantes tamquam parui calices, per oras striati & fimbriati, coloris cærulei dilutioris sed immarcescibilis, e quorum vmbilico in nonnullis exilientem conspiciebam alium flosculum altius assurgentem, quinque foliolis prorsus niueis constantem, & aliquot candida stamina continentem, cuius notæ Rauwolfius in suo Limonio non meminit: semen non obseruaui: radix autem oblonga erat & crassiuscula, à capite ad imum sensim gracilescens, & raris breuibus tenuibusque fibris prædita, fusco cortice tecta; quam ex notis quas in ea obseruabam, perennem esse, coniecturam faciebam.

Similem etiam nasci plerisque locis circa Gades postea intelligebam à Gulielmo Boëlio rhizotomo, qui illam florentem istic obseruauerat & inter siccas quas varii generis attulerat plantas mihi ostendebat.

CAROLI CLVSII
ATREBATIS
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ
LIBRO QVINTO
hæc addenda vel immutanda.

PAPAVER SPINOSVM.

Pag. XCIII. *cap.* VII. *de Papauere spinoso, initio paginæ quædam immutanda: nempe illa verba* flos sese ostendit, *vsque ad sectionem* Huius plantæ, *planè legenda vt in Appendice Alterá repe-riuntur.*

Pag. XCIV. *lin.* 28. lacertos æmul.

Pag. CV. *lin.* 24. confertim.

PLANTAGINIS ANGVSTIFOLIÆ VARIETAS.

Plantago angustifolia fruticans. *Pag.* CX. *ante periodum* CÆTERVM huic, *adde sequentia:* Plantago angustifolia fruticans, cuius spicæ admodum breues, insuper molles, nascitur ad ripas fluminum in Hispania, vbi eam Gulielmus Boëlius obseruauit.

Plantago angustifol. alia. Altera angustifolia circa Hispalim crescit, cui à radice multa exeunt folia valdè serrata, & quodammodo aculeata: inter quæ dodrantales emergunt pediculi, sustinentes oblongam florum spicam, instar Holostei ferè.

OPHRIS SEV LVNARIÆ SPECIES NOVA.

Pag. CXIX *ante sectionem* Cæterùm Silesii, *adde ex Altera Appendice quæ scribuntur inibi de Lunaria minore ramosa, atque insuper adnotandum:* Lunaria autem quæ non ramosa est, etiam in Tyrolensis Comitatus montibus reperitur: an porrò ramosa istic etiam crescat, me latet.

Ophris. Sed Pater Gregorius Regiensis istic obseruabat pumilum & tenellum quoddam plantæ quam Ophrin vocant genus, cui sanè antè simile conspicere non memini.

Pag. CXXXIV. *lin.* 21. pliora: flores, *deleta voculâ* sunt.

RVTA MONTANA LEGITIMA.

Pag. CXXXVI. Rutæ montanæ legitimæ icon inserenda, eius quæ inibi exhibetur loco; eaq. ex Altera Appendice petenda: vbi & eius rei mentio fit.

HIERACIVM PARVVM CRETICVM.

Pag. CXLIII. ad finem capitis XXXVII de Hieracio, adde ex Prima Appendice Hieracium paruum Creticum, cum icone.

HIERACIVM BÆTICVM.

Eâdem pag. addi & quædam posse de Hieracio Bætico, monuit nos Gulielmus Boëlius idem: sed eius descriptionem nancisci hactenus non potuimus.

CICHORIVM SILVESTRE PVMILVM.

Ab eodem Gulielmo Boëlio in Hispania obseruata est alia Hedypnoidis species, quæ etiam huic capiti XXXVII *subiungi potest; his verbis:*

CICHORIVM filuestre, siue Hedypnois, Gadibus in maritimis nascitur; pumila planta, alioqui tota facie nihil differens à vulgari, nisi quòd per omnia minor sit. Frequens eius vsus apud incolas in acetariis: cietenim vrinas, & hepar ab obstructionibus liberat, haud minùs quàm vulgatis, cuius vsum olim expertus sum mihi salutarem ex consilio & præscriptione C. V. Gulielmi Rondeletii, cùm apud ipsum viuerem. *Cichorium filuestre, siue Hedypnois.*

CYNARA SILVESTRIS BÆTICA.

Pag. CLIV. capiti XLIII de Scolymo Theophrasti subiungi possit sequens Cinaræ filuestris descriptio:

CYNARA filuestris Bætica è summo radicis capite multa profert multifida eaque spinosa folia, palmum & ampliùs longa, pronâ parte candicantia, supinâ verò viridia: inter quæ caulis assurgit firmus, canescens, cubitalis pænè altitudinis; per quem alternatim sparsa sunt similis formæ folia, sed minora, præsertim circa summum eius fastigium, quod crassiusculum sustinet capitulum, è multis squamis spinosis compactum; è quo flos exilit multis staminulis purpureo-cæruleis constans. *Cynara filuestris.*

Afferebat mihi honestus vir Gulielmus Boëlius, qui in sportulis allatas mihi ostendebat siccas plantas in sua peregrinatione lectas, & nonnullas etiam communicabat, ea capita, dum flori proxima sunt, à rusticis Hispalim inferri, & in foro venalia proponi, quòd istic non minùs in deliciis sint, quàm satiuæ Cynaræ capita.

CARLINÆ SILVESTRIS ALIA SPECIES.

Pag. CLVI & CLVII describo Carlinæ filuestris (quam Theophrasti Acarnam esse autumo) genus, in collibus petrosis circa Salmanticam vrbem obseruatum. Cui addere poteris (nempe post calcem capitis XLVI.) *sequentem congeneris plantæ descriptionem:*

HVIC elegantiâ non cedit aliud genus à Gulielmo Boëlio inter herbas quas in Hispania legit obseruatum, quod in eius sportulis conspiciebam. *Carlina filuestris aliud genus.*

Planta autem erat pedalis altitudinis, radice longa, sed non fibrosa, constans, idcircò, vt existimo, annua non perenni, multa è summo eius capite supra terram habens folia, vnciam, interdum sescunciam aut binas vncias longa, vix semunciam lata, per oras incisa & spinosa, vti illa quæ totum caulem indigesta amplectuntur. Summus caulis desinit in globosum caput, è multis angustissimis foliolis, vtrinque longiusculis spinis armatis constans: è cuius vmbilico exilit flos flauus: is cauliculus circa summum fastigium interdum in binos ramos diuidebatur, qui supra globosum illud caput assurgentes, capitella etiam spinosa proferebant, sed minora. Certè tota plantæ gratia consistit in globosis illis capitellis, quæ teticuli instar quodammodo sunt composita.

In aruis nasci, mihi significabat, cum Eryngio illo pumilo, quod post demessas segetes in aruis obseruabam.

Pag. CLXI. lin. 48. corrige, quod ipse etiam in meo hortulo alere solebam. Secundum, *&c.*

ECHII VARIETAS.

Pag. CLXV. *capitis I. fini adde sequentem Echii pumili descriptionem.*

Echium flauo flore.

In Gulielmi Boëlii sportulis ex Hispania relatis videbam Echii plantulam vix dodrantalem, quam ille Echium flauo flore nuncupat. Echium profectò esse, nemo negare poterat, ita totâ facie respondebat: & interdum flauo flore reperiri, non magis mirum videri debet, quàm albo aut rubro, quæ mihi olim conspecta.

CERINTHES QVINTA SPECIES.

Pag. CLXVIII. *adde ante sectionem*, De huius nomenclaturâ, *quæ in Altera Appendice de Cerinthe Quinta traduntur.*

PYRAMIDALIS.

Pag. CLXXIV. *ante Cap. de Ceri insere cap. de Pyramidali (diuersâ à Campanulâ Pyramidali, cuius mentio fit pag.* CLXXI.) *F. Gregorii de Regio, cum icone: quod erit peculiari numero insigniendum, & subsequentium immutandum.*

Pyramidalis villosa, saxatilis, latifolia.

Pyramidalis P. Gregorii da-Reggio.

HANC plantam, cui Reuerendus pater Gregorius de Regio, professione Capuccinus nomen dedit Pyramidalis villosæ saxatilis latifoliæ, ipse non obseruabam, sed eius historiam cum icone viuis coloribus expressa ad me mittebat Placentiâ anno Christi millesimo sexcentesimo septimo, vnà cum Siliquastrorum Disceptatiuncula, & illorum variis iconibus: quoniam autem non vulgaris est notitiæ, & à nemine descriptam reperio, eius historiam, qualem ab ipso accipiebam, sed Latio donatam (nam Italico sermone scripta erat) in hac mea appendice locum habere volui cum aliis plerisque plantis raris & cognitione dignis, à nullo adhuc, quod equidem sciam, in publicum prolatis. Boni consulat Lector, & Patris Gregorii, & meum de re herbaria promouenda propensum studium.

Habet hæc Planta radicem candicantem, perennè, siue plures annos durantem: etenim quasdam crassissimas eruere memini, quæ ob vetustatem nodos vel tubera côtraxerant supra saxa inter quæ natæ, instar Rhodiæ radicis, vel Campanulæ lactescentis fœtidioris inueteratæ, qualem aliquando in hortis obseruare memini. Ex hac radice prosiliunt interdum plures cauliculi teretes, inæquales & contorti, palmaris longitudinis, vel breuiores aut longiores, pro loci, in quo planta nata, aut vetustatis ipsius ratione, illique molli & candidâ lanugine tecti, singulis pereuntes annis, nouis & recentibus sequente renascentibus, qui summo fastigio multis elegantibus floribus cæruleis spicæ in modum digestis sunt ornati, vt in Trachelio minore: quibus succedunt vascula etiam Trachelio minori similia, minutissimo & vix ob exilitatem conspicuo semine plena, longiuscula tamen potiùs quàm rotunda, coloris ex spadiceo fusci: folia inæqualiter hinc inde sparsa cauliculos ambiunt, ad Pulmonariæ Gallicæ (quæ Hieracii genus) foliorum similitudinem satis accedentia, cùm magnitudine, tùm crenatum in ambitu formâ, atque ipsa etiam candidâ lanugine fermè obsita, pronâ parte præsertim quâ terram spectant. Tota planta lactescit, & ad Sonchi odorem proximè accedit, saporeque est dulci, præsertim radix, vt pænè Rapunculus vulgaris; eamque ob causam nuncupati posset Rapunculus saxatilis montanus Doronici folio, vel, Rapunculus montanus Pulmonariæ Gallorum folio & Trachelii flore.

Nascitur in asperis & saxosis montibus Brixianis, circa specuum oras, inter durissima saxa,

saxa, vt non sine magno labore radices erui possint, licet commodis ad eruendas radices ferreis instrumentis sæpiusculè tentârim; nonnullas tamen magna cum molestia tandem eduxi, quas in hortum transferrem. Illud porrò notatu dignum in hac planta existimaui, me nusquam illam obseruasse, præterquam locis cauernosis, in quibus nullæ aliæ plantæ proueniunt: quodque magis mirum, sæpiùs animaduertere nequiui, quâ ratione humorem, quo aleretur, sugere, aut cælestem rorem excipere posset, nullâ præsertim iuxtà apparente terrâ. Verumenimverò, cùm nos mortales Naturæ secreta curiosiùs rimari non deceat, vt quæ nostrum intellectum sæpissimè superent, soli Deo, qui omnia nouit, hæc relinquenda sunt.

CAROLI CLVSII
ATREBATIS
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ
LIBRO SEXTO
hæc addenda vel immutanda.

ASCYRVM SVPINVM.

Pag. CLXXXI *ad capitis calcem adde Ascyri supini historiam, ex Auctario secunda Appendicis.*

ANAGALLIS MONNELLI.

Pag. CLXXXIII. *ad capitis IV finem adde Monnelli Anagallidem, cum icone, ex Altera Appendice desumptam.*

PLANTA HÆMORRHOIDES CVRANS.

Eâdem pag. addenda ad calcem capitis V. *quæ in Altera Appendice de Planta hæmorrhoïdes curante.*

ANTHYLLIS VALENTINA.

Pag. CLXXXVI, *ante periodum* Ἀνθυλλίδα, Anthyllidem, *&c. adde hæc verba:*
Illam tamen aliis Hispaniæ locis etiam crescere, postea deprehendi ex herbis siccis, quas Gulielmus Boëlius ex Hispania redux adferebat: nam prorsus similem habebat, quam Herniariæ speciem esse credebat. Sed cùm illam cum Anthyllide Valentina diligentiùs confero, eandem prorsus esse, manifestò comperio.
Pag. CLXXXIX *lin.* 20 foliolis *legendum, non* foliolis.

ANISOMARATHRVM.

Pag. CXCIX *adde ad cap. de Anthrisco finem, ex Altera Appendice, quædam de Anisomarathro.*
Pag. CC. *lin.* 3. nouemque
Pag. CCI. *lin.* 8. *in titulo* CAVCALIS MAIOR, *dele* MAIOR.

CAVCALIS PVMILA.

Pag. CCII. *capitis de Caucalide fini adde sequentia:*
EST etiam elegans pumila Caucalidis planta à Gulielmo Boëlio obseruata, Gadibus in maritimis crescens, binos aut ternos cauliculos triunciales teretes, & firmos inter folia multifida promens, sustinentes vmbellam florum; quos non vidi, sed semen duntaxat quod illis successerat, striatum & asperum, quale ferè in maiore.

DELPHINII VARIETAS.

Pag. CCVII. *extremo cap. de Delphinio adde quæ in Altera Appendice annotata, de Delphinio aruensi, flore versicolore.*

Pag. CCXV, *Icon illa notata* Panicum vulgare, *retrahenda ad cap.* XXXVII.

PANICVM ÆTHIOPICVM.

Pag. CCXVI. *ante sectionem* SED & hîc, *addenda ex Altera Appendice quædam de Panico Æthiopico.*

Eidem pag. lin. vltimâ, scribe vllius alterius.
Pag. CCXVII. *lin.* II. *legendum* Gallias crescit, ante

GRAMEN AMOVRETTES, ET VARIA ALIA *Graminum genera.*

PAG. CCXVIII. *nempe in fine capitis* XXXVIII, *agendum de Gramine Amourettes ex Hispaniâ relato à Gulielmo Boëlio, & de aliis generibus ab eodem inde relatis.*

Graminis Amourettis varietas.

Gramen tremula panicula (*Amourettes tremblantes,*) videbam in sportulis à Gulielmo Boëlio ex Hispania relatis, duorum generum: vnum videlicet panicula longiore & laxiore, colore candicante; alterum verò breuiore, & fusco siue fumigato colore, atque etiam maiore paniculâ, quàm ea quæ vulgata.

Cyperus rotundus pumilus. Gramen Hordeaceum.

Varia prætereà in illis sportulis conspiciebam & elegantia genera, à me vel non obseruata, vel neglecta: quis enim in tanta Graminis varietate (quæ vt plurimum non est magni momenti) describenda bonas horas impendere cuperet? Non possum tamen non meminisse elegantissimi pumili & pede humilioris Cyperi rotundi; & alterius pumilæ plantæ graminaceæ Hordeum distichum adeò perfectè æmulantis, vt legitimum hordeum quispiam asserere possit.

Pag. CCXIX. *lin.* 17. *legendum* graminacea folia

Pag. CCXX. *lin.* I. *in titulo lege* Spartum herba alterum.

ASTRAGALVS BÆTICVS.

Pag. CCXXXIII. *Astragali Bætici historia corrigenda erit: & diligenter perpendenda sunt sequentia verba, ad elucidationem eiusdem historiæ pertinentia; & tota descriptio immutanda.*

Astragalus Bæticus.

Succedunt siliquæ tumentes, binas vncias cum semisse longæ, vnam crassæ; dorso & ventre aliquantulum depressis, extremo mucronatæ; in quibus maturis, si agitentur, semen crepitat, vt anno 1608. deprehendebam ex sicca planta quam Gulielmus Boëlius ex Bætica cum plerisque aliis plantis retulerat; vbi plurima nascitur.

Sed etiam in Creta insula nascitur: nam memini à Cl. V. Honorio Belli semen accipere Phaseoli peregrini appellatione insignitum, quod Lugduni satum anno 1595 creuit, & in plantam satis firmam adoleuit: ad frugem tamen non peruenit.

Pag. CCXLV. *lin.* 18. *legendum* confertim nascuntur,

Pag. CCXLVII *ante sectionem* CETERVM, quoniam, *&c. reponendum Trifolium Fragiferum Dortmanni; cuius hæc est descriptio:*

TRIFOLIVM FRAGIFERVM FRISICVM.

Trifolium Fragiferum Frisicum.

TRIFOLII Fragiferi mihi dicti folia, à Trifolii vulgaris albi foliis nihil aut certè parum differunt: sed in floribus & semine est quædam dissimilitudo: illi enim in globulum collecti

collecti perquam exigui sunt, & dilutè rubentes: quibus succedunt vascula rubros acinos tum formâ tum colore referentia, intùs caua: semen fœnograeco minus continentia, quæ in capitulum contracta, fragum aut rubi Idæi rubrum fructum formâ & colore valdè æmulantur, sed maiora sunt.

Est & alia eius species, cuius capitulum ad rubi vulgaris fructus, qui violaceo saturatiore colore præditus est, formam valdè accedit, & decerptum, diutiùs colorem conseruat.

Post reliqua trifolia Iulio floret & capita perficit.

Nascitur in iis campis qui hiberno tempore stagnante aquâ obruuntur, diuersis Frisiæ locis, præsertim in agro Groeningensi.

Trifolium fragiferum.

TRIFOLIVM FALCATVM P. GREGORII RHEGIENSIS, *& alia Trifoliorum differentia.*

His Trifoliorum generibus addi possent & alia plurima, quæ à diligentissimo Viro Guil. Boëlio in Hispaniâ obseruata & descripta sunt. Sed quoniam eorum descriptionem ab eo nondum accipere contigit, huic capiti vnicum duntaxat aliud peregrinum genus Trifoliorum attexemus, nempe Trifolium Falcatum P. Gregorii Rhegiensis, cuius historia ex Altera Appendice petenda, & præcedenti Trifolio fragifero non ineptè subiungetur.

HEPATICA TRIFOLIA PLENO FLORE.

Pag CCXLVIII. *post lin.* 23 *ante cap. de Oxy, adde de Hepatica trifolia pleno flore quæ sequuntur:*
Postquam verò Lugdunum Batauorum me contuli, bis ad me plantulam misit, sed adeò negligenter curatam & pyxidulæ impositam, vt quum ad me peruenirent, prorsus aridæ & corruptæ essent, atque in pollinem resoluerentur; imò etiam si diligenter curata esset, vix salua ad me peruenire potuisset, ob longam qua in itinere hæserat moram.

His deinde subiunge illa quæ in Altera Appendice de eadem Hepatica annotauimus.

MVSCI TERRESTRIS VARIETAS.

Pag. CCXLIX. *cap. de Musco terrestri addi potuissent quæ adnotata plantis siccis P. Gregorii Rhegiensis, & Gulielmi Boëlii. sed & hæc ad manus nostras non peruenerunt: ideoq́ expectandum nobis est, si fortè aliquando ipsorum lucubrationes in lucem prodeant.*

Pag. CCLII. *lin.* 34. *lege* inter tribulum.

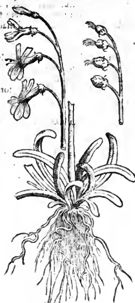
Pag. eâdem, ad calcem capitis & libri VI *repone Gladiolum lacustrem Dortmanni, nempe eius descriptionem cum icone: & illa nouo titulo insigniendo, scilicet* CAP. LXVI. *hoc modo:*

GLADIO-

GLADIOLVS LACVSTRIS. CAP. LXVI.

Gladiolus lacustris, Dortmanni.

PLANTAM, cui Gladioli ſtagnalis nomen dabat Dortmannus ille pharmacopola Groeningenſis, creſcere dicebat in ſtagnis quorum fundus puro ſabulo ſubſternitur, nullam alioqui plantam præter hanc alente. Eius folia dodrantalem longitudinem rarò excedunt: craſſiuſcula & concaua ſunt, interſtitioque diſcreta inſtar ſiliquarum albæ violæ & ſimilium; viridia alioqui, & dulcis ſaporis, anatibus vrinantibus gratum pabulum; nam ad aliquot vlnarum altitudinem ſub aquâ latent: quam tamen caulis inter illa emergens ſuperare conſpicitur, floribus albis onuſtus Leucoii flore amplioribus, cauâ illâ & infimâ parte, petiolo, à quo dependent, proximâ, ſubcærulei coloris, formam penè referentes floris Gladioli, non prorſus tamen ſimiles; quinque foliis conſtantes, quorum duo ſuperiora ad pediculum reflectuntur; tria reliqua, quæ latiora, propendent. floribus ſuccedunt turbinata vaſcula, ruſo ſemine plena. Sub extremum Iulium florentem ſe obſeruaſſe ſcribebat apud pagum Norch & Weſterveldc in Drentiâ; nuſquam alibi.

Gladiolus ſtagnalis, aut lacuſtris.

IN APPENDICE PRIMA

quæ addenda vel immutanda.

QVONIAM, *ſi quando Rariorum hanc Plantarum Hiſtoriam iterum excudi contingat, Appendices omnes ſuo loco inſeri voluit autor, ideò & ea quæ in Appendice primâ immutauit aut auxit, in his* CVRIS POSTERIORIBVS *ſuo quæque loco annotauimus, id eſt, in textum ipſum Hiſtoriæ Rariorum Plantarum inſerenda eſſe monuimus. Ita vt ſedulus lector poſthac non tam Appendicem primam emendare, ſed per Appendices primam & alteram, eiuſq; Auctarium, ac demum per has Curas Poſteriores, ipſam plantarum Rariorum hiſtoriam immutare aut augere, iuxta deſiderium Clariſs. Cluſii, leuiſſimo negotio poſſit.*

Pag. CCLVIII. *lin.* 11. Arabici, vel Lilii

Pag. CCLIX *lin.* 12 *poſt* NONNVLLI *adde* pag. 208.

IN

IN FVNGORVM HISTORIA
hæc addenda vel immutanda.

Pag. CCLXIII. *lin.* 21. *ſcribendum* corollas *pro* corallas.
Pag. CCLXXIV *lin.* 36. *leg.* SEPTEMBRI.

FVNGORVM VARIETAS.

Pag. CCLXXVI. *ante periodum* Et hæc quidem, *in* XXI *genere Eſculentorum fungorum, adde ſequentia verba:* Huius iconem cum reliquis Moreto miſeram vt exprimendam curaret, quæ neſcio cur neglecta, quod valdè doleo: ſed longè magis dolendum, quòd & illius & reliquorum fungorum icones, ſuis coloribus ad viuum expreſſæ, quas ipſi miſeram, perierint.

Pag. CCLXXXVII, *ante ſectionem* Naſci etiam, *adde ſequentia:* Hoc etiam Lugduni apud Batauos ligneis tabellis mei hortuli puluinos eingentibus adnaſci Autumno obſeruabam.

Eadem pag. ante ſectionem Semipedalis magnitudinis, *inſerenda eſt icon quæ in Appendicis alterius fine poſita fuit, neſcio quâ negligentiâ olim prætermiſſa. Sed poſt* XXV. *hoc perniciosum Fungorum genus addenda eſt etiam illa Fungi coralloidis cancellati hiſtoria, cum Icone, qua eſt in Alterius Appendicis Auctario, ſub finem.*

CAROLI CLVSII
ATREBATIS
EXOTICORVM
LIBRO PRIMO
hæc immutanda vel addenda.

Pag. 8. *verſu* 28. *ſic lege:* ad circumferentiam ductis (vt in raphani radice tranſuerſim ſectâ conſpici poteſt) magnam gratiam.

Pag. 9. *ad capitis* IX *calcem adde:* Poſtea intelligebam hunc fructum ex inſula S. Michaëlis, Açorum vnâ, relatum, & circa locum, cui *Punta delgada* nomen, lectum.

Pag. 13 *&* 14 *&* 15. *pro* myriſtica *repone vbique* atomatica.

CARYOPHYLLORVM PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 15 *&* 16, *capite* XVII *de Caryophyllis, adde ea qua in Auctario de eiſdem Caryophyllis pag.* 376 *&* 377 *tractantur.*

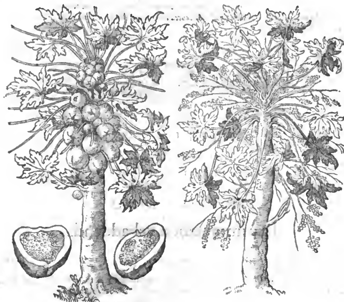
Pag. 17. *lin.* 57. *ſcribe* conſiderans.

MAMOERA LVSITANORVM.

Pag. 20. *Libri primi Exoticorum calci attexenda eſt ſequens peregrina cuiuſdam arboris deſcriptio, Mamoera Luſitanis dicta: illique peculiare caput aſſignari poteſt. Eſt autem hæc:*

EST veriſſimum illud Poëtæ, Non omnis fert omnia tellus. Nullam enim Prouinciam inueniri arbitror, quæ peculiarem aliquam plantam, nec in aliis regionibus naſcentem non producat, vt teſtari poſſunt, qui peregrinas regiones perluſtrârunt, quando ad plantas obſeruandas animum applicuerunt. Inter eos certè numerandum cenſeo honeſtiſſimum & huma- *Mamoera Luſitanorum.*

humanissimum virum Ioannem van Vfele, qui ex Americæ ea parte, quæ Bresilia nuncupatur, redux, mihi ostendebat anno Christi sexcentesimo septimo supra millesimum, Librum in quo aliquot plantas & animalia viuis coloribus ipsemet expresserat: nam, vt mihi referebat, cùm in varias regiones peregrinari instituisset, pictoriæ arti operam prius dedit, quò posset, quæ singularia in iis obseruaret, coloribus exprimere, in rei memoriã, & suam, vbi domum rediisset, delectationem. Inter eas verò, quas in illo libro expressas habebat, binas singulares admodum & admirandæ naturæ conspiciebam, quarum exemplar ab ipso nullâ difficultate impetraui: nam ipse met post aliquot dies viuis coloribus expressas attulit, & dono mihi dedit, cum Ciuettæ animalis, & Aranei siue phalangii cuiusdam monstrosi iconibus ad viuum expressis, quia illorum exemplar etiam desiderauetam, vt in Auctario quod meis lucubrationibus iam in lucem prolatis adiungere habeo in animo, locum etiam haberent. Arborum autem illarum icones cùm à nemine adhuc sint exhibitæ, nec ipsæ arbores descriptæ, eas cum qualicumque historia, qualem videlicet ab Ioanne van Vfele habere potui, lectotis oculis proponere volui.

BINÆ porrò illæ arbores, quarum icones hîc adiunctas habes, eiusdem quidem sunt generis, sexu tamen inter se differunt: nam illarum altera, mas videlicet, sterilis est, & flores dumtaxat gerit, nullum fructum; fœmina autem fructum solummodò, nullum florem: adeò tamen inter se amicas eiusque naturæ esse aiunt, vt, si longo interuallo sint seiunctæ, nec fœmina marem vicinum habeat, etiam sterilis fiat, nec fructum ferat; cuius naturæ etiam Palmam esse tradunt.

Ceterùm eius quæ fructum gerit caudicem siue truncum, circiter binos pedes crassum esse intelligebam, & ad nouem pedum altitudinem assurgere, antequàm fructum ferre incipiat: cùm verò iustam magnitudinem adquisiuit, supernam arboris partem fructu onustam conspici, & ab eo confertim nascente veluti cingi ad nouem etiam pedum altitudinem: fructus rotundus & orbicularis est, exigui peponis magnitudine & formâ; carne prædìtus, dum maturus est, flauescente, quam incolæ aluum laxandi gratiâ manducare solent: continet autem is fructus plurima grana exigui pisi magnitudine, nigra & splendentia: nullius vt intellexerat vsus, sed quæ vt inutilia abiicerétur: folia inter fructus prodeunt longis pediculis

pediculis fubnixa, quotum forma ad Platani aut Aceris ampliffima folia valdè accedit.

Quod nomen apud incolas obtineret, ignorabat qui obfetuauerat, fed à Lufitanis qui in ea Prouincia habitant, *Mamoera* appellari aiebat; fructum verò *Mamaon*, ab vberum, vt opinor, fimilitudine, quæ Hifpanis *Mamas* & *Tetas* dicuntur.

Inter trunci porrò & foliorum formam maris & fœminæ nolla eft differentia: folos autem flores mas profert è longis pediculis dependentes & racematim cohærentes, fambuci florum æmulos, ex albo flauefcentes, eosque ad nullam rem vtiles, vt aiebant.

Nafcitur vtraque hæc arbor in ea Americæ parte, in qua celebris ille finus à Lufitanis *B. y. de todos los Sanctos* appellatus, fitus eft, circiter tredecim gradus diftans ab Æquatore verfus Antarcticum polum.

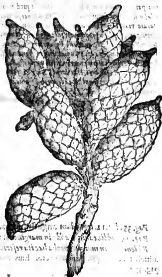
EXOTICORVM
LIBRO SECVNDO
hæc addenda vel immutanda

Pag. 24. ante fectionem ERAT verò *&c. inferenda eft figura rami, quem cum aliquot fructibus inhærentibus delineari curaui, & annectenda fequentia verba, pro iis qua pag. 358 adnotata initio Auctarii.*

EXOTICI FRVTICIS AVT ARBORIS RAMVS, *cum fructibus fquamofis.*

CETERVM anno Chrifti millefimo fexcentefimo quinto, menfe Iulio accipiebat honeftiffimus vir Chriftianus Porretus pharmacopola Leydenfis, Amfteldamo arboris vel fruticis ramum feptem aut octo vncias longum, digitalis craffitudinis, materiâ valdè lentâ & neruosâ cõftantem, perinde ac magnarum illarum nucum Indicarum integumentum, & frequentibus fquamis fufci coloris obfitum, è quo vndecim fructus, illi, quem modò defcripfi, fimiles dependebant, & longè plures inhæfiffe apparebat ex veftigiis vnde exciderant, aut refecti fuerant: horum maiores, tres vncias cum femiffe erant longi, tres in ambitu craffi, omnesq; magis integri quàm ille primus in tabella cap. III. Lib. II. expreffus: nam extrema pars in femuncialis longitudinis mucronem definebat, ex quo manifeftè apparebat omnes fquamas ab extremo mucrone furfum verfus pediculum tendere: fplendebant verò omnes, politique erant, & coloris fpadicei; atque, fi quos villos habuerunt fquamæ, deterfi erant; eæ autem omnes mediâ parte quafi in fulcum aut lacunam depreffæ: fingulos autem fructus nucleum continere, fonitus quem agitari edebant, indicio erat. Qualis verò fit illa arbor in qua huiufmodi nafcuntur fructus, terreftris ne an marina, me fugit; quandoquidem nec nautam qui peregrè attulit, nec eum qui à nauta redemit, conuenire mihi licuit: propter elegantiam tamen & raritatem, ramum cum aliquot inhærentibus fructibus in tabella exprimendum curabam, qui defcriptioni adiungeretur.

Ramus peregrinus, cum fuis ftrobilis.

BIENNIO autem poft Emanuel Swerts ciuis Amfteldamenfis, cuius in hoc libro aliquoties fit mentio, fimilis generis binos fructus mihi oftendebat, fed craffiores breuiores-

que, & obtuso prorsus mucrone, siue fructus extimâ parte; quique ad pleniorem maturitatem peruenisse videbantur, nam squamæ magis tumentes & turgidæ, cordis formam (vt vulgo pingitur) quodammodo exprimentes, & supernâ parte latiores profundioreque sulco siue lacunâ per medium discretæ, infimâ parte & petiolum spectante angustiores, omnes autem adeò arctè connexæ, vt nullum commissuræ vestigium appareret, sed continuo & solido cortice fructus constare videretur, eoque valdè terso & splendente, coloris ex spadiceo fusci. huius fructus longitudo à pediculo ad extimam partem trium vnciarum erat; eiusverò ambitus quinque vnciarum cum semisse, & nucleum siue ossiculum continere ex strepitu quem agitatus edebat, deprehendebam.

Sed illo ipso anno Christianus Porrerus corollam se redemisse dicebat ex similibus fructibus breuibus obtusoque mucrone præditis conflatam, quam mihi etiam conspiciendam dedit. Constabat verò ea corolla ex vno & quadraginta fructibus funiculo per vtramque extremitatem traiectis, partim maiusculis, partim minoribus: maiusculi sescunciam erant longi, quatuor vnciarum eorum ambitus: minores vnciam longi, ambitus trium vnciarum, omnes autem dilutiore colore præditi & quodammodo flauescentes, vt immaturos lectos fuisse suspicer; alioquin non video quâ ratione ossicula per adeò exilia foramina, per quæ funiculus traiectus, eximi potuissent fructu non corrupto. An porrò eiusmodi fructus plures simul in eodem ramo nascantur, vt modò descripti quorum iconem exhibui, me latet.

Similis verò fructus accuratiùs, vt videtur, delineatam iconem habemus ab Amplissimo & Nob. Viro Nicolao Fabricio, Domino de Peiresc, quam ad Clariss. Clusium missam, paulo post eius mortem accepimus: sed tamen vt hic locum quem merebatur haberet, sculpi eam curauimus, vnà cum duabus aliis iconibus ab eodem Amplissimo Viro acceptis, quas infrà suo loco posuimus.

Fructus squamosi alia delineatio. *Scribebat autem Nob. ille Vir, in icone hac delineari se curasse fructum ipsum cum pediculo, aut fibraceis neruis, quibus arbori annectuntur: ac deinde fructum ipsum confractum, & nigram substantiam seu pulpam, quæ est inter corticem squamosum & interiorem nucleum: cuius nuclei acuminatior pars proxima est basi ipsius fructus (quod in fructu à Clusio descripto squamæ ad petiolum conuersa etiam declarare videntur) secus ac in Nucibus Indicis, quarum inferior pars, seu basi propinquior, obtusior est, vt appâret in Icone Nuculæ Indicæ, quam ab eodem Ampliss. Domino de Peiresc habemus, & cap. 26 huius libri inserendam esse, infrà monebimus. Interior porrò nucleus huius fructus, variis venis distinctus, solidus est ac durus, Nuci Faufel non absimilis, quem nucleum simul hic eâdem tabellâ ante oculos poni curauimus.*

Fructus squamosi cap. III. Lib. II. Exoticorum descripti alia icon.

Pag. 35. lin. 12. legendum angustum coacto

Pag. 49. ad lineam 51 adde in margine Brasma.

Eâdem pag. in margine verba hæc ita rescribe: Fruct. v. Wil. Parduyn, illi similis quem Pona ad me mittebat Veronâ pro Amomo vero. Eius memini & iconem dedi in Auctario ad Exoticorum libros pag. 377.

NVCVLA INDICA SECVNDA.

Pag. 54 Exoticorum, seu cap. 26, post lineam 42, ante periodum TERTIAM quandam, &c. *addi posset sequens Scholiolum, vnà cum icone:*

At

AT anno 1603 allata est ex Guineâ in Galliam spica non dissimilibus præcedenti Nuculæ Indicæ fructibus constans; cuius Iconem Nob. & Ampliss. Vir Nicolaus Fabricius, Dominus de Peiresc, Aquis Sextiis in Galliâ Prouinciâ ad Clusium miserat anno 1609. quæ cùm paullo post mortem Clariss. Clusii ad nos demum perlata fuerit, tamen hoc loco collocanda esse videbatur, vt saltem quis eam cum alterâ icone, simulq; cum descriptione à Clusio factâ conferre posset, præsertim quia varias eius facies repræsentat.

Primùm enim in hac tabellâ videre est spicam ipsam, è diuersis fructibus coagmentatam; eiúsque inuolucrum seu vaginam, vt appellare quis eam posset: deinde Nuculam vnam integram, proprio villoso aut paleaceo cortice tectam: ac demum Nuculam ipsam, nudam, & exteriori illo cortice spoliatam; sub eo enim est durior testa, cohibens interiorem pulpam, seu medullam. Sed exterior ille cortex oleaceum quid emittebat, quod odore suo oleum amygdalinum vtcumque æmulabatur.

Cæterùm arbor, cuius hæc nucula fructus erat, plurimi vsus apud incolas eius regionis esse, memorabatur ab iis qui hos fructus inde retulerunt: nam ex foliis liquorem exprimunt; aut ea in aquâ decoquunt; qui liquor ipsis vini, ceruisiæ've, aut saltem communis potionis vicem supplet. Ex fructu autem ipso panem conficiunt, suauem, & gustantibus admodùm gratum.

Nuculæ Indicæ secunda alia icon.

Nucula Indicæ secunda, descripta cap. 26. lib. 2. Exoticorum, accuratior delineatio.

EXOTICORVM
LIBRO TERTIO.

Pag. 72 lineâ vltimâ, ad capitis XVIII finem, adde:

ANNO deinde Christi CIↃ. IↃ. CVII. huius lobi siue corniculi icon mihi missa à doctissimo Ioanne Ponâ pharmacopœo Veronensi, pro effigie fructus Balsami Peruiani.

EXOTICORVM
LIBRO QVINTO.

AVIS PARADISÆÆ GENERA, ET PSITTACORVM HISTORIA, *& Vespertilio ingens.*

Pag. 94. ante Caput de Vespertilione insere historiam seu descriptionem Manucodiatæ seu Auis Paradisææ, ex Auctario & totam Psittacorum historiam, nempe à pag. 359, vsque ad pag. 366. Atque ità numerus capitum toto libro v immutandus, vt caput de Manucodiata sit primum libri Quinti, secundum de Rege Auium Paradisæarum; tertium de Psittacis; quartum de Vespertilione ingenti (quod nunc est primum Caput libri v.) & sic deinceps.

NVMENIVS INDICVS.

Pag. 96 ante caput de Ourissia siue Tominejo repone Numenium Indicum, ex Auctario, pag. 366. mutato numero Capitum.

SVLA ET SKVA HOIERI.

Pag. 102 post Mergum maximum, id est, ad calcem capitis VI, adde ex Auctario Sulam & Skuam Hoieri, pag. 367, 368, 369.

CERCOPITHECORVM VARIA GENERA.

Pag. 110, post Tatou, (ante descriptionem Ignaui) insere historiam Cercopithecorum, quæ est pag. 370, 371, 372.

Pag. 111. lin. 5 t. contextus sic corrigendus: vt ferè meles, qui vulgo Taxus nuncupatur.

IGNAVI ANIMALIS PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 112. ad calcem cap. de Ignauo, repone quæ de eo in Auctario, pag. 372, 373.

SERPENS PEREGRINVS.

Pag. 114, ad capitis de Serpente peregrino calcem adde quædam ex Auctario, pag. 373.

LACERTVS PEREGRINVS AQVATICVS.

Pag. 115 post Lacertum peregrinum alium, ad finem paginæ, insere caput de Lacerto peregrino aquatico, seu potius squamoso, ex Auctario, pag. 374 cum sua icone.

MVS AQVATICVS.

Pag. 118 post Tuanæ historiam, id est, calci libri Quinti, adde Muris aquatici historiam ex Auctarii pag. 375, cui & subiecta verba quæ sequuntur: Hac Historiâ iam semel in publicum euulgatâ, monebat me eruditissimus Vir D. Leonardus Doldius, medicus Noricus: binos se huiusmodi mures vidisse, atque etiamnum vnius pellem se habere, cuius odor Zibethum prorsus æmularetur; præ ferrim autem ipsius caudæ, qui eo etiam esset grauior: addebat insuper, opinionem esse quorundam, fomenta ex eo facta, fouendo ventri idonea, vniuersum corpus moschi vel zibettæ odore imbuere forinsecus. At in illo exuuio, quod commodatò accipiebam, nullum similem odorem obseruabam.

PHALANGIVM AMERICANVM.

Post præcedentia verba (aut, si velis, etiam post caput de Ignauo) id est in calce libri quinti Exoticorum pag. 118 addi potest sequens Phalangii Americani descriptio.

Phalangium Americanum.

IN ea Americæ Prouincia quæ ab Æquatore versus Antarcticum polum circiter tredecim gradibus distat, vbi magnus ille maris Sinus à Lusitanis *Baya de todos los Sanctos* appellatus situs est, quòd Kalendis Nouembris primùm ab ipsis detectus fuerit, obseruabat honestissimus vir Ioannes van Vsele phalangium quoddam, siue Aranei genus non vulgare sed monstrosum, quod ob raritatem & diuersam ab eiusdem generis animalibus formam, in suo libro etiam viuis coloribus expresserat, obseruatâ omnium partium magnitudine, cuius, vt alibi dixi, exemplar mihi donabat, vt Auctario, quod ad meam Exoticorum historiam meditor, adiungi queat: nam propter magnitudinem non vulgarem, & diuersam à vulgari phalangio formam, cùm à nemine similem iconem in publicum productam reperiam, in tabellâ adpositâ exprimendam curabamus.

PLINIVS cap. XIV. lib. XI. Naturalis historiæ omnibus Araneorum generibus, quorum naturam egregiè describit, terna dumtaxat internodia tribuit in cruribus, & corpus exiguum Phalangio: at hic araneus, siue phalangium,

langium, cuius figuram damus, plura in singulis cruribus internodia habet, quàm terna: nam præter articulationem quâ corpori coniunguntur, singulis cruribus sunt quaterna, & bifidi insuper vngues, siue chelæ, vt exigui cancri crura quodammodo referre videantur. Totum autem corpus tres vncias siue pollices longum est, vnam aut paullò amplius latum, fusci coloris quidem, sed totum hirsutum densisque & longis pilis nigris vndique tectum, medio dorso foramen conspicuum habens tamquam vmbilicum, in ambitu similibus pilis præditum: caput siue corporis pars anterior tota similibus pilis densè obsita, quemadmodum & posterior siue aluus, quæ vnciam longa crassiorque est, atque bifido mucrone prædita videtur: media corporis pars in vtroque latere quina crura habet similibus pilis hirsuta, & quatuor, vt dixi, internodiis satis conspicuis distincta, quia rubro colore infecta sunt, vt etiam vngues siue chelæ. Breuiter: valdè monstrosum hoc animalculum, & ipso Ioanne van Vfele referente adeò noxium, vt ipsi incolæ contactum eius etiam fugiant & formident.

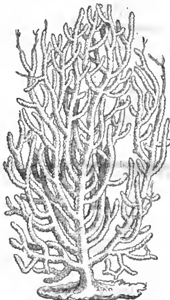
EXOTICORVM

LIBRO SEXTO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 122, ad capitis xv calcem inserenda alterius Quercus marina icon cum sua basi elegantior, à Clariss. Viro, D. D. Petro Paawio accepta. Quercus marina.

Quercus marina, cum sua basi, à D. Paawio.

FVNGVS LAPIDEVS.

Pag. 125 fungis lapideis subiice fungi lapidei formâ bubula lingua sequentem descriptionem: Fungus lapideus, formâ bubula lingua.

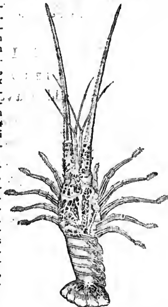
ALIVD porrò Fungi lapidei genus mihi ostendebat Emanuel Swerts anno Christi MDCVII. Erat verò sex vncias longus, duas latus, parte supinâ carinatus & aliquantulum asper atque rudis, pronâ autem totus in strias frequentes bifariam & transuersim diuisus, bubulæque linguæ formam prorsus referens.

Pag.

Pag. 128 *lineâ vltimâ, muta initium Sectionis* Qui cancrum, *&c. hoc modo*: Hoc Cancri genus ignotum fuisse non videtur illi qui Virginiæ historiam scripsit: Parte enim 11, in qua de Piscibus agit, dum piscandi rationem apud eius regionis incolas vsitatam in XIII figura exhibet, similis Cancri iconem expressam videre licet: tametsi qui Cancrum istum Doctori Vorstio commodabat, *&c. vt est in textu.*

Pag. 129. *post historiam Cancri Moluccani sequi potest descriptio Locustæ cuiusdam peregrinæ, eique caput peculiare asscribi, quæ caput* XV *de Mytulo Conchifero præcedat.*

Locusta marina peregrina, seu Squilla versicolor.

MAGNAM & peregrinam Locustam marinam se habuisse mihi referebat anno sexcentesimo septimo supra millesimum honestus vir Emanuel Swerts ciuis Amsteldamensis, quam præcedente anno Cæsareæ Ma^ti^ tradidisse quidem aiebat, illius autem iconem viuis coloribus expressam adhuc habere: eam vt ad aliquot dies mihi concederet, quò conspicere & eius historiam describere possem, non difficulter impetrabam: hanc nactus, ex notis quas ex pictura obseruare licuit, eius historiam concinnabam, atq. ipsam iconem contractiore formâ in lignea tabella exprimendam curabam, vt Lectoris oculis proponerem: nam Locustam certe maiorem & elegantiorem (si exacta est pictura) neque videre memini, neque apud vllum Auctorem extare arbitror.

Corporis porrò à capite ad caudæ extremum vsque longitudo duodecim vnciarum, siue pedis Romani erat, latitudo dorsi quinque vnciarum; cauda siue inferior pars corporis quinque tabellis tecta, penè quatuor; singulæ verò tabellæ satis breues, vt quæ vnciâ longiores non essent, at in trium vnciarum latitudinem expansæ: cauda in quinque pinnas binas vncias longas & totidem ferè latas desinebat læues & cineracei coloris, quarum exortum tegebát duriores & mucronatæ tabellæ, flauescente nigroque coloribus virgatim distinctæ: quinque autem illæ tabellæ extremam corporis partem siue caudam tegentes, coloris erant subcærulei virescentis, albicantibus quibusdam maculis conspersi; quâ verò parte simul connexæ, lineis modò flauescentibus, modò atris alternatim distinctæ, quemadmodum & tabellarum latera in mucronem desinentia: testa verò dorsum tegens mira colorum, situ, & forma differentium, varietate picta; nam & niger & flauescens, & exalbidus, & viridis, & cæruleus, & suaue-rubens variâ diuersaque formâ inter se commixti in ea conspiciebantur: quinos vtrimque pedes habebat, quorum medius longissimus, vt qui vndecim vnciarum esset; huic vtrimque proximi, septem; primus & postremus, sex; singuli tribus articulis constantes, quorum medius omnium breuissimus, & tribus coloribus virgatim distinctus, flauo, nigro, & ex viridi cæruleo, reliqui duo flauo dumtaxat & nigro, extremæ vngulæ flauæ & vtrinque frequentibus denticulis præditæ. Ceterùm duo habebat ante oculos maxima & longissima cornua, vt quæ viginti vnciarum longitudinem æquarent, in exortu ad quinque vnciarum altitudinem, valde crassa & aculeis prædita, atque ad secundum vsque articulum variis coloribus picta, flauo, nigro & suauerubente, deinde ad extremum vsque paulatim gracilescentia, & frequentibus aculeis aspera, nigroque & flauo coloribus distincta. His adiuncta alia duo cornua articulata, læuiora, flauo & nigro colore etiam prædita, duobus primis quidem minora & graciliora, sed quæ pede Romano breuiora non essent, & à sex vnciarum altitudine bifida: oculi cornei semper prominentes: paullo supra anteriores pedes habebat vtrimque appendicem pedis formam æmulantem, binas vncias longam, tribus etiam articulis & simili vngulâ præditam, iisdemque coloribus quibus pedes virgatim distinctam. Breuiter, toto corpore valdè elegans: hanc autem qualemcumque descriptionem

nem boni consulturum Lectorem confido: quam certè exactiorem, nisi fallor, dare potuissem, si ipsum animal conspicere mihi licuisset.

LIBRI BOTANICI SINENSES.

Pag. 144. *ante Sectionem* Et hæc quidem sunt, *&c. insere ex Auctarii paginâ* 376 *quæ de Libris Botanicis Sinensibus annotauimus.*

LIBRO I. GARCIÆ.

Pag. 161 margine, pro *Caphura historia* repone *Caphura natales.*

CARYOPHYLLORVM PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 181 *adde de Caryophyllo quæ in Auctario, pag.* 376.

AMOMVM.

Pag. 200 *ad Amomi Scholium, ante Caput* XXXII *de Calamo Aromatico, adde quæ in Auctario, pag.* 377 *reperies. quibus & sequentia verba adnectes:*

Ceterùm dum exotica quæ seposueram excutio, similem fructum reperio à diligentissimo pharmacopœo Wilhelmo Parduyn Middelburgensi ad me missum; verùm racematim non cohærentem, at à ramulo distractas baccas, etiam toto quadriennio antè quàm hunc, qui expressus, à Ioanne Ponâ acciperem. Schedæ autem quâ fructus inuolutus, Parduynus adscripserat, Consulem eius vrbis, inuitatum forsitan aromatico odore, licet grauiusculo, quo præditus, baccam vnam siue fructum edisse, atque paulo post in morbum incidisse: eam ob caussam medicamentis iniiciendum minimè censerem. Vide Fructum v. cap. XXII. Lib. II. Exotic.

GEIDVAR.

Pag. 213. *ad Zedoariæ Scholion, adde de Geiduar, quæ in Auctario, pag.* 378.

Pag. 222. *lin.* 24. *in Scholio, scribe* lapide.

LIBRO II. GARCIÆ.

Pag. 234. *lin.* 25 *scribe* linum, *non* lignum.

CHRISTOPHORI A COSTA AROMATVM LIBRO.

Pag. 269. *lin.* 12. *legendum* Ex hac arbore in insulis

Pag. 293. *lin.* 48. foliorum exortus inhi.

NICOLAI MONARDI
SIMPL. MED. HISTOR.

Pag. 300. lin. 25. in Scholio legendum cap. 4 & 52.

Pag. 322 ad finem Scholii capitis XXIV *addi potest icon alia arboris Molle, cuius folia, cùm arbor adulta est, non crenata sed neutiquam dissecta conspiciuntur, vt in hac tabellâ videre est.*

Molle arboris adultæ ramus, cum suo fructu.

Pag. 342 lin. vltima, pro CAPSICVM *scribe* SILIQVASTRVM; *& pro* CAPSICVM BRASILIANVM *scribe* SILIQVASTRVM BRASILIANVM.

Pag. 343. lib. 11. Scholia ita emenda: Capsicum hoc, seu Piper Indicum (Americum potiùs) quod nonnullis Piperitis & Siliquastrum Plinii esse putatur, diligentissimè colitur, &c.

Eâdem pag. lin. 17 scribe Aliud Siliquastri siue Piperitidis genus, *&c.*

Eâdem pag. post lineam 22. siue ad finem Scholii de Pipere, adde sequentia quæ de Pipere Americano à R. P. Gregorio accepimus: cum eiusdem P. Gregorii Commentario, de omnibus Piperis Americani generibus, quem ad me misit. Sed hoc facto, poterit totum illud Scholium pag. 343 deleri.

PIPER AMERICANVM.

EIVS *Plantæ quam Piper Americanum appellant, & quidam Piperitim, siue Siliquastrum Plinii esse censent, varietatem, neminem exactiùs obseruasse existimo, Reuerendo Patre Gregorio de Regio, professione Capuccino, dum Bononiæ in cœnobio agebat, cui Montis Caluariæ nomen. Scripsit enim Commentariolum De varietate Capsicorum (ita vocari ab Actuario hanc plantam arbitrantur nonnulli) Indicorum, atque cum tredecim iconibus varias eorum formas exprimentibus anno Christi millesimo sexcentesimo septimo ad me mittebat. Illud quia plurima scitu digna continet, nec à quopiam, meâ opinione adeò accuratè in hac materia explorata (est enim vir ille diligens Plantarum obseruator, atque omnes neotericos Auctores qui de re Herbaria scripserunt sedulò euoluisse ex hoc eius Commentariolo apparet) Latinum facere volui, vt qui Italici sermonis, quo conscriptum est, sunt imperiti, ex illius lectione aliquam etiam vtilitatem consequi possint: nam Auctario, quod ad meam Plantarum historiam facere volo, adiungendum putaui. Singulas tamen quas miserat icones exprimere necessarium esse non existimaui, tum quia integra non erant, sed singularum specierum ramum cum suo fructu dumtaxat continebant, tum quòd typographum inanibus sumptibus onerandum non censebam: sed fructuum varietatem tribus solummodo tabellis comprehendendam & exprimendam curabamus, cùm singularum alioqui plantarum forma non sit valdè dissimilis; aut si quæ est differentia, ea in foliorum*

latitudine

latitudine vel angustia dumtaxat consistit; & quandoquidem cum vulgari atque omnibus noto Siliquastro crescendi ratione & ramorum dispositione conueniunt, illius iconem ipsis præponere statueramus, existimantes beneuolum Lectorem nostrum consilium non improbaturum: sed cùm Auctor illud decimotertio loco reponat, eius seriem immutare noluimus: eam ob causam illius integram plantam illic requirere oportebit. Omnia autem genera in tres classes redegit, siue in tres Sectiones distinxit. Prima continentur quatuor genera fructum surrectum & sursum spectantem gerentia. Altera quatuor etiam genera habet, sed fructu rotundo & ad terram inclinato prædita. Tertiâ quatuor genera describuntur oblongas & deorsum propendentes siliquas habentia: deinde vulgatissimum peculiarem tabellam habet; cui adiunximus aliud à me in Lusitania obseruatum. Sed ipsum Patrem Capuccinum loquentem audiamus.

PRÆFATIO.

NVNQVAM desistit summi Dei Maiestas rerum cognitionem in hominum animos instillare & quasi imprimere, cùm vt laudetur, magnificetur & celebretur eius gloria, tùm vt Diuinæ ipsius Maiestatis magnitudo in infimis istis rebus agnoscatur. Et licet superioribus sæculis extiterint doctissimi viri, & in Plantarum cognitione peritissimi, omnium tamen cognitionem non sunt adepti, quia in dies nouarum & priùs non cognitarum fit obseruatio. Nouissimo enim hoc sæculo placuit æterno Monarchæ pauperibus & infimæ sortis hominibus sua secreta & opera reuelare, vt mihi pauperi discalceato cognitionē tribuere voluit varietatis huius Capsici, siue Piperis Americani, cùm agerem in nobilissima & illustri ciuitate Bononia, in cœnobio Mons Caluariæ nuncupato. Istic igitur obseruabam ea quæ à nemine adeò exactè & particulatim antea fuerunt obseruata, vt per istas res materiales, Dei summi omnium rerum Creatoris ineffabilis potentia & inscrutabilis sapientia conspici possit.

HAS porrò meas Obseruationes tibi donare volui, vt tam celebris viri operâ in lucē prodeant, & quæ hactenus incognita atque sepulta iacebant, omnibus nota fiant; gratiæque agantur Domino Deo nostro propter tanta beneficia quæ singulis diebus, horis & momentis nobis confert. Cæterùm meam opellam in obseruanda huius plantæ tam insigni varietate non ingratam futuram arbitror, quandoquidem à nemine vel à paucis saltem tanta varietas fuerit obseruata & scripto comprehensa. Boni ergo consulas hoc munusculum tibi propter amorem quo te prosequor libenti animo consecratum: atque licet integrum non sit, sed partium dumtaxat particulæ, vtpote soli rami, non integræ plantæ, culpa in me reiicienda, tum quia adeò serò ad eam rem animum applicui; tum quòd multæ occupationes me detinuerunt; deniq. quòd non sim mei iuris: nihilominus non tam doni, quàm cordis eius qui tibi donat, quique sese totum tibi offert, rationem habeto.

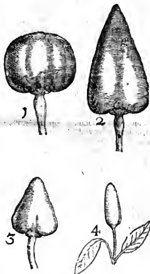
PRIMA CLASSIS SEV DIVISIO.

I. *Piper rotundum maius surrectum.*

PRÆTERITIS diebus Siliquastri, siue Piperis Indici (Americani veriùs) varietates obseruabamus, exactiùs fortitan quàm alius quispiam, vt ex earum picturis ad viuum expressis liquere potest. Videtur quidem Bauhinus in suo Matthiolo Lib. II. supra Dioscoridem cap. 153. pag. 434 figura secunda, siliquam rotundam pingere, quâ fortè plantæ huius primo loco expressæ fructum repræsentare voluit, qui cæteris maior est, & satis cum Bauhini siliqua conuenit, pediculo tamen cui siliqua inhæret, differt, qui adeò reflexus exhibetur, vt terram spectare videatur; contrario planè modo, quàm de quo nobis nunc est sermo.

Hæc igitur planta, atque adeò omnes ei congeneres naturâ sunt calidæ ad quartum vsque gradum; quapropter in medicum vsum non vsurpandæ, neque eduliis admiscendæ: nam ob insignem acrimoniam non modò cutem inflammant, sed etiam exulcerant. Similia autem cum Solano hortensi habet folia, tametsi paullo maiora & longiora: caulem binos cubitos altum, interdum etiam longiorem aut breuiorem, pro loci in quo colitur natura, siue in fictilibus, siue in hortis fertili & pingui solo, viridem, nodis & articulis distinctum; florem verò album, quinque aut sex foliolis constantem, vt Solanum vulgare: è quo nascitur fructus rotundus mali apiani instar, surrectus & cælum spectans, initio viridis, maturescens rubicundus, plenâ maturitate ruber vt corallium expolitum.

Prima tabella, quatuor genera fructu surrecto continens.

II. *Piper oblongum erectum maius pyramidale.*

EIVSDEM cum Priore naturæ est hæc Planta, similiaque habet in singulis nodis folia, caulem & florem:

florem: cui succedit fructus corniculi instar, tres aut amplius digitos transuersos longus, mucrone surrecto & cælum spectante; initio viridis, deinde ruber.

III. *Piper erectum minus pyramidale.*

HABET etiam ista Planta similia folia cum aliis eiusdem generis, licet paullo minora, & caulem humiliorem: flores etiam albi eiusdem cum superioribus sunt formæ; quibus deciduis, succedit fructus pyramidis formâ, dimidiâ tamen ex parte minor Secundo, nec adeo mucronatus, initio viridis, maturus ruber vt Primum.

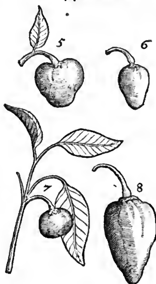
IIII. *Piper oblongum, exiguum erectum pyramidale.*

NONNVLLI fortisan hanc Plantam eandem esse censebunt cum ea quam Clusius exhibet in scholio ad Simplicium Monardi historiam pro Brasiliano Pipere; atque etiam in Iconibus posita est pro Pipere Indico breuioribus siliquis pag. 317. [*qua ipsa è Clusio, nempe ex eius scholio in Monardum, desumpta*:] poterunt rursus aliqui credere illam esse quam proponit Tabernæmontanus pro Siliquastro rotundo angustifolio in Iconibus parte 2. sect. 10. pag. 819. Si tamen diligentiùs eorum forma consideratur, euidenter apparebit diuersum esse ab eo quod apud illos conspicitur: nam tametsi conueniant in siliquis sursum spectantibus, illorum tamen siliquæ magis ad oliuæ siluestris formam accedunt; huius verò meæ plantæ siliquæ minores sunt omnibus quas obseruauerim, vt ex eius icone ad viuum expressâ cum aliis collata deprehendere licet. Habent autem hæ siliquæ circiter digiti transuersi longitudinem cum semisse, [*siue vncialem aut paullo maiorem, nam siliquas quas cum icone mittebat dimensus sum*] folia illi Lauri odoratæ vulgaris: caule constat recto, binos aut tres cubitos alto, & in plures ramos diuiso, deinde tanta florum & fructuum pulchritudine ornato, vt mirandum fit. primùm autem nati fructus virescunt, dum maturantur nigredinem contrahunt, maturi rubent vt alii. [*Monitũ autem Lectorem cupio huic fructui adiunctũ fuisse alium fructum cum inscriptione Piperis oblongi erecti minimi, qui ferè dimidio ferè minor erat illo quod modo descripsi, quódque picturâ expressum, & plurimũ accedere videbatur ad illud quod in scholio ad Monardum exhibeo; magnitudine tamen meum adhuc superabat, vt probè memini, nam ipse plantã in mea Lusitanica peregrinatione delineabam, seruatâ fructus iustâ magnitudine: ad huius postea normam icon in scholio ad Monardum posita fuit sculpta; & illa ipsa deinde exhibita à Lobelio in Iconibus; & illam Tabernamontanum etiam imitatum est; neuter verò plantam obseruauit, sed alienâ fide vsus est.*]

ALTERA CLASSIS.

ABSOLVTA quatuor generum Siliquastri quæ fructum surrectum & cælum spectantem gerunt historiâ, rationi consonum est, vt de aliis quatuor generibus agamus quæ fructum non surrectum, sed propendentem & ad terram obuersum ferunt, Primumque mihi erit cordatum.

2. *Tabella, quatuor Siliquastrorum genera fructu rotundo propendente continens.*

V. *Piper cordatum.*

HABET hoc Siliquastrum folia, maioris Ocymi hortensis foliis similia, caulem circiter sesquicubitum altum: flores huius etiam albi sunt, quinis aut senis foliis constantes; è quibus oritur fructus è pediculo anuli modo nunc magis nunc minus contorto propendens, cordis formâ & ad terram conuersus, initio viridis, maturitatem adeptus ruber vt expolitum corallium. [*Mittebat etiam Pater Gregorius huius plantæ fructum, cum duo genera constituebat, maius videlicet & minus seorsim in peculiaribus schedis repositum: addita præterea duo alia genera separata, cum hac inscriptione, Cordatum maius erectum, & Cordatum minus erectum; quorum tamen in Cordati descriptione nullam mentionem facit; si semen nascetur, videbimus an in nomine sit error commissus.*]

VI. *Piper cum siliqua oliuaria.*

ISTVD Siliquastrum siue Piper, foliis non differt à Solano hortensi: eius caulis ad binorum cubitorum altitudinem assurgit; fertque in singulis nodis florem aliorum flori similem, cui succedit fructus oliuæ formâ & facie, propendens & terram spectans; initio viridis, maturus ruber, vt aliorum generum. [*Sed etiam huius duplicem fructum mittebat diuersis schedis inclusum, & diuersis inscriptionibus insignitum: vni enim inscriptio addita erat Capsici oliuarii non erecti, alteri verò Capsici oliuarii maioris erecti. itaque si vera erant inscriptiones, bina huius generis diuersa species reperientur.*]

VII. Piper

VII. *Piper cum siliquis rotunda cerasorum modo.*

Tertia Secundæ classis Siliquastri planta folia profert Circeæ ab Andræa Cæsalpino descriptæ Lib. VIII. de Plantis cap. 33. pag. 333. foliis similia, caulem binos cubitos altum, flores albos Solani hortensis floribus similes, & deinde fructum ceraso silvestri prorsus similem, è singulis articulationibus pendentem, initio viridem, post maturitatem rubrum. [*Et istius bina schedæ missa, fructum continentes majoris, & minoris inscriptione insignitum: an duæ diversæ species inveniantur ignoro; an verò diversæ magnitudinis siliquæ in eadem planta natæ, vt interdum, imò sæpiusculè fieri solet.*]

VIII. *Piper cum siliqua lata ac rugosa.*

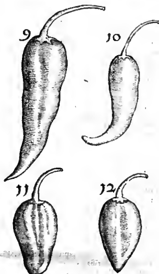
Fuchsius Lib. quem de Plantis scripsit, præsertim verò in iconibus 8. & 16 formâ expressis pag. 417. pro Capsico lato hanc plantam exhibet: in eo verò qui Latinè in folio cusus cap. 280. pag. 732. pro Siliquastro quarto. Dodonæus eandem pro Capsico Lato in Hist. Plant. Gallica in fo. cusa lib. 5. cap. 69. pag. 442. atque etiam Historia plantarum Lugduni expressa lib. 5. cap. 35. pag. 692. Eiusdem cum illis opinionis videtur Bauhinus suæ Phytopinacis Lib. III. Sect. I. pag. 156. illam appellans Capsicum siliquis latis cordatis. Proponunt interdum isti in vna eademque planta diversas siliquas, vt Cordus tres, pro prima vulgarem, pro altera oblongam angustam & curvam, pro tertia quam appellant latam. Bauhinus verò quatuor diversas species in eadem planta adpingit, vt videre licet in eius Matthiolo, latam videlicet, cordatam, oblongam recurvâ siliquâ, & quartam ab ipsa planta separatam, ab ipso Capsicum rotundum dictam; nec singulas icones proponunt peculiariter separatas; tametsi Fuchsius, Dodonæus, & Lugduni cusa historia aliquas icones separatas exhibeant. omnem nihilominus reverentiam illis defero, quia virorum adeò celebrium opiniones in precio sunt habendæ; hallucinari tamen videntur, cum veniâ dictum sit, quia planta ab ipsis descripta simili fructu prædita est, quo ea quam cordato fructu appello: itaque in appellatione dissentire videmur. verum quidem est, illud quod describo, cum eorum Capsicis caule & foliis Solano similibus convenire, sed differunt siliquâ sive fructu: nam cordatum à me vocatum, fructum gerit instar vesicæ rugosæ, aliquantulum latum & longum, nec vllam cordis formam refert: fructus viridis est initio; paulatim deinde rubedinem contrahit, plenè maturus totus ruber est, quemadmodum reliquorum: præterea non est ingrati odoris, sed Iridis sil. minoris, sive Armeniaci mali odorem refert: de isto solo loquor, quia in eo solo hanc notam observavi: sed volente Deo omnipotente, etiam in aliis periculum faciam.

Tertia Classis.

IX. *Piper oblongum recurvis siliquis.*

Absolvta Primâ quatuor generum Piperis Americani siliquas terram spectantes gerentis sectione, restat vt de aliis quatuor fructum etiam versus terram propendentem habentibus agamus, inter quæ primum locum obtinebit illud quod à pluribus Auctoribus exhibetur, peculiariter à Fuchsio in iconibus 8. & 16. formâ pag. 426. pro Capsico oblongiore, & ab eod. lat. folio cap. 280. pag. 733. pro Siliquastro tertio: à Dodonæo verò Hist. Gall. lib. 5. cap. 69. pag. 741. pro Capsico oblongo, quemadmodum & à Lugdun. Hist. lib. 5. cap. 35. pag. 652. Bauhinus autem in Phytopinac. lib. III. sect. I. pag. 155. & in suo Matthiolo lib. 2. supra Diosc. cap. 135. pag. 434. Capsicum siliquis longis recurvis appellat: Tragus denique in sua Plant. historia lib. 2. cap. 148. pag. 328. vnà cum Valerio Cordo, vnicam plantam ponit cum tribus speciebus: sed & ipse Cordus in Histor. de Plantis lib. I. cap. 6. pag. 88. Piperitim, sive Siliquastrum Peruvianum appellat.

Tabella III. continens quatuor genera alia, fructum propendentem & ad terram obversum gerentia.

Hæc autem planta similibus quibus aliæ foliis est prædita, caule sesquicubitum alta, floribus albis; è quibus nascuntur siliquæ quinque digitos transversos cum semisse longæ, contortæ interdum; initio quidem virides, sed maturæ rubentes vt expolitum corallium; eæque non valdè crassæ, cuspide mucronatâ instar cornu multorũ animalium quadrupedum non adultorum, peculiariter autem hinnuli.

X. *Piper longum minus siliquis recurvis.*

Horvm Siliquastrorum Altera planta similibus prædita est foliis, minoribus tamen quàm reliquorum generum, caule cubitalis altitudinis, aut maiore, floribus reliquis similibus, quibus deciduis succedunt siliquæ dimidiam superioris Noni siliquarum longitudinem & crassitiem æquantes, mu-

e tone etiam acuminato instar cornu, initio virides, maturæ rubræ veloti reliquorum generum.

XI. *Piper bifurcatâ siliquâ.*

TERTIA dictorum Siliquastrorum planta einsdem cum supradictis est formæ; in hoc solo differens, quòd siliquas gerat non adeò mucronatas, sed æqoalis ferè crassitudinis, extremâ tamen parte aliquantulum angustiore, & neruo præditâ, quæ illam veluti bifurcatam efficit.

XII. *Piper siliquâ flauâ.*

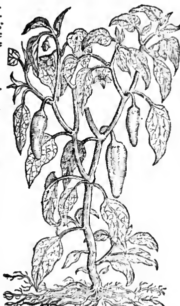
CVM istud Piper ab aliis qui de Plantis scripserunt, conspectum & obseruatum esse non dubitê, non deerunt tamen forsitan nonnulli, qui à supra nominatis differre existimabunt: sed eiusdem nihilominus est oaturæ cum illis, soloque in colore est differentia; cum aliis enim generibus & foliis, & caule, & floribus conuenit: quemadmodū auru m quia metallicæ est natoræ, cum aliis metallis conuenit, ab illis tamen differt multis in rebus: ita huius Piperis siliqua, licet vulgari sit similis, breuior tamen est, & magna ex parte in mucronem desinit, & in colore maximè dispar, quia reliqua genera rubri sunt coloris, huius verò siliqoa flauescentis, lutei, crocei, aut vt veriùs dicam, aorei, prorsus vt aurantia mala probè matura.

ISTIS porrò duodecim Piperis Americani generibus descriptis, & sigillatim eorum siliquis figurâ expressis, quæ concinno quodam ordine cohærent, nempe rotundi maioris, longi surrecti pyramidalis maioris, surrecti pyramidalis minoris, longi exigui pyramidalis surrecti; similiter cordati, oliuaris, cerasо similis, & rugosi; his additæ, quò musica perfecta esset, oblongi siliquâ recuruâ maioris & minoris, bifurcati, & aorei coloris: atque vt suauior sit concentus, adiungetur genus vulgatissimum.

XIII. *Piper vulgatissimum.*

PIPER istud vulgatius Americanum à multis Authoribus diuersis nominibus appellatur: Fuchsius enim Capsicum rubrum & nigrum nominat in Iconibus 8. & 16. formâ expressis pag. 425. Eidem est Siliquastrum maius & minus fol. lat. cap. 280. pag. 732. Piper Indicum dicitur Matthiolo lib. 2. Diosc. cap. 153. vltimâ editione lat. pag. 576. & vulgari fol. cap. 148. pag. 608. atque in omnibus indem æditionibus. Clusius scholio in Monardi Historiam Capsicum appellat, vulgarem nomenclaturam sequutus: dicitur etiam Capsicum maius & minus, siue Piper maius & minus Lugdunensi hist. lib. 5. cap. 35. pag. 632. Bauhinus nominat Capsicum siliquis oblongis in Phytopinace lib. 3. sect. 1. pag. 155. & in suo Matthiolo lib. 2. in Diosc. Piper Indicum cap. 153. pag. 434. Cæsalpinus Circeam Diosc. fortè lib. 1. de Plantis cap. 22. pag. 215. Castor Durantes in suo Herbario Piper Indicum pag. 344. Siliquastrum Taberoamont. in Iconib. parte 2. sect. 21. pag. 859. Lobel. in Obser. pag. 172. & 173. Capsicū vel Piper Indicum longioribus siliquis, & Piperitim Cordi, Siliquastrum Plinii & Tragi, & Piper longum Diosc. præterea Capsicum Actuarii, siue Zinziber caninum Auicennæ, Calecutium Piper, & Piper Iodicum longioribus siliquis, in Iconib. pag. 316.

Piperis Americani vulgatioris tabella, quæ petita est è pag. 342, scholio ad cap. LIIII. Simpl. Histor. Monardi in folio cusa De Pipere.

Fert porrò hæc planta interdum suas siliquas quadrangulâ formâ, nonnunquam rotundâ, atque etiam alterius formæ, vt obseruaui in pensilibus hortis & fictilibus ante fenestras ædificiorum in Illustri ciuitate Bononia, vt etiam alii obseruare potuerunt, vel poterunt. De illo, cùm omnibus sit satis notum, plura non adiiciam, sed Lectorem ad eos Auctores supra memoratos qui de illo scripserunt, ablegabo.

CÆTERVM *quia vulgatioris Siliquastri icon quæ hic proponeretur, petenda fuit è scholio quod olim scripsimus ad cap. de Pipere in Historia simplicium Medic. Nicolai Monardi, quod est LIIII. in postrema editione expressa in folio; quidquid tum scribebam, vt maior lux ad hanc Commentationem accedat, reuocandum & hic repetendum existimaui.*

Piper igitur Americanum diligentissimè coli obseruabam, dum per Hispaniam peregrinabar anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, in multis eius Regni prouinciis, præsertim verò totâ Castellâ vetere & nouâ, cùm ab hortulanis, tùm a mulieribus in ædium suarum pensilibus hortis: etenim per totum annum eo vtebantur recente & sicco pro condimento in cibis: spectabatur autem (vt noster Auctor ait) variâ formâ. Memini etiam videre anno Christi M. D. XXCV. *maximâ copiâ cultum in suburbanis Brunnæ celebris Marchionatus Morauiæ vrbis hortis, è quo cultorer non contemnendum quæstum faciebant; erat enim apud vulgus frequens eius vsus. Sed & aliquot eius genera obseruabam*

seruabam culta à monachis in monasterio quodam Lusitaniæ infra Vlyssipponem sito ad Tagi fluminis ripam dextram, flauescentis coloris fructu prædita.

Tabella Piperis Brasiliani, petita etiam è Scholio ad cap. LIIII. Hist. Simpl. Med. N. Monardi.

PRÆTERMITTENDVM *porrò non duxi aliud Siliquastri genus quod in eadem peregrinatione obseruabam, Vlyssippone Conimbricam proficiscens, nonnullis Lusitaniæ locis, caule in cubitales ramos diuiso, graciliores tamen quàm in vulgari, eosq́; virentes, foliis hortensis solani foliorum penè similibus, paullulum verò angustioribus; flore paruo albo, solani hortensis flori persimili, longiusculo pediculo subnixo, & surrecto, quo decidente succedebat fructus exiguus, & magnitudine eorum generum quæ equidem videre vnquam mihi contigit longè inferior, initio viridis, deinde nigricans, tandem, vbi maturitatem contraxerat, ruber, continens multa semina latiuscula & plana præcedentis Siliquastri modo, tam acris & feruidi saporis, vt gustantium fauces incenderet, nec posset illa acrimonia tolli nisi post aliquot dies. Flores profert, vt arbitror, toto Autumno, & in calidioribus regionibus etiam hieme: nam sub initium Decembris hanc plantam florentem, fructuq́; immaturo, maturescente & maturo onustam inueniebam;* Pimienta *autem* de Brasil, *hoc est, Piper Brasilianum vocabant, in qua Prouincia abundanter nasci, multiplicisq́; in vsu esse, Vlyssipponem redux, intelligebam à Roderico Lins (apud cuius patrem Sebaldum diuertebam) qui recèns ex Fernambuco, vbi habitabat, aduenerat. Huius fructum maturum in Belgium cum plerisque aliis seminibus in illa mea peregrinatione collectis referebam & amicis communicabam; in quorum numero fuit vir illustris Carolus à S. Audomaro Moerkerka & aliquot aliorum pagorum toparcha, qui anno Christi sesquimillesimo & sexagesimo sexto in cultissimo suo horto (quem contiguum habebat Moerkerkanæ arci ab ipso habitatæ) serebat, è quo natæ aliquot plantæ, quæ Autumno dumtaxat florem fructumq́; protulerunt, illis omnino similes cùm formâ, tùm magnitudine, quos gestabat ea planta quam in Lusitania obseruabam & legebam, atque etiam cum suo flore & fructu ipse delineabam: sic vt animaduertere possem, nihil in eo genere immutatum diuersi climatis ratione.*

DE SILIQVASTRIS IN GENERE.

SI exactè obseruentur horum Siliquastrorum folia, caules & rami, euidenter apparebit, illorum folia media esse inter Solani & Lauri folia; adeò autem viridi saturo colore prædita, vt nigra videantur: horum caules ramique fracti, medullam continere deprehenduntur sambuci ramorum medullæ similem; suntque in plures ramos diuisi, & ii rami denuò in ramusculos binos aut ternos digitos transuersos longos, in quorum alis bina dispaPria folia, inter quæ magna ex parte exeunt flores albi in quinque aut sex foliola diuisi stellæ formâ, pauca stamina in medio continentes, quibus deciduis paulatim succrescunt siliquæ, siue vascula digitalis longitudinis, plus minúsve, & pollicaris circiter latitudinis, pro singulorum qualitate, sensim à latitudine in cuspidem desinentes, quæ videlicet eius formæ esse debent, initio virides, per maturitatem rufæ aut puniceæ, deorsum spectantes aut surrectæ, quemadmodum eorum flores. Apertæ deinde istæ siliquæ, multa semina continere deprehendűtur lenti similia, flauescentis ex albo coloris, confertim quasi suspensa & breuibus petiolis cohærentia membranis tribus humidis, callosis tamen, parteq; superiore latis, circa mucronem verò angustis, & instar pineæ cuiusdam nucis congesta, sic vt inferior siliquæ pars inanis & vacua relinquatur: interiores autem illæ mẽbranæ, quando resiccatæ sunt, in tenuissimum pollinẽ redigi possunt, vt alchohol. Omnes istæ Siliquastri plantæ nũmerosis radicibus in varias partes sectis & capillaribus præditæ sunt, & ornatus dumtaxat gratiâ in fictilibus aut hortis coluntur: nec quisquam eorum qui de plantis scripserunt, neque ego, quidpiam obseruatione dignum reperimus, quantum ad saporem & odorem foliorum, florum, caudicis aut radicum huius plantæ attinet; sed in eius siliquis & semine dumtaxat, atque tota siliquarum carnosâ parte vis consistit. Est porrò hoc Piper Americanum tantâ acrimoniâ præditum, vt exulceret & pustulas excitet vbicunque applicatur: neque solum id præstat, sed etiam siliquas tantummodo aperiendo & semen eximendo, adeò acris exhalat vapor, vt per nares penetrans cerebrum subeat, & ex eo eliciat tantam eamque lentam & viscidam materiam, vt admiratione dignum sit; quin & guttur ingrediens, tussim excitat, & adeò vehementem vomitum, vt omnia interna viscera reiici debere videantur; siliquas præterea & internas partes confringendo, sternutamenta valde excitat; & manibus confractas tractando, tantam in iis inflammationem parit, vt aliquot horarum spatio aduri videantur, remediumque petendum sit ab aquæ frigidæ aut vini lotione: hæc omnia sum expertus dum semen è siliquis eximebam. [*idem sibi accidisse fatetur Carolus Clusius anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo sexto: nam dum huius piperis siliquas semine quod ex Hispaniis attulerat natas confringendo & earum semen eximendo lachrimæ ipsi oborirentur*

irritentur ob vaporis acrimoniam, & eas manibus extergere vellet, oculorum inflammatione tam vehemente correptus est, vt eorum vsum deinceps amittere metueret, & non nisi longâ & sæpius repetitâ frigida lotione illam tollere posset.] quinimo in ignem iniectæ siliquæ, grauem & tetrum excitant odorem, qui nauseam & fastidium adstantibus prouocat. Dum siliquæ aperiuntur, odorem quidem acrem & subtilem exhalant, qui deinde tamen in satis gratum resoluitur. Breuiter, sunt istæ Siliquastri siliquæ calidæ & siccæ in quarto gradu, vel etiam maiore si quis daretur: eam ob causam adurunt & validè exulcerant.

Originem duxerunt istæ plantæ ex America siue India quam vulgo occidentalem appellant, & seruntur in hac nostra regione sub Martii finem, deinde natæ transponuntur quocunque loco quis voluerit, siue in fictilibus ad fenestrarum ornatum, siue in hortis: flores proferunt Augusto mense & toto Autumno: deinde fructus maturescit: at regionibus calidis florent fructusque ad maturitatem perducunt per totam hiemem.

Facilè mihi persuaserim, imò firmiter credo, omnibus Auctoribus qui de Plantis scripserunt, non solùm nota fuisse istius Piperis genera à me producta, sed etiam alias differentias eos obseruasse: nam alia duo genera reperiri, intelligo, Siliquastrum videlicet piloso caule, & aliud siliquâ nigrâ rotundâ: Verisimile enim est inter tam multos Plantarum inuestigatores alia genera obseruata esse, & restare adhuc obseruanda. Quidam scriptores duorum aliorum generum meminerunt, alii plurium, sed eorum figuras non exhibent; aut si exhibent, vnicam plantam proponunt varietate siliquarum onustam: id autem facere arbitror, quia in ipsis plantis exiguum est discrimen, & id in solo fructu consistit, eam ob causam negligenter hanc rem tractàrunt, contenti demonstrare inueniri plantas longis siliquis præditas, rotundis, & melonum cerasorumque formâ. Non desunt qui suis operibus inserant quasdam plantas nihil affinitatis cum Siliquastro habentes, quemadmodum Dalechampius in sua historia generali Lib. v. cap. xxxv. pag. 633. pro Siliquastro rotundo plantam illam proponit, quæ ferè ab omnibus appellatur Solanum pomiferum, propter folia Solani foliis similia, & fructum malo parem. Atque etiam Dodonæus Pseudocapsicum vocat Solanum illud arborescens in sua Stirpium historia in folio expressa Lib. 4. cap. 27. pag. 706. vt testantur in Indice Iconum & in Obseruat. pag. 136. Lobelius, & lib. 5. cap. 27. pag 600. Historia Lugdunensis. Attamen neque Dalechampii planta, neque Dodonæi vllam acrimoniam habent, tametsi in illarum fructu sit aliqua similitudo, qui initio viridis est, deinde ruber perinde ac Siliquastrorum, & etiam eius semen planum & albicans, tametsi aliter in siliqua dispositum.

PRÆPARANDI MODVS.

NON modò in Medicamenti vsum receptum non erat hoc Piper, sed neque in cibum etiam admiscebatur, propter insignem illam acrimoniam quâ præditum est: nihilominus videtur humanum ingenium rationem inuenisse quâ eius malignitas corrigeretur, vt in vsum recipi posset sine vllo incommodo ad cibos condiendum, atque etiam pro medicamento vsurpari, hoc modo præparatum:

Maturæ huius Piperis vesicæ siue siliquæ leguntur cum suis pediculis, & in vmbra siccantur: quando quis vti volet, reponat in vase illi simili quo vtuntur pharmacopolæ ad resiccandos amygdalarum & nucis pineæ nucleos quos saccharo operire volunt, cum farina; & exsiccet lento igne: deinde à farinâ purgentur, & à pediculis suis liberentur: deinde cum forcipe minutissimè cum suis seminibus incisæ ponderantur, atque singulis siliquarum cum semine vnciis, pollinis farinæ libra additur: pinsuntur simul omnia cum fermento panis instar, & fermentari hæc massa sinitur: probè fermentata in clibano coquitur; cocta in taleas sciditur, & denuò coquitur, instar biscocti: postremò in aheneo mortario aut alio tenuissimè teritur & per cribrum transmittitur.

FACVLTATES, ET VTENDI MODVS.

ADMIRABILIS est hic puluis ad condiendum omne cibi genus: valenter enim ventriculi & intestinorum flatus discutit, orexim excitat, cibis bonum saporem conciliat (atque etiam vino) præsertim cibis humidis & flatuosis inspersus; singulis diebus manè cum caponis aut vitulinæ carnis iusculo sumptus scrupuli pondere, frigidum ventriculum calefacit, pituitam discutit, & lentos viscososque humores ventriculi fundum occupantes absumit, concoctionem iuuat, vrinam ciet, & oculorum caliginem tollit cibis admixtus: tribus continuis diebus manè sumptus cum pulegii decocto, mortuum fœtum è matrice expellit: huius plantæ siliqua recens aut sicca vuluæ mulieris à partu imposita, eam sterilem reddit: puluis prædictus cum lohoc de mucilagine mixtus, vetustæ tussi medetur: cum melle emplastri formâ supra locum calidè impositus, sciaticam curat; & cum melle cocto gutturi applicatus, synanchi medetur; haustus cum decocto foliorum lauri, colicos dolores sedat: mandùcatus cum vua passa & staphisagria, pituitam è capite educit: exceptus pice, scrophulas resoluit: commixtus nitro morphæam extergit: exceptus acri aceto, apostemata & lienis duritiem emollit: haustus ex vino dulci, pituitam lentam & viscidam pectori, pulmonibus & intestinis inhærentem incidit: mixtus cum vnguento de alabastro, & ea mixturâ inunctâ dorsi spinâ febris periodicæ rigores tolluntur: emplastrum ex eo & tabaci foliis confectum, morsui cuiuscunque venenosi animalis impositum, eum sanat: æquis partibus cum fœniculi semine commixtus & haustus, ad binorum scrupulorum pondus singulis diebus ieiuno ventriculo, per quatuor aut quinque dies, matricis dolores sanat: pessarium ex eo, oleo laurino, gentiana, & aylo factum, vuluæque ori impositum, purgationes menstruas deperditas reuocat: decoctione siliquarum eius ex vino factâ calente adhuc si herniæ aquosæ foueantur manè & vesperi, sanantur: siliquarum ex aqua fontana decoctio, dolorem dentium mitigat, & eos à putrefactione præseruat: vinum in quo siliquæ per integrum diem maceratæ fuerint, singulis diebus manè ad bina cochlearia haustum, oris fœtorem tollit: & errhinon cum hydromelite ex eo factum, nasi fœtorem à pituita prognatum corrigit: harum siliquarum cum suo semine in aqua vitæ per triduum maceratarum infusione membra paralysi afflicta si lauentur, valdè iuuabuntur: puluis cum gallinæ axungia mixtus,

mixtus, frigida apostemata resoluit, & bubones emollit: eius cum terebinthina liquida inunctio, arthriticos dolores sedat, & nodos in articulis manuum, pedum & genu crescere non sinit: aquam è corporibus hydropicorum euacuat pari pondere cum pilulis alephanginis deuoratus: cum maluæ decoctione calida haustus, vrinam ciet: pituitam quæ in renibus calculum & arenam gignit, haustus cum aqua saxifragiæ, tollit. *Hactenus pater Gregorius de Siliquastrorum generibus.*

IN OPVSCVLIS NICOLAI MONARDI.

Pag. 18. *lin.* 23. deuorandus.
Pag. 19. *lin. vltima.* B. Aulam.
Pag. 20. *lin.* 29. auro & argento, quod vid. *&c.*
Pag. 29 *lin.* 10 *&* 11. *scribe* laborant, si imbecilles sint: ferrum, *&c.*
Pag. 30. *lin. antepenultima* tam multa aut cognitu digna dici potuisse: nam si quæ, *&c.*

PETRI BELLONII

LIBRO PRIMO,

præter ea quæ in erratis ibidem annotata sunt, hæc addenda vel immutanda.

Pag. 12. *lin.* 54. Striphoceri.
Pag. 23. *lin.* 4. passim.
Pag. 32. *ante annotationem* Dispiciendum, *nimirum ad verba Bellonii circa initium capitis* XXVI. Apium maius & minus, *adde hæc verba:* Gallicum exemplar habet *de l'Ape maieur & mineur:* an per eas voces Lappam maiorem & minorem intelligat, dubito.

Eadem pag. ad capitis XXVII *sequentia verba* & cruda Mouronia, *adde hæc*: *Mourone* Bellonius, populari suis forsitan dialecto, qua Sisymbrion cardaminen, siue Nasturtium aquaticum vulgo dictum vocant: nam alioquin *Mouron* Gallorum, Anagallis Latinorum, in cibum recipi non solet.

Pag. 56. *lin.* 30 *&* 32 *leg.* Platogni.

PETRI BELLONII

LIBRO SECVNDO.

Pag. 95 *ad capitis de Ciuetta calcem adde sequentia verba.*

CIVETTA.

Cùm Bellonius cap. xx. Lib. II. Obseruationum, Ciuettam, quam veterum Hyenam magno errore esse arbitratur, satis scitè descripserit, iconem tamen adposuit quæ ipsius animalis formam non satis exactè repræsentat: legitimam verò viuis coloribus expressam

nactus ab humanissimo viro Ioanne van Vfele, quam ipsemet ad viui animalis normam depinxerar, facere non potui, quin submota Bellonii Icone, illam eius loco reponerem, in qua expressus est affabrè meatus, è quo effluit odoratus ille liquor qui in precio est: præterea in mea icone omnes animalis partes meliùs repræsentantur, etiam secundum Bellonii ipsius descriptionem, quàm figura à Bellonio proposita.

Pag. 101. *ad scholium capitis* XXVIII. *adde sequentia verba:* nec oberit obseruare primam iconem, & eius historiam, quam cap. XIII. lib. II. Exoticorum damus, nostrumque de eâ iudicium.

Pag. 103. *lin.* 38. appellere non oportuit.

Pag. 107. *lin.* 3. Semiamithos

Pag. eâdem lin. 22. Anthyllis

Pag. 135. *Scholium ad caput* LXXIV. *conferre poterit cui otium est, cum Prosperi Alpini capite de Alcanna, in libro de Plantis Ægypti: & quæ differentia descriptionis sit, considerare. Nam Prosperi icon, prorsus diuersa ab hac nostra.*

Pag. 144. *lin.* 51. plateæ

Pag. 146. *lin.* 4. quotquot

Eâdem verò paginâ in icone Arabis, brachium dextrum nudum esse debebat, non sinistrum.

Pag. 157. *lin.* 17 *sic lege*: Alinterno. Nostrum iter per valles prosequuti, vetustum.

Pag. 171. *lin.* 22. *lege* nugatur

Pag. 178. *lin.* 38. *lege*, æstimentur, & quàm magna eorum sit quantitas

Pag. 237. *lin.* 46. *adde in margine*: Conferendus esset hic locus cum Gallico exemplari, si quis nancisci posset.

FINIS.

ADDITAMENTA
AD
CVRAS POSTERIORES
CAROLI CLVSII:

Quorum quædam ab ipso memorantur, sed non describuntur, quædam ad ipsum missa, Curis suis Posterioribus adiungere nequiuit morte præuentus; quædam, quia eiusdem argumenti erant, à nobis addita sunt.

HOXOCOQVOMACLIT.

C*VM nomen huius herbæ magnam affinitatem habeat cum Quamoclit (cuius iconem delineari curauerat paullo antè mortem suam Cl. & Piiss. Mem. Carolus Clusius, cuiusque descriptionem à Fabio Columna editam Curis Posterioribus inseruimus, vt videre est pag. 4 & 5) eius qualemcumque descriptionem (sine icone tamen, aut delineatione vlteriori) à Clariss. Ioach. Camerario in Horto suo medico factam, hic locum habere voluimus. Ea autem est talis:*

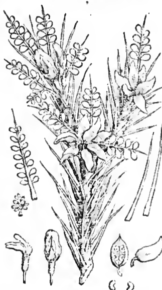
HOXOCOQVOMACLIT (sub quo barbaro vel Indico nomine fuit Florentiam, & inde ad nos missa) folia habet propemodum Fraxinellæ: vel potiùs eodem ferè modo quo Cassia siliquosa prodit, nullo in costæ extremitate imparitatem faciente folio. Caules & ramuli, & foliorum oræ rubent. Flores flaui sunt, Cassiæ floribus similes. Hinc emergunt siliquæ oblongæ cylindraceæ, exteriùs per maturitatem fuscæ, intùs purpurascentes, fuscis granis distentæ. Radix nigro cortice obducitur: quo abraso, flauescit; & fibris plurimis constat: viuitque sex tantùm menses, gelu impatientissima planta, & apricum vulturnoque expositum locum desiderans; alioquin nec flosculos explicat, nec spem frugis facit. Odor illi grauissimus, & planè abominandus: sapor subdulcis, non ingratus, cum aliqua adstrictione, penè vti Chebulorum, minùs tamen adstringens: radicis verò amarus & Polypodii saporem repræsentans, cum dulcedine aliquâ, nisi quòd non ita filiceum quiddam sapiat. Folia explicat oriente sole; cadente remittit, & in se contrahit, vt peritura videatur qui anteà non obseruârunt: & hoc quidem cum aliis quibusdam leguminosis habet commune. Sed hoc inprimis notatu dignum, alarum cauis, quâ parte caulem amplectitur latior costarum extremitas, innasci verruculas paruas rubentes, quæ intensissimo æstu exudant liquorem candidum, purum, pellucidum; vt minutas margaritas referret, si paulo maior eius copia emitteretur. Viscosus is est, ac dulcissimus; ideoque à muscis auidissimè expetitur. Inesse huic plantæ vim quandam planè peculiarem, nemo negârit, qui semel attentiùs paullò ipsam considerauerit. *Hæc Camerarius: ex quibus verbis facillimè cuiuis discrimen quod inter duas has peregrinas plantas (Quamoclit nempe & Hoxocoquomaclit) est, liquere poterit.* — *Hoxocoquomaclit, Indica stirps.*

TRAGACANTHA.

Pag. 109. Historiæ Rariorum plantarum, post finem capitis LXXVI de Tragacantha & Poterin, addi posset sequens Tragacanthæ icon, quæ nobis transmissa est è Galliæ Prouinciâ, nempe Aquis Sextiis, ab Amplissimo & Nobiliss. Viro Nicolao Fabricio, Domino de Peiresc, Consiliario regio in supremo Senatu Aquensi, cum literis ad Clariss. Clusium anno 1609 destinatis mense Februario: quæ literæ quamuis aliquot diebus post obitum Cl. Clusii ad nos perlatæ sint; tamen eùm hanc Tragacanthæ exactiorem quàm vsquam alibi excusa sit, delineationem animaduerteremus, tantum tanti viri beneficium minimè negligendum esse rati sumus: sed calci huius capitis adiiciendam. — *Tragacantha altera.*

Expressa autem hæc icon ex florente plantâ: in quâ simul, ac etiam separatim, videre est folia, spinas, flores, fructus & semina. Foliorum autem mediæ alæ, seu nerui, sunt acuminatæ, & deciduis vtrinque foliis in nudam spinam eodem anno indurescunt. Sed Tragacantha legitima non amittit folia vetera, antequam noua succreuerint: cùm hæc, quam Tragacantham alteram vocamus, folia sua hieme amittat; nouis non ante primum ver succrescentibus.

Tragacantha in Gallia Prouinciâ nascentis icon accuratior.

TVLIPA BICOLOR, *tribus luteis, & tribus rubris foliis, Caccini.*

Pag. 150 Historiæ Rariorum plantarum, post calcem capitis IX, aut potiùs descriptioni Tulipæ Persicæ præcocis, quam hoc libello dedimus, nempe pag. 9 & 10. subiungi potest & mira atque admodùm rara Tulipæ species, ab Ill. Matthæo Caccini, Florentiâ Lugdunum Batauorum transmissa præcedenti anno 1610, ad Christianum Porretum: in cuius horto hoc anno 1611 prodiit. Folia autem habet valdè angusta, Hyacinthinis non latiora, obscurè viridia. Sed qualia futura sint, cum huic aëri assueuerint, ignoratur. Flos autem ipse, vt idem Nob. vir in literis suis monuit, constat sex foliis, quorum tria rubra sunt, tria verò lutea, amœnissimo & rarissimo spectaculo.

NARCISSVS MAXIMVS, *pallidus, amplo calice flauo.*

Narcissus omnium maximus. RARVM & hoc Narcissi genus, quod in horto suo alit Christianus Porretus, Bruxellis transmissum (vnde eò perlatum, & vbinam vulgare sit illud genus, ignoramus) quod à magnitudine floris *Narcisse Nompareille* Gallicano idiomate appellatur, id est, Narcissus Incomparabilis, seu Narcissus cui alius in genere suo compar aut æqualis magnitudine non reperitur: (Clarissimus tamen Clusius maiorem amplitudinem in caulibus & foliis Narcissi sui totius lutei multiflori, à Clariss. Simone Touar accepti animaduertit: & inter Pseudo-Narcissos quidam sunt, qui caulium & foliorum altitudine, & præsertim floris amplitudine, huic non cedant.) Folia autem habet plusquam sesquipedem alta: incana, satis lata, & ferè carinata. Caulis bipedalis, vnicum florem profert, magnum, foliis sex pallidis aut dilutè flauis constantem, satis latis, sed mucronatis, cingentibus medium flauum, vel exactiùs luteum tubum seu calicem, vnciâ longiorem, inferiori parte angustiorem superiori magis patentem, oris paulum incisis: intermedius stylus luteus breuis, & sex quasi luteâ farinâ conspersis apicibus vetiùs quàm staminibus circumdatus. Odor floris non ingratus, sed obscurus.

DIFFERT

DIFFERT autem hic Narcissus Maximus à congenere suo illo alio Narcisso Latifolio, flauo flore, amplo calice, quem à Gen. Dominâ de Mathenesse acceptum in Curis hisce posterioribus describit Clusius: qualis & in horto Christiani Porreti floruit mensibus Martio & Aprili, hoc ipso anno 1611: sed flores habebat plerunque binos coniunctim ex vno membranaceo folliculo prodeuntes; cùm ille quem Clusius describit, vnicum duntaxat florem tulerit: prætereà color illorum qui in Porreti horto florent, intensè luteus, nec ita pallidus, vt suum describit Clusius. Ita in eiusdem generis floribus ludit Natura. *Varietas Narcissi latifolii flauo flore, amplo calice.*

NARCISSI ALBI MEDIOLVTEI VARIETAS.

Præter communes differentias Narcissi albi mediolutei (aliud enim genus coronam habet pallidam planè, aliud flauam seu exactiùs luteam; aliud item breuem planè, aliud ferè rubiformem) aliud quoddam genus alit Christianus Porretus, satis serò florens, foliis latis, canis, magnis & altis: quod non vnicum florem habet, sed quatuor aut quinque flores ex vno membranaceo folliculo protrudit: quorum singuli tamen æquè magni sunt ac vulgares mediolutei, sed calix eorum seu corona paulo maior, & magis crocei coloris, nec ita pallescentis, vt vulgaris: alioqui odor valdè gratus.

NARCISSVS ALBVS, LVTEO LONGIORE CALICE.

IN Appendice Altera describit Clariss. Clusius aliquot Narcissi species oblongo calice, multùm tamen à Pseudonarcisso albo, luteo tubo, differentes; & multo post Pseudonarcissos præcoces, imò cum serotinis Narcissis, florentes: nempe vnam speciem, cuius folia satis angusta sunt, carinata tamen, cæsii ex viridi coloris, flore albo sex foliis constante, circumdantibus medium calicem flauum, semunciam longum, oris aliquantum incisis, & quodammodo fimbriatis, admodum grati odoris: Et alteram illi similem, à Venerio acceptam, cuius calicis oræ magis erant croceæ: Ac tertiam, quam Porretus ab eodem Venerio accepit, cuius sena folia ex albo pallescebant, aut ὠχρόλευκα erant; calix multo latior & oras planè croceas habens. Cuius quoddam genus hoc anno 1611 in eiusdem Christiani Porreti horto floruit; floribus magnis, non sex foliis constantibus, sed octo, niueis aut candidis, sed angustioribus & oblongis, ita vt stellæ instar radiatim disposita videantur; verùm odore grato & reliquis signis, nihil ab aliis differentibus. Sed anno 1611, extremo Martio, & ineunte Aprili habuit idem Christianus Porretus similis ferè generis Narcissos florentes, non ita serotinos, sed præcociores, & minores, è Pyrenæis erutos, & à D. Petro Gassano missos, eosque triplicis speciei: Vna enim species lata & carinata habet folia, non incana, sed viridia, ferè qualia Leucoii bulbosi vulgarioris, pedem alta: caulis foliis breuior, florem fert sex foliis albis constantem, satis grandem, sed tamen minorem illo, quem à Cl. Clusio descriptũ suprà memorauimus: inter ea emergit tubus exactè luteus seu flauus, semunciâ longior, cum stilo intermedio, sex staminibus farina lutea cõspersis cincto; interdum longioribus ipso stilo, interdum verò breuioribus. Odor non ingratus, sed obscurior. *Narcissi albi oblongo calice præcociores.*

Altera eius species folia habet angustiora, non tamen ita angusta, vt iuncifolia dici queat: caulis alioqui & floris magnitudo ac forma conueniunt cum priori. Floris folia in vtraque hac specie, alba sunt; ita tamen vt pallorem aliquem occulant: qua nota præcipuè à serotinis, id est, iis, quos Clariss. Clusius in Appendice altera describit, secernuntur.

Tertia species foliis & caulibus, ac florum forma & tubo flauo cum prioribus duabus conuenit: sed sex folia tubum cingentia non alba, sed planè pallida apparent, & paulo sunt angustiora, & acuminatiora.

NARCISSVS AFRICANVS FLAVVS, *polyanthes.*

Rarum & hoc Narcissi genus, quod in eiusdem Christiani Porreti horto florens vidimus, huius anni 1611 extremo Martio & ineunte Aprili, vnà cum reliquis Narcissis præcocibus, nomine *Narcisse d'Algier* ad ipsum è Galliâ missum. Habet autem illud folia lata valdè, bipedalia, aut pede altiora, non adeò cana; inter quæ latet caulis breuior, crassus, rotundus, firmus, ex vno membranaceo folliculo flores producens duodecim aut plures; (quorum singuli maiores sunt, quàm reliquorum Narcissorũ, qui plures simul vnico cauli innascentes flores producunt, & paulo minores vulgaribus mediolutei aut mediopurpureis Narcissis) prorsus flaui & splendentis lutei coloris: è quorum medio exilit calix longus seu tubus, patulus, magis flauus quàm ipsa folia, (minor tubo Narcissi iuncifolii qui ab amplo calice nomẽ habet, & primo loco à Clusio describitur inter iuncifolios, maior *Narcissus Africanus.*

autem illo calice, qui in Narcisso pallido medio-aureo conspicitur) ad modum grati odoris; minimè crenatis aut incisis marginibus, sed præfectis quodammodo & æqualibus planè oris: in cuius medio apices sex lutei, farinâ quasi conspersi, non conspicuo stylo seu pistillo.

NARCISSI PALLIDI MEDIOAVREI *varietas.*

Narcissus sulfurei coloris minor.

Alit idem Porretus Narcissorum pallidorum medioaureorum duo genera, præcocia, ex Italia ad ipsum ab Illustri Viro Matthæo Caccini transmissa. Quorum primus minor folia habet qualia vulgaris Narcissus medioluteus, latiuscula, pedalia ferè: caulis altior, ex vnica vagina seu membranaceo folliculo profert tres plerunque, sed interdum plures flores, illis qui similis ferè generis Pisâ Italiæ, aut Byzantio transmissi sunt, itemque vulgatiorum iunci-foliorum floribus non maiores, sed collo breuiori, sex foliorum valdè pallidorum seu sulfureòrum texturâ constantes, cingentium coronam longiusculam, sed patulam, nec rubi ant calicis formâ præditam, croceam seu auream, cum apicibus plurimis quasi farinâ conspersis. Odor non ingratus. Similes è Gallia in Pyrenæis montibus erutas accepit à D. Petro Gassano idem Christianus Porretus.

Narcissus sulphurei coloris maiusculus.

Alter maior, folia habet sesquipedalia, viridia, non incana, angusta pro longitudine inter quæ emergit caulis breuior ipsis foliis, sed tamen plus quàm pedalis, plures ex vno folliculo flores protrudens, sex foliis pallidis, ac propriè sulfurei coloris constantes, (vnde & nomen suum *Narcisso solfarigno* Italico idiomate obtinuit) intermedio calice prorsus flauo, breui, sed tamen tubiformi, cum stylo breuiculo & paruo intermedio, tribus tantùm apicibus cincto. Odor gratus.

NARCISSVS TOTVS LVTEVS SEMPERFLORENS, *Caccini.*

Post descriptionem Narcissorum latifoliorum, nempe pag. 158, aut saltem ante genera Narcissorum iuncifoliorum, describi posset & sequens admodum rara Narcissi lutei species, anno 1610 Florentiâ ab Illustri Matthæo Caccini Lugdunum Batauorum ad Christianum Porretum transmissa; in cuius horto hoc anno 1611 mense Martio extremo floret.

Narcissus angustifolius totus luteus, semperflorens, Caccini.

Folia habet angusta, pedem aut circiter longa, coloris obscurè virentis, & aliquo modo carinata, media quodammodo inter folia Pseudonarcissi Hispanici, & vulgatioris medio-purpurei Narcissi, saltem latiora, quàm vt iuncifoliis accenseri debeant. Ideoque angustifolius Narcissus vocari non incommode poterit. Inter hæc folia, quæ satis numerosa ex vnica radice prodeunt, caules aliquot assurgunt, singuli duos aut tres flores proferentes paruos, luteos, media corona seu calice breui, prorsus flaui coloris, odoris obscuri.

Scribit autem idem Nob. vir, illam esse naturam huius Narcissi, vt (in suo horto Florentiæ) singulis caulibus multos flores gerat, vsque ad quindenos: idque sæpius in anno: ita vt numquam desinat florere, ac ideo inter perpetuò florentes, hæc planta numerari debeat: quin & ex adnatis suis bulbis, quos eodem quo terræ cõmissa est, anno plures habere solet, illo ipso anno alius caules & flores proferre. Quæ res profectò mira est, & rara adeò, vt nusquam huiuscemodi speciem Narcissorum florentem viderit idem ille Nob. Vir, quàm in suo horto, & apud alium quendam Florentiæ. Sed si hunc aërem ferre possit, (quod sperandum est: Narcissi enim plerique aëris qualemcumque mutationem sine incommodo pati consueuerunt) eâdem voluptate illos perpetuò florentes spectandi fruituros nos esse, confidimus.

ANEMONE TENVIFOLIA *flore suauerubente, Caccini.*

Eodem anno 1610 misit idem Nob. Vir Matthæus Caccini Florentiâ, ad Christianum Porretum pharmacopœum Lugdunensem in Batauis, speciem quandam Anemones tenuioris folii, cuius flores admodum magni, suauerubentis, siue carnei viuacissimi coloris, cum fundo seu vnguibus albis: quales in genere latifoliarum Anemonum interdum videre est, sed inter tenuifolias non item.

HELIOCHRYSON.

Heliochrysum Creticum.

Eleochrysi, seu Eliochrysi cuiusdam meminit in Epistola sua ad Clusium Honorius Belli, quæ est pag. ccc. Historiæ Rariorum plantarum: nempe herbæ cuiusdam in Creta satus vulgaris, elegantissimæ, quæ tota tomentosa est, folia ferens longa, angusta, caules dodrantales;

drantales; quorum verticibus innaſcuntur vmbellati flores, aurei pulcherrimi, corymborum æmuli, qui in pappus reſoluuntur: ſed ante maturitatem aut defloreſcendi tempus carpti, perpetuò durant, eodem aureo colore fulgentes, ſi ſicco loco reponantur. Hæc ferè ſunt verba Honorii Belli.

Porrò huiuſmodi plantam ſiccam, aut eius ramos aliquot cum foliis, & florum corymbaceis vmbellis aliquot miſit Florentiâ ad Clariſs. Cluſium, Illuſtris vir, Matthæus Caccini, vnà cum eiuſdem icone, quam & delineari curaſſet idem Clariſs. Cluſius, niſi morte præuentus fuiſſet; aut ſi elegantiſſimæ huius plantæ plenam deſcriptionem naneiſci potuiſſet. Quam cùm nec nunc habeamus, tamen aliqua eius mentio hîc fieri debuit, propter ſummum deſiderium quo Clariſs. Cluſius eius deſcribendæ tenebatur. Et ſanè propter elegantiam ſuam meretur hæc planta omnibus Philobotanon hortis ali, & maximâ curâ aſſeruari, quod iam hodie in Italia fit aliquot locis, vt ex eiuſdem Nob. Viri Matthæi Caccini literis patet. Herba autem eſt foliis longis conſtans, ferè Gnaphalii ſimilibus: inter ea caules emittens ſeſquipedales ferè, aut, vt in literis ſuis annotauit idem Matthæus Caccini, altitudine Tulipæ ſerotinæ, tam copioſos ex vna radice prodeuntes, vt interdum octoginta aut centum rami in vnâ plantâ numerari poſſint, florum corymbis onuſti; qui adeò latè ſe expandunt, vt quis eos brachiis ſuis vtrimque reductis comprehendere omnes non poſſit. Annua non eſt planta, ſed calidioribus locis & regionibus culta, qualis eſt Italiæ Etruria, per aliquot annos ſuperſtes manere poteſt, & quotannis è radice ſua nouos caules & flores emittere. Flores conſertim creſcunt, pediculis pluribus coniunctim aſſurgentibus æquali ferè altitudine, ita vt vmbellam quandam repræſentent: ſinguli autem flores longiuſculis petiolis innixi, folliculoſi ſunt, aut ſquamatim inſtar exiguorum inuerſorum conorum compacti: inferiùs enim pauciores ſquamulæ ſunt, quæ paulatim copioſiores fiunt, & ſe expandunt cum ſuis intermediis luteis tenuiſſimis ſtaminibus: (ſed ſingula foliola planè ſunt ſplendẽtis aurei coloris;) adeò durabiles & aëris mutationi reſiſtentes, vt per aliquot annos permanentes, recens carpti videantur, aureo ſuo fulgore, maximè ſi ſolis radiis opponantur, valdè arridentes: adeò vt non ſine cauſa Heliochryſon dici mereatur hic flos: ob quam ſuam gratiam in Græcia, & præſertim Cretâ, etiamnum à feminis ad capitis aut humerorum ornatum coli conſueuit. Ob eandem autem ſuam durabilitatem flores hi multo meliori iure *Amaranthi lutei* nomen obtinebunt, quàm hactenus cognita Eliochryſa; quorum aliquot tamen genera in Italiæ multis locis, *Amaranto giallo* nominantur.

ALOE *quædam quæ Auenione creuit.*

Pag 18 Exoticorum hiſtoriæ, poſt finem capitis de Harundine Indica, ſubiungi poterit epiſtola quædam doctiſſimi viri D. Doctoris Fontani, quam ad nos Aquis Sextiis miſit Ampliſſimus & prudentiſſimus Vir Nicolaus Fabricius Dominus de Peireſc, incluſam literis ſuis ad Clariſs. Cluſium deſtinatis: quæ quamnis poſt mortem Clariſs. Cluſii ad nos perlata ſit, locum in his Additamentis aliquem mereri nobis videbatur. Ambiguum autem quibuſdam eſſe poſſet cui ponſſimùm capiti attexi debeat: nam ſi opinionem quorundam ſequamur, deſcriptioni Harundinis Indicæ, vt diximus, ſubiungenda erit; quoniam & illi exiſtimant iſtas harundines aut ſtipites adeò ſtupendæ craſſitudinis & longitudinis, qui in porticu Horti Academici Lugduni Batauorum aſſeruantur, non Harundinem, aut arboris Mambu ſcapum ſeu truncum, ſed potiùs Aloës cuiuſdam Indicæ ſtipitem eſſe. Alii verò nihil iſtas Harundines cum Aloë commune habere autumant: & ideò hanc epiſtolam non hoc loco ponendam eſſe aſſeuerant; ſed fortaſſis meliori iure capiti de Aloë Americana (Rariorum plantatum paginâ CLXI) attexendam eſſe. Quicquid ſit, temporis diuturnitas, & induſtria eorum qui in peregrinas oras poſthac nauigaturi, rei veritatem indagare non cunctabuntur, declarabit. Interim Epiſtolæ huius hæc ſunt verba:

ILLVSTRISSIMO *Domino*, D. BLASIO CAPISVLA, *Pogii Latini Marchioni*, AVENIONENSI GVBERNATORI *vigilantiſſimo, militiæ Pontificiæ & Comitatus Venaiſcini præfecto prudentiſſimo*, IACOBVS FONTANVS, *Doctor medicus felicitatem exoptat.*

NATVRA diues (Generalis Illuſtriſſime) multa quotidie noua è ſuo locupletiſſimo, penu in lucem emittit, quo ſuam eximiam poteſtatem mortalibus patefaciat, & multa futura tum iam enata monſtret: ob id non pauci monſtrum appellatum ſunt arbitrati, quod hominibus plurimos monſtret euentus. Aueniono in horto D. Doins, iuxta murum domus proximæ meridiem verſus, nata eſt Aloë ab hinc centum

centum annis, vt communis Auenionensium fert opinio, cuius folia io origine palmo ferè crassa, looga palmis decem aut duodecim. Hæc Aloë ad hunc vsque annom ounquam caulem emiserat. Caulis ex ea oriri cæpit Sexto nonas Maii, quæ dies Sanctæ cruci colendæ erat dicata, 1599. Hæc intra 45 dies creuit ad triginta duos palmos. A medio ferè huius caulis ad summum vsque ramos siue sorculos emisit 29, perinde effurmatos ac brachia candelabrorum quæ Illuminationis causa in aulis Magnatum suspenduntur, origine recti, tandem sursum recuruii; in quorum fastigio summo valgæ enatæ sunt plurimæ, hastulæ regiæ valgis non absimiles, quibos suprema parte hærebant flores crocei, floribus rosarum capillamentis inhærentium non dispares. Repentinum huius caulis incrementum cunctis admirandum extitit. Accurrebāt ciues vndiquaque, nec non è proximis vrbibus homines promiscuè omnis conditionis; inter quos multi aderant viri præstantissimi, qui plurimas orbis regiones suis Peregrinationibus perlustraueraot; qui ingenuè profitebantur se Aloës propè infinitas in variis mundi partibus conspexisse, nunquam tamen caulem parem. Horum sermonibus & veritatis studio commotus, libros illos euoluendos putaui qui principes habentur in plantis describendis. Dioscorides testatur caolem Aloës esse hastulæ regiæ cauli similem; & flores albos illi tribuit: Plinius senteotiæ Dioscoridis subscribit cap. 4. lib. 27. historiæ naturalis. Ex quibus differentiis nonnulli coniiciebant hanc Aloëm diuersam esse ab ea quam illi authores depinxerunt, atque Marinum Sempervivum vocitandum sunt arbitrati. Christophorus à Costa Aloem sempervivum marinum appellatam scribit, quæ conseruatur virens toto anno. Quare hæc planta Aloë est & verè dici potest. Superest vt hominum solicitis studiis satisfaciamus: Forsan caulis hic omnium sententiâ incrementi celeritate prodigiosus, significat miram huius nobilissimæ Ciuitatis pietatem & diuini cultus miram obseruantiam, aut graodes doctrinæ fructus qui in dies magis ac magis crescunt laboribus doctorum pietate insignium, quorum numerus maximus in hac ciuitate excellit. Aloë corpori Christi coose ruando tetera incorruptibili ab amicis illius opinione magis, quàm necessitate fuit vsurpata. Non enim passus est deos sanctum suum videre corruptionem. Potest ergo Aloë rerum diuinarum & sacrarum conseruationem nec nou incrementom significare. Physici limitibus naturæ contenti, huius effectus rationem reddent suppositis effectuum naturalium causis; quarum prima est materia: Hæc namque Aloë centum annis nata multam & copiosam materiam accomulauit. Secuoda est efficiens: Æstas namque huius anni fuit calidissima, & siccissima. Si autem ad vim causæ efficientis accesserit patientis præparatio, inde facilè effectus emerget. Hic igitur materia multa collecta fuit, quæ calore rarefacta, cùm tralla sit, Naturæ occasionem præbuit caulem producendi ad hanc quam conspicimus magnitudinem admirandum. Hoc breui describere voloi, Generalis Illustr^me. quo aliquam mei io te obsequii partem persoluerem. Vale.

IVNCVS INDICVS *porosus*.

Ex Orientali Indiâ, aut illi adiacentibus insulis adferri in has tegiones solet mirum quoddam iunci aut viminis genus, quod Clarissimo Clusio sæpe visum, sed nondum descriptum, quia à nemine veram aut accuraram eius historiam nancisci poruit. Quam etiamsi nec hoc tempore habeamus; tamen eius mentionem fieri hic debere, monuerant nos quamplurimi, qui illud à Clarissimo Clusio non memoratum nedum descriptum esse mirabantur. Videtur autem hic iuncus viminis vsum in locis vbi crescit habere, adeò tenax, lentus ac flexilis est. Color autem eius pallidus, aut subluteus est, longitudo trium, quatuor aut plurium interdum pedum, crassitudo qualis communi asparago; sine vllo nodo aut geniculo, adeò vt iuncum hac in parte magis quàm arundinem referat: substantia autem interior adeò porosa est, vt si quis ori admoueat vnam extremitatem huius viminis, eique vel leuiter tantùm insuffler, flatus seu halitus ex altera extremitate statim erumpat. quod facillimè apparebit, si quis extremitati vlteriori saliuæ aut liquoris quippiam illinat: simul enim ac quis vna extremitate insufflaturus est, dicto citiùs bullæ ex altera subsilient, pulcherrimo & propemodum stupendo spectaculo. Quem præterea vsum habeat, aut cuius stirpis pars, caulisne, an vimen, an iuncus, an arundo, an aliud quidpiam sarmentum sit, hactenus ignoratur. Adeò negligentes fuerunt illi qui illud ex India in has regiones attulerunt. Quam culpam illos qui posthac ea loca adituri sunt, euitaturos spero. Cæterùm ob porosam illam substantiam huius viminis, suspicari quis posset, fortassis illud caulem aut pediculum esse cuiusdam aquaticæ & altissimas radices in lacustribus locis agentis plantæ, qualis in Batauiæ & vicinarum regionum paludibus est Nymphæa, cuius folia & flores interdum longissimis porosis pediculis innascuntur, & superficiei aquarum innatantia, illo tamen caule seu pediculo radicibus suis inhærent, & inde alimentum trahunt. Sed an tale quid eueniat in Indico hoc vimine, suspicari licet, vt dixi; affirmare non licet.

EXCER-

EXCERPTA *ex Descriptione* NAVIGATIONVM STEPHANI VANDER-HAGEN *Nauarchæ seu Admiralii nauium aliquot, versus Guineam, & Orientales Indias è Batauiâ missarum.*

VINVM quod in Guinea reperiebatur, à quibusdam *Vinum de Palma* nominatum, valdè turbidum erat, & obscuri coloris, subalbum, ferè instar seri lactis; cui aliquot foliola innatabant, aliæque plurimæ ac variæ sordes. Vinum hoc ex Palmarum seu Nucum Indicarum arboribus manauerat; gustantibusque melius multo sapiebat, quàm id duntaxat intuentes sperârant aut opinati fuerant. Et, vt in secunda nauigatione Ambonensi deprehendimus, quantumuis in Amboná nullæ vineæ, aut qualescunq. vuæ, vt nec in vicinis regionibus, colantur aut sponte nascantur; nihilominus tamen Summus Deus Ambonam dotauit maximâ copiâ Palmiferarum arborum, quas *Cocos d'India* aut Nuces Indicas appellant: ex quibus istarum regionum incolæ Indi liquorem quendam potabilem colligunt, Vinum de Palma vocitatum. Liquor hic siccatis cucurbitarum corticibus, qui illis vicem lagenarum supplent, excipitur: sub vesperam enim dictas cucurbitas hisce arboribus admouent seu appendunt; & manè eas hoc liquore plenas reperiunt. Quæ res Indis adeò procliuis est, facileque parabilis, ob immensam harum arborum copiam., vt illis huiuscemodi vino semper & quotiescunq. ipsis lubet, frui liceat, quod ipsum gustu multo melius est (vt supradiximus) quàm visus spoponderat aut promiserat; imò qui paullò largiùs inde bibunt, etiam inebriantur. Non diu tamen durat hoc potionis genus: nam quod manè ab arboribus relatum est, pomeridiano tempore plus dimidio deterius fit, quàm manè fuerat; & postero die planè inacuit. Hollandi istas regiones incolentes, inter pastum huiusmodi vino plerunque vtuntur, sed post pastum aquam potare consueuerunt. Quin ipsi Indi & Lusitani inquilini rarò hoc vino vtuntur, dicentes malum inde sanguinem generari. Ex hoc vino de Palma per artem distillatoriam extrahi solet vinum quoddam stillatitium seu Spiritus vini, aut Aqua vitæ, vt vocant, ipsis incolis *Arak* dictum, quod ditiores aut alicuius saltem facultatis Lusitani emere solent, & inter prandium aut cœnam paruulis cyathis potare, ad ciborum suorum in ventriculo concoctionem iuuandam. Incolæ earundem regionum cis breue tempus Tabacci, seu Nicotianæ fumum vsurpare siue haurire à Batauis didicerunt, cuius rei anteà planè ignari erant, contenti hactenus vnico *Betule* foliorum vsu, dicentes eius Betule folia mansa sitim ipsis leuare, ventrem calfacere, ventriculumque expurgare. Ex eisdem insuper arboribus & earum fructibus *Cocos* dictis Oleum, Lac, Mel & Acetum colligi aut apparari consueuit. Nucleus, seu interior earum pulpa, gustu nostrates Nuces Auellanas quodammodo referens, ab inquilinis comedi solet ipsarum *Sagu* seu farinæ permista: sed id promiscuo vulgo & seruis magis commune. Ex hirtis Nucum inuolucris, seu paleaceis integumentis norunt Ambonenses magnos restes, seu funes conficere, quibus Lusitani in nauibus suis vtuntur. Sed & aliud ibidem funium genus torquere solent ex herba quadam Sparto Hispanico non absimili, quam alioqui setas equinas quis esse iudicaret: qui funes multo meliores sunt supradictis è Cocci cortice, & meliùs aquæ iniuriis & putrefactioni resistunt. *Vinum de Palma.* *Arak.* *Betule.* *Funes ex corticibus Nucum Indicarum.*

Vsurpant & *Oleum de Palma* suum in medicinâ: præsertim vt membra & articulos nervosque emolliant, quod Nauarcha seu Admiralius Vander-Hagen ipse cùm regem Sabo admodùm decrepitum senem accederet, oculis suis vidit: nam dictus rex igni luculento assidens, à duabus Æthiopissis vxoribus suis hoc oleo assiduè vngebatur & fricabatur; quod grauem sanè odorem, ignis & caloris vi liquatum, emittebat. *Oleū è Cocis in medicinâ usus.*

In Guinea, nempe in dicto regno Sabo, incolæ præcipuè vescuntur frumento quodam *Millo* vocitato, quod paruulum est granum, rotundum, Milio formâ, vt nomine, non absimile, sed gustu dulcius. Ex hoc panem conficiunt, modo quem dicam: Ante omnia macerant illud granum: probè maceratum imponunt plano lapidi seu lateri, humani genu altitudine à terra eleuari, illudque assiduè alio lapide manibus suis terunt molúntve, haud secus ac nostrates pictores coloramenta sua comminuere solent: comminutum autem hoc modo frumentum aquâ subigunt, rotunda inde liba aut globos conficientes: quos linteis seu aliis scrutis pannisve inuolutos coquunt, quantum sufficere ipsis videtur. Panis hic non est mali aut ingrati gustus: sed eius confectio mundioribus aut delicatulis quibusdam minimè fortassis arridebit. *Millo, & panis ex eo.*

Ex eodem isto grano Millo potionem quandam concinnare nouerunt, coquendo, aut aliter miscendo: quam Admiralius dictus in vrbe Berqu ad mensam regiam inuitatus, ma- *Potio è Millo.*

ximo cum gustu bibit, vsque adeò vt qui anteà subægrotabat, conualuisse ex hoc potu aut saltim sanior factus, sibi videretur.

Sagu. Vt in tertia nauigatione didicimus, fructus ad humani corporis nutrimentum conducentes, in dicta Ambona nascentes, sunt ante omnia prædictum illud Sagu, ex quo incolæ panem suum pinsunt: estque farina alba instar grandinis, quod nascitur in stipite seu trunco cuiusdam arboris: gustus eius vtcunque bonus: & bene nutrit; vsque adeò vt nostrates ibi habitantes isti pani assuefacti, libentiùs eo vescantur, quàm nostro biscocto seu nautico pane, quod nos è nauibus nostris adferebamus. Cùm autem secunda sua nauigatione, dictus Nauarcha cum sociis suis in terram descendere vellet, vt Sagu (id est, prædictam medullam arboris cuiusdam, candidam vt grando, & pollini minutissimo non dissimilem, ex qua Ambonenses panem suum conficiunt, vt diximus) inde peteret, adeò ipsis eiuscemodi panis placuit, vt aliquoties eadem de causa ad terram reuersi fuerint. Est autem ista medulla admodum tenuis & candida vt pollen siligineus: &, vt supra dictum, nascitur in trunco arboris cuiusdam Palmam arborem nō malè referentis; sed adeò mollis materiæ & corticis, vt eam cultello mensario penè transscindere queamus. Hanc farinam igitur ex dictis truncis desumptam, manibus subigentes & depsentes, aquâ madefaciunt, cauisque lapidibus, in hunc vsum antè candefactis, pastam istam includentes, percoquunt: aut calidis lateribus affixisve impositam eandem pastam, haud secus ac nostrates liba e fagopyro solent, coquunt. Ditiores depsunt hanc farinam lacte è dicta Palma arbore desumpto madefactam: quod huic pani multum gratiæ addit, saporisque dulcedinem auget. Conficiunt inde & alia fercula instar pultium nostratium, & alia quamplura huiuscemodi.

Canes muti in Guinea. Prima sua Nauigatione inueniebat dictus Nauarcha Vander-Hagen in Palatio cuiusdam regis ad flumen *Chessos* in Guinea, canem quendam maiorem seu molossum Germanicis similem, qui occipiebat latrare, secus ac illarum regionum canes consueuerunt: quorum ea natura est, vt nullam vocem edant, sed semper muti sint ac permaneant.

Aligali seu Ciuetta. Videbat ibidem insuper caueas seu cortes aliquot ligneas magnas, in quibus Aligali seu Feles Zibettam aut Muscum habentes nutriebantur: quas rex ille ibidem alebat, vt inde Aligaliam aut Ciuettam colligeret.

Malaguetta. In dicta Africæ regione Guineâ abundè crescit semen, *Greyn* (quasi Granum) nostratibus dictum, officinis *Malaguetta*, præsertim circa promontorium dictum *Cabo de tres puntas*: ob quam causam totus ille tractus à nostris nomen sortitur *De Greyn-custe*: quasi dicas, Littus Graniferum; id est, Tractus regionis in qua Malaguetta crescit: Secunda autem Nauigatione, cùm in sinu, dicto *La baya d'Antongil* quiescerent, sub insula *Santa Marta* inueniebatur maxima copia dictæ Malaguetæ adhuc immaturæ, nempe baccæ rubræ, admodùm gratæ gustatu, & sanæ esu.

Angues immanes in Sabo. In siluâ vicinâ Sabo, (primâ nempe Nauigatione) multi visebantur angues admodùm venenati, & permagni, imò sedecim, octodecim ac viginti pedum longitudinem superantes, & crassi è proportione: quos tamen incolæ capere non reformidant; imò & iis maximo cum gustu vescuntur.

Angues immensi in Ambona. Tertia Nauigatione in Ambonâ etiam immanes angues visi, viginti & viginti quinque pedum longitudine, aut maiori, crassi pro ratione, qui integras gallinas, imò & cercopithecos deuorabant. Nam anno 1600, in occidentali dictæ insulæ tractu, huiusmodi serpens occisa, in cuius ventre integra felis reperta: cuius serpentis corium seu exuuium integrum *Angues similes in Banda.* ad dictum Admiralium Vander-Hagen relatum fuit. Qui cùm in Banda anno 1605 nosocomium quoddam seu domum curandis ægris suis 10 maritimis locis extrui curasset, accidit noctu, splendente Luna, talem anguem in dictas ædes intrasse, postesque ascendentem, gallinas aliquot ex summo ædium culmine rapuisse, & deuorasse, spectantibus ægris; qui in lecto suo decumbebant, & non sine maximo horrore & metu immanem istam belluam aspiciebant: tanta enim longitudinis erat istud monstrum, vt maximâ corporis sui parte adhuc humi serperet, nec totâ adhuc mole assurrexisset.

Cusa. Eodem tertio itinere visebatur ibidem mirandum ac rarum quoddam animal, incolis *Cusa* vocitatum, paulo maius quàm felis nostratis, russis pilis, quod ventri suo vtrem quendam seu saccum appendentem gestat, villosum & hirtum, in quod & papillæ ipsæ desinunt: cui catuli huius animalis adnascuntur, dictas papillas ore suo assiduo tenentes, vsque quò iustam suam magnitudinem nacti à matre partu excludi possint. Post quod tempus tamen adhuc in dicto isto vtre manent sugentes; vsque quò adultiores facti matrem

trem sequi, & cum illa pastum ire, victumque quærere possint: tunc enim mater eos planè excludit & reiicit. Vescitur autem hoc animal gramine & herbis viridibus, aut oleribus. Carnes eius à Lusitanis, aliisque Christianis harum regionum inquilinis in cibo assumi consueuerunt: sed Mahumetis sequaces eas inter prohibitas sibi carnes aut cibos habent; siquidem cornibus caret hoc animal.

Cùm dictus Nauatcha Vander-Hagen primo suo itinere, nempe anno 1598, rediret è Sabo versus Mourre, in Guineâ, conspicatus est in latissimis campis, & vastâ ac pancissimis arboribus consitâ sterilique planicie, multos tumulos è rubrâ terrâ aggestos, haud secus ac in Belgio fœnorum acerui per demessos campos sparsim conspici consueuerunt fœnisecii tempore. Ad quos tumulos cùm accedens, eosdem penitiùs adspiceret, animaduertit eos vndiquaque pertusos ac foratos esse, contextos à quibusdam exilibus vermiculis; quos ibidem affluenter circumrepentes ac vagantes contemplari erat, vt apes apud nos aluearia sua circumcursare solent. Hi tumuli quantumuis trium orgyiarum altitudinem, aut circiter quindecim & sedecim pedum mensuram superarent, à minutulis hisce animalculis, vt Æthiopes inquilini affirmabant, triginta aut quadraginta dierum spatio corrasi fuerant & aggesti. Quæ res profectò miranda est aspectu, & dignissima notatu. *Vermiculi in cāpis Æthiopiæ.*

Haud procul inde occurrebant dicto Nauatchæ aliquot armati Æthiopes, maximo fremitu incedentes, onerati carnibus cuiusdam immanissimi elephanti, qui miliari vno inde vel paulo vlteriùs occisus aut mactatus iacebat. Ad quem locum cùm & ipse Vander-Hagen deuenisset, eundem elephantem immensæ magnitudinis fuisse deprehendit: quippe cùm aliquot centuriæ Æthiopum huius elephanti carnes domos suas retulissent (vesci enim elephantinis carnibus solet illa gens) vix tamen aliquid inde desumptum esse (vt ita dicam) animaduerti poterat. Socii enim ipsius nanales, dicti elephanti cadauer ascendebant, haud secus ac ædes quaspiam; non sine summâ omnium ipsorum admiratione: tantæ molis fuerat vastum ac immane huius elephanti corpus. *Elephas admodùm magnus.*

Meminit & idem Nauatchus magni cuiusdam, & valdè feri ac immanis piscis *Haye* dicti, adeò vt sæpiùs nauales aliquot socios ab illius generis piscibus deuoratos aut saltem interemtos fuisse asseratr. De hoc & in secundâ suâ Nauigatione scripsit: vidisse nempe se vnum ex hoc genere, circa insulam Sancta Maria dictam, adeò immanem, vt vix paulo minor Cete aliquo aut Balænâ videretur, comitatum maximâ copiâ aliorum congenerum minorum; qui tanquam Princeps aliquis aut dux cum suis satellitibus, vel prætorianis militibus, natabat: sub quibus multi minuti pisciculi varicolores sine metu aut damno natabant; quamuis alioqui ea natura sit huius piscis, vt non solùm hominibus, sed & aliis piscibus infestissimus & perniciosus esse debeat: Quare Æthiopes ac etiam Indi hoc genus piscis admodùm metuere & horrere consueuerunt. *Haye.*

In Guinea circa promontorium dictum *Cabo Lopez Gonsaluez*, idem Vander-Hagen conscensa scapha eum aliquot è sociis suis naualibus aduerso flumine nauigans, versus oppidum Vlibatto, deprehendit in dicto flumine multos Hippopotamos seu Equos marinos, dimidiu maiores quàm sint terrestres nostri equi; qui ab Æthiopibus ibidem capiuntur & in cibum assumuntur. Quin & in ipso oppido plurima horum equorum capita monstrabantur: è quibus & aliquot dentes mirandæ magnitudinis à comitibus eius relati sunt. In mediterraneis eiusdem regionis reperiuntur plurimi Bubali, aut potiùs Buffali silueſtres, nec non & elephanti, quos ibidem frequenter pascentes videre est. Ad dictum promontorium, inter insulam Corisco visebâtur eo tempore admodùm multæ Balænæ immanes, persæpe tam nocte quàm die haud procul à nauibus emergentes, cum admodum horrendis aquarum eructationibus: sed tamen nihil damni ab ipsis vlli istarum nauium illatum fuisse, testantur omnes. Nautici nihilominus socii, duo aut tres simul in vnum ex istis Cetis collineantes, sclopis suis maioribus petentes caput, tetigisse quidem id se compererunt; sed an eos læserint ignorabant: nam ab ictu percepto merserunt se sub aquis dictæ Balænæ: nec postea vnquam magis comparuerunt. *Hippopotami, seu Equi marini.*

Iuxta insulam *De Mayo*, secundâ Nauigatione socii nauales ex nostrâ classe sagenæ vnico tractu 436 grandiores pisces ceperunt, illius generis quos Capitones quidam Latinè, Itali *Cefali*, Hispani verò *Lissas de Mar*, nostri autem *Harders* vocant, admodum pingues & saporis gratissimi; quorum quidam duos pedes longi erant, sed minimi, pedis longitudinem ferè attingebant. *Piscium magna copia.*

Inter insulam *Anabon* & *Capo Lopez Gonsaluez* plurimos vermes viuos aquæ supernatantes deprehendimus, quorum quidam duos, aliquot tres, quatuor, quinque & sex pedes longi erant. *Vermes aqua innatantes.*

Aues in nauem decidentes. Circa Samattam, eâdem Nauigatione secundâ, aues quædam, volando forsitan defessæ, ita cicures in naues deciderunt, vt manu à socijs nostris naualibus caperentur: erant autem è Larorum & Fulicarum genere, aut quas nostrates *Zee-Meewen* appellant, longis rostris, & pedibus anatinis, quæ pisciculorum capturâ viuebant, sub aquis se mergentes: quas tamen esu non iucundas Nauarcha deprehendit.

Lari aut gauia. Tertiâ Nauigatione, gr. 34. p. m. non procul à Promontorio Bonæ Spei, *Cabo d'Esperança* dicto, plurimi varicolores & maculati Lari conspiciebantur.

Arundo Indica. In Insulâ Samatrâ inueniebatur arundinis Indicæ admodùm mirabile genus, variè se circum arbores vinciens, & contortiplicatim crescens, centum, ducentarum, imò trecentarum & plurium orgyiarum longitudine, ita vt eius origo nec finis deprehendi vix posset: quod valdè accommodum erat circulis vasariis conficiendis, quibus vasa vinciebant socii nauales.

Locusta. In reditu è S. Helenâ multæ rufæ subalbidæ locustæ visebantur, aquæ innatantes; quarum & quædam in naues ipsas aduolitabant.

Lux superficiem maris illustrans. Circa Lineam Æquinoctialem, secundâ Nauigatione, ita relucere & scintillare superficies maris visebatur, vt apud nos hiberno tempore vix niue plenæ resplendere consueuerunt: tantumque lucis ad puppim nostram se expandebat, vt ad interiora vsque nauis penetrans, totam eam illustraret, haud secus ac si laterna cum candelis accensis de clauo pependisset. Quæ res multis rei nauticæ veteranis mira videbatur, qui nihil tale vnquam vidisse meminerant: Aliqui tamen ex iis qui Guineam versus sæpiùs nauigauerant, illud ipsum sibi interdum vsuuenisse memorabant.

Cæcitas subitò oborta. Eâdem secundâ nauigatione, circa insulam Coruos & Fayal, repente inter socios nauales Nauarchæ Vander Hagen cæcitas subitanea oborta est, aut oculorum obfuscatio; quæ indies ita increscebat, vt quatuordecim aut quindecim ex ipsius sociis repentino hoc malo correpti fuerint; quod propriè nyctalopia dici debebat: nam simulac obuesperascere incipiebat, adeò obfuscari ipsis & obtenebrari visus deprehendebatur, vt ne minimum quidem prospicere possent; adeoque ad nocturnas vigilias obeundas prorsus inutiles, imò ad reliqua quæcunque naualia officia ineptissimi redderentur.

Tertiâ Nauigatione, Nauarcha naui cuidam obuius factus est circa Socatara, cuius domini erant aliquot Arabes: quam cùm nullis Lusitanorum mercibus oneratam esse videret, à patrono eius donatus fuit aliquot fructibus nostro cælo ignotis; & inter cæteros vesicâ quadam vuis passis agigartis plenâ, id est, quæ vinaceis seu seminibus carebant; alioqui admodùm dulces & gratissimi saporis erant. Vua sine vinaceis, seu apyrena.

Eâdem Nauigatione in flumine Iacattâ plurimos raros incognitosque nobis pisces ceperunt, aduerso flumine subnatantes; quos non edules deprehenderunt: Vbi & plurimos crocodilos conspexerunt: ex quibus vnus nido suo insidebat, ibidem immotus manens, donec à prætereunavigantibus verbere aur ictu conti naualis abigeretur.

Mare albescens. Mense Iulio, eâdem nauigatione, haud procul ab insulâ Bandâ, singulis noctibus mare albescere deprehendebatur instar lactis serosi aut ebutyrati, vt vocant: & vt accolæ istius maris narrabant, quotannis hæc mutatio circa idem illud tempus accidebat, quæ ipsa mutatio illis idiomate vernaculo *Ayer puty*, id est, Aqua alba dicebatur: perduratque hic color vltra mensis vnius spatium: post quod tempus solitum suum colorem recipit mare. Nec hoc vllibi accidere videas, quàm circa insulas dictæ insulæ Bandæ adiacentes; ita vt mutatio ista prope Ambonam vix animaduerti queat.

Nucum myristicarum & macis messis. Circa hoc tempus præcipua est tempestas colligendæ Maci, & Nuci myristicæ idonea: quatum arbores tamen quotannis ter fructus ferre conspiciuntur.

Caryophyllorum arbores. Caryophylli, vt eâdem tertiâ Nauigatione præcipuè didicerunt, crescunt in Ambonâ in altis arboribus, Pyro nostro non dissimilibus: quæ nunc maiori copiâ ibidem reperiuntur, quàm vnquam antehac; ex quo nimirum tempore Lusitani eius dominium occupârant; quod ferè quadriennio antè euenit, quàm dictâ regione Nauarcha Vander-Hagen potiretur: nam Lusitani simul ac rerum ibidem absolutè domini facti sunt, statim multa millia arbuscularum passim per totam illam regionem conseri curârunt; & illorum vestigia secuti incolæ, indies noua plantaria earundem arborum instituunt, maximâ copiâ:

nec

nec frustrà; quippe cùm facillimo negotio & felicissimè istæ arbores in dictâ insulâ proueniant & incrementa capiant, imò meliùs quàm in vllâ Moluccarum insulâ: idque passim, sine loci discrimine, tam in planis & vallibus, quàm in editis locis aut collibus. Fructuum tamen prouentus quotannis non æquè vber aut abundans existit: nam tertio plerumque anno fructus in vnâ arbore magni deprehenduntur, sequentibus verò duobus minores paulò. Breuiter, in hac arbore consistunt hodie omnes opes & facultates incolarum dictæ regionis: quæ regio horum trium annorum spatio Societati Indicæ-Orientalis Batauicæ contribuit 2400 bazares caryophyllorum; quorum singulus bazar, vt vocant, 600 pondo Amsterdamica æquat, præter illud quod rectè distraxerunt, aut alus vendiderunt. Quorum caryophyllorum summa si simul computetur, supra quadraginta auri tonnas æstimabitur; id est, decies centena Hungaricorum millia superabit.

Eâdem regione & plurima genera pulcherrimorum psittacorum inueniuntur, maioris & minoris generis (quorum vltimos *Parroquettos* vocant) diuersicolores plerique, & variegatis plumis tecti: ac inter eos aliquot albi, quorum capita tamen pulcro vertice ornantur, purpurascentis aurei coloris, aut propriè eius coloris qui in malis aranciis conspicitur: quem verticem admodum concinnè attollere seu erigere solent istæ aues, naturâ duce; pulcerrimo sanè spectaculo. Nidificantur & ibidem plurimæ ardeæ, pariter albæ, ac plurimæ aliæ nobis incognitæ volucres. *Psittaci albi.*

Hæc sunt quæ ex Nauigationibus Amplissimi istius Nauarchæ Vander-Hagen excerpta huic postremæ Clusiani operis Recognitioni adiungere visum fuit; quia pleraq. ad confirmationem eorum quæ à Clarissimo Clusio notata sunt, conducunt; quædam etiam planè noua Lectori studioso non ingrata fore videbantur. Nihil autem in iis immutare voluimus; & in multis non potuimus; quamuis plura solùm tacta aut leuiter memorata potiùs quàm plenè aut accuratè descripta sint. Sperandum est tamen per nauigationes singulas huic studio semper aliquid noui & accuratiùs descripti accessurum: Ut sic Naturæ dotes & miracula non solùm extrinsecè mirari & suspicere, sed & penitiùs rimari ac coram inspicere queamus. Hoc faxit Deus; qui horum miraculorum autor, plura admirationi nostræ semper reseruat, quàm cognitioni indulget.

Emendanda & addenda NOTIS CAROLI CLVSII in Aromatum GARCIÆ Historiam,

Ex codice Ill. Scaligeri (qui nunc est apud Cl. V. Petrum Scriuerium) ipsius manu emendato & aucto.

Exoticorum Clusii fol. 247 *ad Cap.* XVIII. *Xarabdar* est homo à potione:] *Adde*, Est autem Persicum. Persæ enim ex substantiuis adiectiua formant additâ paragoge DAR. *Scherabdar* ab Arabico *Scherab*, potio. *Defterdar*, Quæstor. *Deftar*, est scriptum rationum, ex Græco διφθέρα. *Kemandar*, τοξότης.

Fol. 249. *ad cap.* XXIV. *vers.* 15. quomodo non vidit *Cacolaa*, sed *Kabala* apud Auisenam scriptum esse:] *Lege*, quomodo non vidit non *Cacolaa*, sed *Kakala*, &c.

Ibid. ad Cap XXX, *vers.* 13. quod Arabibus dicitur:] *Adde omissam vocem Arabicam*, لوز *Vers.* 15. Hebræi vocant לוז) *Scribe*, לוז.

Fol. 250, *ad cap.* XXXIII, *vers.* 5. ἀρωματίζων.] *Scribe*, ἀρωματίζουσα.

Fol. 251. *ad cap.* XXXVIII. *addatur hæc Nota.* Persæ *Bade Frangi.*] بلاي فرنجي id est, malum Francicum. بلاي *Bade* Persis est malum.

Emendanda & addenda ANIMADVERSIONIBVS In BELLONII Obseruationum libros.

Fol. 205. *Animaduers. vers.* 8. *colum.* 1. Castamoniti. Corruptum ex Italico Castro munito] *Adde*, Nisi sit à Castamonis populis.

Ibid. colum. 2. *vers.* 5. Vocat literas Seruianas, quæ aliter dicuntur Hieronymianæ,] *Adde*, & Buchuizza.

Fol. 206. *colum.* 2. *vers.* 24. Melodunensibus. *lege*, Meldensibus.

Fol. 207. *colum.* 1. *post versum sextum à fine*, medio Septembri Iuliano, *insere hanc Notam* Pag. ead. vers. 29. Alcanna Arabum] Hæc figura non conuenit cum ea, quam dedit Prosper Alpinus, 20.

MOLY HISPANICVM PVRPVREVM.

PERDVCTIS huc vsque Curis hisce posterioribus, Nobilis & Clariss. Vir. Ioannes ab Hoghelande raram quandam Moly speciem nobis ostendit, emtam à rhizotomo quodam Gallo, quam ille Moly Hispanicum nominabat. *Moly montanū latifolium purpureum, Hispanicum, à Ioh. Hoghelande.* Nobis autem primo intuitu species quædam Moly Pyrenæi esse videbatur: Sed caulem habebat rotundum, firmum, tres ferè pedes altum, summo fastigio, è vaginâ quadam membranaceâ in tres partes fissâ flores emittentem p. m. sexaginta, satis magnos, singulos vncialibus aut longioribus pediculis subnixos, senis foliis, dilutè rubris aut carneis, purpurascentibus, stellæ formâ radiatim expansis constantes, cum sex concoloribus intermediis staminibus, gerentibus apices luteos, in quorum medio capitulum viride, interdum trifidum aut triangulare, cum stilo aut pistillo intermedio, interdum verò quadrifidum, præsertim cùm florum folia octo numero sunt; tunc enim & stamina octo cum apicibus totidem in hoc flore conspiciuntur. Ex eâdem enim vaginâ membranaceâ seu folliculo prodeunt flores aliquot octo foliolis constantes; etsi plerique sex tantùm foliola habere consueuerint. Odor floris gratus, nec alliaceâ aliarum Moly specierum grauitate capiti molestus. Florebat autem sub 20 Maii, anni 1611. Radix alba, rotunda & bulbosa, longis compluribus fibris terræ adhærens, ac per eas eodem anno alias propagines emittens: magnitudo autem eius proportioni caulis non respondet: vnciâ enim vix est altior, tres vncias in circumferentia exuberans; folia emittens duo, viridia aut porracea (caulem quem modò descripsimus amplectentia) bipedalia p. m. lata, sed in medio latiora, id est ferè tres vncias lata, carinata, & non solùm caulem intermedium, sed & se mutuò amplectentia, nullius pænè odoris, saltem allium non redolentia: inter quæ, nempe haud procul ab exortu ipsorum, & alii minuti bulbuli crescunt, præter illos bulbulos qui iuxta radicem ipsam ex prædictis fibris enascuntur; stupendâ sanè fecunditate.

FINIS.

ALTERA

APPENDIX

ad Rariorum Plantarum Hiſtoriam

CAROLI CLVSI.

CAROLVS CLVSIVS

Benevolo Lectori.

Post evulgatam meam rariorum Plantarum Hiſtoriam, quædam neceſſaria circa illarum nonnullas adhuc obſervabam: aliquot præterea plantas videre, aut earum icones nanciſci contingebat, quarum hiſtoria à nemine hactenus, quod ſciam, eſt prodita. Eam ob cauſam, tum illa quæ obſervabam, tum plantarum non proditarum hiſtoriam, in alteram Appendicem congerere operæpretium eſſe ducebam, ut iis qui meam Plantarum hiſtoriam ſibi comparârunt, iſta Appendix etiam uſui eſſe poſsit.

ALTERA APPENDIX
ad Plantarum historiam
CAROLI CLVSI.

RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ C. CLVSI
LIBRO PRIMO.

Cap. v. pag. 8. adde ante Sectionem VETERIBVS, *sequentia,*

ETERVM anno à nato Christo sexcentesimo tertio supra millesimum mittebat ad me Viennâ Austriæ Generosa Dn. de Heusenstain hujus arboris apud se natæ ramum suis floribus onustum, in pagina vivis coloribus expressum, ut florum, quos antè numquam conspexeram, formam observare possem: & sanè longè dissimiles esse deprehendebam iis quos Cl. V. Petrus Andreas Matthiolus suis in Dioscoridem Commentariis exhibet. De iis igitur in hac Appendice agere volui, & rami ad me missi iconem in tabella expressam Lectoris oculis proponere, confidens rem illi non ingratam me facturum.

Castanea equina forte.

NASCI porrò observabam in oblongo ramulo, ex ala folii extremam rami partem occupantis prodeunte, multos flores longiusculis petiolis subnixos, quatuor foliis non valdè amplis constantes, candidis, quorum bina superiora, reliquis paullò ampliora, violaceas ex puniceo maculas orbiculares in medio impressas habebant, eleganti spectaculo, quas sculptor corrupit: è florum autem umbilico plura flava staminula prodibant in aureos apices desinentia: sintne verò illi flores aliquo odore præditi, & an omnes ad frugem perveniant, me latet, quia in epistola picturæ adjuncta nihil erat ea de re adscriptum.

Cap. VII. pag. 12. ad capitis calcem lege,

imò neque etiam anno M. D. XCV. neque binis sequentibus, licet in magnam altitudinem excrevisset, ut ad me scribebat, cui arborem discedens reliqueram: contrà quàm à Generoso Davide Vngnad mihi relatum fuerat, nisi fortè ex cæli mutatione hæc diversitas accidat. Erat verò ejus caudex multò candidiore, & magis scabro cortice tectus, quàm vulgaris avellanæ caudex esse soleat. Anno porrò sexcentesimo secundo supra millesimum, scribebat ad me honestus vir Ioannes Mullerus pharmacopœus Francofurtensis, cui ante meum ex ea urbe discessum pumilam arbusculam semine natam donaveram, eam valdè excrevisse, nullum tamen adhuc fructum protulisse, sperare tamen eo anno fructum ex illa adquisiturum, quia suos iulos produxerat instar vulgaris: illorum etiam aliquot mittebat, quosdam firmos & benè compactos ante brumam lectos, alios novo ejus anni Vere jam explicatos & multò longiores: insequente etiam anno fructum, sed plenam maturitatem nondum adeptum, illi tamen formâ similem qui in Plantarum historia ramulo adjectus: *Avellana Byzantina juli.*

* 2

jectus: anno verò eum præcedente Cl. V. D. Pawio arbusculam mittebat propagine adquisitam, quæ in Academico horto Leydano conspicitur, at quæ nondum, quùm hæc scriberem, julos aut fructum protulerat.

ad finem cap. XIII. *pag.* 21. *adde,*

Palma mati-na.

SIMILIS plantæ iconem cap. IV. libri VI. Exoticorum Lector repetiet: & apud doctissimum virum Ferdinandum Imperatum, ejus Historiæ Naturalis lib. XXVII. aliquot icones extant ad hanc materiam pertinentes.

Cap. XLII. *pag.* 63. *versu secundo ante periodum*, Sunt qui, *adde,*

Mahaleb biflora.

Hic frutex interdum ad arboris magnitudinem assurgit, & in ramulis profert tubercula, è quibus inter exigua folia plerumque emergunt dilutè virescentes pediculi, & ex illis uvæ in formam dependent octoni aut deni caliculi in quinque lacinias orbiculares & virescentes divisi, continentes albos flores quinque foliolis albis constantes, cerasi floribus similes, sed minores, è quorum umbilico stilus prodit multis staminibus albis cinctus, quorum apices initio purpurascunt, deinde flavescunt, odoris jucundi, ad florum Spinæ appendicis odorem quodammodo accedentis: in summis deinde ramulis nascuntur folia viridia & splendentia, Cerasi foliis similia, sed minora, & in ambitu aliquantulum serrata.

Florebat ea arbuscula semine nata & adquisita inter alias ante hortum Academicum, Maij initio, ubi sponte nascitur, paullò interdum præcociùs: fructum istic non tulit, sed aliis locis sæpè legere memini granis piperis non majorem, orbiculatum, nigrâ membranâ tectum.

Cap. L. *pag.* 79. *post Hispanicum proverbium Latinam interpretationem paullulum immuta, hoc modo,*

Quisquis montem vel silvam adit, potiùs quàm inanis redeat, vel Ardivieja (plantam videlicet vulgatem & vilissimam) colligat.

Cap. LXXXI. *pag.* 114. *ante Sectionem*, CETERVM, *adde,*

[illegible]

Et certè paucis post annis intelligebam non modò Matronam illam similem plantam adquisivisse, sed etiam Pragæ in Cæsareo horto ali: tum in quibusdam Germaniæ locis reperiri apud eos qui in colendis peregrinis & elegantibus plantis operam colloeant. Inter illos Fridericus Maierus Armamentarii Argentinensis præfectus & vir doctissimus, anno Christi millesimo sexcentesimo primo digitalis longitudinis ramulum binis foliis præditum & florem sustinentem flavum multiplici foliorum serie constantem ad me mittebat ut conspicerem, sed prorsus aridum: anno insequente ab eodem accipiebam similis rosæ surculum sine radice, qui, ut malè in pyxide compositus fuerat, & accesserat longa in itinere mora, prorsus exaruerat: observabam autem surculum illum frequentibus spinis esse armatum, perinde ac hi qui florem flavum simplici quinque foliorum texturâ constantem ferunt, atque ejus folia illius foliis prorsus esse similia.

Cap. LXXXVI. *pag.* 121. *ante Sectionem*, Ad eorum, *adice sequentes versus,*

Clematis altera flore pleno.

CETERVM intra paucos annos nova Clematidis alterius species reperta est, illius quidem generis quod florem habet ex cæruleo purpurascentem, sed alterius formæ; atque à quibusdam rei herbariæ studiosis ali in suis hortis intelligo: certè doctissimus vir Fridericus Maierus, Armamentarij, ut paullò antè dicebam, apud Argentinenses Præfectus, se plantam habere scribebat, illiusque florem, ut conspicerem, mittebat anno à nato Christo millesimo sexcentesimo secundo; erat autem ille multiplici foliorum texturâ constans. Mittebat etiam anno insequente bina sarmenta, sed sine radice, & adeò resiccata, ut etiam si terræ credita sint, non sperem comprehensura & radices acturra: nulla autem in re differebant à vulgaris Clematidis alterius sarmentis. Similem etiam plantam Bruxellæ in Brabantia conspici audiebam apud Nobilem virum Lamorallium de Taffis Cursorum Præfectum.

RARIO-

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ CAROLI CLVSI

LIBRO SECVNDO.

Cap. III. *pag.* 132. *ante Sectionem Memini, adde,*

HANC plantam, ob floris venustatem & elegantiam plerisque Italiæ locis *Rizo de la Signora* appellari intelligo. *Rizo de la Signora.*

Cap. IV. *pag.* 133. *ante Sectionem* LILII *porrò, adde,*

Illius floris colorem plurimum ad mali aurantij præmaturi colorem accedere observabam: odorem autem non adeò suavem ut ejus quod præcedente capite descriptum est, sed potiùs Lilij montani flavo flore odorem referre. *Lilium minianum tenuifol.*

Habebat porrò amplissimus vir Nicolaus vanden Branden Consiliarius Bruxellensis plantam similem Somerianæ, quæ anno à Christi nativitate secundo supra millesimum & sexcentesimum sex & quadraginta flores, imò etiam longè plures tulisse fertur in unico, sed illo plano caule: anno autem insequente non minorem florum numerum tulisse ad me scribebat.

Ceterùm aliud ejus genus reperitur etiam præcox & angustifolium, longè nitidioribus floribus quàm Somerianum præditum; nam prorsus miniatos illos fert ut Byzantinum, certè magis saturos quàm Somerianum, nec eos inodotos. Præfectus Cursorum Bruxellensis sub extremum annum millesimum sexcentesimum secundum, pusillum bulbum ejus generis mittebat, quem ex Italia recenter accepisse scribebat: & licet is bulbus nucis avellanæ magnitudinem vix superaret, sequente tamen anno quatuor flores tulit ejus quem dixi coloris: ejus etiam folia licet angusta ut alterius, magis tamen saturâ viriditate prædita, & magis splendentia mihi videbantur, atque inordinatè quemadmodum flores in caule nascebantur: observabam etiam ejus caulem & folia non adeò brevi marcescere ut alterius, sed diutiùs perdurare. *Aliud ejus genus.*

Vtrumque genus, ab iis qui diu aluerunt, *Martagon* Pomponij vocatur, & hac appellatione ex Italia se accepisse asserunt. Rarum adhuc est in his Provinciis, quia adnatis difficilimè se propagat, nec apud quempiam ipsam plantam semen præbuisse intellexi. *Martagon Pomponij.*

Pag. 134. *ante Sectionem* EST *etiam, adde,*

HABVI etiam à doctissimo viro Ioachimo Venerio similis plantæ bulbum Burdigalâ missum, cujus forma ab illius bulbo non differebat, sed ejus caulis & folia magis candicabant, flores autem antè quàm expanderentur multâ candidâ lanugine erant obsiti, explicati verò prorsus nivei, nec ullis maculis infecti; staminum apices non ferruginei coloris ut alii, sed flavi. *Lilium montan. albo flore.*

Cap. XI. *pag.* 152. *ante Sectionem Sponte, in extrema pagina, adde,*

præcocior videlicet; nam genus etiam invenitur magis serotinum, & cum Tulipis serotinis flores explicans, eosque vel saturatiores maculas habentes, vel dilutiores, quemadmodum genus magis præcox, magna autem ex parte saturatiores. *Fritillaria serotina.*

Ceterùm repertas esse plantas intelligo quæ album florem gestent, præcociorisne generis eas an serotini, ignoro, quia nullam similem plantam hactenus videre mihi licuit, & rarissimè inveniri intelligo; videlicet inter aliarum myriades unam interdum aut alteram plantam. *Fritillaria albo flore.*

Pag. 153. *post versum duodecimum ante Sectionem N. V. adde*

Postea in variis Galliæ provinciis sponte nasci intelligebam, apud Pictones (ubi circa urbem Villesagna *des Pessonnes* appellant) apud Britannos, Aquitanos, & alios. *Fritillaria diversi natales.*

Ante caput XII. *adde integra duo subsequentia capita.*

Narcissus vernus præcocior flavo flore.

NARCISSI genus reperitur ineunte vere flores producens, prorsus novum, in his præsertim regionibus: mihi certè ante annum à Christi nativitate millesimum sexcentesimum primum videre non contigerat: propterea ejus historiam & iconem dignam judicabam quæ in hac Appendice adponeretur.

*3 PRODV-

Narcissi verni præc. flavo flo. historia.

PRODUCEBAT autem ille Narcissus quaterna aut quina folia aliorum Narcissorum instar, plana, digitum pænè lata, surrecta, viridia, Narcissi medio-lutei foliorum æmula, inter quæ prodibat caulis ferè dodrantalis, planus, non valdè firmus, lævis & enodis, sustinens summo fastigio membranaceum folliculum, reliquorum Narcissorum modo, è quo emergebat unicus flos coloris flavi, Narcissi autumnalis majoris flavo flore præditi formâ non valdè dissimilis, sex etiam foliis constans sescunciam longis, semunciam latis, mucronatis, quorum terna interiora paullò longiora erant externis, toridem ex umbilico prodeuntibus staminibus candicantibus in flavum apicem desinentibus, atque illorum quidem tribus brevioribus quàm cetera, cum medio stylo omnibus staminibus longiore: radicem habebat crassam, rotundam, è multis tunicis constantem (quarum internæ albæ, externæ verò ex spadiceo nigricantes) & infimâ sede multis fibris præditam.

PRÆCOX erat hic Narcissus: nam quum ejus bulbum ab Illustri viro Ioanne Vincentio Pinello, missum Patavio sub initium Novembris anni à Christi nativitate millesimi sexcentesimi accepissem, illico in fictili terræ committebam, ut à cæli inclementia per hiemem faciliùs præservare possem: atque insequente Februario florem producebat, & illum quidem nullâ odoris gratiâ præditum; quod an acciderit, quia liberum aërem non habuerit, ignoro: nam diligentiùs observare non licuit, propter subsequentis anni hiemem asperiorem, quæ plantam prorsus corrumpebat; tum quia aliam similem postea nancisci non potuerim, tametsi summam diligentiam non semel adhibuerim.

Narcissus oblongo calice.

MITTEBAT ad me anno à Christi nativitate sexcentesimo primo supra millesimum eruditissimus & humanissimus vir Ioachimus Venerius Burdigalâ inter plerasque plantas quatuor Narcissi bulbos, quos duorum generum esse, & unicum florem gestare scribebat, è singulis videlicet generibus binos. Illorum unus insequente Aprili florem tulit. Quum verò similem antè videre non meminerim, illius iconem in tabella exprimendam curabam quam Lectoris oculis proponerem; atque ejus historiam adiiciebam.

Narcissi oblongo calice historia.

HABEBAT porrò is Narcissus terna oblonga & satis angusta, carinataque folia, cœsii quodammodo ex viridi coloris, inter quæ prodibat caulis pedalis longitudinis aut amplior, lævis, enodis, satis gracilis, firmus tamen, summo fastigio folliculum membranaceum sustinens, è quo emergebat unicus flos longiusculus, summâ parte in sena folia alba

satis

satis ampla & in mucronem desinentia divisus; cujus umbilicum occupabat calix flavus semunciam longus, oris aliquantulum incisis & quodammodo fimbriatis, habens in medio filum pallescentem, ejusdem cum calice longitudinis, cinctum sex staminibus flavâ veluti farinâ conspersis, eotum præsertim apicibus. Semen observare nequivi, quia florem carpebam, ut à pictore commodiùs exprimi posset: valdè autem suavis erat odoris, & Muscari flurisodorem pænè referentis: radix bulbacea, oblongiuscula, digitalis crassitudinis, alba, è multis tunicis constabat, quarum exterior subfusca, aliquot crassiotibus fibris albis infimâ sede donata.

ALTER ab eodem Venerio missus florem dabat etiam Aprili altero post superiotem anno, illi prorsus similem: calicis tamen ejus oræ magis erant croceæ. *Varietas.*

Unum etiam non valdè dissimilem videbam apud honestissimum virum Christianum Porretum, qui à Venerio acceperat: illius tamen sena folia ex albo pallescebant, aut ὠχρο-λευκὰ erant, calix verò multò latior & oras planè croceas habens.

Iacobum etiam Plateau similem habuisse eodem anno florentem intelligebam: illum autem à rhizotomis quibusdam Gallis redemerat cum aliis bulbis è Pyrenæis montibus erutis.

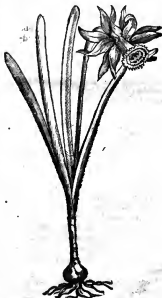
Cap. XII. pag. 159. ad cap. calcem addendum,

imò illos ipsos nullo modo auctos anni à Christo nato millesimi sexcentesimi asperum gelu, quod Februario mense valdè apud Belgas sævijt, prorsus corrupit, cum plerisque aliis rarionbus plantis.

Cap. XVII. pag. 165. ante Sectionem EST *etiam, adde subsequentem historiam cum icone.*

Pseudonarcissus pleno flore.

ANNO Christi nostri redemptoris sexcentesimo tertio supra millesimum, scribebat ad me Venerius se illo ipso anno profectionem ad montes Pyrenæos instituisse, elegantium plantarum quæ in illis nascuntur, conquirendarum causâ, verùm propter morbum quo in itinere corripiebatur, non licuisse voto suo satisfacere: nihilominus observasse Pseudonarcissi genus quoddam sibi antè non conspectum, cujus paucos reperisset bulbos. Illum autem vivis coloribus depingi curabat, & exemplar mittebat: quia verò similis formæ à nemine hactenus observatum esse arbitror, in tabella ejus iconem exprimendam curabam, quam in hac Appendice locum habere volui.

QUANTUM porrò ex pictura quam ad me mittebat observare poteram, crescebat hæc planta Pseudonarcissi vulgaris modo, quatuor oblunga viridia folia ex bulbosa radice producens, inter quæ prodibat caulis lævis, enodis, viridis, pedem altus, summo fastigio membranaceum folliculum sustinens, è quo emergebat flos duodecim foliis pallidis geminâ seriè dispositis præditus, prominente ex ejus umbilico calice sive tubo oblongo, oras habente nonnihil reflexas easq. crispas & incisas, aurei prorsus coloris, veluti Pseudonarcissi majoris Hispanici tubus, attamen non simplici ut ille, sed triplici, hoc est, continente alterum tubum qui tertium comprehendebat: radix erat bulbosa, ex multis tunicis constans, quarum externa subfusca, multis fibris extimâ sede prædita. Si unicam dumtaxat plantam reperisset, nihil novum videretur, quia natura interdum sic in floribus ludere solet: sed quum aliquot similes observaverit, peculiare quoddam genus esse credendum est. *Pseudonarcissi triplici tubo historia.*

*4 Scribebat

Scribebat etiam unam Pseudonarcissi vulgaris plantam binos flores in eodem caule gerentem observasse, quæ alioqui unicum solummodò proferre soleat.

cap. XVIII. pag. 167. ad cap. calcem adde,

Narcissus marinus.

Mihi certè alterius coloris flores videre non contigit quàm albi: quandoquidem verò non nisi in maris litore sponte nascitur, Narcissum marinum commodè appellari posse arbitror.

cap. XIX. pag. 168. ante Sectionem Illius porrò, adde,

Narciss. montan sive marin. alter, qui Matthioli III

An porrò hic Narcissus Orientalis dici queat, valdè dubito, tametsi fieri possit, ut in Oriente etiam nascatur: quorquot tamen illius bulbi in hanc regionem vel etiam in Galliam perlati, non ex Oriente advecti, sed in Europa sponte nascentes reperti fuerunt. Nam ante biennium plurimos ejus bulbos ex Illyrico adferebat Ioannes van Ophem Bruxellensis, quos ipsemet eruerat. Hoc verò anno millesimo sexcentesimo tertio, scribebat ad me Bononia Frater Gregorius de Reggio, Ordinis Capucinorum, sese ab eodem Ioanne van Ophem litteras accepisse Florentiæ exaratas, quibus significabat Corsicam & Sardiniam insulas se perlustrasse, atque elegantissimas plantas reperisse, inter quas hunc Narcissum in altissimis Sardiniæ montibus nascentem, in uno eodemque caule quinque & triginta flores gerentem, Dictamum præterea Creticum odoratissimum, minoribus & candidioribus foliis præditum, & multa elegantissima Croci genera, & illa quidem locis etiam maritimis: quâ sanè ratione hic Narcissus vel montanus, vel marinus nuncupari posset.

post cap. XXV. adiicienda Hyac. sequentis historia cum icone.

Hyacinthus minor Hispanicus.

Hyac. minoris Hisp. natales.

Cum plerisque variorum generum bulbis, quos ab eruditissimo humanissimoque viro Ioachimo Venerio Burdigalâ accipiebam anno à Christo nato millesimo sexcentesimo primo, erant etiam perpusilli quidam Hyacinthi bulbi, quorum nonnullos cæruleum florem gestare scribebar, alios candidum, eosque in Hispania legisse, priores quidem apud pontem *de Suert*, posteriores in monte *Serve de S. Tourains*. Duorum autem qui, de tribus quos conservari, florem tulerunt, videlicet illius qui cæruleum illum habet, & alterius qui album, icones in una tabella exprimendas curabam quæ hîc adponeretur.

Hyac. minoris Hisp. historia.

Is porrò qui anno insequente florem proferebat, ex radice bulbosa olivæ pusillæ magnitudine, fuscâ membranâ tecta & multis fibris donata, quina aut sena promebat folia, longa, angusta, striata, & supinâ parte carinata, viridia, humi plerumque sparsa, infernâ parte quæ telluri proxima, nonnihil purpurascentia, nec valdè absimilia foliis Hyacinthi botryoeidis: inter quæ exiliebat gracilis cauliculus dodrantalis longitudinis, obsoletè purpurascens, lævis, summo fastigio sustinens senos aut septenos flosculos concavos, in sex parvas lacinias per oras divisos instar florum Hyacinthi Orientalis, sed longè minores, inodoros, subcæruleo & tandem

Caeruleo flore.

cæruleo colore præditos, sex subflavi coloris staminulis ex umbilico prodeuntibus, in quorum medio exiguus stilus: his succedebant trigona capitula mucronata semen continentia.

Reliquorum verò duorum qui altero post jam descriptum anno floruerunt, unus florem illi cujus modò historiam de-

di ptor-

di prorsus similem habuit; alter verò totum niveum, formâ quidem à superiore non differentem: sed ipsius plantæ folia paullò angustiora mihi videbantur, cauliculus etiam dilutiùs virere. *Albo flore.*

Florebat uterque Maio mense, semen maturum præbuit Iulio: quod in utroque genete prorsus simile fuit, rotundum videlicet, nigrum & splendens.

CETERVM illo ipso anno Nicolaus le Quilt Parisiensis rhizotomus, varios bulbos in Hispania & Lusitania (ut ipse asserebat) erutos huc venales adferebat, inter quos istius etiam Hyacinthi aliquot, quos vel album florem vel rubrum gestare aiebat: & sanè eùm albi tùm rubri flores suis cauliculis adhuc inhærentes inter pagellas repositos mihi ostendebat, quos formâ non differre à modò dictis observabam; eum autem qui dilutè suavitérque rubebat, venas quasdam saturatiores obtinere deprehendebam per trium foliorum externorum longitudinem excurrentes. *Rubro flore.*

cap. XIX. ad pag. 177. calcem, ante Sect. CVM, *adde,*

conspicerentur, quidam etiam pænè virentes.

CETERVM mittebat jam dictus Venerius anno à Christi narivitate sexcentesimo secundo supra millesimum Hyacinthi cujusdam bulbos in Cantabris erutos, quorum flores ex albo cineraceos & ex albicante virescentes esse scribebat: illorum unus insequente anno flores dedit, hujus obsoleti floribus prorsus formâ & colore similes, sed meâ opinione paullò minores (quia forsitan bulbi nimium afflicti fuerant) folia etiam similia & valdè longa, quæ ad mensem usque Novembrem ferè viridia permanserunt. Decembri autem subsequente quatuor alios ab ipso accipiebam, quorum flores obsoletos scribebat: si Deus vitam produxerit, & hiems bulbos non corrumpet, observare poterimus an ejusdem sint generis. Sed etiam cum superioribus illis quorum unum florem protulisse dicebam, alios quinos bulbos mittebat, quorum scheda quâ involuti, inscriptionem habebat, Hyacinthus minimus serotinus cæruleo flore: ex his terni folia produxerunt, Hyacinthi minoris Hispanici jam descripti foliis non dissimilia, sed florem nullum: Decembri etiam insequente alios ab eo accipiebam simili nomine inscriptos: proxima autem æstas nos certiores faciet (si vivemus) an ejusdem sint generis. *Hyac. Hispanic. obsoleto flore.* *Hyac. serotin. minim. cærul.*

cap. XXVII. pag. 179. ante Sectionem, AD Hyacinthi, *adde,*

IN illis porrò plantis quæ flavum proferunt florem, discrimen quoddam observabam. Nam eæ quæ pallidas ab initio proferunt florum gemmas, ante hiemem plerumque germinare solent, & præcociores producunt flores, quàm illæ quarum gemmæ ab initio nigricant, aut saturatiùs purpurascunt. Ex illius autem semine natas mihi esse plantas memini, quarum flores colore non referebant matris flores, sed alium quendam peculiarem nanciscebantur, ex viridi scilicet flavescentem; matris tamen florum odorem retinebant. *Muscari flavi flo. differentia.*

cap. XXX. pag. 183. ante Sectionem, TERTIO, *adde sequentia,*

Similes porrò bulbos ad me mittebat Burdigalâ anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo & enm insequente doctissimus idemque humanissimus vir Ioachimus Venerius, quos partim in Pyrenæis, partim in monte Galliæ Aquitanicæ, cui nomen *Hos*, eruisse scribebat, ubi à pastoribus *Sarahug* appellaretur, qui etiam assererent, animalibus eam plantam depascentibus caput intumescere, deinde mortem subsequi: addebat etiam illis unicum, quem valdè rarum inventu significabat, & illum niveos flores proferentem, atque in monte *Pujole* in Hispania legisse scribebat. Omnes quidem, præter unum aut alterum, biennio pòst germinârunt, sed nullum florem tulerunt: tertio demùm anno unus cæruleum florem dedit: ejus verò florem qui niveus esse debet, nondum videre contigit. Humentibus locis eas plantas gaudere scribebat. *Hyac. stellatus Lilij folio.* *Sarahug.*

pag. 184. ante sectionem, CETERVM, *adde,*

Aprili: paullò tamen seriùs vulgari: illius etiam semen quod in trigonis capitibus nascitur, maturitate nigredinem & splendorem adquirit.

ante cap. XXXI. pag. 185. inserenda Hyacinthi stellati æstivi historia.

Hyacinthus stellatus æstiuus.

HOc Hyacinthi genus suis floribus onustum, primùm Maio mense anni à nato Christo ptimi & sexcentesimi supra millesimum conspiciebam iu cultissimo horto perurbani & ornati viri Honesti Lopez civis Leydani, quod è Lusitania allatum esse

asserebat;

afferebat: deinde illo ipso anno videbam etiam in hortis Ioannis ab Hogelande, & Christiani Porreti. Quum autem neque ejus iconem, neque historiam quispiam hactenus (quod equidem sciam) exhibuerit, operæpretium me facturum arbitrabar, si in hac Appendice proponerem.

Hyac. stellati albi bifloris.

ERAT autem hæc planta quaternis, senis, aut pluribus foliis prædita, viridibus, carinatis, palmum longis, satis angustis, humique quasi in orbem stratis, alioqui satis firmis, instar foliorum Hyacinthi illius stellati qui cineraceos flores profert, superiore capite descripti, inter quæ assurgebat palmaris cauliculus satis firmus, sustinens in oblongis petiolis inter appendiculas purpurascentes prodeuntibus, denos aut duodenos flosculos ex cæruleo purpurascentes, nullius, aut certè perexigui odoris, sex foliis constantes, umbilicum occupante umbone, sive capituli rudimento mucronato, cincto sex staminulis ex albo purpurascentibus, quorum apices cærulei: fiebant tandem ea capitula triangula & mucronata, qualia ferè in Hyacintho Belgico sive Anglico, quæ maturitate dehiscentia, semen continere deprehendebantur rotundum, nigrum, splendens, Hyacinthi Belgici sive Anglici semini prorsus simile: radix erat bulbosa, pænè orbicularis & candicans, infimâ sive sessili parte in ambitu frequentibus & tenuibus albis fibris in latera sese spargentibus donata, & interdum unâ etiam crassiore digitum pænè longâ, atque in profundum se mergente, ut aliquoties in aliis etiam Hyacinthorum generibus observare memini.

cap. XXXII. pag. 186. ad extremum caput, pro his verbis licet Matthiolus, *& his quæ sequuntur, repone,*

Iacintho del Paternostro. Italos nunc *Iacintho del Pater nostro* appellare eam plantam intelligo, ob capitulum sive orbiculum in medio flore conspicuum, ut opinor. Nonnulli autem Narcissis, cum quibus nullam affinitatem habet, à Matthiolo adnumerari censent, & ab eo Narcissum quartum appellari: sed falluntur. In eorum numero me aliquando fuisse ingenuè profiteor, sed istam opinionem nunc revoco: nam alia est planta ab hac diversa quam pro Narcisso quarto Matthiolus proponit; ea tamen etiam inter Ornithogali genera referenda, ut in proxima plantæ historia demonstrabimus.

ante cap. XXXIII. pag. 186. reponenda hæc Ornithogali historia.

Ornithogalum Neapolitanum.

NOVUM Ornithogali genus, certè mihi antè incognitum, Neapoli ad me mittebat anno à Christi nativitate M. D C. doctissimus Ferdinandus Imperatus, & illud quidem non inelegans, pro Arabico quod ab ipso petieram: ut autem Lector intelligere queat de qua planta mihi sermo, illius historiam cum icone in tabella expressa hîc subiiciendam esse ducebam.

Ornithogali Neapolit. historia. PROFEREBAT autem illud anni insequentis primo Vere terna aut quaterna folia carinata, longa, Hyacinthinis non valdè dissimilia, verùm angustiora, viridia; inter quæ prodibat caulis satis firmus, dodrantem altus, lævis, viridis, sustinens supernâ parte quinos vel etiam plures interdum flores, in anteriorem partem propendentes, tametsi alternis in singulis caulis latentibus nascentes, è cujusdam membranulæ sinu, sex foliis constantes unciam longis, quadrantem verò unciæ latis, internâ parte candidis, externâ autem ex cineraceo virescen-

virescentibus, orasque albas habentibus: floris umbilicum occupabat alter flosculus sex etiam foliis minoribus præditus, quæ extimâ parte quodammodo coibant, & veluti tubulum formabant, in quo apparebant sex alba staminula flavescentibus apicibus donata, & medius stylus albus: flores porrò erant prorsus inodori, quibus succedebant trigona capita crassiuscula, in obtusum mucronem desinentia, quæ caulem propter gravitatem deprimentia, semen nigrum rugosum continebant: radix erat bulbosa, candicans, fuscâ tamen membranâ tecta, in conum supernâ parte fastigiata, infernâ auté plana, perinde ac Ornithogali Arabici radix, minùs tamen amplâ sede, sed multis candidis fibris in ambitu prædita.

Flores proferebat insequente Aprili, quia videlicet in fictili per hiemem adservata: altera minor, quam horto credebam, & totius hiemis inclementiam in illo bellè perferebat, dumtaxat Maio, quemadmodum & illa prior, quæ etiam in horto reposita, altero anno florebat.

Ceterùm hanc plantam cum Narcissi speciebus quarum icones Matthiolus exhibuit suis in Dioscoridem Commentariis, historiam verò non dedit, diligenter conferens, non absimilem reperio ejus Narcisso IV. qualis saltem extat in Commentariis anno M.DLXX. Venetiis editis. *Narciß. IV. Matthioli.*

pag. 188. ante sectionem, QVINTVM, *adde,*

ANNO porrò Christi millesimo sexcentesimo tertio sub Kal. Decembres accipiebam Burdigalâ paucos Ornithogali bulbos, quos in Pyrenæis montibus erutos esse adscriptum erat: cujus autem generis sint, proximus annus (si vivemus) nos docebit: quantùm verò ex bulbi forma coniicere poteram, non videbantur dissimiles Ornithogali Pannonici flore albo jam descripti bulbis, quales etiam in aliis provinciis nasci verisimile est. *Ornithogal. Pyrenaum.*

ante cap. XXXVII. ponenda Moly latifolii flavo flo. historia.

Moly montanū latifol. flavo flore.

HOC Moly genus nunquam antè mihi conspectum, mittebat anno redemptæ salutis humanæ sexcentesimo primo supra millesimum Ioachimus Venerius Ioanni Hogelandio, in cujus horto insequente anno flores protulit. Illius iconem, & historiam, quia à nullo alio hactenus, quod sciam, tradita, hîc adponere libuit.

HABEBAT verò illud bina dumtaxat folia, infimâ parte sese mutuo amplectentia, decem aut plures uncias longa, unam lata, surrecta, firma, supinâ parte nonnihil carinata, porracei coloris, & odoris allium referentis: *Moly montani latifolij historia.*

rcutis. inter quæ assurgebat caulis enodis & satis gracilis, firmus tamen, virescens, pedem altus, aut paullò amplior, sustinens summo fastigio prodeuntes ex membranaceo folliculo bifariam diviso triginta aut plures flores uncialibus vel longioribus pediculis, iisque firmis subnixos, senis foliis stellæ in modum expansis constantes, foris pallescentes, interiore parte prorsus flavos; occupante umbilicum triangulari capitulo sex flavis staminibus cincto, quorum apices etiam flavi: floribus, qui mense Iunio explicabantur, succedebant trigona capitula semen nigrum inæquale continentia: radix erat bulbosa, gemina, ut orchidis radicem quodammodo æmularetur.

Subsequente anno aliquot similes plantas ab ipso Venerio etiam accipiebam, & illas quidem vel singulari, vel gemino bulbo præditas, quarum ternæ aut quaternæ germinârunt & florem tulerunt anno M. DCIII. aliquæ quidem unico dumtaxat folio præditæ, aliæ autem binis, uno ampliore alterum angustius amplectente, inter quæ prodibat caulis enodis, flores è folliculo membranaceo emergentes sustinens.

Similes etiam bulbos eodem anno, cum plerisque aliis Plantis in Pyrenæis montibus erutis, venales adferebant in hanc Provinciam rhizotomi quidam Galli.

eodem cap. pag. 195. adde ad extremum caput,

Moly Pyrenæum purp. flore. Aliud etiam Moly montani genus ab isto non valdè diversum mittebat Venerius cum latifolio illo flavum florem ferente, quod etiam cum eodem flores protulit in meo horto, sed in Honesti Lopez horto multò serius, extremo dumtaxat Septembri: paucioribus tamen floribus præditum esse videbatur, quàm vel Pannonicum, vel Neapolitanum, vel Francofortense, iisque minùs etiam elegantibus.

ante cap. XLII. pag. 203. adde Colchici verni historiam,

Colchicum vernum.

Colchicum biflorum. QVADRAGESIMOPRIMO capite lib. II. meæ Rariorum Plantarum Historiæ Colchici verno tempore florem proferentis mentionem faciebam, quod tandem biflorum esse existimassem: quia novo Vere cum suo flore acceptum, deinde Autumno cum aliis Colchici generibus florere conspexissem. Quùm autem non nisi Autumno flores gestare posteà observaverim, istam appellationem illi convenire non sum arbitratus, sed præter naturam insolito tempore primum illum florem tulisse censebam, ut in aliis plantis interdum contingere videmus.

Verumtamen peculiare Colchici genus reperiri, quod novo dumtaxat Vere, cum Croci verni & dentis Canini generibus, non autem alio tempore flores gerat, præstantissimus idemque doctissimus vir Ioachimus Venerius anno à Christi nativitate sexcentesimo primo supra millesimum Iulio mense ad me scribebat, & sex ejus bulbos mittebat, quos illo ipso anno è monte *Sotou* in Hispania eruerat. Horum quatuor, insequente Vere apud me flores tulerunt: unius florentis, atque alterius cum suo capite trigono semen continente iconem in subjecta tabella exprimendam curabam.

Colchici verni historia. Novo porrò Vere cum Dente canino, Crocoque verno, ut dicebam, hoc Colchici genus prodire, & unum aut alterum florem unà cum foliis producere solet, primis quidem diebus, ante quàm sese explicare & pandere incipiat, coloris albi, sed qui paullò post in purpureum dilutiorem mutetur, brevi pediculo subnixum, sex foliis constantem minoribus & angustioribus quàm in vulgaris flore, & Croci verni

albo

albo flori formâ valdè similem, singulis foliis ex infima sede album stamen proferentibus, cujus apex flavus: exteriorum trium foliorum stamina interiorum staminibus sunt breviora: è medio floris umbilico oblongiusculus exilit stylus, staminum longitudinem superans, albus, in tres partes summo divisus. Nascebatur verò flos ille inter terna folia carinata sese mutuo complectentia, Colchici vulgaris foliis longè angustiora, montani tamen Hispanici foliis paullò latiora: flori succedebat triangulare membranaceum capitulum haud magnum, semen continens rotundum, subrufum: radix, Colchici vulgaris radici sive bulbo formâ quidem similis erat, & fuscâ pelle obducta, sed longè minor, multas candidas fibras ex infima sede protuberante spargens.

Plures similes bulbos anno insequente cum aliquot aliis elegantibus plantis ad me mittebat idem Venerius, atque ad Hogelandium & Porterum: sed meos cum iis qui priùs missi, & plurimis aliis selectissimis plantis subsequens hiems corrumpebat: ut plusquam Cannensem cladem meus hortulus illâ hieme acceperit, tametsi etiam non vulgarem duabus præcedentibus passus esset.

cap. XLIII. pag. 208. ante sectionem, ALTERUM, *adde,*

POST verò Christum natum anno millesimo sexcentesimo secundo, à Gallo quodam ῥιζοτόμῳ, qui multas plantas in Pyrenæis montibus erutas adferebat, aliquot redimebam, inter quas binos aut ternos Croci bulbos: horum unus insequente anno Septembri florem ferebat, Primi Croci montani flore ampliorem, colorisque saturatioris & quodammodo medij inter illum & alterum in mea Plantarum historia descriptum, cujus medius stylus multifidus summâ parte perinde ac illius, magis tamen diluti coloris, & prorsus flavi: hujus item folia marcescente flore non statim prodibant ut in primo. An porrò alij istius generis sint futuri, dies nos docebit, si non peribunt. *Crocum Pyrenaicum autumnale.*

cap XLIV. pag. 211. ante sectionem, TERTIÆ,

Multos post annos, eruditissimus vir Ioachimus Venerius me monebat hanc plantam maximâ abundantiâ sponte nasci in Pyrenæis montibus, atque anno à Christi nativitate sexcentesimo primo supra millesimum, inter multas myriades earum quæ cæruleum sive violaceum florem gerunt, unicam plantam reperisse, quæ florem prorsus niveum haberet: anno autem insequente, quum denuò montes illos conscendisset, venustarum plantarum quæ in illis nascuntur conquirendarum causâ, paucas similes reperisse scribebat, quarum unam Ioanni Hogelandio, alteram mihi mittebat. Ea præter meam expectationem (nam valdè adflicta) anno M. DC. III. binos flores tulit prorsus nivei coloris, præter parvam maculam flavam, quæ, ut in iis quæ violaceum colorem habent, terna repanda folia inficiebat; illosque, ut violaceos, odoris expertes. *Iris bulbosa latifol. cæruleo flore.* *Eadem albo flore.*

ad ejusdem capitis calcem, extremâ pag. 215. adde,

CETERUM ex epistola quam ad me dabat idem Venerius illo ipso anno quo Iridem illam niveo flore mittebat, varia alia Iridum bulbosarum genera ab ipso in Pyrenæis montibus observata fuisse intelligebam, quæ scripto comprehenderat, ut ad me mitteret exactam earum plantarum descriptionem: verùm, dum in variis illorum montium jugis, quæ pænè sexagena conscendit, perlustrandis erat occupatus, scriptum illud ipsi excidisse & periisse magno cum suo dolore: se enim non probè meminisse quænam inter illa esset differentia, certò tamen se scire, viginti sex generum descriptionem fecisse: eam autem Iridem quæ flavum aut rubrum habet florem, in earum numero non comprehendi, quoniam in illis montibus nullam similis coloris reperetit. *Ingens Iridum bulbos. varietas in Pyren. mont.*

cap. LIV. pag. 242. ante sectionem, Et hæc, *adde,*

Ranunculus Creticus grumosa radice, flore niveo.

RANUNCULI grumosâ radice plantam semine è Creta accepto natam, ad me mittebat anno à Christo nato millesimo sexcentesimo primo Iacobus Plateau, quæ insequente anno florem proferebat, qui, licet Ranunculo peregrino formâ non valdè sit dissimilis, quia tamen dum florebat, ejus iconem in tabella exprimendam curabam, illam cum plantæ historiâ hoc loco ponere volui.

Ranunculi grumosa radice albo flore historia.

Ex radice porrò grumosâ instar illius quæ ex Asia adfertur, aliquot folia producebat satis ampla, humi quasi in orbem sparsa, succulenta, viridia, supinâ tamen parte albicante colore in viridi veluti conspersa, in tres lacinias, per oras aliquot crenis incisas, divisa: inter illa quaterni aut quini prodibant cauliculi graciles, firmi tamen, brevi quadam lanugine obsiti; quique ex foliorum magis incisorum, quibus ambiebatur, alis, alterum plerumque, nonnunquam etiam tertium ramulum producebant parvo uno aut altero folio ornatum, qui summo fastigio sustinebant subfuscum caliculum in quinque foliola fusco villo obsita divisum: is deinde explicatus florem ostendebat quinis foliis unciam amplis, profusque niveis constantem (licet interdum quædam conspicerentur raris venis suave-rubentibus per oras sparsa) è quorum umbilico emergebat capitulum, subfuscis staminulis infimâ sede cinctum, quod magnam gratiam candido flori conciliabat.

Flores explicabat mense Maio cum Asiatico phœniceum florem gerente, quibus succedebat simile capitulum, non dissimili paleaceo & acetoso semine obsitum, quod inutile esse arbitror.

cap. LVII. *pag.* 252. *sectione*, Floret, *lege*,

in quo plantæ repositæ, ubertate, ampliores vel minores flores proferunt.

cap. LIX. *pag.* 265. *ante sectionem*, Habui etiam, *adde*,

Cyclamen fol. hederaceo variis locis nascitur

Ceterùm non modò è Britannia Galliæ, sed enam ex aliis ejus Regni Provinciis postea inferri cæperunt Cyclaminis hederaceo folio plantæ, tum etiam ex Italiæ diversis locis. In illorum autem foliis magna conspicitur varietas: nam quædam frequentibus angulis sunt prædita, quædam raris: rursus eorum quæ angulosa, nonnulla valde longos & mucronatos habent angulos, alia breves, & obtusos: in quibusdam etiam frequentia & valdè confecta nascuntur folia, in aliis verò valde pauca & rara: quinetiam macularum varietate discreta sunt folia, quia plurima albam illam maculam in folii umbilico impressam non habent, & quæ habent, illam vel parvam & vix conspicuam, vel mediocrem, alia contrà valdè amplam eam habent; & hoc sanè genus, meâ opinione, omnium elegantissimum, id, ut plurimum, ex Italia adfertur. Sed & in hujus Cyclaminis flore quædam varietas observari potest, non in formâ quidem, licet quædam plantæ eos aliis longiores proferant, sed in frequentia & colore: nam nonnullæ plantæ eos valde frequentes præbent, aliæ valdè raros & paucos: in quibusdam color valdè dilutus & quodammodo exalbidus est, in nonnullis verò saturarior, & ad florum Cyclaminis orbiculato folio, & odorato flore præditi colorem penè accedens.

Foliorum ejus varietas.

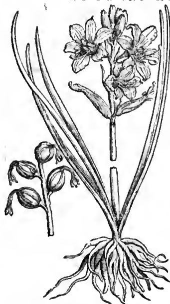
Florum ejus varietas.

ante cap. LXIII. *pag.* 271. *reponenda sequens descriptio,*

Phalangium Allobrogicum majus.

PRIMVM in Belgicam illata hæc planta à nobilissimo viro Philippo Marnixio, anno à Christi nativitate nonagesimo septimo supra millesimum & quingentesimum ex Allobrogibus, illaque lecta apud celebre illud & primarium Carthusianorum cœnobium, vulgò *magna Cartusa* appellatum, ubi sponte nascitur, & ab incolis ut ipse referebat, Lilium appellatur. Flores autem dumtaxat proferre cæpit (nam longâ vecturâ valdè afflicta) apud Belgas tertio demum insequente anno: ego anno millesimo sexcentesimo primo conspiciebam, describebam & in tabella exprimi curabam, quæ hic adposita.

QVINA

Phalangii Allobrogici historia.

Qvina vel sena producebat hæc planta folia, carinata, satis firma, surrecta, viridia, summâ parte mucronata, infernâ sese invicem amplectentia instar aliorum Phalangiorum: inter quæ prodibat caulis pedalis aut amplior, viridis, teres, firmus, summo fastigio inter singulares appendices denos aut plures gestans flores prorsus niveos, majores quàm in majore Phalangio vulgari, in anteriorem partem propendentes, sex foliis constantes (quorum terna interiora paullò latiora & crispa, exteriora verò viridi mucrone prædita) florum parvi Lilij formam quodammodo referentes, odoratos, è quorum umbilico sena gracilia prodibant stamina unciam longa, terna tamen aliis paullò longiora, extimâ parte curva, & flavis apicibus donata, oblongiore gracili in medio stilo, ut commodiùs meâ opinione comparari posse non videantur, quàm parvo Lilio albo: floribus succedebant trigona capitula, fuscum semen & inæquale continentia: radix in multas crassas candidas & longas fibras, aliorum Phalangiorum radicibus non dissimiles dividebatur, & adnatis se propagabat. Ego quidem sobolem ab amico nanciscebar, quæ insequente anno senos flores proferebat, sed subsequens proxima hiems cum plerisque aliis elegantibus plantis corrumpebat.

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ CAROLI CLVSI

LIBRO TERTIO.

Cap. VII. *pag.* 300. *ad capitis finem, adde,*

Galastivida.

Sed quum diligentiùs hanc plantam considero, magnam affinitatem habere videtur cum *Galastivida* Cretensium, cujus meminit Cl. V. Honorius Belli epistolâ I V. ad calcem meæ Plantarum Historiæ adpositâ, si non sit illa ipsa: nam notas certè Galastividæ suæ easdem tribuit quas in hac planta reperio; eam autem Galastividam intelligo quæ lac non effundit. Lectorem dispicere ne pigeat quæso; meam opinionem forsitan non improbabit.

cap. XIV. *pag.* 311. *ad finem capitis.*

Istam plantam in Pyrenæis montibus etiam nasci, mihi relatum est: quemadmodum & Gentianarum varia genera.

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ CAROLI CLVSI

LIBRO QVARTO.

Cap. XVI. *pag.* 27. *ante Sectionem*, Hujus etiam, *adiice,*

Bamia Æthiopica siliqua decagona.

Ceterum anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo, similis plantæ caput recens allatum ex promontorio Æthiopum longè sanè majus conspiciebam, quàm ad illam usque diem videram: nam quatuor uncias longum erat, totidem ejus ambitus juxta pediculum, & decem angulis erat præditum, quùm magna ex parte in aliis hujus generis plantis pentagona dumtaxat esse soleant: semen tamen quod in illo continebatur, ejus quod hoc capite descriptum est, magnitudinem non superabat.

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ CAROLI CLVSI

LIBRO QVINTO.

cap. VII. *pag.* XCIII. *statim initio paginæ quædam immutanda: & usque ad Sectionem* Hujus plantæ, *legendum, quo sequitur, modo.*

Papaveris spinosi florum diversitas. FLOS sese ostendit fenis ut plurimum (quemadmodum in planta sponte in meo hortulo nata anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo tertio observabam) foliis, interdum verò quinis dumtaxat aut quaternis constans; hanc enim florum varietatem eadem planta habuit; flavus ejus color, corniculati papaveris vulgatioris quod flavo florecit, floris instar; odor verò, Chelidonii majoris odorem quodammodo referens: ejus tamen flos non adeò caducus est ut antè scripseram, sed nonnunquam in tertium diem permanet; in cujus medio sese exerit spinosum capitulum pentagonum, interdum etiam hexagonum, vel tetragonum, quod summo fastigio rubescit initio, deinde altera die post florem deciduum, nigrescere incipit: id multis flavis staminibus est cinctum: spinæ verò illæ, quibus capitulum est armatum, temporis successu fiunt rigidæ & valdè pungentes; ipsum autem caput magnâ ex parte pollicarem crassitudinem adquirit, rarò autem superat, & quum maturum est, summâ parte dehiscit, feminaque numerosa ostendit rotunda, rugosa, fusca & nigra, feminis Papaveris ceratitis rubello flore instar, cui etiam non dissimilem habet radicem, eamque satis duram & lignosam; quam tamen perennem esse non arbitror, tametsi pænè in mensem usque Decembrem viridis in meo hortulo permanserit, subinde recentes tamulos & novos flores proferens, donec gelu illius luxuriem cohiberet: copiosum sanè maturum semen ea planta mihi præbuit. Tota autem planta flavescente succo abundat, quali Chelidonium majus, qui vel leviter vulneratâ plantâ copiosè effluit, & tandem concrescit, fuscumque colorem contrahit.

Florere incipiebat Iulii initio, deinde, ut dicebam, totâ æstate & autumno flores proferre non desiit.

cap. XXI. *pag.* CXIX. *ante sectionem,* Ceterum, *adde,*

Linaria minor ramosa. SED in aliis Provinciis etiam reperiri hanc plantam certissimum est: nam anno à Christi nativitate MDCIII. ex eruditissimi præstantissimique viri Doctoris Ioannis Bierdumphelij Procerum Austriæ Medici epistolâ ad me Viennâ Austriæ missâ intelligebam, istam plantam sponte nascentem ab ipso fuisse observatam & lectam circa arcem Weichselbach Illustris Baronis ab Autsperg, ubi vulgaris etiam illa minor copiosè nascitur, cum plerisque aliis elegantibus plantis.

cap. XXXIV. *pag.* CXXXVI.

Ruta montana legitima. Nescio quâ negligentiâ factum sit, ut pro legitimâ Rutæ montanæ icone, quam Typographo miseram, alia minus elegans & sputia supposita fuerit, non sine animi mei molestiâ: eam ob causam, ut huic errori quâ ratione possem mederet, necessarium esse judicavi legitimam Rutæ montanæ iconem in hanc Appendicem inferre, ut Lector ejus aspectu frui, & illam cum spuria ejus loco suppositta conferre possit.

cap. LIII. *pag.* CLXVIII. *ante Sectionem,* De hujus, *insere sequentia,*

Cerinthe V. folio non maculato. QVINTVM Cerinthes genus Quarto formâ proximum observabam in cultissimo horto Doctissimi viri Ioannis ab Hogelande, anno à Christo nato sexcentesimo tettio

supra

supra millesimum: verùm hujus rami quos statim è radice plures proferebat, non valdè attollebantur, sed humi quodammodo procumbebant. Istius folia nullis albis maculis erant conspersa, sed prorsus viridia & mollia, nullâ tamen lanugine pubescentia, ne recens nata quidem, Isatidis foliis non valdè dissimilia: è foliorum quæ caules amplectebantur alis nascebantur tenelli infirmique rami, sustinentes ut in aliis generibus frequentium foliorum comam, inter quæ oriebantur tenues saturè purpurascentes petioli, sustinentes caliculum in quinque angusta foliola divisum, amplectentia oblongiusculum flosculum concavum, infimâ parte flavum, mediâ purpureum, extimâ etiam flavum, in quinque lacinias divisum, continentem aliquot rigida staminula, & inter illa oblongum tenuem stylum. Florebat Maio.

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ CAROLI CLVSI

LIBRO SEXTO.

Cap. IV. *pag.* CLXXXIII. *addenda Anagallidis tenuiore folio historia.*

Anagallis tenuifolia Monnelli.

ANAGALLIDIS duo genera Veteres descripserunt, unum phœniceo flore, alterum cæruleo: hoc feminam esse censuerunt, illud marem, omnium vulgatissimum, quodque in omnibus quas adii provinciis observabam: alterum etiam illud cæruleo flore Valentino Hispaniæ regno frequentissimum, tametsi in aliis etiam provinciis crescat, sed non adeò abundè. Præter hæc duo genera, bina alia observabam: unum in Austriacis Stiriacisque montibus, amplioribus rum foliis tum flore, qui flavus: altetum sponte in meo horto Francofurti ad Mœnum natum, obsoleto flore: utriusque historiam & iconem in Rariorum Plantarum historia dedimus. Verumtamen de Quinto quodam genere me monebat anno à Christo nato millesimo sexcentesimo tertio Nobilis idemque doctissimus vir Ioannes Monnellus Tornacensis, quod in suo horto alebat, flore quidem cæruleo præditum, sed ab eo, quod cæruleum florem habere dixi, diversum: cujus quum iconem mihi misisset, additis aliquot notis ad ejus historiam pertinentibus, illam in adposita tabella subjecimus. *Anagallidis multa species.*

ILLVD porrò genus Gadibus accepisse scribebat, cujus deinde semen in suo horto satum plantam protulerit semine deciduo quotannis renascentem, & plures ramos statim à radice spargentem pedalis longitudinis, quadrangulos, ut aliæ anagallides, qui deinceps alios minores à latere procreant cinctos per intervalla longiusculis & angustioribus foliis, quàm aliæ anagallides habeant, & ad Gratiolæ foliorum formam plurimum accedentibus, atque ex adverso semper nascentibus, ut plurimum binis numero, interdum etiam ternis, rarò pluribus, iisque aliquando in eodem ramulo; è quorum alis magnâ ex parte totidem exiliunt petioli, quot folia cauliculos per intervalla simul ambiunt, summo fastigio sustinentes flores quinque foliis præditos, coloris cærulei, umbilico tamen purpurascente, & phœniceis majores, è quibus exiliunt exigua staminula ut in aliis generibus: Abundè flores profert & plerumque toto trimestri spatio: floribus succedunt orbiculata vascula ut in aliis anagallidum generibus, simile semen etiam continentia, quo deciduo, sequente anno novæ plantæ generantur: annua enim sive æstivalis dumtaxat est planta. *Anagallidis Monnelli historia.*

cap. V. pag. CLXXXIII. *ad capitis calcem, adde,*

Yerba de las almorranas. Almorranera. *Alsine repens.*

ACINOS portò, hujus plantæ acinis valdè similes, ad me mittebat anno à Christi nativitate secundo & sexcentesimo supra millesimum etuditissimus vir Doctor Ioannes Castaneda Hispalensis Medicus, *Yerba de las almorranas*, sive *almorranera Yerba* appellatione insignitos, quia mirabiles illius plantæ, quæ ejusmodi acinos proferret, esse facultates scribebat adversus hæmorrhoides, quas Hispani *almorranas* vocanr, si hujus herbæ decocto foveantur aut abluantur: atque initio sanè quum eos acinos ad me misisset, istius plantæ, quæ hoc capite descripta, semen esse existimabam: propterea illi significabam, alsines repentis majoris acinos mihi videri quos ab ipso accepissem: verùm ille respondebat, aliam penirus esse plantam quæ acinos illos sive semen ferret, ab alsine repente. Quod si mihi aut iis quibus communicabam ex accepto semine nata fuisset aliqua planta, omnis dubitatio sublata fuisset.

Hæmorrhoidalis.

Ceterùm aliud semen quod ex Italia missum Cl. V. Doctoti P. Pawio Hæmorrhoidalis nomine, prorsus diversam ab hac plantam protulit, ur quæ ad Caryophylleorum silvestrium classem referri veriùs debear, meâ quidem opinione. An porrò ab effectu talem appellationem adquisierit, ignoto.

cap. XX. pag. CXCIX. *ad capitis calcem, adde,*

Anisomarathrum.

CETERUM anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo & tertio Cl. V. Fabius Columna litteras ad me dabat, in quibus significabat, se hanc plantam magnâ copiâ crescentem Cerignolæ observasse & eruisse, illamque in nova suarum in Dioscoridem Observationum editione Anisomararhrum appellare, ob odorem quem cum suavi gustu mixtum habet. Quoniam porrò non dubiro quin plurima scitu digna in iis Commentariis sir prolaturus, illorum editionem ego & plurimi alii avidè expectabimus.

capite XXVIII. *pag.* CCVII. *ad capitis calcem, adde,*

Delphinium arvense flore versicolore. *Florum varietas.*

ISTIUS verò generis simplici flore semen ad me mittebat Vienna Austriæ Generosa Domina de Heusenstain anno à Christo nato sexcentesimo secundo supra millesimum, quod ex planta versicolores flores gerente legisse scribebat; & ne dubitarem, plantæ flores etiam addebat. Ex illo sato natæ mihi aliquor plantæ quæ insequente anno flores quidem rulerunr, sed binæ dumtaxat versicolores, reliquæ vel suaverubentes & carnei coloris, vel prorsus cærulei, una etiam multiplici foliorum serie constantes carnei coloris: in illarum aurem plantarum floribus qui versicolores fuetunt, insignem observabam varietatem: nam quidam media ex parte cærulei erant coloris, ex alrera suaviter rubentis, in quibusdam florum folia altetnis diverso colore erant distincta, unum videlicet cæruleum, sequens carnei coloris, tettium deinceps cæruleum, & sic consequenter, quidam flores singula folia habebanr suavirer rubenria, sed quæ essent parvis quibusdam cæruleis maculis confusè sparsis notata; breviter vix bini flores in eadem planta similes conspiciebanrur, licet duobus jam dictis coloribus dumtaxat constatent: & ista sanè varietas magnam venustatem ipsis plantis conciliabat.

cap. XXXVII. *pag.* CCXVI. *ante Sectionem*, SED & hic, *addenda quæ sequuntur,*

Panicum Æthiopicum.

Similes etiam oblongas Panici spicas ex Guinea relatas mirrebat ad me honestissimus vir Willelmus Pardunius anno à Christi nativirare millesimo quingentesimo nonagesimo nono: quinetiam nautæ parvos illos virides psirtacos rubro capite insignitos, quos ex illa Provincia advehebanr, simili semine in itinere aluerant.

cap. LVIII. *pag.* CCXLVII. *ante Sectionem*, CETERUM, *adde,*

Trifolium falcatum.

VARIA in omnibus Europæ provinciis Trifolii genera nasci, nemo est qui ignorat: nam nullus est Historiæ Plantarum Auctor, qui, præter vulgaria, peculiare aliquod genus non describat ab aliis minimè observatum: superesse tamen nonnulla arbitror quæ à nemine adhuc sunt prodita, ut istæ minutiæ interdum conremni solent. Nam Reverendus Pater Gregorius à Reggio anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo tertio ad me scribebar Trifolij quoddam genus se reperisse, quod à nullo auctore hactenus descriptum existimaret, in summo quodam colle arenoso ipsorum cœnobio vicino, cui nomen *Mons Calvariæ* ad Bononiam, cujus etiam ramulum palmarem, sed foliorum & florum expertem atque prorsus aridum, exigua ramen cornicula adhuc retinentem mittebat, in quibus exile semen. Scribebat autem ejus ramulos circirer binos palmos esse longos, & humi spargi, folia verò habete trifolio similia, flosculos exiguos, flavos & inodoros: ex ramulo porrò misso siliquulas sive cornicula rerinenre, observabam illa alternis jam in hoc, modò in altero ramuli latere per brevia intervalla conserrim nasci, & cauliculo sive ramulo adhærere, nullo

ferè

ferè petiolo, & in singulis nodis quinque plerumque conjunctim, semunciam longa, & falculæ modo curva: quam adeò ob causam ipse Trifolium falcarum appellabat.

cap. LVIII. *pag.* CCXLVIII. *ad capitis calcem,*

Anno deinde millesimo sexcentesimo primo & eum insequente eadem Generosa Domina singulares illius Hepaticæ trifoliæ pleno cæruleo flore plantas ad me Viennâ Austriæ mittebat, quas tamen virentes nondum videre mihi licuit: nam quùm in pyxidulis, quibus inclusæ, negligenter fuissent compositæ, deinde diuturna & longa temporis quo in itinere hæserant mora accessisset, prorsus aridas & corruptas illas accipiebam. Nunc tamen similes plantas Bruxellis Brabantiæ reperiri intelligo apud quosdam peregrinarum & elegantium plantarum diligentes cultores, præsertim verò apud N. V. Lamorallium de Tassis Veredariorum Præfectum, & paucos alios. *Hepatica trifolia carneo pleno flore.*

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ CAROLI CLVSI APPENDICE.

pag. CCLIII. *ante Sectionem,* An verò,

VT porrò evulgatâ jam meâ Plantarum cum priore Appendice historiâ, me monebat eruditissimus vir Doctor Castaneda Hispalensis Medicus, hujus arboris flores confertim in summis ramulorum fastigiis nascuntur, deni, duodeni, aut plures è brevibus pediculis ab eodem exortu prodeuntibus dependentes, quorum quidem iconem mittebat, sed adeò rudi arte delineatam, ut ex ea florum cognitionem adipisci nequivissem nisi binos flores aridos adjunxisset, è quibus qualemcumque illorum formam observare licebat: erant verò illi flores valdè angusti, binas uncias aut ampliùs longi, tribus foliis constantes, quorum supernum bina illa quæ in lateribus angustissima, longitudine & latitudine multum superabat, duplicatumque erat: sed antè quàm flos explicaretur, corniculi, sive siliquæ formam veriùs referebat, quàm floris, breviq. viridi calice comprehendebatur infimâ parte: è medio autem flore sub superno folio quod complicatum, supinâ verò parte apertum, latens prodibat planus stilus extimâ parte in novem stamina divisus, quorum apices cujus coloris fuerint, & ipsa etiam stamina cum stilo, me latet, quia ex arido flore, cujus color prorsus evanuerat, conjecturam facere nequibam, & pictura ipsa nullam in flore foliorum separationem, nullam staminum formam exprimebat, sed flores dumtaxat clausos & corniculi potiùs quàm floris alicujus formam referentes, eosque coloris rubri valde saturi. At si mihi eos recentes videre licuisset, paullò exactiorem ejus descriptionem dare potuissem: boni ergò consulat lector quæ profero. *Arboris Coral. flores.*

pag. CCLVI. *ante Sectionem,* CETERVM, *adde,*

Ex illis verò quos mihi retinebam nonnullos habui, quorum flores paucioribus maculis erant insigniti; deinde paucos alios mittebat, quorum flores nullis prorsus maculis distinctos esse scribebat: verùm tamen illorum florem nondum videre mihi contigit, nam eos bulbos quos flores prolaturos sperabam subsequens rigida hiems corrumpebat. Ioannes autem ab Hogelande unam habuisse plantam dicitur quæ anno Christi sexcentesimo tertio supra millesimum florem purum & nullâ maculâ aspersum tulerit, insuper aliam plantam illius generis cujus flores maculis distincti, quæ quadraginta aut plures flores eo dem caule sustinuerit: sed is planus erat, ut plerumque in omnibus plantis bulbosâ radice præditis, quæ præter earum naturam tam numerosos flores proferunt, contingere solet. *Lil. montanũ flavo puro flore.* *Aliud multiflorum.*

eadem pag. CCLVI. *ad cap. calcem adde,*

SINE difficultate, & semine terræ commisso nascitur, & adulta hæc planta adnatis sese propagat.

Postea verò me monebat Venerius similes bulbos non modò locis in ea pagina notatis sponte crescere, sed etiam ipsum eruisse natos in monte *Campsaure* vocato, & alio loco qui à *Lilio* nomen sumpsit: ibicque à rusticis *Consol* appellari, id est, Consolidam, quòd ejus radice contusâ & impositâ, tam hominum, quàm animalium vulnera, mirum in modum curari referant, atq. adeò Pyrenæorum montium incolas nullum aliud remedium usurpare. *Consol.*

pag. CCLVII. *ante Sect.* Florebat Maio,

IN earum porrò Fritillariæ plantarum quæ è Pyrenæis montibus eruuntur, floribus, non

minor

minor observatur diversitas quàm in illis quæ vulgares in diversis Galliæ Provinciis reperiuntur: nam licet omnium quos mihi quidem conspicere licuit forma quodammodo similis sit, sex videlicet foliis constans, eorumque terna interna folia magna ex parte tribus externis sint latiora & ampliora, quidam tamen flores illa repanda habent, hoc est, illorum extimas oras reflexas habent: nonnullorum verò oræ vel non sunt reflexæ penitus, vel certè quam minimùm; rursus illi flores qui extimas foliorum oras reflexas habent, alii aliis saturatioris sunt coloris, quidam etiam adeò saturi, ut nigri videantur, præsertim externâ foliorum parte, quæ nec splendet nec tessellis distincta apparet; at interna purpureis quibusdam maculis distincta vel frequentioribus vel minùs frequentibus, aut magis saturis, aut dilutioribus, eaque splendet. Illi verò flores qui folia repanda non habent, vel quorum oræ paullulùm dumtaxat sunt reflexæ, externâ parte ut plurimum virescentis sunt coloris, internâ autem ex viridi flavescentis & splendentis, quali pænè præditus est tenuior ille sericeus pannus vulgò tafetas vel casat nuncupatus, ex flavis & viridibus sericeis staminibus contextus; atque in illis tessellarum illa distinctio obscuriùs appàret: singulorum autem foliorum ungues interni nonnihil cavi subviridem maculam impressam habent: ex floris verò umbilico sex alba stamina prodeunt, quorum apices pallidi, inter quæ trifidus exilit stylus paullò supra stamina sese exerens.

Fritillaria Pyrenæa u. [illegible]

Florent paullo seriùs quàm vulgares serotinæ Fritillariæ, & semen ferunt in thecis sive capitibus triangulis, vulgaris Fritillariæ instar, planum, vulgaris semini prorsus simile, in quo nullum etiam germen conspicitur. Interdum hæc planta binos flores in eodem caule profert, quemadmodum vulgaris.

Audio hujus generis plantas reperiri quæ proferant florem pænè flavum, nonnullas etiam quæ prorsus flavum, quas nondum videre mihi contigit.

pag. CCLIX. *ante Sectionem*, Id autem,

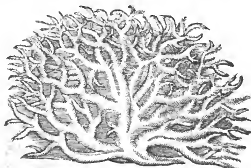
Croc. vernum cærulei folio.

& certè illius quod cæruleum habet florem aliquot bulbos semel atque iterum misit: at illius quod albo est flore, ne unum quidem bulbum ab ipso impetrare potui; in alios tamen magis liberalis fuit: certus enim sum eos, qui illud habent, ab ipso accepisse. In Hogelandii horto, anno Christi millesimo sexcentesimo tertio aliquot plantas conspiciebam, quarum tres apertum florem habebant, eumque candidum, reliquas quæ erant contiguæ, ejusdem generis fuisse opinor: nam ex plantæ quæ cæruleum florem habebant, quarum vicenas aut plures numerabam, seorsim certo spatio ab illis erant segregatæ.

Flo. albo. *Flo. cæruleo.*

pag. CCLXXXVII. *ad genus* XXV. *perniciosorum fungorum.*

HANC etiam iconem Vicesimi quinti generis perniciosorum fungorum, habuit Moretus Typographus, quam suo loco reponeret: verùm eâdem negligentiâ prætermissa fuit, quâ legitima Ruta montana cap. XXXIV. lib. V. pag. CXXXVI.

FINIS APPENDICIS.

Candido Lectori.

Ypis jam expressâ alterâ Appendice ad Rariorum Plantarum Historiam, quasdam plantas adhuc videre mihi contigit, quarum neminem hactenus mentionem fecisse arbitror: adeò enim immensum est hoc Rei Herbariæ studium, ut multæ plantæ à diligentibus perquisitoribus quotidie reperiantur, quas in rerum natura minimè extare putabamus. Quum verò quæ ad meam notitiam pervenêre sint elegantes & valdè raræ, earum qualemcumque historiam & nonnullarum icones affabrè delineatas ad alteram illam Appendicem adjunctam esse volui. Benevolus lector etiam propensum hoc nostrum de ipso benemerendi studium boni consulat.

Rosa semper virens.

ante Rosam campestrem lib.1. Plant. Hist. cap. LXXXI. *pag.* 116.

MITTEBAT ad me Patavio doctissimus vir Ioachimus Iungermannus, C. V. Ioachimi Camerarii Noribergensis poliatri ex sorore nepos, anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo secundo aliquot semina, & inter illa cujusdam Rosæ semen, cujus schedæ inscriptum *Rosa semper virens*: ex eo Francofurti ad Mœnum terræ commisso natæ sunt mihi insequente anno quinque aut sex plantæ, quas inde discedens, Lugdunum Batavorum adferebam, & amicis donabam. Mirificè quidem luxuriârunt illæ plantæ annis subsequentibus, sed nulla florem protulit; præter eam quæ in Academico ejus urbis horto alebatur: ejus enim flos isto demum anno millesimo sexcentesimoquinto conspectus est Iulio mense, duodecimo videlicet post quàm planta nata est, anno, non sine magna sanè mea lætitia: quia tametsi semine terræ commisso eas plantas adquisivissem, observans tamen adeò adultas nullum florem proferre, valdè metuebam, ne soli mutatione steriles evasissent. Nunc autem, quum ejus florem conspexerim, facere non potui, quin illius in hac altera Appendice ad meam Rariorum Plantarum Historiam, mentionem facerem.

MULTIS porrò hæc Rosa statim à radice luxuriat sarmentis flexibilibus & caducis, nisi quis palo sustineat, aut ad parietem applicet: nam non valdè crassa sunt, sed lenta, viridia, spinis tubescentibus, hami instar aduncis & mucrone versus terram converso obsita, ut pleraque ferè omnia Rosarum genera, eaque alternatim ambiuntur à foliorum alis, septem interdum, sed quinque ut plurimùm, foliis præditis, ex adverso sese spectantibus: horum duo quæ latiori alæ sedi, quà ramum amplectitur, proxima, minora sunt, bina alia quæ succedunt illis duplo pæne majora, quintum extremam alam occupans, & imparem numerum faciens, omnium maximum: singula autem à nervo medium folium occupante aliquot venas habent ad folii oras excurrentes, in ambitu sunt serrata, & præ viriditate splendent; nec defluunt ut in aliis Rosis, sed etiam hieme (licet viridis ille splendor aliquantulum marcescat) permanent: eam ob causam Rosæ semper virentis nomen illi inditum. Novo vere ex flagellis illis sive sarmentis è foliorum alis multi oriuntur novelli tami, initio quidem cum foliis nonnihil purpurascentes, deinde verò colorem viridem contrahentes: quorum nonnulli summo fastigio ternos aut quaternos gerunt flores uncialibus gracilibus petiolis subnixos, quinque foliis pæne uncialibus constantes prorsus nivei candoris, è quorum medio plurima staminula prodeunt candida, flavis apicibus insignita, & inter illa capitellum hirsutum albicans. Floris odor suavis est, & ad Rosæ moschatæ simplicem quinque foliorum seriem habentis odorem valdè accedit; sed nec ipsius floris forma valdè dissimilis.

Ad Appendicem alteram ad cap. XI. *pag.* 152. *ubi de Fritillaria alba ago, adde,*

Mittebat verò eruditissimus Venetius anno Christi millesimo sexcentesimo tertio, aliquot hujus Fritillariæ albo flore bulbos amicis. quos accipiebam, perierunt cum plerisque aliis selectioribus plantis: quos verò accipiebant Hogelandus & Porretus, conservati sunt; & Hogelandus quidem altero post anno binas habuit plantas quæ flores tulerunt notis quibusdam discretas: unius enim flos totus albus fuit, alterius foris etiam albus, internâ autem parte venis quibusdam purpurascentibus distinctus: Porretus unicam habuit, cujus flos totus albus fuit.

*** *Narcissus*

Narcissus juncifolius flore albo reflexo.

ad cap. XII. Lib. II. Rariorum Plantarum Historia.

PYRENÆI montes multas plantas elegantes proferunt, quarum pleræque eorum qui de re Herbaria scripserunt notitiam effugerunt, quia nullius adhuc tanta & tam exquisita fuit diligentia, ut omnes quæ in illis montibus nascuntur, observare potuerit: paulatim tamen qui viciniora iis loca inhabitant viri docti Herbarum studio sese oblectantes, plurimas observârunt, inter quos primarium locum meritò obtinet eruditissimus vir Ioachimus Venerius, cujus beneficio his proximis annis aliquot accepimus: sed & rhizotomi quidam Galli spe lucri illecti, plerasque in has provincias attulerunt. Præter eas porrò, quarum in mea Rariorum Plantarum Historia, ejusque altera appendice memini, duo Narcissi genera hoc anno Christi sexcentesimo quinto supra millesimum apud amicos flores protulerunt nunquam antea mihi conspecta, quorum Primi iconem subjecta tabella expressam habet, & addita est brevis ejus historia.

PRIMVS igitur è radice bulbosa nucis ponticæ magnitudine, candida, fuscâ membranâ obducta, cujus sedem plurimæ tenues albæ fibræ occupabant, quaterna aut quina exiliebant folia dodrantem longa, angusta & pænè juncea, aliquantulum striata, & supinâ parte nonnihil carinata, viridia, inter quæ prodibat dodrantalis caulis viridis, lævis, non valdè crassus, summo fastigio sustinens in membranaceo involucro binos, ternos, interdú quaternos oblongos flores nivei quidem candoris, sed odoris expertes, deorsum propendentes & nutantes, sex longiusculis & satis angustis foliis præditos, sursum reflexis florum cyclaminis instar, è quorum umbilico prominebat calix semunciam longus, vel etiam longior, inæqualibus oris, continens tria staminula alba, quorum apices flavescentes, & tenuem longum stilum extremas calicis oras multum superantem: succedebant triangulares siliquæ sive thecæ, exiguo, orbiculari, nigroque & splendente semine plenæ. Florebat autem Aprili.

NARCISSVS *Iuncifolius albo flo. reflexo.*

Istud Narcissi genus redimebant biennio antè à rhizotomo quodam Gallo cui nomen Nicolaus le Quelt sive Quilt, elegantes & raras plantas in has Provincias quotannis adferre solito, quas per suos in Pyrenæis & etiam in Hispaniis conquirere jubet. Inter eos autem qui redemerunt nonnulli hujus Narcissi plantas habuerunt paullo latioribus foliis præditas, quarum flores etiam oblongiores erant.

ALTERIVS Narcissi juncifolii unicam plantam habuit Christianus Porretus pharmacopœus Leydensis diligentissimus à Petro Gassano sive Plantino missam, cujus multo longiora erant folia quàm præcedentis, & viridia; caulis etiam longior, summo fastigio sustinens binos aut ternos flores, diversæ tamen à superiore formæ: nam Narcissi juncifolii minoris floribus valde similes erant; horum tamen color albus tam ipsius calicis quàm sex foliorum ipsum ambientium. Florebat etiam Aprili: radix erat non valdè magna, longiuscula, membranâ eam cingente prorsus fuscâ. Accipiebat etiam ab eodem alios bulbos simili nomine insignitos, crassiores tamen, quorum folia ejus foliis quos Nicolaus adferebat valde similia erant; sed florem nondum tulerunt.

CETERVM anno superiore nobis mittebat non solùm Venerius, verùm etiam Nicolaus adferebat plantas Narcissi juncifolii albo flore nomine donatas: eæ autem quum florem nondum protulerint, nihil de ejus formâ vel colore pronunciare possum; nam bina dum-

dumtaxat habuerunt hoc anno folia cùm ex plantæ quas nactus sum, tùm quas alii rede-merunt, & illa quidem angusta, supinaque parte aliquantulum plana, valde longa, non tamen surrecta, imò potiùs humi quodammodo procumbentia: illorum item color, meâ opinione, non unus. Nam plantarum quas Venerius mittebat, magis viridis videbatur; earum quas Nicolaus adferebat, magis ad cæsium tendens, penè ut foliorum Pseudonarcissi. Si quam porrò dabunt florum differentiam, proximus aut eum subsequens annus nos (si vivimus) certiores efficiet.

Pseudonarcissus albo flore.

ad cap. XVII. *Lib.* II. *Rariorum Plantarum Historiæ.*

INTER Narcissos reponendam esse eam plantam quæ Pseudonarcissi appellationem vulgò obtinuit, nullum esse opinor mediocriter in re herbaria versatum, qui dubitet. Multæ autem ejus sunt differentiæ: nam præter eas quas in mea Rariorum Plantarum Historia describebam, cum majores tum minores, atque alias multos jam ante annos vulgatissimas, Pyrenæi montes & loca illis vicina nobis adhuc suppeditârunt alias majores & minores, formâ & colore dissimiles: nonnullæ enim flores habuerunt sex foliis tubum amplectentibus perpallidis & quasi albicantibus constantes, aliæ pallidis, aliquot etiam paullò saturatioribus; tubum verò aut valdè amplum, aut angustiorem, eumque vel pallidum, vel valdè flavum & quasi aureum, aut oris fimbriatis, aut quodammodo æqualibus & minimè crispis. Verum enim verò proximis his annis novum quoddam genus repertum est, quod valdè rarum censeo, cujusque binos bulbos anno Christi millesimo sexcentesimo quarto ab eruditissimo Venerio accipiebam cum Cyclaminis novo vere (ut adscriptum erat) albos flores proferentis paucis bulbis, & aliquot aliis plantis non vulgaribus. Horum alter florem mihi protulit insequente Aprili, quemadmodum etiam aliis quibus similes plantas communicauerat. Sed & eodem anno mense Decembri rhizotomus quidam Gallus similes plantas venales adferebat, à quo ego & etiam alii redimebamus. Quoniam porrò valdè elegans est planta, nec à quoquam (quod equidem sciam) adhuc descripta, aut ejus icon exhibita, rem non ingratam me facturum existimavi, si illam Lectoris oculis in subjecta tabella proponerem, & ejus brevem historiam adjicerem.

PSEVDONARCISSVS *albo flore.*

TERNA autem è radice bulbosa oblongiore nigroque cortice sive membranâ tecta (à cujus sede frequentes tenuesq. oriebantur candidæ fibræ) proferebat folia, dodrantem vel paullò amplius longa, Narcissi angustioribus foliis valde similia, supinâ parte carinata, inter quæ nudus prodibat caulis satis exilis, non crassus, dodrantem altus, summo fastigio membranaceum folliculum gerês, è quo propendebat flos totus albus, Pseudonarcisso vulgatiori, quem Germani Gelbe Hornungs blumen / Belgæ verò Geele Tijloosen appellant, formâ quidem similis, paullò tamen minor, sescunciam longus, sex foliis tubum amplectentibus similiter constans, tubo autem paullò angustiore, & oras nonnihil fimbriatas habente, in quo sex alba stamina flavescente apice prædita, & medius stilus longior: nullum verò peculiarem odorem in eo flore observabam, qui aperiebatur Aprili, deinde Iunio semen proferebat in triangulari capite sive thecâ, orbiculare, nigrum & splendens, quale Narcissi juncifolii albo flore reflexo, sed majus.

ad calcem cap. XIX. *lib.* II. *Hist. Rarior. Plant. hæc etiam addenda.*

QVVM anno Christi millesimo quingentesimo nonagesimo secundo Narcissi istius iconem accipiebam, eam illico exprimen-

dam curabam; & ex aliquot notis à Iacobo Plateau ipsi additis, illius historiam concinnabam. Septimo insequente anno Illustris idemque eruditissimus vir Ioannes Vincentius Pinellus piæ memoriæ, unicè mihi charus, ejus bulbum cum aliis quibusdam Narcissis ad me mittebat, qui singulis annis flores protulit, & hoc quidem anno millesimo sexcentesimo quinto quatuordecim summo caulis satis crassi & trigoni fastigio. Tametsi porrò iconem missam non adeò feliciter, ut decebat, expressam esse viderem, mutandam tamen non putabam, quia ex illa lectorem satis perspicuè animadversurum confidebam, de qua planta sermonem instituissem. Plantam quam mittebat Pinellus unde habuerit, ignoro: certum tamen est jam multo tempore in Italia fuisse notam, quia Matthiolus Narcissi tertii appellatione eam donavit; & in Serenissimi Ducis Hetruriæ horto cultam fuisse scio, unde Iacobus Plateau semen nactus erat. Anno autem Christi sexcentesimo supra millesimum, ut ante dicebam, multos ejus bulbos adferebat Amstelredamum Ioannes ab Ophem Bruxellâ Brabantiæ oriundus, quos ipsemet in Illyrico eruerat: insuper capsam iis & Scillæ bulbis aliisque rebus plenam ad fratrem mittebat, qui Bruxellæ commorabatur, sed quum Middelburgum esset perlata, & isthic ad aspiciendum quid contineret, aperta, fiscus manum in eam injecit, quòd nonnulla contineret, quorum transvectio erat prohibita. Bulbi qui inerant, inter multos divisi: Ornatissimus vir Simon Parduynus aliquot etiam habuit: is unum ad me Lugdunum Batavorum mittebat, qui demum hoc anno flores ferre cœpit, binos autem caules habuit, unum octo floribus præditum, alterum decem: successit deinde in crassiusculis, trigonis, & unciam longis thecis semen orbiculare, nigrum, splendens, Pseudonarcissi flo. albo semine majus. Planta verò quam à Pinello accipiebam, quamvis quotannis, ut dixi, flores protulerit, nullum tamen semen dedit, nisi hoc etiam anno. Sed biennio antè semen similis plantæ Amstelredamo ad me mittebat ornatissimus & perhumanus vir Theodoricus Coornharr ejusdem urbis civis, lectum in iis plantis quas à Ioanne ab Ophem redemerat, è quo terræ commisso natæ mihi sex aut octo plantulæ.

Hæc autem proferre libuit, ut omnes intelligant, plantas quæ primùm huc advectæ, ex Oriente aut India non fuisse petitas, ut quidam sibi persuadent, & aliis etiam persuadere conantur, sed in Europa natas.

Bulbus μονόφυλλος.

an Βολβίνη *Theophrasti?*

Bulbus unifolius.

VALDE rara est hæc planta: certè ante annum millesimum sexcentesimum quintum ejus flos mihi non conspectus. Eam autem redimebam biennio antè à Gallo rhizotomo Nicolao le Quilt Lutetiæ Parisiorum commorante, cum aliis bulbis, qui in Lusitania, ut ipse asserebat, eruti. Quùm verò non sit inelegans, imò valdè raram esse mihi persuadeam, ut qui unicam illam plantam habeam; nec apud aliũ quempiam, similem conspexerim, dignam existimabam quæ in hac Appendice locum haberet: propterea in tabella exprimendam curabam, ut ejus icone lector frui posset.

UNICO autem è terrâ prodibat folio tenui primùm & prorsus junceo, quod tandem pedalem adquirebat longitudinem: duabus autem supra terram unciis paullo majorem adquirebat latitudinem, & canaliculatum fiebat, extremâ tamen parte manente junceâ: ubi verò latiorem adquirere incipiebat latitudinem, ex ejus medio exiliebat triuncialis longitudinis cauliculus, tenuis, lævis, dilutiùs virens, in cujus fastigio alternatim siti erant tres flores non valdè magni (ut ex icone observari potest, in qua volui florum magnitudinem expressam) qui sex foliis candidissimis erant præditi, non multum absimiles floribus

Grami-

Graminis Parnassi Herbariorum, sive Hepaticæ albæ Cordi, sed nullo caliculo, ut illi, inclusi: è quorum medio prodibant sex alba stamina flavis apicibus prædita, & umbilicum occupabat capitellum triangulare, summo fastigio sustinens exilem stilum albú, staminum longitudinem non excedentem. Odoratus autem erat iste flos, & Spinæ appendicis florum odorem æmulabatur. Ejus bulbus orbicularis erat formæ, nec avellanæ nucis magnitudinem excedebat, fuscâ membranâ tectus, sedeque illius multis tenuibus candidis fibris obsitâ. Bina folia totidemque cauliculos habuit, ut in tabella ad plantæ notmam expressa videre licet: flores autem aperiebantur medio Iunio: quale semen prolatura fuisset, nihil pronunciare possum, quandoquidem plantam è terra eximere coactus fui, ut pictori exprimendam traderem; & tametsi bulbus postea terræ denuò fuerit commissus, caulis tamen cum flore brevi emarcuit.

Qvo nomine appellare debeam hanc plantam dubito, nisi quis fortè Βολβίνην esse censeat, cujus Theophrastus lib. VII. Historiæ Plantarum cap. XIII. meminit: sed quùm eam non describat, & dumtaxat reponat inter plantas quæ bulbosâ radice constant, difficile est certi quidpiam statuere. Sive autem Βολβίνην, sive Βολβὸν μονόφυλλον quis appellare malit, per me semper licebit: satis mihi est ipsius plantæ historiam, quàm integrâ potui fide, cum illius icone Lectori proponere.

Alteri Appendici ad cap. XXX. *lib.* II. *Rariorum Plantarum Historiæ pag.* 183. *adjunge.*

Ceterum anno millesimo sexcentesimo quinto mihi & aliis aliquot bulbi qui flores cæruleos gerunt, plures flores, vel longiorem florum comam protulerunt, quàm præcedente anno: qui tamen pro eo missus, cujus flores essent albi, nulli florem tulit quàm illo ipso anno. Hogelandio planta una, Porrero planta una, Honesso planta una, mihi etiam unica quam habebam planta: nam quam Venerius anno præcedente mihi mittebat, hiems corrupit.

Hyacinthus stellatus æstiuus minor.

subiiciendus Hyac. stel. æstiuo majori in Altera Appendice.

Qvvm primùm è terra prodit hæc planta, septena aut octona à radice promit folia angusta, plana, viridia, & quodammodo splendétia, circiter septem uncias longa, quæ sese humi diffundunt & in orbem spargunt, atq. veluti contorquent: inter quæ assurgit cauliculus teres, brevis, binatum unciarum longitudinem non exeedens, summo fastigio senos aut septenos flosculos alternatim ferens, veluti in spicam congestos, iis formâ & colore pænè similes, quos profert Hyacinthus stellatus æstivus, cujus paullò antè memini, sed longè minores: his succedebant triangula etiam capitella extremo mucronata, nigrum semen continentia: radix erat bulbosa, ferè orbicularis, crassæ avellanæ Hispanicæ magnitudinem æquans, candida, sed fuscâ membranâ tecta, è cujus infimâ sede numerosæ exiliebant fibræ, magnâ ex parte valdè tenues, iis tamen admixtæ septenæ aut octonæ paullò crassiores. Florebat Maio mense cum majore.

Unicam hujus generis plantam, eamque ἀνώνυμον accipiebam anno Christi millesimo sexcentesimo tertio à Nicolao le Quilt sive Quelt Gallo rhizotomo cum bulbo unifolio, & aliis quibusdam è Lusitania, ut asserebat, petitis.

Cyclaminus vernus albo flore.

ad cap. LIX. *lib.* II. *Rariorum Plantarum Historiæ.*

Anno Christi millesimo sexcentesimo quarto, mense Augusto, à Venerio paucos Cyclamini bulbos, quos scribebat verno tempore florem album proferre, accipiebam cum aliis quibusdam raris plantis: acceperunt & alii ejus amici, quibus omnibus insequente anno folia quidem protulerunt, sed nullum florem: alioqui non prætermisissem ipsius plantæ iconem in tabella expressam Lectoris oculis proponere. Erant verò ea folia circinatæ pænè rotunditatis, non valdè ampla, sed satis densa ac crassa, pronâ parte impensè rubra (pronam autem partem intelligo quæ terram spectat, & in eâ procumbit) supinâ verò viridia quidem, albis tamen maculis per totam superficiem respersa. Quòd florem non tulerint, an id acciderit propter aëris & soli mutationem, an quòd nondum satis adultæ fuerint plantæ, ignoro: nonnulli tamen bulbi nucem juglandem cum suo pulvinato calice, aut exigui mali magnitudinem æquabant, & orbicolari erant formâ, quidam etiam magis compressâ & planâ, instar radicis Cyclamini hederacei folio.

Sub extremum illum ipsum mensem adferebat etiam similes Cyclamini bulbos Nicolaus le Quelt Gallus, cujus ante facta mentio, à quo binos habui, redemerunt etiam alii; sed nec illi aliud prætet folia insequente anno produxerunt.

Planta pro Cyclamino verno spurio missa.

PORRÒ biennio ante miserat idem Venerius aliam plantam è Pyrenæis montibus erutam, quam flavos flores proferre scribebat, & Cyclaminum vernum spurium nominabat, quia ejus radix diversam habebat formam à legitimi Cyclamini radice: tuberosa quidem erat, sed cordis, ut vulgo pingitur, formam quodammodo referebat, sive illorum loculorum quos tenuis fortunæ mulieres apud Belgas gestare solent ad aciculas in eorum ambitu excipiendum; & illa quidem satis duro crassoque cortice constans, fusci coloris, & ferè circumquaque in lateribus, frequentissimis iisque duris & rigidis fibris stipata. Hoglandio singulis annis aliquot folia protulit: at hoc anno millesimo sexcentesimo quinto, etiam flosculos. Prodibat autem ex hujus plantæ radice uncialis longitudinis cauliculus tubi pennæ gallinaceæ crassitudine, purpurascens, qui summâ tellure in ternos aut quaternos ramulos dividebatur, tenues, virides, quorum nonnulli uncialem longitudinem habebant; longissimi, tres uncias non excedebant; quos obsidebant folia viridia, longiusculo pediculo subnixa, hederaceorum foliorum quidem formâ, sed nullis angulis prædita, sive, ut veriùs comparationem instituam, violæ martiæ montanæ foliis persimilia, variæ tamen magnitudinis: nam quæ maxima, sescunciam erant longa, unciam lata, eaque septem nervis prædita; quædam, unciam longa, & quinque nervos habentia; minora semuncialem longitudinem non excedebant, & in iis tres dumtaxat nervi apparebant; omnia tamen in extremo mucronata: longiores ramuli circa summum fastigium, binos aut ternos flosculos herbacei coloris Iunio mense ferebant, iis ferè similes, quos Ribes vulgare fructu rubro ferre solet, in quibus flava quædam stamina apparebant.

Ranunculus Pyrenæus albo flore.

ad cap. LII. lib. II. Historiæ Rariorum Plantarum.

PRORSUS novum censeo hoc Ranunculi genus, certè ante annum Christi millesimum sexcentesimum quintum mihi non conspectum, & illud cultum fuisque floribus onustum sub Maii initium in hortis Ioannis ab Hogelande & Christiani Porreti, quorum uterque à Ioachimo Venerio plantas acceperat præcedente Autumno è Pyrenæis montibus erutas. Quum verò ejus historiam à nemine adhuc proditam arbitrer, gratum me facturum existimavi botanico studio sese oblectantibus, si illius descriptionem additâ icone ad vivum expressâ illorum oculis proponerem.

PEDALI autem, imò etiam ampliore assurgebant plantæ quas videbâ altitudine, caule rotundo satis firmo, viridi, per quem alternis terna aut quaterna sparsa erant folia, satis latâ basi caulem amplectentia, ternas aut quaternas uncias longa, unciam verò lata, mucronata, multis venis ab infimâ sede ad extimum mucronem procurrentibus distincta, viridis coloris, qualis fereè est foliorum Brassicæ campestris, quorum oræ tenui molliique albâ lanugine obsitæ: summo caule ex foliorum quæ minuscula erant alis exibant terni, quaterni, vel etiam plures oblongiores pediculi caliculum quinque foliolis constantem sustinentes, è quo flos prodibat quinque foliis præditus

semun-

femuncialibus,tenellis,prorſus niveis,cujus medium occupabant frequentiſſima parva ſtamina flava cum orbiculari capitello, nullius aut perexigui odoris. Quum verò primùm è terra emergebat hæc planta, & ante quam in caulem excreſceret, bina dumtaxat, aut ad ſummum terna proferebat folia tres uncias longa, unciam lata,craſſiuſcula & firma, multis etiam venis ſecundum longitudinem diſtincta, ut quodammodo ad plantaginis latifoliæ foliorum formam accederent: caput radicis hirſutum erat (ut eam ob cauſam perennem plantā eſſe mihi perſuadeam) quod deinde in multas craſſiuſculas albas fibras dividebatur.

ad cap. IX. *lib.* III. *Rar. Plant. Hiſt. pag.*305. *poſt Sectionem* Creſcit

IN Pyrenæis etiam montibus creſcunt plantæ ab Herbariæ rei ſtudioſis Auriculæ urſi nuncupatæ: nam Venetius Burdigalâ quoddam genus mittebat anno milleſimo ſexcenteſimo quarto, Ioanni ab Hogelande,& Chriſtiano Porreto, quale antè conſpicere non memini: ejus enim folia reliquarum Auricularum mihi quidem notarum foliis erant diſſimilia, ſatiſque ampla,& hirſuta,ad Borraginis,aut Hormini ſilveſtris,quod in mea Rar. Plantarum Hiſtoria tertio loco repono, folia quodammodo accedentia: neutra tamen planta anno inſequente, quo hæc ſcribebam, adhuc florem protulerat; eam ob cauſam de ejus forma & colore nihil pronunciare poſſum.

Sub extremum eundem annum aliud prætetea genus adſerebat rhizotomus quidam Gallus, etiam in Pyrenæis erutum, cujus florem videre nondum mihi contigit: ejus autem folia valde accedebant ad illius Auriculæ folia, quam in Rariorum Plantarum hiſtoria quinto loco repono, in cultiſſimo Illuſtriſſimi Principis Cattorum Willelmi horto Caſſellis obſervatam, iis tamen minora: ex radice autem ſerpente, & multis fibris in lateribus prædita, conjecturam faciebam, ejus plantam ſummâ tellure ſeſe propagare, perinde ac Quartum genus à me propoſitum eodem cap. IX. lib. III.

Stœbe peregrina.

ad cap. IV. *Lib.* IV. *Rariorum Plantarum Hiſtoriæ.*

PEREGRINAM quandam plantam Illuſtriſſimum Ducem Croyum & Areſchotenſem in cultiſſimo ſuo horto, quem in Bellomonte habet, alere ſcribebat ad me anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quarto Iacobus Plateau, vir in Plantarum cognitione & cultura egregiè verſatus & Stœben ſpinoſam fruticantem appellabat; ego autem inter Scabioſarum ſive Iacearum (quibus Salmanticenſes Stœbes adjungo) genera potiùs recenſeam, tametſi hujus flores ad Cyani flores proximiùs accedere videantur: cuilibet verò per me ſemper licebit ad quam volet claſſem referre. Quoniam autem huic ſimilem antè videre non memini, dignam ducebam cujus brevem hiſtoriam (qualem videlicet ex mutila pictura & paucis notis illi adjectis concinnare licuit) Lectori communicarem.

Illam porrò ſcribebat Illuſtriſſimum Ducem alere, trium circiter pedum altitudinem æquantem, quamque, ſi, anguſtiis non concluſa, liberè excreſcere poſſet, ad majorem altitudinem pertingere poſſe arbitrabatur. Fruticoſam autem eſſe, ramuloſque ſatis duros & quodammodo lignoſos habere ſcribebat; foliis valde laciniatis obſitos; ſummos verò ramulos flores ſuſtinentes minoribus iiſque ſingularibus foliolis inſtar foliorum lavendulæ eſſe ſeptos,& plerumque in ſpinas deſinere. Præterea totam plantam candicantem eſſe ferè ut Iacobæa marina, quæque Cineraria appellatur: ſquamoſos item eſſe florum alabaſtros & calices, ipſos autem flores candidos, cyani florum formam quodammodo referentes: addebat radicem lignoſam, multifidam atque perennem eſſe; plantam verò flores producere Iulio, Auguſto, & toto adeò Septembri: nam eo menſe abruptum ramulum ſpinoſum folia & flores adhuc retinentem iconi adjunxerat, ut formam tanto faciliùs deſcribere poſſem.

Aſcyrum ſupinum ἑλῶδες.

ad cap. I. *lib.* VI. *Hiſtoriæ Rariorum Plantarum.*

ASCYRI quoddam genus ſupinum paluſtribus locis apud Batavos reperitur, quod prorſus molle & lanugine obſitum, caule non quadrangulo, ſed tereti & rotundo præditum, quæ alternis bina ſemper ambiunt folia ex adverſo naſcentia, ut in Aſcyro vulgari, aliquantulum tamen magis orbiculata, ſummo caule geſtans flores quinque foliis conſtantes flavi coloris, qui triti, ſanguineo ſucco non inficiunt, ut illius quod ſiccioribus locis naſcitur; quod humidioribus natalibus tribuo: procumbunt autem ſinguli cauliculi, &, recenter lecti, humore turgent, ad ſingula penè internodia fibras agentes, & ſubinde novellos ramulos producentes, ſub aqua tamen latentes, quâ ratione feliciter ſeſe propagat. Hanc plantam extremo Iunio florentem primùm obſervabat C. V. Doctor P. Pawius,

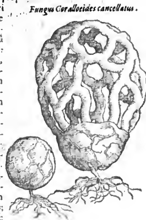
Artis

Artis Medicæ primarius Professor in Lugduno-Batava Academia, anno Christi quarto supra millesimum & sexcentesimum, mihique communicabat.

Fungus coralloides cancellatus.

post XXV. genus Fungorum perniciosorum.

NON omnis fert omnia tellus, inquit Poëta: & sanè constat nullam Provinciam reperiri, quæ peculiare quidpiam nō alat aliis Provinciis negatum. Scripseram Commentariolum de Fungis, quos mihi in Pannonia versanti observare licuerat, non dubitans quin illorum plerique etiam alibi reperiantur, certo tamen mihi persuadens, illam provinciam quosdam etiam habere sibi peculiares. Hunc libellum quum legisset Nobilis vir N. de Callas, Peirets toparcha, pro animi benevolentia quâ me prosequitur, cōmittere noluit, quin ex his quos inter venandum mense Octobri anno Christi millesimo sexcentesimo quarto observasset, aliquos ad me mitteret, in quo sanè ipsum rem gratissimam mihi fecisse, ingenuè profiteor. Nam unum inter reliquos, quem peculiarem illis locis esse opinor, numquam antè videram, ideoque dignum arbitrabar propter admirabilem ejus structuram, ut publicè spectandum in hac Appendice proponerem.

Fungus Coralloides cancellatus.

NASCITVR autem, ipso referente, gallinacei ovi formâ, dum è terra primùm erumpit, colore prorsus niveo, radicemque habere ait tenuem, candidam, in multas fibras valde tenues divisam, quâ firmatur & alimentum sibi necessarium attrahit: ovum autem illud sive volvam, dum maturescit, sensim disrumpi & dehiscere, & inde exilire tamquam marsupium aliquod distinctione cācellatim reticulatâ constans, & in obliquos veluti ramos invicem sese secantes atque summâ parte in unum coëuntes formatum, rubri coloris: ut totidem corallini rami simul implexi videantur: sed admirabilem illam externam venustatē & elegantiam prorsus deformari & corrumpi à fœtidissimo quem exhalat odore: illum autem odorem oriri suspicabatur à crasso cineraceoque quodam liquore rubentes illos ramos supinâ parte obsidente, quem simulatque ex sua volva exclusus est fungus, varii generis parva insecta mirificè apperūt, & tandem etiam absumunt, omnē alium cibum præ isto spernentes; imò multos alios fungos, quos alioqui optimos esse nobis persuademus, & in deliciis habere solemus.

EOS porrò fungos sub extremum Aprilem hoc anno millesimo sexcentesimo quinto accipiebam, Aquis Sextiis XV. Feb. sive XV. Kal. Martii ad me missos, quos in silvis Belgentiensi agro interdum, frequentiores autem inter harundines secundū fluviolum magna ex parte agrum illum rigantē consitas reperisse scribebat: & certè quos accipiebam virosum quidpiam adhuc spirabant (tametsi resiccati & aridi) & crassum etiam illum liquorem, sed præ aridirate durum, nigrum, splendentemque adhuc retinebant. Verùm enim verò, quia rami illi ob siccitatem valdè contracti & imminuti erant, atq. eorum color longè remissior factus: antequàm in tabella exprimendum curarem, ex ejus præcepto, in aqua macerabam, ut nativam formam & colorem aliqua ex parte reciperet, quò pictor faciliùs exprimere posset, & sanè post quàm macerassem, denuò intumuisse rugasque deposuisse, & nativi coloris magnam partem resumpsisse conspiciebam, atque crassum illum liquorem supinam ramulorum partem occupantem mollem lentumque factum esse observabam.

Inter perniciosos autem fungos hoc etiam genus referendum esse, nemo, ut opinor, inficiabitur; quemadmodum & bina alia quæ addiderat genera. Unum corticis fragmentum adhuc retinens in arbore aut arboris ramo humi jacente narū; aureo colore, nec valdè absimile Quarto generi perniciosorum à me descripto & exhibito, cujus variæ species magnitudine & colore inter se discretæ. Alterum autem magnam similitudinem cum prima specie Vigesimi generis perniciosorum habere mihi videbatur, magnitudo enim & forma respondebant; hujus verò extremas oras atque pediculum liquore quodam, dum recens erat, oblita fuisse apparebat, qui nunc in arido fusci coloris erat & splendebat.

FINIS.

EVERARDI VORSTII
MEDICINÆ PROFESSORIS

Oratio funebris

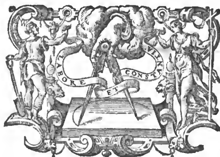
IN OBITVM

V. N. ET CL.

CAROLI CLVSII
ATREBATIS.

Accesserunt

VARIORVM EPICEDIA.

IN OFFICINA PLANTINIANA
RAPHELENGII.
1611.

EVERARDI VORSTII, MEDICINÆ PROFESSORIS, & magnifici Acad. Rectoris,

ORATIO FVNEBRIS in obitum V. N. & CL. CAROLI CLVSII,

SENATORES Academici, Professores Cl^mi^, Illustres ac generosi Barones, Viri Amplissimi, doctissimi & reuerendi, Iuuentus ornatissima atque Reip. spes florentissima;

RECENS ac nuperum Academiæ nostræ fatum, alius nunc iterum longè acerbissimus excepit casus. Extulimus paucis abhinc diebus Iosephum Scaligerum, temporum nostrorum Phœnicem; hunc breui adeò interuallo subsequutus est Carolus noster Clusius; vixdum dolor noster aliquantò subsederat, ecce nouo percellimur luctu, malúmque paullò remissum rursus integrascit. nec enim vno contenta Scaligero (in cuius tamen iacturâ totus ingemuit orbis) mox & alterum hoc nobis subduxit ornamentum inuida Parca. Huic venerando seni hodiè pro vestrâ pietate parentastis; huius honorandæ memoriæ huc frequentes conuenistis; huius defuncti gratiâ foris sordidatos, intus mærore obsessos vos mæstus intueor; huius denique causâ in hunc locum, non tam meâ voluntate, quàm vestrâ, Patres Academici, petitione atque impulsu ascendi. Quàm durum susceperim onus, non me fugit. dicturus enim sum de eo Viro, cuius virtutes, eruditio, in remp. litterariam merita, omnem meam dicendi vim, omnem supellectilem excedunt longè: dicturus sum in eo loco, in quem nihil adferri solet, nihil debet nisi perfectum ingenio, elaboratum industriâ, & quod demorsos sapiat vngues. à quo dicendi splendore tametsi quàm longissimè hanc meam Orationem abesse probè sciam, vestrâ nihilominus fretus beneuolentiâ multus in me excusando apud vos non ero. excusabit me Senatus Academici decretum, quod dicendi hanc imposuit necessitatem. excusabit pietas, quâ defuncti manes prosequutus, extremũ hoc officium à me desiderari passus non fui. excusabit Vitæ ac

professionis meæ genus quod ab amœnioribus istis litteris & eloquentiæ studiis multum semotum est. excusabit demum temporis angustia, quæ meditationi accuratiori spatium perexiguum concessit. Quare si non ex dignitate omnia dixero, & ex tam multis pauca solùm delibauero, haud spero apud Auditores tàm æquos iudicia mihi vlla fore parata iniqua. Fauete igitur piis conatibus, Auditores humanissimi; fauorisque vestri auram tantisper mihi concedite, dum quæ de tanto viro ab aliis aliquando ornatiùs dici aut feliciùs scribi poterunt, ego ὡς ἐν τύπῳ crassâque, quod aiunt, Mineruâ, adumbrare studeo.

Qui viros præclaros laudandos sibi suscipiunt, à solo natali in quo orti, in quo primùm hauserunt cælum, orationes suas auspicari solent non immeritò; huic enim tantum à maioribus est tributum, vt parentis sanctissimum nomen nobiscum commune habere voluerint, nihilque prorsus esse, quod à nobis vel fortiter geri, vel prudenter agi, vel sapienter dici possit, cuius patria sibi non arroget iure suo partem, æquissimi rerum æstimatores censuerunt. Atrebatum vrbs Galliæ Belgicæ ad Scarpum fluuium antiquissima est, ampla, elegans, amœna, aëre saluberrimo, ingeniis ac nobilitate florens; totius gentis Metropolis iam olim habita in hac Clusius noster nascitur Anno salutis millesimo quingentesimo & vigesimo sexto, mense Februario, patre Michaële de l'Escluse, Domino de Watenes, & Consiliario Curiæ Prouincialis: matre Gulielma Quineaut, rari exempli fœminâ. quo in loco parentes simul cum animâ illi tradiderunt, patriam non obscuram, familiam non pœnitendam, domum innocentem, opes honestas, ingenium liberale, studiisque optimarum artium capessendis aptissimum. Quare vt primùm ex ephœbis excessit, Gandauum à parentibus missus, sub optimis præceptoribus iis artibus, quibus ætas illa ad humanitatem informari solet, ritè imbutus est. quo quidem tempore multa neque ea vulgaria spectatæ indolis edidit specimina. Ætate iam grandior factus, ad grauiores disciplinas & imprimis Ius Ciuile discendum, Louanium totius Europæ florentissimum tunc Gymnasium, ac litterarum Emporium ablegatur: vbi celebriores in omni scientiarum genere Viros publicè docentes cupidissimè audiuit; priuatim etiam quibusdam ex præcipuis & familiariter vsus, assiduâ illâ doctorum hominum consuetudine effecit, vt breui admodum insignem optimarum rerum peritiam, nomenque inter æquales clarum sibi compararet. Erat enim eâ tunc in vrbe summus præstantissimorum virorum & adolescentum concursus ex omnibus Europæ prouinciis; & docentium discentiumque studia ad æmulationem æquè feruebant. Anno ætatis vigesimo secundo Louanio digressus, ad vberiorem ingenii cultum capiendum, & externarum regionum visendarum cupidine flagrans, in Germaniam contendit, & Marpurgi

apud

apud Chattos aliquandiu substitit, vbi Oldendorpium clarissimum apud suos & exteros Iurisconsultum, diligentissimè audiuit: ibidémq. in familiaritatem incidit Andreæ Hyperii, magnæ existimationis ac famæ apud Germanos Theologi. Huius consilio anno insequente Wittebergam Saxonū adiit, potissimùm vt Philippum Melanchthonem videret, audiret & coram cognosceret; virum mehercle egregium, qui scientiarū orbem vniuersum vel solus, vel cum paucis apud populares suos intellectione cōplexus est; & ob id, dum viueret, Germaniæ suæ Oraculum habitus. Circa annum Christi CIↃ. IↃ. L. Wittebergâ profectus Francofurtum indeque Argentinam petiit, vbi paullulum commoratus, cùm Galliæ lustrandæ teneretur desiderio, per Heluetios & Allobroges Lugdunum peruenit, hinc Montepessulum: in qua vrbe certo consilio triennium totum egit, Gulielmi Rondeletii Medici celebratissimi contubernio ac mensâ vsus. Hoc primùm in loco illum cepit Medicinæ stirpiumque noscendarum amor, quo ad extremum vsque vitæ diem raptus, Iuris Ciuilis professioni nuntium remisit, séque totum Sacræ Artis, & præcipuè simplicium medicamentorum cognitioni tradidit, insito quodam naturæ ductu. assiduus ac sedulus Rondeletii, cui vnicè carus & acceptus erat, auditor, ex ore docentis excepit Methodum curandorum morborum particularium, quam posteà typis vulgauit Laur. Ioubertus. Rei herbariæ studio supra modum delectatus, sæpissimè in agrum & circumuicina loca prodibat, totamque Galliam Narbonensem perreptabat: neque, quod multi peregrinantes hodie faciunt, perfunctoriè aut veluti canis Nilum lambit, exteras regiones obibat, verùm pensiculatè minutissima etiam quæque animaduertebat; nec solùm rerum naturalium ibi nascentium indagatione contentus, quicquid præterea ad situm, antiquitates & populorum mores spectaret, mente & oculis attentissimis obseruabat. cui inter cætera fidem facit Tabula illius Chorographica Galliæ Narbonensis, quam Theatro suo Geographico Abrahamus Ortelius inseriit. Dum apud Montepessulanos degeret, Petrum Lotichium Poëtarum Germaniæ principem cognouit, & inter reliquos amicos familiarissimè coluit. huius ad Clusium versus aliquot & Epistolæ cum reliquis eius operibus leguntur. Porrò in studio Botanico, cuius incredibili flagrabat amore, ita breui profecit, vt vel tunc Rondeletio, Scyronio aliisque Academiæ illius Doctoribus liqueret, quantus in illa professione aliquando futurus esset: non obscuris quippe indiciis colligebant, ad rem herbariam ornandam, augendamque natum atque vnicè factum. vtpote cuius animo altissimè infixum hærebat graue illud dictum quod apud Galenum extare nouimus, & ab Oribasio repetitum legimus, simplicium medicamentorum, & facultatum quæ eis insunt cognitionem adeò Medico necessariam esse, vt

ſine eâ nemo ritè mederi queat. Equidem ita iudico; ſi Medici alioquin eximii animum herbarum notitiâ ſpoliaueris, mentemque natiuâ ſtirpium ſpecie nudaueris, licet cælo deiectus, licet Æſculapius ipſe fuerit, licet omni Muſarum choro ſtipatus, Phyſica, Anatomica atque Chirurgica callens, placere tamen poſſe ne Apollini quidem ſuo, vtpote herbarum ſcientiſſimo. Fuit ſanè hæc Sapientiæ pars quæ ſtirpium hiſtoriam complectitur, non ita multis ab hinc annis in obſcuro planè poſita, denſiſſimiſque inuoluta tenebris. nam præterquam quòd per ſe ſat difficilis eſſet, temporum longinquitas & crebræ populorum migrationes, in cauſsâ fuerunt, vt pleræque, ne dicam omnes, plantæ veteribus abiectis noua ſæpiùs induerint ac commutârint nomina, ita vt priſtinæ nomenclaturæ nec vola nec veſtigium appareat vllum. Hinc etiam moroſior ac ſcrupea prorſus reddita, quòd priſci materiæ medicæ Scriptores, ſtirpium, quas pro vulgò cognitis habebant, paucas inter deſcribendum, non rarò nullas tradiderint notas, quibus à poſteris recognoſci poſſent. Quibus & tertium acceſſit incommodum, quòd recentiorum quidam ad primam quamque vel leuiſſimam notam à veteribus appoſitam, alienas ac nonnunquàm contrarias ſupponunt plantas, adeò vt loco ſalutarium remediorum, venena etiam quidam nobis ſurrogârint nocentiſſima, damnabili prorſus atque ſcelerata inſcitiâ. Quibus malis ne diuriùs conflictaretur Ars medendi, ſummi Numinis prouidentiâ factum, vt patrum noſtrâque memoriâ multi præclari exorti ſint Viri, qui hanc Philoſophiæ partem illuſtrandam ſibi ſumpſerunt; inter quos primas obtinent Leonicenus, Ruellius, Matthiolus, Fuchſius, Tragus, Dodonæus, Dalechampius, Lobelius, Caſpar Bauhinus, Cluſius denique hic noſter; de cuius in hoc ſtudiorum genere excellentiâ, & ſingulari peritiâ non eſt quod multis apud vos diſſeram; res ipſa loquitur, & quæ omnium manibus teruntur, Viri eminentiſſimi Scripta id abundè teſtantur. inde enim apparet duo ſibi potiſſimùm propoſita habuiſſe, vt ab antiquis deſcripta aut memorata, altâque iam caligine merſa, erueret atque in lucem protraheret; noua verò aliiſque indicta ipſe reperire poſſet, repertaque optimâ fide bono publico omnibus communicaret. vtrumque feliciſſimè peregit, & cum immortali nominis ſui gloria perfecit. Verùm ad reliquum de Vitâ Optimi noſtri Senis ſermonem regredior. Montepeſſulo, poſt gradum, vt vocant, Licentiæ in Medicinâ adeptum, diſcedens per Galliam Lugdunenſem, Geneuamque, iterùm Baſileam peruênit, vbi exquiſitiſſimis honoribus ab Ordine Academico exceptus, ſecundo Rheno vectus Coloniam vſque Agrippinæ, inde terreſtri itinere Antuerpiam petiit, & ab anno quinquageſimoquinto ſupra milleſimum quingenteſimum vſque ad annum ſexageſimum tertium in Belgio ferè hæſit, niſi quòd Lutetiam Pariſiorum

rum

rum semel excurrere illi visum. Vertit intereà temporis in sermonem Gallicum Vitas Hannibalis & Scipionis à Donato Acciaiuolo Latinè priùs editas, quæ inter opera Plutarchi Gallicè euulgata hodiè leguntur. Dodonæi præterea Plantarum historiam in eandem linguam conuertit. Anno verò sexagesimotertio Augustam Vindelicorum petiit, proximoque repetiit, & inde in comitatu Illustrium fratrum Fuggerorum, per Belgicam, ceteramque Galliam Oceano proximam, in Hispaniam profectus est; quam vniuersam peragrauit & accuratissimè perlustrauit à Pyrenæis montibus ad fretum vsque Gaditanum: quo in itinere ad Calpen equo dilapsus os tibiæ confregit. Olysipone cùm esset, incidit fortè fortunâ in Dialogos Garçiæ ab Orta Lusitanicâ linguâ conscriptos, Aromatum apud Indos nascentium descriptionem complectentes, quos cùm auidè percurrisset, dignosque qui toti orbi innotescerent iudicasset, Latinè vertit, & parergis omissis contraxit, additis etiam Notis. Hos primùm anno septuagesimoquarto Christophori Plantini typis Antuerpiæ publicauit: quibus adiunxit Nicolai Monardis Medici Hispalensis de Simplicibus med. Noui Orbis Librum ex linguâ itidem Hispanicâ in Latinam traductum. Hispaniâ totâ decursâ in Belgium reuersus est, & in eo vsque ad annum septuagesimum commoratus est, amicitiâ multorum præstantium Virorum vsus, Boysotti, Brancionis, Laurinorum fratrum, Plantini, Raphelengii, & aliorum. Hoc tempore ex sermone Italico in Latinum transtulit Antidotarium, vt vocant, Florentinum, quod anno LXVII. apud Plantinum édi curauit. Anno verò LXXI. in Britanniam nauigauit, indeque redux biennio exacto ab Imper. Maximiliano II. Augusto Viennam Pannoniæ honestissimis conditionibus euocatus fuit, & numero familiarium aulicorum adscriptus, commissâ illi etiam Horti Cæsarei curâ: in quo munere ad annos circiter quatuordecim durauit, in summâ Maximiliani Aug. & Rudolphi F. existimatione ac gratiâ. quo tempore Pragam vnà cum Imp. Maximiliano profectus est; quo ibidem vitâ defuncto, à Rudolpho successore pristinum illi munus confirmatum fuit. Hungariam etiam, totamque Austriam peragrauit. Britanniam etiam permissu Imp. iterum adiit: vbi in familiaritatem incidit generosissimi Viri Philippi Sidnæi & Francisci Drake; à quo sociisque eius naualibus permulta didicit quæ ad Exoticorum historiam spectant. In aulâ Cæsareâ quamdiu fuit, totum inuestigationi stirpium se dabat, eiusque rei causâ sæpissimè in vicinos Pannoniæ agros montesque excurrebat. Hyberno verò tempore, & quoties otium illi esset assiduè aliquid quod ad studium hoc pertineret commentabatur. Edidit enim Anno LXXVI. typis Plantinianis Hispanicarum stirpium à se obseruatarum Historiam; præter Garçiæ ab Orta Dialogos, Christophori à Costa Historiam Aromatum,

tum, & Nicolai Monardis Noui Orbis Simpl.med. Anno autem 83. Plantarum Pannonicarum obseruationes. Versabantur eodem tempore in aula Io. Sambucus, Iul. Alexandrinus, Crato, Dodonæus, aliíque non pauci Viri doctissimi; quos omnes amore sibi deuinctos habuit. Patuit etiam illi aditus in multorum principum & illustrium Virorum amicitiam; inter quos potissimùm colebat, maximeque familiares habebat Comitem à Serotin, & Baronem à Batthyan, Hungariæ proceres. Aulicæ tandem vitæ pertæsus, Anno LXXXVII Francofurtum ad Mænum concessit; ibique per annos fermè sex priuatim egit, sibique vixit: nisi quòd interdum ad Principem Gulielmum Lantgrauium commeare soleret: cui tantoperè acceptus fuit, vt annuo illum honoraret stipendio; tantoperè familiaris, vt eâdem cùm illo veheretur rhedâ, intimeque consuesceret. complures etiam alios in hoc secessu, vt erat lenissimæ consuetudinis homo, comparauit sibi amicos, magni nominis regum ac principum Legatos. Illic cùm esset, vertit è lingua Gallica in Latinam P. Bellonii Obseruationes, quas Anno LXXXIX. publicauit, addito eiusdem Bellonii Libello de neglectâ stirpium culturâ. Demùm Anno XCIII. ab Academiæ nostræ Curatoribus honorificis litteris & stipendio invitatus, huc venit. Ita enim iudicabant Viri prudentissimi, à tam clari hominis præsentiâ, non minimum splendoris Academiæ huic accessurum: nec opinione sua frustrati sunt: quamdiu enim apud nos fuit quá publicè quá priuatim vtilis esse nullo vnquam tempore destitit. Scripta sua omnia ad incudem hîc reuocauit, extremamque manum addidit, & in duos tomos digessit, titulis Historiæ Rariorum Plantarum, & Exoticorum: additis etiam aliis quibusdã libellis, Epistolis & obseruationibus Nec solùm scriptis æternâ memoriâ dignis illustre reddidit Gymnasium hoc: sed quotidianis sermonibus omnes qui ad ipsum ventitabãt erudiebat, benigneq. omnia sua commonstrabat atque communicabat. adeò vt cui conferre cùm illo liberet, non inter plantas versari, sed in Philosophiæ sinu conquiescere sibi videretur. Erant quippe in hoc viro præter stirpium cognitionem exactissimam, complures aliæ & insignes dotes. Linguarum præter Græcam & Latinam, Hispanicæ, Italicæ & Germanicæ callentissimus fuit: & qui Italiam nunquam viderat, optimè tamen illius gentis loquebatur & scribebat linguâ. Historiarum & Geographiæ peritissimus. memoriæ tàm felicis, vt quæcunque inter peregrinandum etiam minutissima quæque obseruasset, ad vnguem teneret & tanquam in numerato haberet. Pietatis in Deum atque homines non obscura reliquit indicia. ipse cùm maior natu esset, fratri tamen minori cessit vltrò feudo ac dominio Watenesii; exemplo nostris hisce moribus raro. Attritis præteteà suorum ob bellum nostrum ciuile opibus, liberali manu subuenit ex eo quod frugali suâ & cælibe

vitâ reliquum sibi fecerat: cibi enim potusque desiderio naturali non voluptate, modus illi finitus erat; ab eorum ingenio procul, quorum corpora in saginâ, animi in macie & veterno obtorpescunt. Tranquillitas porrò animi ac serenitas in illo incredibilis, quam longo vsu sibi pepererat ex bonâ conscientiâ, rectis atque honestis actionibus, contemptu fortuitorum, placido vitæ & continuo tenore, vnam eandemque perpetuò premente viam. Temporis tàm diligens dispensator, vt nunquam deprehensus sit, extremâ etiam illâ ætate, quin aut legeret aliquid aut commentaretur. Amicorum cultor religiosissimus; quos illi plurimos omnis ordinis conciliauit, præter doctrinam, multa eius atque rara virtus, animique mansuetudo. ita vt vix dies præteriret quo non aut ipse litteras daret, aut ab aliis acciperet, etiam ex remotissimis regnis ac prouinciis. Summis Principibus quanto in pretio quamq. carus fuerit, vel ex solis litteris eorum ad ipsum scriptis abundè colligere est. ita vt vix credibile sit hominem priuatum exterumq. in tanta maximorum Virorum dignatione vixisse. Postremis annis duos ex amicis præcipuè obseruauit, Iosephum Scaligerum & Vincentium Pinellum, quorum excessu ita bonus indoluit Senex, vt deinceps manifestè in peius labi & à pristino vigore sensim remittere visus sit. Valetudo illi ab ineunte ætate varia, nec satis prospera. Francofurti in luxationem coxendicum incidit: quod incommodum eo solùm nomine molestiùs ferebat, quòd non, vt antè, montes camposque inuisere, plantasque indagare liceret. Herniosus etiam postremò factus est: sensibus alioquin integris ac mente. visu tam perspicaci atque acuto, vt in extremo illo senio citra ocularium adiumentum optimè adhuc legeret, calamoque pingeret. Tandem longâ ætate & annorum decursu fessus, postquàm iam explesset annum octuagesimum quartum, extremum clausit Clusius diem. Vir, absit inuidia dictis, paucis conferendus, vitâ innocentissimus, ingenio florentissimus, proposito sanctissimus, &, vt verbo dicam, prisci moris & æui. Hîc agnosco libens diuinam tuam, beate Scaliger, ac præsagã mentem. recordor enim, cùm paullò ante obitum tuum Clusius per internuntiũ sese excusaret quòd valetudine impeditus inuisere te ægrotantem non posset, respondisse te, Viueret, valeret tantisper; breui se visuros iterùm in beatorum sede. Verus, ah nimium verus vates: quantulo enim tempore Clusium præcessit ingens illa anima? vix altero elapso mense fidissimum suum sequitur assequiturque Scaligerum Clusius. Quàm forti verò ac constanti animo fatum suum excepit? quàm placidè supremum illud momentum & quàm auidè captauit? Quidni verò captaret homo in Christi Seruatoris scholâ enutritus, & in spem beatæ resurrectionis erectus? meminerat probè, animoque suo proculdubio tunc voluebat, dictum illud Iobi, consolationis plenissimum: Scio quòd Redemptor

meus viuit,& nouissimo die de terrâ surrecturus sim;& rursus circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum. reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Talem tantumque Virum amisimus, Auditores; cuius sanè beatitudini vti nos inuidere impium planè foret, ita rursus nostrum nos lugere casum nulla verat religio. Te quidem, ô beate Clusi, ô fortunate Senex, non est quod lugeamus, qui sempiternâ apud superos iam frueris gloriâ: & apud nos in summâ nominis celebritate vixisti, viuesque etiam post fata æternùm: eos verò attigisti annos quos nostrûm aliquis vix sperare auderet. Et quid si non attigisses? noras mortalium conditionem, cui nasci contigerit, mori restare; interuallis nos distingui, exitu æquari: vtque mori neminem contingit qui non vixerit; ita nec viuere aliquem posse, qui non sit moriturus. At verò nostram nos dolemus iacturam, nostrum totiusque reip. litterariæ irrecuperabile damnum. Luget Academia Crateuâ, Theophrasto, Dioscoride suo orbata. Luget studiosa Iuuentus, & Asclepiadum soboles tanto rei Botanicæ restauratore ac patre destituta. Quin neque omnis intra loci huius septa consistit dolor, claudique se patitur tàm angusto spatio; emanabit hinc in vniuersam Europam, imò ad extremos Indos vsque diffundet se longè lateque triste hoc nuntium. Lugebit ipsa parens rerum Natura Mysten suum Clusium, cuius ingenio atque industriâ, opes suas reclusas & tam accuratè descriptas paullò antè lætabatur. Quare excessisti tu quidem à nobis, beate Senex, & ad authorem originis tuæ lætus reuersus es, sed nobis omnibus desiderium tui reliquisti tristissimum, simulque memoriam nominis tui nunquam interituram. tua enim te monimenta, tua te virtus, ac seriæ aliorum laudes, non leuis hæc mea ac breuis prædicatio, perpetuò celebrabunt. Deum Sospitatorem supplicibus votis oro, obsecro, obtestor, vti volens propitius sospiter Academiam hanc, tantisque circumuentam luctibus expediat, & mala quæ iam pridem plurima perpessi sumus, lætioribus aliquando compenset euentibus. Ita voueo, ita auguror. Dixi.

Habita fuit hæc Oratio in Academiâ post ductum funus, die VII. *April. Anno* CIↃ. IↃ. CIX.

EPITA-

EPITAPHIVM *Clariss. Viri* CAROLI CLVSII,
qui sepultus est Leidæ in templo Beatæ Mariæ.

BONÆ MEMORIÆ
CAROLI CLVSII
ATREBATIS
POS.

QVI OB NOMINIS CELEBRITATEM PROBITATE, ERVDITIONE, TVM REI INPRIMIS HERBARIÆ ILLVSTRATIONE PARTAM, INTER AVLÆ CÆS. FAMILIARES ALLECTVS; ET POST VARIAS PEREGRINATIONES A NOBB. DEMVM ET AMPLISS. DD. CVRR. ET COSS. IN HANC VRBEM CONDECORANDÆ ACADEMIÆ EVOCATVS, ET STIPENDIO PVB. PER ANNOS XVI. HONORATVS, XXCIV^m Æ. S. ANNVM INGRESSVS OBIIT CELEBS IV. APR. M.DC.IX.

BOISARDVS II. *parte Iconum Virorum illustrium, doctrina & eruditione praestantium, in principio, ad* CLVSII *effigiem.*

ANNO à nato Christo M. D. XXVI mensis Februarii XIX sub horam v. ante meridiem natus est CAROLVS CLVSIVS Atrebati metropoli Comitatus Artesiæ in Gallia Belgica. isticque in pueritiâ educatus: Gandauum inde ablegatus, vt operam politioribus literis daret, sub Paulo Euchario viro doctissimo, apud quem biennio vixit: anno XLVI Louanium profectus Latinæ & Græcæ Linguæ professores in collegio trilingui siue Buslidiano, audiuit. Deinde (sic volente patre) Iuri Ciuili operam dedit sub C.V. Doctore Gabriele Mudæo: sed cum animus esset peregrinas regiones lustrandi, Germaniam triennio pôst adiit: vbi ex magni & celeberrimi viri consilio & autoritate studii rationem mutans, neglecta Iurisprudentia philosophicum studium amplexus est. Anno quinquagesimo in Narbonensem Galliam se contulit: vnde paucos post annos, ob bellum inter Carolum V. Cæsarem & Henricum II. Galliæ regem exortum, in patriam à patre reuocatus, istîc aliquot annos vixit, donec anno LX denuò in Galliam reuerteretur, Lutetiæque biennio viueret. Inde propter intestinum bellum, Aureliâ à principe Condæo occupatâ, Louanium abiit, & istîc anno vixit. Anno 1564 euocatus in Germaniam, bimestri istîc transacto, per celeres equos in Belgium rediit, & inde per Galliam in Hispaniam profectus est, cuius plures prouincias atque etiam magnam Lusitaniæ partem annuo spatio perlustrauit. Anno sequente in patriam reuersus vsque ad 71 in eâ permansit, quo Lutetiam profectus, & inde per Caletes in Angliam. Illâ autem ex parte peragratâ, denuò Lutetiam & in Belgium regressus est: istîc hærens vsque ad annum 73 supra millesimum & quingentesimum. tum enim à Cæsare Maxæmiliano huius nominis II. euocatus Viennam Austriæ profectus est, & istîc in aulæ Cæsareæ familiarium numerum benignè receptus fuit. quo etiam loco apud Cæsarem Rudolphum II. Maxæmiliani filium fuit. Vixit porrò Viennæ vsque ad annum LXXXVIII. (susceptis tamen interea binis in Angliam peregrinationibus) quo Francofurtum ad Mœnum se contulit: XCIII autem anno Lugdunum apud Batauos ab ordinibus confæderatarum prouinciarum euocatus, eò peruenit annum ætatis agens 68, vbi adhuc viuit celebs annum agens 73. In pueritiâ & adolescentiâ variis morbis obnoxius fuit, præsertim febribus continuis aliquot annis, omnibusque diuexatus est, præterquam quartanâ & pestilente. Annum agens 24 hydrope laborauit ex intemperante aquæ frigidæ potu; quo morbo Cl. V. Guil. Rondeletii med. celeberrimi & professoris in academia Montepessulana, curâ diligentiaque liberatus fuit. Anno autem ætatis XXXIX in Hispanica peregrinatione, ruente in cursu per accliue equo cum ipso sessore; dextrum brachium supra cubitum fregit; & eum insequente, dextrum crus. Viennæ porrò Austriæ, annum agenti 55 pes sinister illi luxatus, & malleolus fractus. Octennio deinde pôst Francofurti ad Mœnum, ex casu dextrum femur luxatum, & luxatione nec à Medicis nec à Chirurgis agnita sed neglecta, ad contusionem dumtaxat medicamenta applicantibus, prorsus claudus effectus est, vt ne pedem quidem promouere possit, nisi gemino scipione sub alis subnixus: eam ob causam cùm corpus exercere nequeat, sed perpetuò illi sedendum aut decumbendum sit, graues alii accessere morbi, calculus, coli dolor, & hernia. Italicam profectionem ter tentauit: Florentissimam enim illam regionem videre summopere auebat: sed irriti semper fuere conatus: primùm Montepessulano Massiliam profectus est: deinde ex ea vrbe rediens, apud Allobroges hæsit fere semestre, parentis responsum exspectans: postremò Augustam vsque Vindelicorum profectus; vnde cursum conuertere debuit in Hispaniam. Quæ adeò causa fuit, vt adeundi Italiam omnem cogitationem in posterum deponeret, existimans id institutum Deo non probari, cuius voluntati obsistere nephas duceret. Eum ob tot animi & ingenii virtutes atque dotes incomparabiles, Imp. Maxæmilianus II. Nobilitatis priuilegiis optimo eius merito cohonestatum, plurimum amabat. Linguarum VII, vtpote Latinæ, Græcæ, Italicæ, Gallicæ, Hispanicæ, Lusitanicæ, & Belgicæ, exactam habet peritiam: variarum autem rerum præstantissimarum, præcipuè verò in historia simplicium peregrinorum tantam notitiam & vsum sibi acquisiuit, vt per tot regna orbis terrarum scriptorem earum vel grauiorem vel diligentiorem hodie non reperias. Historiarum vulgò incognitarum & scriptor & censor acutissimus, vti & Cosmographiæ doctissimus. Scripsit & vertit historias Americanas ex Hispanico Idiomate, in Latinum sermonem. Dialogos siue historiam Garciæ ab Horto, proregis Indiæ medici, Lusitanicâ linguâ scriptam de aromatis & simplicibus aliquot medicamentis apud Indos nascentibus, Latino sermone in epitomen contraxit, & iconibus ad viuum expressis, locupletioribusque annotationibus illustrauit,

illustrauit, quæ quarta editione apud Plantini viduam castigatior & auctior prodiit in 8. anno 93. Librum Christophori à Costa medici & chirurgi de Aromatibus & medicamentis in Orientali India nascentibus ex Hispanico sermone Latinum fecit, & in epitomen contractum quibusdam notis illustrauit, qui altera editione apud Plantini viduam Antuerpiæ anno 1593. in forma octaua publicatus est auctior & castigatior. Historiam Nicolai Monardi Hispalensis Medici duobus libris scriptam Hispanico sermone de simplicibus Medicamentis ex nouo orbe delatis, quorum in medicina vsus est, Latio donauit, & in vnum volumen contractam, annotationes & Iconibus affabrè depictis, illustrauit; quæ tertia editione excusa est ibidem ex postrema authoris recognitione formâ octauâ anno 1593. Idem fecit tabulam Hispaniæ, antiquis & recentibus in ea locorum nominibus inscriptis; quam se editurum promisit Ortelius. Eiusdem Historia aliquot stirpium per Hispaniam obseruatarum libris duobus expressa est Antuerpiæ in 8. Anno 1576.

Hæc Boissardus: quibus vitam Clariss. Clusii vsque ad annum 1593 compendio descripsit. Quæ verò postea in scriptis suis mutauerit, quaq; vita illi series vsque ad annum obitus eius 1609 fuerit, ex præcedente Oratione intelligere poteris.

b 5 EPI-

EPICEDIA

In obitum Clarissimi viri

CAROLI CLVSII.

I.

ERIDANVM, *Rhodanum, Rhenumq́, Istrumq́, Tagumq́,*
Viserat; & montes passim sylvasq́ pererrans,
Quicquid in Europa herbarum fruticumq́ latebat
Clusiadæ virtus studio collegerat acri;
Ille etiam quicquid tellus vel America, vel quæ
India surgentem ad Solem, vergénsve cadentem
Invisum Europæ & nostris produxerat oris
(Quæ variis alii scripserunt singula linguis)
Donarat Latio fœlicis munere pennæ,
Eximiis fulgens per totum laudibus orbem.
At nunc è terris in cælica templa receptus
Aspectu propiore Dei se Clusius explet,
Mirificas nutu qui vires indidit herbis.

II.

MVLTVM *hodie cuiquam si res herbaria debet;*
Debet Matthiole, & docte Lacuna tibi.
Par tribus hoc ipso debetur nomine Belgis
Gloria, non vllo deperitura die;
Clusiadæ, Dodonæo, doctoq́ Lobello,
Certis perpetuum viuere nominibus.
Matthioli, Veneti; Salamantica, scripta Lacunæ
Æternæ ornauit laudis honore, typis.
At Dodonæi, & Clusî, scriptisq́ Lobelli
Plantini summum præla dedere decus.
Cesserunt fatis omnes, Te Parca, Lobelle,
Laudi quâ frueris diu superesse sinat.

BON. VVLCANIVS.

EIVSDEM

EIVSDEM BON. VVLCANII

IN CLARISS. VIRI

EVERARDI VORSTII

Orationem funebrem

IN OBITVM CAROLI CLVSII

EPIGRAMMA.

ΚΛΟΥΣΙΑΔΟΥ φίλον ὧ βίον ἔπι καὶ ἤθεα γνῶναι,
Ὃς βοτανῶν τε φυτῶν τ' ἤδεε πάντα γένη·
Τὴν δ' ἀναγνοὺς βίβλον, ἣν μάλα πρόφρων οἱ ἀνέθηκεν
Βατταβικοῦ Λυκείου δέξιος ἡνίοχος·
Ὄλβιος οὗτος ἐστί, βίος ὧ τοῖος βεβίωται,
Βώρεστος ὧ τε νέον δῶκε θανόντι βίον.

Idem Latinè.

CLVSIADÆ ſtudia & mores qui noſſe laboras,
Herba cui nota & planta propè omnis erat;
Perlege quas Bataui Rector Doctorq́; Lycei
Illi ſacrauit Vorſtius inferias.
Felicem dices, talis cui vita peracta eſt,
Cuiq́; viro à tali vita ſecunda datur.

Τοῦ Σφαλάτου αὐτοῦ

ΚΑΡΟΛΟΥ ΚΛΟΥΣΙΟΥ

ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ.

ΠΟΙΚΙΛΑ μὲν δεδάηκας ἀλεξιτήρια νούσων
Κλούσιε, παντοίας συνθέτα φαρμακίας·
Οὔτε σε φυταλιαὶ γναλθέες, οὔτε σε θάμνοι,
Οὐκ ἔλαθον ῥίζαι, καρποφόρον τε γένος.
Ἀφνειῇ τάτε πάντα τεῇ δημώσαο δέλτῳ
Φῦλά τε καὶ χώρην πᾶσαν ἐπερχομένη.
Οὐ σὺ δὲ μοῖραν ἄλυξας ἑῇ πολυίδρεϊ τέχνῃ·
Τρέψε δὲ κῆρ ὀλοὴν χεῖρας ἀλεξικάκους.
Σὺ μὲν ὅλος κε θάνοις· κρέσσον μέρος αἰθέρι κύρσει,
Γῆ δὲ προσέως ἄσει σὸν κλέος ἀθάνατον.

Doctissimi viri

CAROLI CLVSII

Epitaphium.

Nota tibi fuerant, Clusi, pellentia morbos
Pharmaca diuersis consociata modis.
Sed neque radices, nec te latuere salubres
Herbæ, non frutices, fructiferumq; genus;
Omnia quæ quondam vulgâras diuite charta,
Quæ modò per gentes per loca quæq; meat.
At tibi mors nullâ fuit euitabilis arte:
Sed medicas vicit tetrica Parca manus.
Haud totus moriere tamen: pars maxima cælo
Viuet, & in terris fama superstes erit.

FEDERICVS IAMOTIVS Medicus.

In reliquias
Cl. Viri
CAROLI CLVSII,

τȣ̃ μακαρίτȣ, post eius obitum editas, &
ORATIONEM FVNEBREM
à Cl. Viro
ÆLIO EVERARDO VORSTIO
de eodem habitam.

Floræ sacerdos, candidatus herbarum
Quascunque Phœbus spectat, aut alit tellus,
Non nostra tantùm, sed remota, sed cuncta,
Quam Pontus ambit, aut Olympus inuoluit,
Ereptus orbi Clusius, tamen totum
Spargit per orbem non minus suos floreis.
Illum diserta voce Vorstius nuper,
Florum peritus & peritus herbarum
Vitæ perenni consecrauit & famæ,
Victurus ipse non minus celebrato.
Musæ corollam nectite hoc & hoc dignam,
Non in bicorni colle, qua secat nubes
Parnassus ingens, seq; cum polo iungit.
Quos præferat is Clusius dabit flores.

DANIEL HEINSIVS ex tempore scribebat.

EPITAPHIVM
diuini senis
CAROLI CLVSII,
viri clarissimi, & rei herbariæ principis.

SCAZON.

HOSPES, *sepulchrum quisquis aspicis nostrum,*
Hic auiternum crede ver in hâc vrnâ
Croco rubente, flosculisq; spirare.
Ego ille saxo condor hoc, inexpletâ
Qui mente dudum sciscitabar, in campis
Quæ procreatrix vis inerret, & magnum
Hoc corpus animet: quæ libido pertentet
Terram, serenâ nocte quum leui cœlum
Humore rorat, aut Fauonius lætas
Florum papillas purpurantium sufflat.
Non studia vulgi me, nec aspera curæ
Tenuère: non me mane togula sudatrix
Per inquietas diuitum fores egit:
Sed, dum ferè omnes diligenter hic errant,
Ego inter herbas fusus, è domo Ditis
Siccis capillis innocentiam prisci
Ruris reduxi. sic mihi dies grati
Fulsère: sic plus octies decem messes
Et tres peregi: quum nec interim tussis,
Malusve languor, nec grauedo me putris
Quassauit: oculos vsque dum meos tandem
Dies supremus, visq; sauior fati
Grauiore somno pressit, & semel longam
Dormire noctem iussit, heu nimis longam.
Lex ista vitæ est fixa: quam licet dudum
Fugisse iam viderer, haut tamen fugi.
Feramus, hospes, hæc acerba. debentur
Maiora morti corpora. illa, quam stare
Suâ putamus mole, iam labat terra
Nutátque. Nata quæ fuêre non mirum est
Perire; perit hoc, ecce, quod fuit semper.

Scripsi PETRVS CVNAEVS.

MEMORIÆ

Nobilis ac præstantißimi viri

CAROLI CLVSII.

*Q*VAMQVAM *citatus pennipesq; festines,*
Hospes, resiste. suadeo. recusantem
Vetusta præsens pompa te retardârit,
Quâ Denecales Feriæ celebrantur.
Cernis cupressos, & choragium luctûs,
Hominesq; tristes mortualibus sumptis,
Madidisq; ocellis. cernis in sepulchreto,
Hîc quâ Lycæum personat Batauorum
Ipsas Athenas prouocans Erechthæas,
Manes ciere, lachrymisq; perfusum,
Pullâq; veste, crinibusq; dimissis,
Taxoq; opertum Vorstium parentare;
Non fulminato cuipiam è bidentali,
Scurrâve, (ne nos sic putes ineptire:)
Inuersa fax hæc, hæq; imagines pictæ,
Et signa lecto quæ feruntur Orcino
Meliora spondent: nempe funus illustre,
Musisq; amicum, & innocentiæ exemplum.
Quis ille, quæris, sit cui Sacrum fiat?
Cui ille planctus pectorum & lacertorum?
Ille, ille magnus Clusius, pater Floræ,
Geniusq; florum, stirpiumq; nutritor,
Post explicata Exotici Orbis & Nostri
Diuersa ditis dona rara Naturæ,
Isto quiescit conditorio. dixi.
At, ô Viator, paucula heu nimis dixi.
Plura ipse dicet, funerisq; Laudator.
Addamus illud nos tamen, Virum talem
Fuisse, qualem secla vix ferent vlla.
Nulli secundus in scientiâ herbarum
Placuit Rudolpho, Principiq; non vni.
Quòd si patritum non haberet hic nomen,
Vulgoq; passim Clusium salutarent,
Datura [a] *Laurus (namque & arbores nomen*
Dedisse memini, sessilesq; [b] *lactucas:)*
A flore posses nominare vel Florum.
Vtrumque certè conuenit. Viro laurus

a Vide Plinium lib. 15. cap. vlt. & lib. 17. cap. 1.

b Nempe LACTVCINI, Valeriæ gêtis cognomen. Vide eundẽ Plin. lib. 19. cap. 4 Apud Diod. Sicul. est Μάρκος Οὐαλέριος Λακτύκινος, lib. 11

Condigna

Condigna merces, dignus estq; florere
Æternùm, & ora per volare doctorum.
Non ille Caudex, aut inutilis Truncus,
Non imminuti Fungus est cerebelli,
Stolo, Frutéxve. at Arbor admodùm Felix,
Bis terq; Felix, ingeniiq; diuini,
Industria acris, diligentia rara,

Caudex, Truncus, Fungus, Stolo, Frutex, *accipi solent pro homine rustico, inepto ac stupido.*

Dum peruagatur rura Pannonum quondam,
Plagasq; lustrat tramitesq; inaccessos,
Cæcasq; valles non veretur intrare:
Britanniasq; Hispaniasq; percurrens
Incognitorum nos docet genus florum,
Plantasq; & herbas prodit antè neglectas.
Hac cura tantùm Clusio fuit cordi;
Fugiens docere iura pro tribunali,
Quæ iuuenis alma consecratus Astrææ
Ex Vlpiano didicit & Modestino.
Non ille auarus cuipiam dolos struxit,
(Haud nôrat vllis inuidere thesauris,)
Non fœnore vsus tristium Kalendarum.
Non præpotentum sportulas salutator
Captauit vdus, æstuánsque, pallénsq;:
Et æra centum, congiarium lassi
Anteambulonis, iussit ille plorare;
Ipsosq; reges, & greges togatorum.
Non impudicis visus est adhærere,
Submœnianas nec secutus vxores:
Cælebs, sed instar Cælitis fuit cælebs.
Reliquas procacis insolentias seculi
Perosus, auræ plausuúmque contemptor,
Securus inter flosculos oberrabat;
Ab inquieti questibus procul vulgi,
Questu volucrum per vireta contentus.
Hinc pax sepulto. scaua nec quiescentem
Strix vlla turbat. nec cadauer allatrant
Canes Iberi, Schoppiúsve vespillo.

INNOCENTISSIMÆ ANIMÆ, AC MERENTISSIMIS MANIBVS

PETRVS SCRIVERIVS M. P.

Epitaphium.

Sparge, precor, flores supra mea busta viator;
Debentur flores totaque prata mihi.

Pro postumo Botanicæ supellectilis fœtu

CLARISSIMI VIRI

D. CAROLI CLVSII

ATREBATIS.

SVRGE Pater Florum, si quis tibi sensus in vrnâ
Qua te Lugdunum continet, atque fouet
Magne senex CLVSI, *qui maior* APOLLINE *quouis*
Ingenio es, captis addito summa tuis;
Nam nisi prima tui pars est exacta laboris,
Quam decorat lauro plebsq; sophúsque suo:
Orbibus ex motis toto nostro orbe Batauus
Materia Oceanum suggerit Indipeta;
Quos ego! ni charum patris caput effera Morta
Fortior omni herbâ contumulasset humo:
Nil torrens terrere ignis, nil tristia Ponti
Flustra, & Hyperborea vis violenta niuis:
Plurima lustrato retulissem munera mundo
Indeclinati maxuma pars operis:
Claue etenim nemus hoc Natura vt APERTA *recludis,*
Vt moto pateat cardine porta satis.
Te duce subsident mundi miracula montes
Tesquáque, qua & nullâ sunt adeunda viâ.
Saltibus & sese quacunque recessibus abdant
Telluris censu diuite delicia;
Concedis nostris etiam reperirier hortis
Pannoniam, atque Indos, Spanica regna simul.
Lugduni locus est superans vel Adonidis, iste
Monstrat opes Pannon, Inde, & Ibere tuas.
Hunc meus Hippocratis Flos, Vesaliiq; Medulla
PAVIVS *arctauit dispositâ serie,*
Magnificum cimelium opum, admirabilis arte
Nostrâ; & qui CLVSI *cludere dignus opus.*
Dispeream, Hippocrates! si quisquam dignior alter
Tangere Phœbao tanta Vireta pede.
Verùm ignosce Senex multo quòd membra labore
Lassa satis, placidum nactáque morte locum
Ad solitos reuocem ingratus, deménsque labores;
Nam mea mens peccat turbida, morte tuâ.
Mens redit! ô requiesce senex, tibi gratia honósque
Debita, perpetua surget ab ore tuba;

Surgere

Surgere te CLVSI *nec opus, nam parte superstes*
Es potiore tui, PAVIVS *euigilat.*
Deciduum sequitur florem submissus eâdem
Stirpe, quod haud certas commonet esse vices.
Caesaribus charus vernanti flore iuuenta,
Et fructu senii gestiit ipsa Schola.
Abs ipso Senio sumpsit tua gloria vires,
Gloria quæ nullâ est interitura die.
Fatalis lustris eadem labentibus orbi,
Atque operi. Manes viuite Clusiaci.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ.

bIs qVInqVe oCtenos, qVatVorqVe peregerat annos
CLVsIVs Vt Mensis LabItVr, ad sVperos
pertæsVs terras penetraVIt CLVsIVs hortos,
LVX VbI perpetVo Vere trahenda potens.

Algerius T. F. Clutius.

Viro nominatissimo,

CAROLO CLVSIO,

aeui nostri Principi Botanico.

VLTIMA *mystacio ex Medico quaerenda, Beate*
Gloria, defunctorum animâ aeternissime CLVSI,
Ni fatum, * *aeternámque piorum carmina vatum*
Tot collaudassent vitam, caelóque locassent.:
Quis cum triste Apium, geminam Abrotanúmque, Thymúmque,
Omnigenísque herba struices maeroris alumnas,
Florésque, vmbellásque, comas, frondésque, corymbósque,
Et pullas capital fugiens Dea praefica Laurus
Infer lauriuoris plenâ cum adspergine pompis.
Plini vmbra heu! diui maiores, enthea diui
Suada Theophrasti, atque Anazarbea alta Pedaci
Diua Dioscoridis! quos nunc exosa Beati
Pars melior tradux floret caelestibus hortis:
Florâ nate, pater florum, herbarúmque, cui ipsa
Squallentis steriles enixo in luminis auras
Tellus floridulis praegnantem enitier aruis,
Atque aperire oculos, queîs tot mortalibus annos
* *Cluserat ingenuos fructus, florúmve profundas*
Auragias: iam te heu! delato ad conscia terrae
Templa, vnde adsurgunt florum prolimina, † *gazas*
Inuidere suas superis, radicibus ipsâ
Tellure occlusus caecas protrudere vitas,
Inuitúmque animare lutum, & variare colorum
Tot vultus, speciésque, anthelásque admirandas!
Imò ipse in varios flores mutarier, ipsus
Flos florum, Floraq́, & qui huic operantur Alumni
Flores, indictásque herbas, exotica caelo
Nostro ignota orbi, Batauae & miracula genti
Ingentique orbi, propriis qui floribus orbis
Iam facit indigeti, totus quem floridus orbis
Terrarúmque Dii fratres, nymphaeq́, sorores,
Herbarum florúmque Animam, Geniúmque Iouémque,
Naturae que suum mysten, fratrémque magistrum
Lacteolo indigitem per caelos tramite ducunt.

* Ita Tullius Famam nominat Epist. ad Attic.

* Beati nominis veriloquium, quod ante hanc iam natum innumeras suas Tellus opes, herbas, frutices, suffrutices, florésque penitus concluserat, quó & oculorū etymon spectare, videri potest; ab occulēdo enim denominati.

† Liceat veniâ Persarum λαὶ τ̃ γῆς ἀγάζαν ad sensum hūc pro Graecis traduci.

L. M. Q.
Coronidem adposui H. DELMANHORSTIVS aere τῷ μαγειρεῖῳ CLVSII non Comico, at Botanico obaeratus.

IANVS RVTGERSIVS Euerardo Vorstio V. C.

SIc tibi concedat medicanti Pergamus arte,
Nec certet dextræ dextera Coa tuæ;
Sic coëant queiscumque sacras admoueris herbas
Vulnera, nec dubiam sentiat æger opem;
Sæuáque crudelis cessent contagia morbi,
Et fugiant succis victa venena tuis;
Vt mihi se non antè oculis tam grata legendam
Obtulit æternâ charta notata manu,
Crudeles obitus quæ rapti mœret amici,
Et tacit ad viduos tristia verba rogos,
Qualia sub densâ ramorum concinit vmbrâ
Dum gemit absumptum Daulia mater Ityn,
Qualia cantabat Geticis in rupibus Orpheus
Euridyces questus altera fata suæ.
Hæc quoque venturi discant te vate nepotes,
Exequias æuum posteritatis eat.
Quid renuis frustra? non est tua pagina, VORSTI,
Quæ lacrymas sera posteritatis habet.

EIVSDEM De CLVSII obitu.

VIDERAT astrorum motus, causásque notarat
Quæ faciant nasci sidera, quæq; mori.
Emensus stellas, & totum Clusius orbem,
In gemino quantum cardine Phœbus obit,
Iam didici cœlum, quid adhuc nisi terra relicta est?
Hinc quoque, sed maior, fama petetur, ait.
Nec mora, Telluris sacras accingitur herbas,
Et gremio quicquid omniparente fouet.
Iam penetrat Gangen, videt hunc iam Medus Hydaspes,
Et qui septeno gurgite Nile fluis.
Omnia quærebat. quærenti defuit orbis,
Vlterius nec quo progrederetur erat.
Nunc iacet hic. Tellus varias superaddidit herbas,
Et tumulo lacrimis humida serta dedit.
Qui coluit flores, & sacræ semina matris,
Credibile est illum sic voluisse tegi.

ALIVD

ALIVD,
In tumulum CLVSII.

QVOD *iacet hoc tumulo si vis nouisse, viator,*
Exuuias Clusî continet iste locus,
Confectas senio, fractas morbísque malísque,
Summáque vix quarum strinxerat ossa cutis.
Sed tamen ingenium, sed mens diuinior huius
Heu male formati corporis hospes erat.
Non querimur raptum. Quidquid mors inuida dempsit,
Ingenio nobis reddidit ille suo.

ALIVD.

CVM *Clusî corpus tumulo Natura locaret,*
Quem mœrens manibus fecerat ipsa suis,
Ingemuit, tollénsque manus ad sidera, Terra
Hoc peperi, cœlum cætera, dixit, habet.

ALIVD.

QVI *videt hos flores tumuli de vertice nasci,*
Hæc cineri tellus vltima dona dedit.
O bene, quod tumulo claudatur Clusius isto!
Qui coluit flores, floribus ille iacet.

ALIVD,
ad CAROLI CLVSII Manes.

DIVINI *manes, & tanti nominis vmbra,*
Et Clusî quicquid non tegit vrna mei,
Accipite exiguum mansuri pignus amoris,
Dum liceat nobis condere maius opus.
Accipite, & quamuis paruum ne spernite munus.
Hæc pietas semper digna fauore fuit.

FINIS.